

Hallituksen esitys Eduskunnalle ulosottoviranomaisia ja ulosottoasioiden muutoksenhakua koskevan lainsäädännön uudistamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi ulosottoimen hallinto- ja lainkäyttöorganisaatio. Ensin mainitulta osin ehdotukset perustuvat valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annettuun lakiin. Ehdotukset liittyvät ulosottolainsäädännön kokonaisuudistukseen, joka on tarkoitus toteuttaa vaiheittain laajakokoin osittaisuudistuksin.

Uudet ulosoton hallinto-organisaatiota koskevat säännökset eli säännökset ulosottoviranomaisista ja ulosottoimen hallinnosta sijoitettaisiin ulosottolakiin, jolloin ulosottoimesta annettu laki kumottaisiin. Ulosottomiehenä toimisi kihlakunnanvouti. Paikallinen ulosotto toimi järjestettäisiin kihlakunnittain, ja oikeusministeriö voisi määrätä tehtävien hoitamisesta toisen kihlakunnan alueella ja yhteistoiminnasta ulosotossa. Ulosottomiestä koskevat esteellisyyssäännökset ehdotetaan tarkistettaviksi. Avustava ulosottomies suorittaisi ulosottomiehen määräämät täytäntöönpanotehtävät ulosottomiehen valvonnassa. Ulosottoimen keskusviranomaisena olisi oikeusministeriö, jonka hallinnonalaan ulosottoviranomaiset ja ulosottoimen hallinto kuuluvat. Paikallisena ulosottoviranomaisena olisi kihlakunnanvouti. Lääninhallitukselle kuuluisivat sille asetuksessa erikseen säädetty tehtävät.

Ulosottoimen lainkäyttöorganisaatio ehdotetaan uudistettavaksi siten, että muutosta ulosottoasioissa haettaisiin ulosotonhaltijan sijasta käräjäoikeudelta. Ulosottovalitusten käsittely keskitettäisiin 19 käräjäoikeuteen. Muutoksenhakemus käsiteltäisiin käräjäoikeudessa yhden tuomarin kokoonpanossa. Käräjäoikeuden päätöksiin haettaisiin normaaliin tapaan

muutosta hovioikeudelta ja sen päätöksiin korkeimmalta oikeudelta. Maksuton oikeudenkäynti olisi mahdollinen ulosottovalitusasiassa.

Ulosottomiehen itseoikaisumahdollisuutta ehdotetaan laajennettavaksi. Ulosottomenettelyyn liittyvien takaisinsaanti- ja vahvistuskanteiden sekä sivullisen nostamien ulosoton torjuntakanteiden yhtenäiseksi sääntelyksi ehdotetaan ulosottolakiin otettavaksi säännöksiä käräjäoikeudessa riita-asiana ajettavasta kanteesta (*täytäntöönpanoriita*). Lakiehdotuksessa on myös täydennetyt säännökset täytäntöönpanon keskeyttämisestä.

Lisäksi ehdotetaan hallinto- ja lainkäyttöorganisaation uudistamisen johdosta tarpeelliseksi käyviä muutoksia säännöksiin, jotka koskevat tehtävien ja toimivallan jakoa ulosottomiehen ja avustavan ulosottomiehen välillä, sekä eräisiin menettelyä ulosottoasioissa koskeviin säännöksiin. Osamaksukaupasta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi ulosottolain muutoksenhakujärjestelmän uudistamisen vaatimat muutokset sekä otettavaksi säännös tilityssaatavan korosta. Kielilakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että kaikkien ulosottomiesten kaksikielisellä alueella antamat kuulutukset voidaan kirjoittaa ainoastaan väestön enemmistön kielellä, jollei hakija toisin vaadi.

Esityksen voimaantulo hallinto-organisaation uudistamisen osalta on riippuvainen paikallishallintouudistuksen toteutumisesta, minkä on suunniteltu tapahtuvan 1 päivänä joulukuuta 1996. Tämän vuoksi ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan sanottuna ajankohtana.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .	1	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	38
YLEISPERUSTELUT	3	1. Lakiehdotusten perustelut	38
1. Johdanto	3	1.1. Ulosottolaki	38
2. Nykytila	4	1 luku. Yleiset säännökset	38
2.1. Tausta	4	3 luku. Yleisiä säännöksiä tuomioiden ja päätösten täytäntöönpanosta ...	44
2.2. Lainsäädäntö ja käytäntö	5	4 luku. Ulosmittauksesta	49
Ulosottoviranomaiset ja hallinto-organisaatio	5	5 luku. Ulosmitatun omaisuuden rahaksi muuttamisesta	54
Muutoksenhaku	6	6 luku. Ulosmittauksesta kertyneitten varain tilityksestä ja jakamisesta ..	56
Itseoikaisu	8	8 luku. Ulosottoasiain kuluista	59
Välioikeudenkäynti ja takaisinsaanti	8	9 luku. Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita ja täytäntöönpanon keskeyttäminen	60
Täytäntöönpanon keskeyttäminen	10	10 luku. Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn	90
2.3. Ulkomaiset oikeusjärjestykset	11	1.2. Laki ulosottotoimesta annetun lain kumoamisesta	117
Ruotsi	11	1.3. Laki osamaksukaupasta	117
Norja	13	1.4. Laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä ..	120
Tanska	14	1.5. Kielilaki	121
Saksa	15	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	122
Sveitsi	16	3. Voimaantulo	122
Itävalta	16	LAKIEHDOTUKSET	123
Ranska	17	1. Laki ulosottolain muuttamisesta	123
Englanti	17	2. Laki ulosottotoimesta annetun lain kumoamisesta	136
Eräät muut oikeusjärjestykset	18	3. Laki osamaksukaupasta annetun lain muuttamisesta	136
2.4. Nykytilan arviointi	19	4. Laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	137
Hallinto-organisaatio	19	5. Laki kielilain 10 §:n muuttamisesta	137
Lainkäyttöorganisaatio	20	LIITE	138
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	21	Rinnakkaistekstit	138
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi ..	21	1. Laki ulosottolain muuttamisesta	138
Hallinto-organisaatio	21	3. Laki osamaksukaupasta annetun lain muuttamisesta	172
Lainkäyttöorganisaatio	22	4. Laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	174
3.2. Keskeiset ehdotukset	26	5. Laki kielilain 10 §:n muuttamisesta	177
Hallinto-organisaatio	26		
Lainkäyttöorganisaatio	27		
4. Esityksen vaikutukset	34		
4.1. Taloudelliset vaikutukset	34		
Hallinto-organisaatio	34		
Lainkäyttöorganisaatio	35		
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	36		
4.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan ..	36		
5. Asian valmistelu	36		
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	37		
6.1. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista	37		
6.2. Riippuvuus muista esityksistä	37		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Suomessa ulosottoasiat kuuluvat osin hallintoviranomaisille ja osin tuomioistuimille. Täytäntöönpanosta määrääminen samoin kuin ulosottotoimitukset kuuluvat ulosottoviranomaisille, jotka ovat hallintoviranomaisia. Niiden päätökset ovat kuitenkin lainkäyttöpäätöksiä. Yleisille tuomioistuimille, alioikeutta lukuun ottamatta, kuuluu ulosottotoimen laillisuusvalvonta.

Ulosotto-organisaatio jakautuu siten hallinto- ja toisaalta lainkäyttöorganisaatioon. Hallinto-organisaatioon kuuluu paikallisena viranomaisena kaupunginvoudinvirasto tai nimismies ja piirihallintoviranomaisena lääninhallitus. Keskusviranomaisena on oikeusministeriö, jolle kuuluu ulosottoimen johto ja valvonta. Lääninhallitukset ja nimismiehet ovat kuitenkin hallinnollisesti sisäasiainministeriön alaisia.

Ulosoton lainkäyttöorganisaatioon kuuluu ulosottomies, ulosotonhaltija, hovioikeus ja korkein oikeus. Ulosottoimi on lainkäyttöä niin ulosottomiesportaassa kuin muutoksenhakuinstansseissa. Ensimmäisenä muutoksenhakuasteena toimiva ulosotonhaltija, 1 päivästä joulukuuta 1993 lukien yksin lääninhallitus, ei ole tuomioistuin, vaan hallinnollinen lainkäyttöviranomainen, joka toimii päällikköviraston tavoin. Ulosotonhaltijan jälkeen ulosoton lainkäyttöorganisaatio kulkee yleistä tuomioistuinlinjaa käsittäen hovioikeuden ja korkeimman oikeuden. Hallitusmuodon 53 §:n mukaan korkein oikeus käyttää ylintä tuomiovaltaa oikeusasioissa sekä valvoo sen ohella tuomarien ja ulosottoviranomaisten lainkäyttöä.

Nykyisin ulosoton hallinto- ja lainkäyttöorganisaatio ovat siten paikallistasolla (ulosottomies) ja väliportaassa (lääninhallitus hallintoviranomaisena; lääninhallitus ulosotonhaltijana) yhteneväiset, minkä jälkeen ne eriytyvät.

Ulosottoimen hallinnon ja lainkäytön organisaation kehittäminen on sidoksissa toisiinsa. Esimerkiksi ulosottomiehelle annettavien aineellisten tehtävien suorittamisen kannalta on oleellista paitsi se, minkälaisessa hallinto-organisaatiossa hän toimii, myös se, miten päätösten laillisuusvalvonta järjestetään.

Hallinto-organisaation osalta uudistus pohjautuu vuonna 1992 säädettyyn lakiin valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista (126/92), jäljempänä paikallishallintolaki. Pai-

kallishallintolaki on suunnittelulaki, jonka tarkoituksena on parantaa valtion paikallishallinnon toimintaedellytyksiä. Laki luo puitteet paikallishallinnon nykyistä yhtenäisemmälle järjestämiselle kihlakuntajaon pohjalta. Kihlakunnassa voi olla, sen mukaan kuin valtioneuvosto päättää, joko kihlakunnanvirasto tai kihlakunnan erillinen virasto lain piiriin kuuluvaa toimintaa varten.

Paikallishallintolaissa on säännös, jonka mukaan lakia sovelletaan myös ulosottotoimeen. Nykyinen hallinnollinen ulosotto-organisaatio ei sellaisenaan sovellu paikallishallintolaissa luotuun kihlakuntajärjestelmään. Tästä syystä myös ulosotto-organisaatio on uudelleen järjestettävä ja ulosottoviranomaisia koskevat säännökset uudistettava.

Esityksessä paikallishallintolain mukainen kihlakuntajako muodostaa perustan ulosottoimen alueelliselle järjestämiselle. Tarkoituksenmukaisen ulosottomiehen toimialueen mahdollistamiseksi ehdotetaan paikallishallintolain mukaisesti, että ulosottoimi voitaisiin hoitaa useammassa kihlakunnassa yhteisesti. Palvelujen paikallisesta saatavuudesta huolehdittaisiin palvelutoimistojen avulla.

Nykyiset kaupunginvoudinvirastot ovat itsenäisiä suhteessa valtion yleiseen paikallishallintoon. Uudistuksella ulosottoimen harjoitettava lainkäyttö kytkettyisi ensimmäisessä asteessa kaikilta osin paikalliseen yleishallintoorganisaatioon. Toisaalta kuitenkin uudistuksella ulosotto toiminnallisesti eriytyisi poliisitoimesta ja syyttäjäntoimesta.

Uudistuksessa lähtökohdaksi on paikallishallintolain mukaisesti asetettu se, että kihlakunnanvirastossa on itsenäinen ulosottoyksikkö, josta käytetään nimitystä kihlakunnanviraston ulosotto-osasto. Ulosotto-osasto sekä kihlakunnan ulosottoimen erillisvirasto eli ulosottovirasto kuuluisivat toiminnallisesti oikeusministeriön alaisuuteen. Eri yksiköille yhteiset tehtävät kuuluisivat sisäasiainministeriön alaiselle kihlakunnanvirastolle.

Ulosottoimen lainkäyttöorganisaatiota ehdotetaan uudistettavaksi siten, että laillisuusvalvonta ulosottoasioissa kuuluisi yksinomaisesti yleisille tuomioistuimille. Muutoksenhakuuudistus liittyy osaltaan niin sanottuun ulosoton väliportaan lakkauttamiseen. Aiemmin kuluvana vuonna jo annettu esitys lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen

täytäntöönpanon uudistamisesta (HE 96/1995 vp), josta ulosotonhaltijan sanotut tehtävät ehdotetaan siirrettäväksi käräjäoikeudelle. Ulosotonhaltijan lakkauttamista koskeva hallituksen esitys siirtymäsäännöksineen annetaan eduskunnalle myöhemmin kuluvana vuonna siten, että se voidaan hyväksyä ennen tämän esityksen mukaisten lakien voimaantuloa.

Mainittujen organisatoristen syiden lisäksi muutoksenhaku-uudistuksen tarkoituksena on parantaa ulosoton asianosaisten oikeusturvaa sekä kehittää tarkoituksenmukainen ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 19/90), jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus, kanssa sopusoinnussa oleva valitusasiain käsittely.

Hallinto- ja lainkäyttöorganisaation uudistaminen on osa ulosottolain kokonaisuudistusta, johon on tarkoitus edetä laajahkoin osittaisuudistuksin. Organisaatiouudistusten jälkeen on vuorossa menettelysäännösten uudistaminen kahdella osittaisuudistuksella. Tämän jälkeen uudistettaneen verojen ja sakkojen täytäntöönpanoa koskevat säännökset.

2. Nykytila

2.1. Tausta

Ulosottoa on vanhastaan luonnehdittu siviiliprosessuaaliseksi menettelyksi. Ulosotto on toisin sanoen lainkäyttöä: se on oikeudelliselta luonteeltaan samanlaista kuin menettely tuomioistuimessa. Suomessa täytäntöönpanoasiat ovat kuitenkin jo pitkään kuuluneet hallintoviranomaisille.

Organisoitu ulosottomenettely kuului alkuaan käräjille eli oli tuomioistuinasia. Vähitellen rinnalle kehittyi hallinnollinen menettely ulosottoasioissa. Ulosottotoimi erotettiin vuoden 1669 ulosottosäännöllä tuomioistuinasiasta ja siirrettiin kokonaisuudessaan hallintoviranomaisille. Tässä mielessä sanotulla säännöllä on suuri merkitys ruotsalais-suomalaisen ulosottotoimen myöhemmälle kehitykselle.

Maaseudulla ulosotto kuului kuninkaan käskynhaltijalle ja kaupungeissa pormestarille ja raadille (myöh. maistraatti). Siitä huolimatta, että maistraatilla oli myös tuomiovalta, se toimi hallintoviranomaisen tavoin ulosottoasioissa, koska oli sanotuilta osin käskynhaltijan alainen.

Vuoden 1734 lain ulosottokaaressa, joka

perustui vuoden 1669 ulosottosääntöön, ulosotto-organisaatio pysyi pääosin ennallaan. Täytäntöönpanosta määräsi edelleen kuninkaan käskynhaltija. Ulosottotoimen toimeenpano kuului kaupungissa maistraatille ja maalla kruununvoudille. Viimeksi mainittu viranomaiset saattoivat itsenäisesti panna täytäntöön ainoastaan lainvoimaisia tuomioita silloin, kun tuomittu summa oli vähäinen. Sekä kruununvoudit että maistraatti saattoivat omalla vastuullaan antaa täytäntöönpanotehtävän alaiselleen virkamiehelle. Kruununvoudit antoi nimismiehen ja maistraatti kaupunginvoutien hoitaa osan täytäntöönpanotehtävistä.

Nykyisen ulosottolain säätämisen yhteydessä harkittiin täytäntöönpanotoimen siirtämistä takaisin tuomioistuimille. Ulosottolain esitöissä viitataan ulkomaisiin oikeusjärjestyksiin, joissa tuomioistuimet antavat täytäntöönpanomääräyksiä sekä valvovat ja oikaisevat täytäntöönpanotoimia, joita sen alaiset ulosotto-organit ovat suorittaneet. Esitöiden mukaan ulosotto on osa sitä menettelyä, jossa lakiin perustuvia oikeuksia toteutetaan, joten periaatteellisista näkökohdista olisi asianmukaista, että ulosottotoimikin kuuluisi tuomioistuimille. Ulosottotoimen siirtäminen takaisin tuomioistuimille olisi kuitenkin vaatinut maaseudun osalta koko silloisen alioikeusjärjestelmän muuttamista, mihin ei nähty olevan mahdollisuuksia. Kihlakunnanoikeudet olivat nimittäin koolla vain käräjien aikana, ja kihlakunnantuomari oli usein virkamatkoilla eikä hänellä ollut pysyvää kansliaa. Koska alioikeudella ei katsottu olevan organisatorisia edellytyksiä pysyvälle toiminnalle, jota ulosottoasioiden hoito olisi vaatinut, ulosottoasiat pysytettiin hallintoviranomaisilla.

Alkuperäisen ulosottolain mukaan ulosottoasioiden käsittely ja tutkiminen kuului ulosotonhaltijalle, jona maalla oli käskynhaltija ja kaupungissa maistraatti. Ulosottoasioiden täytäntöönpano kuului maalla kruununvoudille ja kaupungissa kaupunginvoudille. Kruununvoudilla oli oikeus eräin poikkeuksin yksittäisessä asiassa panna sijaansa nimismies tai muu ulosotonhaltijan hyväksymä virkamies. Ulosottolaissa annettiin alitäytäntöönpanijalle oikeus suhteellisen laajassa mittakaavassa panna täytäntöön lainvoimaisia tuomioita. Toisaalta ylitäytäntöönpanijalle kuului vielä eräitä konkreettisia toimitustehtäviä.

Kaupunginvoudit muodostivat kaupungeissa ulosoton erityisorganisaation. Sen sijaan kruu-

nunvouti oli samalla veronkantoviranomisen, minkä lisäksi hänelle kuului myös eräitä yleishallinnon tehtäviä.

Kruununvoudinvirat lakkautettiin vuoden 1945 alusta ja ulosottomiehen tehtävät siirrettiin maaseudulla nimismiehille. Tällöin luotiin järjestelmä, jossa muun muassa virallisen syyttäjän tehtävät hoitavalle viranomaiselle kuuluu myös ulosottoasiat.

Kruununvoudin ja apulaiskruununvoudin virkojen lakkauttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 99/1944 vp) perusteluissa katsottiin, että kruununvouden ei ollut riittävästi tehtäviä. Tulo- ja omaisuusveron sekä eräiden valtiolle tulevien maksujen kannon siirryttyä lääninhallituksille lakkasi suurin osa kruununvoudin virkaan kuuluvista tehtävistä. Eduskunta hyväksyi sanottujen virkojen lakkauttamisen, vaikkakin valtiovarainvaliokunta totesi säästön jäävän verrattain vähäiseksi. Kruununvoutien virkojen lakkauttamista on oikeuskirjallisuudessa kritisoitu ajoon voimakkaastikin.

Maistraatit ja kaupunginvoudit siirtyivät valtion viranomaisiksi vuonna 1978, mistä lähtien ulosottotoimen ylin johto ja valvonta on kuullut oikeusministeriölle.

2.2. Lainsäädäntö ja käytäntö

Ulosottoviranomaiset ja hallinto-organisaatio

Ulosottoviranomaiset. Ulosottoviranomaisista säädetään ulosottolain 1 luvussa. Nämä viranomaiset ovat ulosoton lainkäyttöviranomaisia, joilla on toimivalta yksittäisten ulosottoasioiden ratkaisemiseen. Muutoksenhaku ulosottoviranomaisten ratkaisuihin kulkee ulosotonhaltijaportaan jälkeen tuomioistuiniin ja viime kädessä korkeimpaan oikeuteen.

Ulosottoasioita käsittelee ja tutkii ulosottolain 1 luvun 1 §:n mukaan ulosotonhaltija. Ulosotonhaltijana on lääninhallitus. Niissä kaupungeissa, joissa oli raastuvanoikeus, ulosotonhaltijana on toiminut maistraatti. Maistraattien 1 päivänä joulukuuta 1993 tapahtuneen lakkauttamisen jälkeen kaikkialla ulosotonhaltijana on lääninhallitus. Myös raastuvanoikeudet ja kihlakunnanoikeudet ovat 1 päivänä joulukuuta 1993 lukien muuttuneet käräjäoikeuksiksi.

Ulosotonhaltija käsittelee ulosottoasioita ja tutkii ensimmäisenä muutoksenhakuinstanssina valituksia paikallisten ulosottoviranomaisten

toimituksista ja menettelystä. Ulosotonhaltijan täytäntöönpanotehtävät ovat luonteeltaan lähinnä täytäntöönpanosta määräämistä, jolloin toimeenpanon suorittaa ulosottomies.

Toimeenpanijana ulosottoasioissa on ulosottolain 1 luvun 2 §:n mukaan ulosottomies. Kaupungissa, jossa on raastuvanoikeus, ulosottomiehenä on kaupunginvouti ja muualla nimismies. Nimismiespiirissä voi olla lisäksi ulosottotoimen osastopäällikkö, joka toimii ulosottomiehenä samoin toimivaltuuksin kuin nimismies. Kaupunginvoudinvirastoja on 26, joissa toimii yhteensä 38 kaupunginvoutia, nimismiehiä on 205 (1.10.1995) ja ulosottotoimen osastopäälliköitä 8.

Ulosottomiehen apuna toimii ulosottolain 1 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan avustava ulosottomies. Ulosottoasioissa toimitusmiehenä on useimmiten avustava ulosottomies. Hänen kelpoisuutensa täytäntöönpanotehtävän suorittamiseen on 1 luvun 4 §:ssä säädetyn poikkeuksin sama kuin ulosottomiehen. Ulosottomiehen on itsensä suoritettava merkittävää oikeudellista asiantuntemusta vaativat, huomattavaa julkisen vallan käyttöä sisältävät taikka tuomiovallan käyttämiseen rinnastettavat tehtävät.

Yksittäisen täytäntöönpanotehtävän ulosottomies saa ulosottolain 1 luvun 2 §:n 3 momentin mukaan tarpeen vaatiessa antaa myös muun alaisensa viranhaltijan suoritettavaksi. Viranhaltijasta on tällöin voimassa, mitä avustavasta ulosottomiehestä säädetään. Lisäksi ulosottomies voi tarvittaessa määrätä alaisensa viranhaltijan antamaan perimiskuitin sekä toimimaan ulosottotoimituksessa todistajana. Säännös on tarkoitettu lähinnä turvaamaan yleisöpalvelua tilanteissa, joissa avustava ulosottomies ei esimerkiksi esteellisyyssyistä tai kenttätöimistusten takia ole ollut käytettävissä tehtävän suorittamiseen. Näin ollen se on etupäässä tullut sovellettavaksi pienissä ulosottopiireissä.

Ulosottolain 1 luvun muut nykyiset säännökset koskevat ulosotonhaltijan, ulosottomiehen ja avustavan ulosottomiehen esteellisyyttä (8 ja 9 §), toimitustodistajaa (10 §), päiväkirjan pitämistä ulosottoasioista (11 §), valvontaa ja vahingonkorvausvelvollisuutta (12 §) sekä järjestyseräyksen määräämistä ulosotonhaltijan luona (13 §).

Ahvenanmaan maakunnan osalta ulosottoasiain toimeenpanijasta säädetään Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudinvirastosta

annetussa laissa (898/79). Ulosottomiehenä toimii maakunnanvouti.

Ulosottotoimen hallinto. Ulosottotoimen hallinnosta säädetään ulosottotoimesta annetussa laissa (866/84), jäljempänä ulosottotoimilaki. Ulosoton hallinto on nykyisin kolmiportainen. Ulosoton ylin johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat ulosottotoimilain 1 §:n mukaan oikeusministeriölle. Ulosoton piirihallintoviranomaisia ovat lain 2 §:n mukaan maistraatti ja lääninhallitus. Kuten todettu, maistraatit ovat lakanneet 1 päivänä joulukuuta 1993. Paikallisia ulosottoviranomaisia ovat 3 §:n mukaan kaupunginvoudinvirasto ja nimismies. Kaupunginvoudinvirastona Helsingin kaupungissa on ulosottovirasto. Kaupunginvoudinvirastot toimivat myös rikostuomioiden täytäntöönpanoviranomaisina. Paikallisena ulosottoviranomaisena Ahvenanmaan maakunnassa on maakunnanvoudinvirasto, josta säädetään erikseen.

Oikeusministeriö on ulosoton ylin hallintoviranomainen. Sillä ei ole toimivaltaa käsitellä yksittäisiä ulosottoasioita. Sen tehtäviin kuuluu muun muassa valvoa ja kehittää ulosottolaitosta sekä antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita säännösten soveltamisesta silloin, kun sille on tällainen tehtävä säädetty. Kaupunginvoudinvirastot kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalaan. Nimismiespiirit sen sijaan poliisiyksikköinä kuuluvat sisäasiainministeriön hallinnonalaan.

Piirihallintoviranomaisilla on nykyisin suhteellisen vähän tehtäviä. Kaupunginvoudinvirastojen henkilöstöhallinto on järjestetty suureksi osaksi joko paikallispiirissä tai suoraan oikeusministeriön ja paikallispiirien välillä. Nimismiespiirien henkilöstöhallinto lääninhallituksissa kuuluu poliisiyksiköille eikä oikeushallintoyksiköille, jolle muutoin lääninhallituksessa kuuluvat ulosottoasiat. Lääninhallitukset suorittavat kerran vuodessa ulosottopiirin tarkastuksen ja järjestävät ulosoton koulutusta.

Ulosottotoimilaki sisältää lisäksi virkoja koskevan säännöksen (4 §). Aiemmin ulosottotoimilaissa olleet ulosottomaksuja koskevat säännökset on kumottu, ja ulosottomaksuista on säädetty erillislaki ja asetus (34 ja 35/95).

Ulosottotoimilain nojalla annetussa asetuksessa ulosottotoimesta (158/85) on tarkempia säännöksiä muun muassa työn järjestämisestä paikallisessa ulosottoviranomaisessa, kelpoisuusvaatimuksista ja virkoihin nimittämisestä. Vastaavia säännöksiä on Helsingin ulosottovirastosta annetussa asetuksessa (159/85) sa-

moin kuin Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudinvirastosta annetussa asetuksessa (160/85).

Muutoksenhaku

Yleistä. Ulosottomiehen täytäntöönpanotoimiin ja päätöksiin voidaan hakea muutosta valittamalla. Päätöstä voidaan joskus muuttaa myös ulosottoviranomaisen itseoikaisulla (tarkemmin kohdassa itseoikaisu). Eräissä tapauksissa on mahdollista saattaa ulosottoviranomaisen ratkaisema asia alioikeuden käsiteltäväksi tavallisesti takaisinsaanniksi kutsutulla muutoksenhakekeinolla (esim. UL 6:14), joka tulee tarkemmin esille kohdassa välioikeudenkäynti ja takaisinsaanti. Viimeksi mainitussa kohdassa käsitellään myös ulosottolain niin sanottua välioikeudenkäyntiä koskevia säännöksiä, joiden nojalla on mahdollista oikaista esimerkiksi sivullisen omaisuuteen kohdistunut ulosmittaus (UL 4:10).

Ulosottoasioissa on mahdollinen myös oikeudenkäymiskaaren 31 luvun mukainen ylimääräinen muutoksenhaku. Lisäksi voivat tulla kysymykseen niin sanotut aineellisoikeudelliset hyvityksensaantikeinot, esimerkiksi ulosottolain 3 luvun 14 §:n mukainen korvaus, perusteettoman edun palautus sekä vahingonkorvaus valtiolta. Näitä viimeksi mainittuja oikeussuojakeinoja ulosoton muutoksenhaku-uudistus ei kuitenkaan koske.

Lainsäädäntö. Ulosottomiehen toimenpiteistä voidaan ulosottolain 9 luvun mukaisesti valittaa ulosotonhaltijalle. Ulosotonhaltijan ratkaisut voidaan saattaa hovioikeuden tutkittaviksi ulosottolain 10 luvun mukaisesti. Hovioikeuden päätöksiin haetaan muutosta valittamalla korkeimmalta oikeudelta. Ulosottolain 9 luvun säännökset ovat pääosin alkuperäisessä muodossaan. Muutokset, joita on tehty, eivät ole muuttaneet luvun perussisältöä. Ulosottolain 10 luvun säännöksistä lähes kaikkia on muutettu, mutta näidenkin säännösten perussisältö vastaa alkuperäistä ulosottolakia.

Ulosottolain 9 luvun 1 §:n mukaan valitus ulosotonhaltijalle on sallittu kaikesta ulosottomiehen menettelystä ulosottoasiassa. Niin sanotulle menettelyvalitukselle ei ole säädetty määräaikaa. Käytännössä sanottua valitusta on kutsuttu myös kanteluksi. Kyseessä on kuitenkin muutoksenhakekeino erotukseksi varsinaisesta hallintokantelusta, jossa ei vaadi-

ta muutosta päätökseen tai toimeen, vaan kiinnitetään ylemmän hallintoviranomaisen huomiota virkamiehen menettelyyn.

Ulosottolain 9 luvun 2—4 §:ssä ovat säännökset niin sanotuista määräaikaisvalituksista. Ulosottolain 9 luvun 2 §:n mukaan velallisen on tehtävä valitus ulosmittauksesta 20 päivän kuluessa ulosmittauksen päättymisestä ja velkojan mainitussa ajassa siitä, kun hän on saanut tiedon ulosmittauksesta. Valitus kiinteistön ja kiinnityskelpoisten kulkuvälineiden pakkohuutokaupasta on tehtävä 20 päivän määräajassa huutokaupasta lukien (UL 9:3). Sanottu määräaika koskee kaikkia huutokauppaan tyytymättömiä. Ulosottolain 9 luvun 4 §:n mukaan valitus irtaimen omaisuuden kauppahinnan jaosta eräissä tapauksissa on tehtävä 20 päivän määräajassa jakoluettelon esille panemisesta tai laissa tarkoitetun kokouksen pitämisestä.

Ulosottomiehen on annettava viran puolesta valitusosoitus, jos kysymyksessä on toimenpide, johon voidaan hakea muutosta määräaikaisin valituksin (UL 9:5,2). Ulosottolain 9 luvun 1 §:n menettelyvalituksen käytettävyydestä ei anneta valitusosoitusta. Päätökseen ei tarvitse ilmoittaa tyytymättömyyttä. Valituskirjelmä on jätettävä tai lähetettävä ulosotonhaltijalle. Ulosotonhaltija voi laillisen esteen vuoksi asettaa uuden määräajan valituksen tekemiselle ja pyytää täydentämään valitusta (UL 9:5 ja 6).

Menettely ulosotonhaltijan luona on ulosoton valitusasioita käsiteltäessä kirjallista. Todistajia tai asianosaisia ei voida kuulla henkilökohtaisesti. Ulosotonhaltija voi kuitenkin määrätä toimitettavaksi todistajan kuulustelun alioikeudessa, jos valituksen tekijä väittää ulosottomiehen menetelleen toisin kuin ulosottomiehen pöytäkirjasta ilmenee (UL 9:7). Jos valitus ei ole selvästi aiheeton tai jos sitä ei jätetä heti tutkimatta, ulosotonhaltijan on yleisen kuulemisperiaatteen mukaisesti varattava valittajan vastapuolelle ja ulosottomiehelle tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Jos ulosotonhaltija havaitsee valituksen aiheelliseksi, ulosottomiehen toimenpidettä on oikaistava ”niin kuin asianhaarat vaativat” (UL 9:9). Ulosotonhaltijan päätös annetaan määräaikaisvalituksen ollessa kysymyksessä julkipano (UL 9:11). Ulosotonhaltijan lopulliseen päätökseen on liitettävä valitusosoitus (UL 10:1,1).

Säännökset, jotka koskevat muutoksenhakua ulosotonhaltijan päätökseen, ovat ulosottolain 10 luvussa. Ulosotonhaltijan päätöksiin voi-

daan hakea muutosta hovioikeudelta määräaikaisin kirjallisin valituksin, jollei muutoksenhakemista ole erikseen kielletty. Valitus on tehtävä 30 päivän määräajassa. Valitusasiakirjat on jätettävä tai lähetettävä hovioikeudelle, joka voi pidentää valitusaikaa ja vaatia valituskirjelmää täydennettäväksi. Valittajan vastapuolta kuullaan virkateitse. Hovioikeus voi pyytää myös ulosotonhaltijan lausunnon.

Hovioikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimmalta oikeudelta noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä. Määräaika valitusluvan pyytämiseen ja valituksen tekemiseen on kuitenkin 30 päivää hovioikeuden päätöksen antamisesta (UL 10:15,1), kun normaali oikeudenkäymiskaaren mukainen määräaika on 60 päivää. Kutakin muutoksenhakua varten on oikeudenkäymiskaaren 30 luvun mukaisesti saatava valituslupa.

Käytäntö. Ulosotto-oikeudellista muutoksenhakua koskeva korkeimman oikeuden julkaistu oikeuskäytäntö on melko runsas ja sitä on tarkemmin selvitetty esityksen yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä. Oikeuskäytännössä on otettu kantaa muun muassa täytäntöpanotoimien valituskelpoisuutta sekä ulosoton asianosaisten ja sivullisen valitusoikeutta koskeviin kysymyksiin. Myös valitusmenettelystä on julkaistu useita tapauksia. Korkeimman oikeuden pitkäaikainen oikeuskäytäntö onkin ollut merkittävässä asemassa ulosottolain muutoksenhakusäännösten tulkinnassa.

Vuonna 1994 ulosotonhaltijoille tehtiin yhteensä 1104 valitusta ja kantelua. Myös niin sanotut hallintokantelut ovat mukana tilastoluvussa. Samana vuonna ulosotonhaltijat ratkaisivat 1170 muutoksenhakuasiaa, joista tutkimatta jätettyjä oli 186, rauenneita 117, tuomioistuimeen siirrettyjä 59, hyväksyttyjä 226 ja hylättyjä 582. Vuonna 1988 valituksia ja kanteluita saapui ulosotonhaltijoille yhteensä 706, vuonna 1992 yhteensä 1272 sekä vuonna 1993 yhteensä 1371. Valitusten ja kanteluiden kokonaismäärä on vuoteen 1993 saakka lisääntynyt voimakkaasti ulosottoasioiden kokonaismäärän ulosottopiireissä kasvaessa, esimerkiksi vuonna 1988 saapui 2 473 412 asiaa ja vuonna 1993 yhteensä 3 478 999 asiaa, mutta vuonna 1994 enää 3 260 926 asiaa. Valitusten kokonaismäärä on edelleen suhteellisen pieni ja valitusprosentti erittäin alhainen.

Hovioikeuksiin saapui vuonna 1988 yhteensä 433 ulosottoasiaa ja vuonna 1992 yhteensä 906

ulosottoasiasia. Hovioikeuksien tuolloin käsittelemistä ulosottoasioista pääosa oli kuitenkin muita kuin ulosottomiehen päätöksiä koskevia jatkovalituksia ulosotonhaltijan päätökseen eli esimerkiksi ulosotonhaltijan lainhaku- ja turvaamistoimipäätöksiä koskevia valituksia. Vuonna 1994 ulosottoasioiden määrä hovioikeuksissa väheni selvästi, kun lainhakumenetely kumottiin ja turvaamistoimet siirrettiin 1 päivästä joulukuuta 1993 lukien käräjäoikeuksiin.

Itseoikaisu

Yleistä. Viranomaisten ja tuomioistuimien mahdollisuuksia itseoikaisun suorittamiseen on laajennettu. Esimerkiksi hallintomenettelylain (598/82) mukaan viranomainen voi itse oikaista (korjata) sekä päätökseen sisältyvän asiavirheen että kirjoitusvirheen. Asiavirheen korjaaminen edellyttää kuitenkin asianosaisen suostumusta. Lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä annetussa laissa (353/87) ovat vastaavat säännökset kirjaamisviranomaisen kirjaamisasiassa tekemän ratkaisun korjaamisesta. Nämä säännökset kumotaan uuden maakaaren myötä, jossa ovat vastaavat säännökset. Tuomioistuin voi korjata kirjoitus- tai laskuvirheen oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 10 §:n nojalla. Asiavirheen itseoikaisuun voidaan osittain rinnastaa tuomioistuimen 1 päivänä joulukuuta 1993 voimaan tullut mahdollisuus täydentää tuomioita (OK 24:21 ja 22).

Lainsäädäntö ja käytäntö. Ulosottolaissa ei ole yleisiä asia-, kirjoitus- tai laskuvirheen itseoikaisua koskevia säännöksiä. Ulosottolain voimaannpanemisesta ja siitä mitä sen johdosta on vaarin otettava annetun asetuksen, jäljempänä UVA, 15 §:ssä oli laskuvirheen korjaamista koskeva säännös, joka kumottiin vuonna 1973. Samalla kauppakaaren 9 luvun 13 §:ään (390/73) lisättiin laskuvirheen korjaamista koskeva säännös, joka lakiehdotuksen perustelujen mukaan koski myös ulosottoviranomaiselle perimistehtävässä tai tilityksessä sattuneen laskuvirheen korjaamista. Ulosottokäytännössä on katsottu, että ulosottomies on voinut oikaista omia kirjoitus- ja laskuvirheitään. Tällöin on kuitenkin usein viitattu suoraan oikeudenkäymiskaaren säännöksiin.

Ulosottomiehet ovat toisinaan oikaisseet virheitään myös sellaisissa tapauksissa, joissa kysymys ei ole ollut kirjoitus- tai laskuvirheestä. Oikeuskirjallisuudessa tämä on hyväksytty

edellytyksin, että ulosoton asianosaisia on ennen oikaisua kuultu ja nämä ovat oikaisuun suostuneet. Oikeusvarmuus- ja ennalta-arvattavuusnäkökohdat puhuvat kuitenkin itseoikaisun käyttöä vastaan. Pääsääntönä onkin ollut asiavirheen itseoikaisun kieltö. Tarkempia tilastotietoja itseoikaisun käyttämisestä ulosottoasioissa ei ole saatavissa.

Ulosottomenettelyyn liittyy tietyissä tilanteissa mahdollisuus muuttaa aikaisempia päätöksiä. Eräät ulosoton yhteydessä tehtävät päätökset ovat luonteensa vuoksi olleet korjattavissa muuttuneita olosuhteita vastaaviksi kuten esimerkiksi palkan ulosmittaukseen liittyvä maksukielto. Irtaimen pakkohuutokauppa keskeytetään myymättä olevan omaisuuden lainvoimaisesta ulosmittauksesta huolimatta, kun saatava ja täytäntöönpanokulut voidaan suorittaa täysimääräisesti jo myydyistä omaisuudesta (ns. liiallisen ulosmittauksen kieltö). Velkojan suostumuksella ulosmittaus on voitu jälkeenpäin kokonaan tai osittain peruuttaa, koska velkojalla on ulosotossa oikeus luopua vaatimuksistaan kokonaan tai osittain. Jos ulosmitatusta omaisuudesta ei kerry minkäänlaista suoritusta velkojalle, on ulosottomiehen peruutettava ulosmittaus (ns. tarpeettoman ulosmittauksen kieltö). Velallisen suorittama maksu johtaa täytäntöönpanon peruuttamiseen. Velallisella on ulosotossa niin sanottu erottamis- eli beneficium-etu. Tämän edun alaisen omaisuuden ulosmittaus on katsottu voitavan oikaista (ns. tyhjäksi tekevän ulosmittauksen kieltö). Ulosottohakemuksen jättäminen tutkimatta tai palauttaminen velkojalle esteilmoituksin ei estä velkojaa tekemästä uutta hakemusta.

Välioikeudenkäynti ja takaisinsaanti

Yleistä. Ulosottotoimituksissa voi nousta esiin siviilioikeudellisia kysymyksiä, joiden asianmukainen ratkaiseminen edellyttää asiaa koskevan näytön laajaa esittämistä ja arvioimista. Tällaisia ongelmia voi esiintyä jo ratkaistaessa oikeuttaako ulosoton perusteeksi esitetty tuomio tai muu asiakirja täytäntöönpanoon taikka mihin omaisuuteen täytäntöönpano kohdistetaan. Riittävän luotettavan selvityksen hankkiminen ei aina ole mahdollista ulosottomenettelyssä. Tällöin asianosaisten oikeusturva edellyttää, että epäselvä riitakysymys voidaan saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tuomioistuimessa on mahdollisuus perusteelli-

sempaan ja laajempaan näytön esittämiseen ja arvioimiseen.

Lainsäädäntö. Voimassa olevassa ulosotto-laissa ei ole säädetty yleistä mahdollisuutta erottaa ulosottomenettelyssä esiin tullut riitakysymys välioikeudenkäynnissä ratkaistavaksi.

Ulosottolain 4 luvun 10 §:ssä säädetään osituksen antamisesta välioikeudenkäyntiin sivulisen esittämän omistusoikeusväitteen johdosta. Jos sivullinen väittää velallisen velasta ulosmittatun irtaimen omaisuuden kuuluvan itselleen eikä esitä oikeudestaan todentavää selvitystä, mutta esittää kuitenkin todennäköisiä perusteita vaatimuksensa tueksi, ulosottomies ulosmittaus-tilaisuudessa tai ulosotonhaltija valituksen johdosta voi osoittaa hänet nostamaan kanteen oikeudessa omistusoikeutensa vahvistamiseksi.

Jos ulosottomies pakkohuutokauppaa toimittaessaan on merkinnyt velkojan saatavan velkojainluetteloon riitaiseksi ja tälle saatavalle kertyy huutokaupassa jako-osa, velkoja osoitetaan nostamaan kanne alioikeudessa saatavansa vahvistamiseksi ulosottolain 6 luvun 12 §:n mukaisesti.

Oikeuskäytännössä on ollut tapauksia, joissa ulosottomenettely on määrätty ulosottoviranomaisen päätöksellä keskeytymään esimerkiksi siksi, kunnes tuomioistuimessa vireillä oleva saatavan lakkaamista koskeva riita on lainvoimaisesti ratkaistu (KKO 1970 II 50). Ulosottovelallisella on katsottu joissakin tapauksissa olevan oikeus ulosottovalituksen ohella tai sijasta ajaa ulosoton torjuntakannetta oikeudessa.

Ulosotto-laissa on myös takaisinsaantia koskevia säännöksiä, joiden nojalla ulosotossa ratkaistu kysymys voidaan saattaa tuomioistui-
men tutkittavaksi. Takaisinsaanti on erityinen muutoksenhakekeino, jonka käyttö liittyy ulosottomenettelyn summaarisuuteen. Asianosaisten oikeusturva vaatii mahdollisuutta asian perusteelliseen käsittelyyn tuomioistuimessa.

Lainhakua koskeneen 2 luvun takaisinsaantisäännökset on kumottu käräjäoikeusuudistuksen yhteydessä 1 päivänä joulukuuta 1993 (1055/91) kuten myös ulosottolain 7 luvun 14 ja 15 §:n turvaamistoiimiin liittyvää takaisinsaantia koskevat säännökset (1066/91). Kysymyksessä olevat asiat ovat siirtyneet käräjäoikeuden käsiteltäviksi.

Ulosottolain 3 luvun 20 a §:ssä on säännös pantin omistajan ja takaajan oikeudesta kanteella vaatia takaisinsaantia tuomioistuimessa silloin, kun palautettava tai suoritettava määrä

on ulosotettu pantista. Velkojalla ja työnantajalla on oikeus hakea takaisinsaantia, kun ulosotonhaltija on vahvistanut elatusvelvollisen palkkana pidettävän määrän tai hylännyt vahvistamista koskevan vaatimuksen (UL 4:9 c). Ulosottolain 5 luvun 9, 11 ja 45 §:ssä on säännös maksuvelvollisuutensa laiminlyöneen aikaisemman ostajan oikeudesta ajaa takaisinsaantikannetta velkojaa ja velallista vastaan, kun hänelle on uuden huutokaupan yhteydessä laaditussa pöytäkirjassa asetettu korvausvelvollisuus hinnanerosta ja kuluista. Jos velkojalle on pantti- tai pidätysoikeuden nojalla velallisen suostumuksetta luovutettu jako-osa saatavasta, joka ei perustu tuomioon tai tämän veroiseen ulosotoperusteeseen, velallisella on oikeus takaisinsaantikanteeseen ulosottolain 6 luvun 14 §:n nojalla.

Osamaksukaupasta annetun lain (91/66), jäljempänä osamaksukauppalaki, 13 §:n mukaan myyjällä ja ostajalla on oikeus ulosottomiehen antaman virka-avun ja suoritettujen tilityksen johdosta hakea takaisinsaantia määräajassa haasteen nojalla alioikeudessa.

Muutoksenhakekeinon tyypisistä takaisinsaannista eroaa ulosottolain 3 luvun 35 ja 36 §:n mukainen moitekanne, jota myös on kutsuttu takaisinsaanniksi. Tällä takaisinsaannilla pyritään peräyttämään velallisen velkojien vahingoksi suorittamia oikeustoimia. Ulosoton muutoksenhaku-uudistuksessa ei ole kysymys tästä takaisinsaannista.

Käytäntö. Korkein oikeus on julkaissut useita ratkaisuja, jotka koskevat ulosottolain 4 luvun 10 §:ssä tarkoitettua välioikeudenkäyntiä, sekä eräitä ulosottolain muutoksenhakutyypistä takaisinsaantia ja osamaksutilitystä koskevia ratkaisuja.

Ulosotto- ja tuomioistuinkäytännössä melko usein sovellettavia välioikeudenkäynti- ja takaisinsaantisäännöksiä ovatkin ulosottolain 4 luvun 10 § ja osamaksukauppalain 13 §. Esimerkiksi vuonna 1994 ulosotonhaltijalta tuomioistuihin siirretyistä 59 asiasta pääosa oli ulosottolain 4 luvun 10 §:ssä tarkoitettuja omistusoikeusriitoja. Alioikeuksissa puolestaan ratkaistiin vuonna 1994 vain 25 (1991/17) omistusoikeutta ulosmitattuun irtaimeen omaisuuteen koskevaa kannetta. Osamaksukauppaan liittyviä riitoja ratkaistiin alioikeuksissa vuonna 1994 yhteensä 46, joista vain osa oli osamaksutilityksen moitekanteita Ulosottolakiin liittyviä muita riita-asioita ratkaistiin alioikeuksissa vuonna 1994 yhteensä 57.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen

Yleistä. Ulosotossa on tavoitteena toteuttaa niin sanottua vahingon minimoimisen periaatetta: tuomio on pyrittävä toimeenpanemaan tavalla, joka aiheuttaa velalliselle niin vähän vahinkoa kuin mahdollista. Tähän tavoitteeseen pyritään myös täytäntöönpanon kieltö- ja keskeytysinstituutiolla. Toisaalta myöskään velkojalle ei saa aiheuttaa vahinkoa täytäntöönpanon tarpeettomalla viivyttämisellä.

Täytäntöönpanon kieltomääräys ja keskeytysmääräys (ulosoton lykkääminen) poikkeavat toisistaan siten, että kieltö annetaan ennen täytäntöönpanon alkamista tai ainakin ennen kuin kiellosta tai keskeytyksestä päättävä viranomais on saanut täytäntöönpanosta tiedon. Keskeytysmääräys annetaan sen sijaan tilanteessa, jossa ensimmäinen täytäntöönpanoon kuuluva toimitus on jo suoritettu tai ainakin aloitettu. Keskeytysmääräys pysäyttää täytäntöönpanon, kun taas kieltomääräys estää täytäntöönpanon aloittamisen. Muutoin kieltö- ja keskeytysvaatimuksen käsittelyssä ei ole eroa eivätkä asian ratkaisuperusteet ja vaikutukset poikkea toisistaan. Ne aikaansaavat täytäntöönpanon pysähtymisen senhetkiseen vaiheeseensa. Määräykset eivät aiheuta ulosoton viereilläolon päättymistä, ja pääsääntöisesti vain uudet täytäntöönpanotoimet estyvät.

Jos tuomio on täytäntöönpanokelpoinen vasta lainvoimaisena eli valituksella on lykkäävä vaikutus täytäntöönpanoon, pääasialla koskevassa valitusasiassa ei voida antaa täytäntöönpanon keskeytysmääräystä, koska täytäntöönpanokieltö on jo laissa. Näin täytäntöönpanokieltö ja -keskeytys liittyvätkin ulosotto-perusteena olevaa tuomiota tai päätöstä koskevaan valitus-, valituslupa- tai oikaisuvaatimusmenettelyyn, esimerkiksi UL 3:13, verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain (367/61), jäljempänä VeroUL, 9 §:n 1 momentti, muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (154/50) 14 §:n 3 momentti ja hallintomenettelylain (598/82) 28 §:n 2 momentti. Ulosoton muutoksenhaussa puolestaan on kysymys jo aloitetusta täytäntöönpanosta ja sen keskeyttämisestä. Tällöin merkityksellistä ei ole se, onko ulosottoon johtanut aineellinen asiaratkaisu, esimerkiksi maksutuomio lainvoimainen vai ei.

Ulosottolain 3 luvun 7—10 §:ssä olevien säännösten mukaan täytäntöönpanoperusteena olevan tuomion täytäntöönpano voidaan

useimmiten aloittaa muutoksenhausta huolimatta. Velallinen voi kuitenkin asettamalla niin sanotun torjuntavakuuden estää ulosmittauksen. Tuomion täytäntöönpano lainvoimaa vaillolevana edellyttää joissakin tapauksissa, että hakija asettaa vakuuden kulujen ja vahingon korvaamisesta siltä varalta, että tuomio kumotaan tai muutetaan ja täytäntöönpano sen vuoksi muutetaan tai peruutetaan.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen ulosotto-perustetta koskevan muutoksenhaun yhteydessä. Tuomioistuimilla ei ole yleistä valtaa sisällyttää täytäntöönpanomääräyksiä tuomioihinsa riitaasioissa. Ylempi tuomioistuin voi kuitenkin muutoksenhakuasiain käsittellessään ulosottolain 3 luvun 12 §:n 2 momentin nojalla antaa määräyksen lainvoimaa vaillolevan tuomion täytäntöönpanon kieltämisestä tai keskeyttämisestä. Samalla tuomioistuin voi määrätä jo toimitetun ulosmittauksen peruutettavaksi. Pilaantuvan, arvoltaan alenevan ja kallishoitaisen omaisuuden osalta näin onkin meneteltävä, jollei velkoja ennakolta maksa hoitokuluja sekä aseta vakuutta vastapuolelle ehkä aiheutuvista kuluista ja vahingosta. Täytäntöönpanokieltö tai -keskeytys saattaa olla muutoksenhaun mielekkyyden edellytys, koska täytäntöönpanon loppuun saattaminen voi tehdä vireille pannun oikeusturvakeinon hyödyttömäksi. Tällöin voidaan täytäntöönpanokiellon tai keskeytyksen ehdoksi määrätä, että velallinen vuorostaan asettaa vakuuden vastapuolelle aiheutuvien kulujen ja vahingon korvaamisesta. Sanottu valta ulosoton lykkäämiseen rajoittuu muutoksenhaun vireilläolon aikaan.

Hovioikeuden tuomio, johon saadaan hakea muutosta ainoastaan, jos korkein oikeus myöntää siihen luvan, pannaan täytäntöön valituslupan pyytämisestä huolimatta. Korkein oikeus voi kuitenkin ulosottolain 3 luvun 13 §:n 2 momentin nojalla kieltää täytäntöönpanon käsitellessään hovioikeuden tuomiosta tehtyä muutoksenhakemusta.

Lainvoimaisenkin tuomion täytäntöönpanossa saattaa kysymys täytäntöönpanon keskeyttämisestä tulla ajankohtaiseksi. Velallinen voi väittää, että ulosottomiehen hyväksymä täytäntöönpanoperuste ei ole täytäntöönpanokelpoinen. Hän voi myös katsoa, että jokin tuomion antamisen jälkeen tapahtunut seikka on lakauttanut tuomiossa vahvistetun velkojan oikeuden. Tässä ja eräissä muissakin tapauksissa voi ulosottomies, ulosotonhaltija, alioikeus tai hovioikeus voimassa olevan lain mukaan tie-

tyissä rajoissa antaa määräyksen täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Keskeyttämis-oikeus sisältyy esimerkiksi ulosottolain 4 luvun 10 §:ään sivullisen omistusoikeutta koskevan vahvistuskanteen osalta, ja 3 luvun 13 §:ssä on säännös ulosottolain takaisinsaantikanteiden käsittelyyn liittyvästä täytäntöönpanon keskeyttämisestä.

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun mukainen takaisinsaantikanne (takaisinsaanti yksipuoliseen tuomioon) ei estä täytäntöönpanoa, mutta tuomioistuin voi myös tällaista kannetta käsitellessään kieltää täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi (UL 3:13,1).

Ulosottolain 3 luvun 36 §:n 2 momentin mukaan tuossa lainkohdassa tarkoitettua takaisinsaantikannetta (oikeustoimen tms. peräytyskanne) käsittelevä tuomioistuin voi antaa takaisinsaannin kohteena olevaa omaisuutta koskevia muuta täytäntöönpanoa rajoittavia kielto- ja keskeytysmääräyksiä.

Lainvoimaisen tuomion täytäntöönpano voidaan kieltää tai keskeyttää myös ylimääräisen muutoksenhaun yhteydessä, esimerkiksi UL 3:13,3, OK 31:4,3 ja 31:18 sekä ylimääräisestä muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (200/66) 11 §.

Ulosottolain 3 luvun täytäntöönpanon keskeyttämissäännöksiä on muutettu useampia kertoja. Täytäntöönpanoperustetta koskevaa säännönmukaista tai ylimääräistä muutoksenhakemusta taikka takaisinsaantia käsittelevän tuomioistuimen mahdollisuuksia päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä on ulosottolain voimassaoloaikana vähitellen lisätty. Tavallisesti tämä on liittynyt muutoksenhakua tai takaisinsaanteja koskevan lainsäädännön muuttamiseen.

Veroulosottolain 9 ja 10 §:ssä ovat säännökset täytäntöönpanon keskeyttämisestä säännönmukaisen valituksen, perustevalituksen sekä veronikauksen yhteydessä.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen ulosottovalituksen johdosta. Ulosottoasiassa tehty valitus ei keskeytä täytäntöönpanoa. Ulosotonhaltija ja hovioikeus voivat kuitenkin ulosottovalitusta käsitellessään keskeyttää täytäntöönpanon ulosottolain 9 luvun 9 §:n ja 10 luvun 14 §:n nojalla. Ulosotonhaltija voi antaa keskeytysmääräyksen myös omasta aloitteestaan. Keskeytyksen tarpeellisuudesta ei vaadita täyttämättä, vaan todennäköisyysarviointi riittää. Jos valituksen hyväksyminen näyttää todennäköiseltä, voidaan keskeytys määrätä. Keskey-

tyspäättös ei edellytä, että vastapuolta olisi ennen sen tekemistä kuultu. Keskeytyksen saannin ehdoksi voidaan määrätä, että valittaja asettaa vakuuden. Ulosotonhaltijan keskeytysmääräyksestä ja keskeytyspyynnön hylkäämisestä voidaan erikseen hakea muutosta hovioikeudelta ulosottolain 10 luvun 2 §:n nojalla. Ulosotonhaltijan antama määräys täytäntöönpanon keskeyttämisestä on voimassa, sen mukaan kun määräyksessä sanotaan, joko toistaiseksi tai kunnes ulosotonhaltija on ratkaissut ulosmittausvalituksen.

Ulosottolain 9 ja 10 luvun keskeytys-säännökset olivat jo alkuperäisessä ulosotto-laissa.

Keskeytysmäärät. Yleisten tuomioistuinten päättämistä täytäntöönpanon keskeyttämisistä ei ole yksityiskohtaista tilastotietoa. Käytettävissä olevien tietojen perusteella on kuitenkin todennäköistä, että tuomioistuimet suhteellisen harvoin määräävät täytäntöönpanon keskeytettäväksi käsitellessään ulosottooperustetta koskevaa muutoksenhakemusta. Ulosottovalitusten yhteydessä täytäntöönpanon keskeyttäminen valituksen käsittelyn ajaksi on ulosotonhaltijalta saatujen tietojen mukaan hyvin yleistä. Kun ulosottomies tai ulosotonhaltija ulosottolain 4 luvun 10 §:n nojalla antaa osoituksen omistusoikeuden vahvistamiskanteen nostamiseen, määrätään täytäntöönpano samalla tavallisesti keskeytettäväksi.

2.3. Ulkomaiset oikeusjärjestykset

Ruotsi

Viranomaiset. Täytäntöönpanoasioiden kuuluminen Suomessa ja Ruotsissa hallintoviranomaisille on kansainvälisesti katsottuna poikkeuksellinen ja johtuu alajaksossa 2.1. esitetyistä historiallisista seikoista.

Ruotsissa kruununvoudin virat lakkautettiin vuonna 1917, jolloin maalla ulosottotehtävät siirtyivät uudelle landsfiskal-nimiselle viranomaiselle. Vuonna 1965 ulosottolaitos valtiolistettiin kokonaisuudessaan, jolloin perustettiin ulosoton erityisorganisaatio, kronofogdemyndighet (krfm). Tällöin ulosottoasiat kokonaisuudessaan erotettiin poliisi- ja syyttäjälaitoksesta. Alkujaan kruununvoutiviranomaisia oli lähinnä poliisipiirijaotuksen pohjalta 81, joista 22:ssa toimi vain yksi kruununvouti

apuhenkilöstöineen. Organisaatio oli kolmiportainen. Keskusviranomaisena oli Riksskatteverket (RSV). Väliportaan hallinto kuului lääninhallituksille, jotka vastasivat budjetista ja varojen jakamisesta, palkanmaksusta sekä eräistä henkilöstöhallinnon tehtävistä. Lisäksi lääninhallitus suoritti vuosittaisia tarkastuksia paikallisissa viranomaisissa.

Ulosottokaaren (utsökningsbalk 25.6.1981, UB) myötä lakkautettiin ulosotonhaltijainstituutio. Nimitys ulosottomies poistettiin ja ulosottoasiat kuuluvat krfm:lle viranomaisena. Kruununvoutiviranomaisessa asiat käsittelee joko kruununvouti tai muu virkamies. Sisäisestä toimivallasta säännellään hallinnollisesti.

Ulosottoimen hallinto-organisaatio uudistettiin Ruotsissa vuonna 1988. Ruotsissa on nykyisin kaksitasoinen ulosottoimen erityisorganisaatio: RSV keskusviranomaisena ja läänijaotusta noudattava kruununvoutiviranomainen. Kruununvoutiviranomaisia on Ruotsissa nykyisin läänien lukumäärän mukaisesti 24. Ulosoton hallinto-organisaatiosta poistettiin lääninhallitukset. Uudistuksen esitöiden mukaan (Prop. 1986/87:52) lääninhallitusten kautta tapahtuva varainjako oli johtanut resurssien epätasaiseen jakautumiseen. Nykyisessä järjestelmässä varainjako tapahtuu keskitetysti RSV:n kautta.

Läänejä vastaavilla ulosottopiireillä nähtiin olevan monia etuja (Prop. 1986/87:52). Suhteellisen suuren piiriin myötä katsottiin olevan paremmat mahdollisuudet hoitaa erityistehtäviä, kuten konkurssihallintoon kohdistuvaa valvontaa sekä vaikeita, erityisammattitaitoa vaativia ulosottotehtäviä, kuten yrityksiin kohdistuvaa perintää. Pienissä ulosottopiireissä asiamäärän vähäisyyden ja siitä johtuvan erityisosaamisen puuttuminen haittasivat näiden tehtävien hoitamista. Pienten piirien ei myöskään katsottu yksin voivan selviytyä talous- ja henkilöstöhallinnosta (sijaisuudet, urakierto jne.). Kaikenkaikkiaan organisaatio ei vastannut muuttuneita tarpeita. Ulosoton asiamäärä oli vuosikymmenten kuluessa kasvanut huomattavasti, ja ulosottoasiat olivat muuttuneet oikeudellisesti vaativammiksi edellyttäen juridista tietämystä yli ulosotto-oikeuden.

Ulosottotoiminta koskevan hallintoasetuksen (förordning med instruktion för exekutionsväsendet, 14.6.1988) mukaan ulosottoimen keskusviranomaisena toimii Riksskatteverket. RSV:ssä sanotut tehtävät kuuluvat erityiselle osastolle. RSV antaa ulosottoviranomaisia si-

tovia määräyksiä lain erikseen mainitsemissa tapauksissa, ohjaa yleisohjeilla ulosottokäytäntöä, antaa määräyksiä työtavoista ja organisatiosta, tekee vuosittaisen määrärahaesityksen, jakaa ulosottotoimelle osoitetut taloudelliset resurssit sekä vastaa tulosohjauksesta.

Kruununvoutiviranomaisessa on hallintopaikan lisäksi lukuisia paikalliskonttoreita (kronokontor). Kruununvoutiviranomaisen päällikkönä on länskronodirektör. Lisäksi on seuraavia viranhaltijoita: chefskronofogde (yksikön päällikkö), kronofogde, biträdande kronofogde ja kronofogdeaspirant sekä muuta ulosottotoimen henkilöstöä kuten kronokomissarie, kronoinspektör ja kronoassistent. Viimeksi mainitut suorittavat useimmat käytännön toimitukset.

Krfm:n organisaatio vaihtelee riippuen muun muassa piirin koosta. Kaikissa kruununvoutiviranomaisissa on hallinto-osasto sekä ulosmitatun omaisuuden myynnistä vastaava osasto sekä yksi tai useampia kenttäjaostoja. Krfm päättää omasta työjärjestyksestään RSV:n ohjetyöjärjestyksen puitteissa.

Jokaiseen kruununvoutiviranomaiseen kuuluu myös maan hallituksen valitsemista maallikoista koostuva hallitus (styrelsen). Länskronodirektör on hallituksen puheenjohtaja. Hallitus tekee päätökset vuosibudjettia ja muita olennaisia taloudellisia kysymyksiä sekä valtiontarkastuslaitoksen tarkastuskertomusta koskevista asioista.

Oikeuskirjallisuudessa on korostettu, että vaikka krfm on hallintoviranomainen, se harjoittaa yksityisen kansalaisen kannalta merkittävää lainkäyttöä: se on itsenäinen oikeudellinen orgaani. Tätä taustaa vasten on esitetty kysymys, onko periaatteellisista syistä asianmukaista, että RSV:lle kuuluu ulosottotoimen ohjausvalta (Torkel Gregow, Utsökningsrätt. Lund 1990 s. 18)

Muutoksenhaku. Ruotsissa oli vuoden 1981 ulosottokaaren säätämiseen saakka samanlainen muutoksenhakuorganisaatio kuin Suomessa nykyisin. UB:n esitöissä katsottiin painavien syiden puoltavan sitä, että myös muutoksenhakutehtävät siirretään pois lääninhallituksilta. Ulosottovalituksia pidettiin muihin lääninhallituksen tehtäviin verrattuna erityislaatuina, ja kun muut ulosotonhaltijan tehtävät lakkautettiin, korostuiksi niiden poikkeavuus entisestään. UB:n myötä hovioikeuksista tuli ensimmäinen muutoksenhakuaste. Tätä ratkaisua perusteltiin sillä, että näin asia tulee jo ensimmäi-

sessä muutoksenhakuasteessa tuomioistuimen ratkaistavaksi samalla kun instanssien määrä vähenee.

UB:n muutoksenhakujärjestelmä ei kuitenkaan toiminut hyvin: hovioikeudet joutuivat ratkaisemaan suuren määrän huonosti valmistetuja ulosottoasioita, joista osa oli hyvin yksinkertaisia luonteeltaan. Krfm:n antamat lausunnot ja asiakirjat olivat epätäydellisiä ja vaikeaselkoisia. Parannuskeinoksi RSV ehdotti krfm:n oikaisumenettelyä osaksi muutoksenhakujärjestelmää (RSV Rapport 1990:5). Sanottu ehdotus sai ristiriitaisen vastaanoton, osa lausunnonantajista kannatti sitä, osa vastusti.

Muutoksenhakujärjestelmä uudistettiin lailla 1993:516, joka tuli voimaan vuoden 1994 alusta. Uudistus ei pohjautu pakolliselle oikaisumenettelylle, vaan muutosta krfm:n päätökseen haetaan siltä käräjäoikeudelta (tingsrätt), jonka tuomiopiirin alueella krfm:n keskuskanslia sijaitsee ("har sitt säte"). Alioikeusmenettelyssä noudatetaan hakemusasiat (lagen om handläggning av domstolsärenden, 1946:807). Ulosottovalitusasian käsittelee kuitenkin aina yksi tuomari.

Hakija ja velallinen saavat valittaa myös sillä perusteella, että päätös loukkaa sivullisen oikeutta. Valitusaika ulosmittauksesta on pääsääntöisesti hakijalle ja velalliselle kolme viikkoa siitä, kun päätös on annettu hänelle tiedoksi. Sivullinen, jonka oikeutta ulosmittaus loukkaa, saa valittaa ilman määräaikaa. Valitusaika ulosottomyyntistä on kolme viikkoa myyntipäivästä. Päätöksestä, joka koskee kertyneiden varojen jakamista tai maksamista velkojille, on valitettava kolmessa viikossa kyseisestä päätöksestä. Muissa tapauksissa krfm:n päätöksistä valitetaan kolmessa viikossa siitä, kun päätös on annettu valittajalle tiedoksi.

Uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä (Prop. 1992/93:216) uutta järjestelmää perustellaan muun muassa sillä, että lainkäytössä painopisteen tulee olla ensimmäisessä asteessa. Ulosottovalituksilla on läheinen yhteys käräjäoikeuksien normaaliin toimintaan. Käräjäoikeuksissa käytössä olevat käsittelymuodot sopivat ulosottovalituksiin. Käräjäoikeuksissa voidaan lisäksi tarvittaessa joustavammin järjestää Euroopan ihmisoikeussopimuksen edellyttämä suullinen käsittely. Prosessi voidaan järjestää vähemmän kustannuksin käräjäoikeudessa kuin hovioikeudessa, jossa ulosottovalituksen käsittelyyn osallistui tarpeettoman monta tuomaria.

Lisäksi nähtiin, että ulosottomiesten antamien selvitysten ynnä muiden sellaisten täydentäminen kävisi joustavasti päinsä käräjäoikeudessa. Uudistuksella pyrittiin myös vähentämään hovioikeuksien suurta työmäärää. Valittaminen käräjäoikeudesta hovioikeuteen edellyttää muutoksenhakuluvan.

Krfm:llä on oikeus joko omasta aloitteestaan tai pyynnöstä oikaista ulosmittauspäätöstä, jos omaisuuden todetaan kuuluvan sivulliselle tai jos myynnistä ei tulisi kertymään riittävästi varoja. Ulosmittauksen itseoikaisu voidaan suorittaa muissakin tapauksissa, jos käy ilmi, että omaisuutta ei olisi tullut ulosmitata. Itseoikaisu on tällöin suoritettava viimeistään kahdessa viikossa ulosmittauksesta (UB 4:33 ja 34). Krfm voi antaa osoituksen kanteen nostamiseen tuomioistuimessa muun muassa silloin, kun ulosmitatun irtaimen tai kiinteän esineen omistusoikeus tai saatavan olemassaolo on epäselvä (UB 4:20—23, 26 ja 9:11). Osoitus voidaan antaa myös silloin, kun velkojan oikeus saada jako-osa myynnistä kertyneistä varoista on riittainen (UB 13:7).

Norja

Viranomaiset. Toimivalta ulosottoasioissa jakautuu Norjassa tuomioistuinlaitoksen ja hallintoviranomaisten kesken. Ulosottoa ja turvaamistoimenpiteitä koskevassa laissa (Lov om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring, 1992) määritellään ulosottoviranomaisiksi ulosotto-oikeus (namsretten) ja ulosottomies (namsmannen) (§ 2—1).

Yleiset alioikeudet eli kihlakunnan- ja kaupunginoikeudet (herreds- ja byretten) toimivat ulosotto-oikeuksina omissa tuomiopiireissään. Toimeenpanoportaan organisaatio on hyvin hajanainen: nimismiespiireissä ulosottomiehen tehtävää hoitaa lain mukaan nimismies, muualla erityinen alivouti jollei toisin määrätä. Alivoutea koskevasta pääsäännöstä poikkeavia hallinnollisia määräyksiä on annettu paljon. Suurimmissa kaupungeissa, esimerkiksi Oslo, Bergen, Stavanger ja Trondheim, ulosottomiestehtävätkin on uskottu asianomaiselle alioikeudelle. Joissakin kunnissa niitä hoitaa lähimmän nimismiespiirin nimismies.

Ulosottomies hoitaa hänelle lain mukaan kuuluvat asiat samoin kuin ne asiat, jotka ulosotto-oikeus voi lain mukaan hänelle antaa. Ulosotto-oikeus käsittelee sille lain mukaan

kuuluvat tehtävät, joita ovat muun muassa kiinteään omaisuuteen kohdistuva täytäntöönpano, sekä valitukset ulosottomiehen toiminnasta. Ulosotto-oikeus voi myös erityisestä syystä, esimerkiksi suuret omaisuusarvot tai vaikea juridinen kysymys, siirtää asian pois ulosottomieheltä ja käsitellä sen itse.

Ulosotto-oikeus ja -mies voivat antaa ulosottotehtävät, eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta, alaisensa viranhaltijan hoidettavaksi.

NOU 1991:29 -mietinnössä pohditaan nimismieslaitoksen tulevaisuutta Norjassa. Komitea pitää nimismiehen tärkeimpänä tehtävänä poliisitoimen hoitoa. Ulosottoasiat ovat tärkein ryhmä nimismiehille nykyään kuuluvista niin kutsutuista siviilioikeudellisista tehtävistä (sivile oppgaver). Nimismiesten siviilitehtäviä on komitean mielestä selkeästi karsittava. Ulosottomiehenä toimiminen on kuitenkin poikkeus; komitea tulee kokonaisarviointissaan siihen tulokseen, että ulosottoasioiden säilyttäminen nimismiehillä on järkevää voimavarojen käyttöä.

Muutoksenhaku. Ulosottomiehen päätöksestä voivat ennen täytäntöönpanon päättymistä valittaa ulosotto-oikeuteen kaikki, joita asia koskee. Valitus ei pääsääntöisesti keskeytä täytäntöönpanoa, ellei ulosottomies tai ulosotto-oikeus niin määrää (§ 5—16). Valitus jätetään ulosottomiehelle, joka voi oikaista asian, jos pitää valitusta perusteltuna. Muussa tapauksessa valitus on viivytyksettä siirrettävä ulosotto-oikeudelle.

Ulosotto-oikeuden päätöksistä voidaan valittaa lagmansrettiin ja eräissä tapauksissa edelleen korkeimpaan oikeuteen (höyesteretten) ulosottolain ja siviiliprosessilain (tvistemålsloven) mukaan.

Ulosottomiehellä on myös mahdollisuus omasta aloitteestaan oikaista täytäntöönpanoa koskevaa päätöstään. Oikaisu on riippuvainen täytäntöönpanon toteuttamistavasta eikä sillä saa loukata ulkopuolisen etua. Lisäksi edellytetään, että täytäntöönpanomenettelyä ei ole oikaisua tehtäessä saatettu loppuun (§ 5—15). Oikaisusta voidaan valittaa. Ulosotto-oikeudella on samantapainen mahdollisuus itseoikaisuun (§ 6—4). Ulosottoviranomaiset voivat omatoimisesti korjata päätöstensä kirjoitus- ja laskuvirheet sekä muut ilmeiset epätarkkuudet.

Ulosotto-oikeus voi määrätä täytäntöönpanoon liittyvän riidan käsiteltäväksi erillisenä, haasteella vireille pantavana riita-asiana ulos-

otto-oikeudessa (§ 6—6). Edellytyksenä on, että tällainen käsittely on tarkoituksenmukainen asiassa ilmenneiden oikeudellisten tai tosiseikkoihin liittyvien ongelmien selvittämiseksi. Ulosotto-oikeus asettaa täytäntöönpanon hakijalle, velalliselle tai sivulliselle määrääjän, jonka kuluessa riita-asia on pantava ulosotto-oikeudessa vireille. Määrääjän laiminlyönti aiheuttaa sen, ettei oikeuden enää tarvitse ottaa riitaa tutkittavakseen. Lähtökohtana on, että käsitellyssä noudatetaan yleisiä siviiliprosessia koskevia sääntöjä. Tuomiosta voidaan valittaa normaalisti lagmansrettiin ja korkeimpaan oikeuteen.

Ulosotto-oikeuden on varattava asianosaisille tilaisuus lausua asiasta ennen kuin se tekee päätöksen riita-asian vireillepanosta. Oikeus voi tehdä päätöksen, paitsi asianosaisen tai sivullisen pyynnöstä, myös omasta aloitteestaan.

Tavallisesti ulosotto-oikeus ratkaisee täytäntöönpanoon liittyvän riidan määräämättä kannetta vireillepantavaksi, jolloin päätös on ”kjennelse”. Tällaisen ratkaisun oikeuskysymyksistä voidaan valittaa lagmansrettiin ja edelleen korkeimpaan oikeuteen.

Tanska

Viranomaiset. Ulosottotoimitukset kuuluvat Tanskassa yleisten alioikeuksien (byret) toimialaan (Retsplejeloven 14 §). Ulosotto- ja pakkohuutokauppa-asioita käsittelevää alioikeuden osastoa kutsutaan voutioikeudeksi (fogedret).

Voutioikeuden valtuuttamat toimitusmiehet hoitavat ulosottotoimituksista suurimman osan. Jos toimituksesta syntyy riitaa, voutioikeus ratkaisee asian kendelse-välipäätöksellä. Verojen ja maksujen perintä kuuluu erillisille ulosottomiehille (pante- og toldfogten), joiden asiallinen toimivalta on lähes sama kuin voutioikeuksien. Toimituksen aikana syntyneitä riitoja hekään eivät voi ratkaista, vaan siirtävät ne voutioikeuden käsiteltäviksi. Joihinkin toimenpiteisiin he tarvitsevat voutioikeudelta erityisen valtuutuksen. Pantefogen on kunnallinen virkamies.

Muutoksenhaku. Pääsääntönä on, että voutioikeuden päätöksistä saa valittaa. Valitusoikeutta on kuitenkin merkittävästi kavennettu vuonna 1990 voimaan tulleella lain muutoksella, jonka mukaan valitus on mahdollinen vain

oikeusministeriön myöntämällä luvalla, jos ulosmitattavan saatavan arvo alittaa 10 000 Tanskan kruunua (Retsplejeloven 584 §). Lisäksi eräät pakkohuutokaupan toimittamiseen liittyvät ratkaisut eivät ole valituskelpoisia.

Voutioikeuden päätöksiin haetaan muutosta valittamalla hovioikeuteen neljän viikon määräajassa. Jatkovalitus korkeimpaan oikeuteen edellyttää oikeusministeriön myöntämää valituslupaa.

Voutien toiminnasta voidaan kannella erityiseen kurinpitotuomioistuimeen. Ulosottotoimintia hoitavien valtuutettujen ja julkisia saatavia perivien pantefogdien toiminnasta voidaan lisäksi kannella oikeusministeriöön. Ministeriöllä on ulosottomiehiin vain kurinpitovaltaa, se ei voi puuttua ulosottotoimituksissa tehtyihin oikeudellisiin ratkaisuihin.

Oikeudenkäyntilaissa ei ole säännöksiä voutioikeuden mahdollisuudesta itse oikaista omia päätöksiään. Oikaisua pidetään silti joissakin tapauksissa mahdollisena.

Saksa

Viranomaiset. Saksa ja tälle vaikutteita antanut Ranska mainitaan usein esimerkkeinä maista, joissa siviiliprosessuaalinen täytäntöönpano on järjestetty kahden erillisen, toisistaan riippumattoman toimielimen avulla. Puhutaanakin ranskalais-saksalaisesta järjestelmästä.

Tärkeimmät pakkotäytäntöönpanomenettelyä koskevat määräykset ovat siviiliprosessilain kahdeksannessa kirjassa pykälissä 704—745 (Zivilprozessordnung, ZPO) ja kiinteän omaisuuden ollessa täytäntöönpanon kohteena, erillisessä laissa (Zwangsversteigerungsgesetz, ZVG). Organisatorisesti tärkeä säädös on laki ulosottomiehistä (Gerichtsvollzieherordnung, GVO).

Saksalaisessa kirjallisuudessa täytäntöönpano-organit jaotellaan neljään ryhmään. Ensimmäisenä mainitaan ulosottomies (Gerichtsvollzieher, GV), jonka toimivalta on yleinen. Kaikki täytäntöönpanotoimet, joita ei ole erikseen määrätty tuomioistuimen tehtäviksi, kuuluvat GV:n tehtäviin (754 § ZPO). GV on itsenäinen, tuomioistuimesta erillinen oikeushallinnon viranomainen.

Toisena ulosotto-organina on täytäntöönpanotuomioistuin, jolla tarkoitetaan normaalia alioikeutta (Amtsgericht) tietyissä täytäntöönpanoon liittyvissä tehtävissä. Ulosottoasiat on

ohjattu erityiselle tuomioistuimen viranhaltijalle (Rechtspfleger), jolta tuomari kuitenkin voi ottaa asian itselleen ratkaistavaksi. Täytäntöönpanoasian käsittelyssä menettelysäännöt poikkeavat normaaleista siviiliprosessimääräyksistä.

Kolmanneksi myös tuomioistuin normaalissa tuomioistuin-ominaisuudessaan on täytäntöönpanoelin tietyissä tapauksissa.

Neljäntenä ryhmänä ovat muut viranomaiset. Erityisesti kiinteistökirjanpitäjän katsotaan toimivan ulosottoviranomaisena eräissä kiinnitystilanteissa.

Ulosottomies on keskeinen viranomainen irtaimen esineen ulosmittauksessa ja hallinnan palauttamista koskevissa asioissa. Oikeudellisesti monimutkaisemmissa tapauksissa on ZPO:ssa ja ZVG:ssa toimivalta annettu kuitenkin joko täytäntöönpano- tai normaalituomioistuimelle. Esimerkiksi oikeuksien ulosmittaus, kiinteän omaisuuden ulosmittaus ja realisointi, jakoluettelon laatiminen ja turvaamistoimet on annettu tuomioistuinlinjalle.

Muutoksenhaku. Valituksen tyyppinen, ulosottomenettelyyn liittyvä Erinnerung -niminen muutoksenhakukeino on säännelty ZPO 766 §:ssä. Se on tarkoitettu GV:n ja Rechtspflegerin virheellisten täytäntöönpanotoimien oikaisuun. Erinnerung on muotovapaa, täytäntöönpanon alettua määräaikaan sitomaton, kaikkien käytettävissä oleva muutoksenhakukeino, jonka ratkaisee täytäntöönpanotuomioistuin päätös-nimisellä ratkaisulla. Tästä ratkaisusta voidaan edelleen valittaa Landgerichtiin. Täytäntöönpanomenettelyssä syntyneeseen tuomioistuimen ilman suullista käsittelyä tekemään ratkaisuun haetaan muutosta valittamalla alioikeuteen (sofortige Beschwerde, ZPO 793 §). Myös tämä keino on jokaisen käytettävissä. Valitus aika on kaksi viikkoa.

Velallinen voi vastustaa täytäntöönpanon perustetta täytäntöönpanon vastustuskanteella (ZPO 767 §). Tällöin kiistetään ulosmittauksen pohjana olevan täytäntöönpanoperusteen ilmaisemien seikkojen todenperäisyys. Kanne tutkitaan normaalina riita-asiana ja ratkaistaan tuomiolla. Tähän tuomioon voidaan hakea muutosta siviiliprosessin säännönmukaisin keinoin. Kaikkia täytäntöönpanon lajeja, jotka loukkaavat kolmannen oikeutta, voidaan vastustaa kanteella, joka on säännelty ZPO 771 §:ssä. Tällöinkin on kyseessä normaali alioikeusprosessi, jossa annettuun ratkaisuun voidaan hakea muutosta normaalein muutoksen-

hakukeinoin. Kannetyyppi on käytettävissä kun ulosmittaus uhkaa tai on jo kohdistunut johonkin tiettyyn esineeseen tai oikeuteen. Erikoistapaus on säännelty ZPO 805 §:ssä. Tällä kanteella voidaan vaatia etusijaista maksusaantia ulosmittauksen kohteesta.

Sveitsi

Viranomaiset. Sveitsin liittovaltion rakenne ja kantonien itsehallinto näkyy myös oikeudenhoidon alueella. Kullakin kantonilla on oma tuomioistuinlaitoksensa, siviiliprosessioikeutensa ja täytäntöönpanokoneistonsa. Ulosotto-oikeus on säännelty osin kantonaalisesti ja osin liittovaltion yhtenäisin, koko maan alueella sovellettavin normein. Käytännössä tärkein, rahasaatavien pakkoperintä on yhtenäisen normeerauksen aluetta.

Laki saatavien perimisestä (Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs, SchKG) edellyttää että kantoni on jaettu yhteen tai useampaan alueeseen (Kreise), joka on toimenkvaltaan suomalaisen ulosottomieheen rinnastettavan *Betreibungsamtin* (BA) toimialue. BA:n tehtävänä on täytäntöönpanon toteuttaminen (ulosmittaus, realisointi, maksujen vastaanottaminen jne.). BA on tuomioistuimesta erillinen kantonin viranhaltija. *Aufsichtsbehörden* on ylempi täytäntöönpano-orgaani. Liittovaltion lainsäädännössä on edellytetty järjestettäväksi BA:n toimien laillisuusvalvonta ja tarkastus. Ei kuitenkaan ole välttämätöntä perustaa erillistä virkaa valvontatoimen hoitoa varten. Esimerkiksi Bernin kantonissa valvonta on kaksipuolainen siten että, ensimmäisenä asteenä alioikeuden presidentti muun ohessa toimii valvontaviranomaisena, ja toisena asteenä on yksi kamari kantoniylίοikeudessa. Liittovaltio on pidättänyt täytäntöönpanotoimen ylimmän valvonnan itsellään. Ylimpänä valvontaviranomaisena on Bundesgericht. Tuomioistuimen on mahdollista puuttua täytäntöönpanomenettelyyn vain laissa mainituissa tapauksissa.

Lisäksi on muita liittovaltion ja kantonien viranomaisia, jotka olematta varsinaisia täytäntöönpano-orgaaneja osallistuvat täytäntöönpanomenettelyyn (apuelimet).

Muutoksenhaku. Täytäntöönpanomenettelyssä syntyvien riitojen ja ongelmien ratkaiseminen on osin tuomioistuimen, osin valvontaviranomaisen tehtävä. Sveitsiläisen tieteisopin mukaan puhtaasti täytäntöönpano-oikeudelli-

set, ulosottomenettelyyn liittyvät riidat ovat saatettavissa valvontaviranomaisen ratkaistavaksi erityisellä valituksella (*betreibungsrechtliche Beschwerde*). Tietty tähän luokkaan kuuluvat ongelmat on kuitenkin erikseen säätämällä määrätty tuomioistuimen tutkittaviksi (SchKG 77, 80—82, 85, 153 ja 181 §). Ulosottovalitus ei ole vain täytäntöönpanomenettelyn osapuolten käytettävissä, vaan myöskin kolmannen, jonka oikeutta täytäntöönpanoviranomaisen toimenpide loukkaa. Valitusaika on pääsääntöisesti 10 päivää ja alkaa tiedoksisaannista. Valitus on käytettävissä jokaista ulosottoviranomaisen toimenpidettä ja määräystä vastaan, jollei laissa ole erikseen säädetty normaalikannetta muutoksenhakukeinoksi.

Itävalta

Viranomaiset. Tärkein ulosottoa sääntelevä laki Itävallassa on *Exekutionsordnung* (EO), joka on tullut voimaan jo vuonna 1896, mutta on ollut uudistuksien alaisena sittemmin. Normaali siviiliprosessilaki (ZPO) on toissijainen lähde.

Itävallassa pakkotäytäntöönpanomenettelyä varten ei ole erillistä ulosottomiesorganisaatiota. Koko menettely on tuomioistuimen omien toimielimien tehtävänä. Tuomioistuimen sisällä päätösvalta täytäntöönpanoasioissa on lähtökohtaisesti yksittäistuomarilla. Kuitenkin käytännössä merkittävän osa ulosottoasioista on ohjattu *Rechtspfleger*-nimiselle tuomioistuimen viranhaltijalle. Vaikeat tapaukset tuomari voi ottaa itselleen ja mutkikkaiksi katsotut asiat ohjautuvat suoraan hänelle. Käytännön apuelimenä tuomioistuimessa on *Vollstrecker*, jolle kuuluvat tehtävät on määrätty EO 25 §:ssä ja oikeusministeriön antamissa ohjeissa. *Vollstreckerin* tiukkaa sidonnaisuutta tuomioistuimeen kuvaa hyvin se, ettei tämä voi ryhtyä toimenpiteisiin toiselta tuomioistuimelta tulleen hakemuksen perusteella.

Muutoksenhaku. *Vollstreckerin* toimenpiteistä voivat täytäntöönpanon osapuolet, kuten myöskin sivullinen, jonka oikeutta menettely loukkaa, valittaa *Beschwerde*-nimisellä muutoksenhakukeinolla (EO 68 §). Valituksella ei ole määräaikaa eikä -muotoa. Asian ratkaisee tuomari alioikeudessa. Tuomarin tai *Rechtspflegerin* täytäntöönpanomenettelyssä antamiin päätöksiin haetaan muutosta *Rekurs*-valituksella (EO 65 §). Valittaa voi jokainen, jonka

oikeutta päätös loukkaa. Valitusaika on pääsääntöisesti kahdeksan päivää päätöksen antamisesta. Valitus käsitellään alioikeudessa.

Tämän lisäksi EO:ssa on säännöksiä täytäntöönpanokanteista, jotka tutkitaan ulosmittausta toimittavassa alioikeudessa normaalien siviiliprosessin menettelysääntöjen mukaan. Tällaisista voidaan mainita esimerkkeinä muun muassa velallisen vastustuskanne (EO 35 §), jolla pyritään osoittamaan tosiasioiden muuttuneen täytäntöönpanoperusteen antamisen jälkeen. EO 36 §:ssä on säännelty kannetyyppejä, jolla velallinen kiistää ulosmittausperusteen täytäntöönpanotavuuksien. Sivullisen, jonka omaisuutta on vaarassa joutua ulosmittauksen kohteeksi, käytettävissä on EO 37 §:ssä mainittu vastustuskanne.

Ranska

Viranomaiset. Ranskassa uusi siviiliprosessuaalista täytäntöönpanoa koskeva laki (Loi de 9 juillet 1991 portant réforme des procédures civiles d'exécution) tuli voimaan tammikuun 1 päivänä 1993. Ulosottoon liittyvää sääntelyä on myös vuodelta 1975 olevassa siviiliprosessilaissa (Nouveau Code des procédures civiles).

Ulosotossa keskeinen viranomainen on huissier de justice, oikeudenpalvelija, jonka tehtävänä on velkojan aloitteesta suorittaa kaikki pakkotäytäntöönpanoon liittyvät toimet. Huissier de justice toimivat valtion valvonnassa, mutta ovat omiin yhdistyksiinsä järjestäytyneitä yksityisiä elinkeinonharjoittajia. Edellytyksenä virkaan on alemman oikeustutkinnon suorittaminen.

Huissier de justice päättää ulosoton käynnistämistä varmistettuaan ensin täytäntöönpanon oikeudelliset edellytykset. Huissier de justice hoitaa irtaimen ulosmittauksen itsenäisesti, mutta ei voi ulosmitata kiinteää omaisuutta ilman erityistä valtuutusta. Huissierin alueellinen toimivalta on sama kuin Tribunal d'Instance tuomiopiiri. Hänellä ei ole itsenäistä oikeutta voimakeinojen käyttöön, joten virka-apu poliisilta on tarpeen, jos velallinen kieltäytyy päästämästä oikeudenpalvelijaa tiloihinsa.

Julkisoikeudellisten saatavien ulosotto ei kuulu huissierille, vaan valtion perintäviranomaisille.

Kiinteän omaisuuden ulosmittauksessa toimivalta on tuomioistuimella, joka on omaisuus-

den sijaintipaikan Tribunal de Grand Instance, ensimmäisen asteen siviilituomioistuimella.

Muutoksenhaku. Ulosottoa koskeva valitus ei lain mukaan keskeytä täytäntöönpanoa, mutta käytännössä huissier de justice lykkää toimenpiteitään, jos valitus vaikuttaa perustellulta.

Uudistunut lainsäädäntö on tuonut järjestelmään erityisen täytäntöönpanotuomarin (juge de l'exécution), joka ratkaisee tuomioiden ja päätösten pakkotäytäntöönpanoon liittyviä riitoja. Siviiliasioita käsittelevän yleisen alioikeuden puheenjohtaja (le Président du Tribunal de Grand Instance) toimii täytäntöönpanotuomarina. Hänen toimivaltaansa kuuluvat myös täytäntöönpanon aikana ilmenneet ulosotettava omaisuus koskevat riidat. Täytäntöönpanotuomari voi milloin tahansa saattaa asian ratkaistavaksi useamman tuomarin kokouksessa. Le Tribunal de Grand Instance on toimivaltainen alioikeus jutuissa, joissa riidan kohteen arvo ylittää 30 000 frangia ja muun muassa kiinteän omaisuuden ulosmittausta koskeissa riidoissa.

Yhden tuomarin alioikeus (Le Tribunal d'Instance) käsittelee irtaimen omaisuuden ulosmittausta koskevat valitukset asioissa, joissa taloudellinen intressi ei ole suuri. Se on yleensä toimivaltainen riita-asioissa, joissa riidan kohteen arvo on korkeintaan 30 000 frangia.

Alioikeuksien päätöksistä voidaan valittaa hovioikeuttamme vastaavaan Cour d'Appeliin. Lopuksi on vielä mahdollista saattaa asian oikeuskysymys ylimmän oikeusasteen, kassatotuomioistuimen käsiteltäväksi.

Englanti

Viranomaiset. Englannissa siviilitäytäntöönpanoa koskevaa sääntelyä on Rules of the Supreme Court ordereissa 45—52, County Court Ruleseissa ja County Court Actissa. Yhtenäistä prosessilakia ei siis ole. Ulosotto-organisaatio on erittäin hajanainen ja viranomaisten tehtävät vaihtelevat jopa kreivikunnittain.

Täytäntöönpanoasioista määrääminen kuuluu tuomioistuimelle. Ulosottooperusteita ovat tuomioistuinten ratkaisut. Poikkeustapauksissa tarvitaan lisäksi erillinen ulosottolupa (leave to issue execution).

Ulosmittaus toteutetaan täytäntöönpanomääräyksellä (writ of fieri facias, warrant of execution), jonka velkoja hakee tuomioistuimesta. Täytäntöönpanoviranomaisina ovat

High Court -jutuissa ulosoton kohteena olevan omaisuuden sijaintipaikan sheriff ja County Courtin tuomioissa oikeudenpalvelija, bailiff. Täytäntöönpanomääräys on sheriffille/bailiffille osoitettu määräys periä velkojan saatava velallisen omaisuudesta. Oikeus antaa lähempiä täytäntöönpanomääräyksiä muun muassa omaisuuden myyntiehdoista. High Courtin velkomusasiassa antama tuomio voidaan panna täytäntöön myös County Courtin kautta. Velallisen palkkasaatavan ulosmittaus (attachment of earnings) toteutetaan aina County Courtin antamalla määräyksellä.

Sheriff on hallinnollinen viranomainen, jolla on ulosottotoimen hoidon ohella kreivikunnittain vaihtelevia tehtäviä. Bailiff on oikeudenpalvelija, joka muun muassa työskentelee haastemiehenä ulosottotehtäviensä lisäksi.

Muutoksenhaku. Muutoksenhaku ulosottoasioissa noudattaa normaalia instanssijärjestystä.

Jos High Courtissa sivullinen vastustaa ulosottoa, sheriff antaa välioikeudenkäyntihaasteen (interpleading summons) velkojalle ja sivulliselle. Haasteessa määrätään asianosaiset saapumaan määräpäivänä täytäntöönpanotuomarin luo. Tuomari (master/registrar) voi ratkaista riidan itse tai siirtää sen täysimittaiseen oikeuskäsittelyyn. County Courtissa on samantapainen menettely.

Eräät muut oikeusjärjestykset

Espanjan ulosotto-oikeuden normit ovat osa maan siviiliprosessilakia (Ley de enjuiciamiento civil, L.E.C.). Ulosottotoimi on järjestetty hyvin tuomioistuinkeskeisesti. Erillistä ulosottoorganisaatiota ei ole, vaan toimivalta täytäntöönpanoon on pääsäännön mukaan sillä tuomioistuimella, joka on ratkaissut asian ensimmäisenä asteena (L.E.C. 919). Mikäli täytäntöönpanavana on välitystuomio tai muu "ulko-oikeudellinen" ulosottooperuste, toimivalta on hierarkkisesti ylemmällä ensimmäisen asteen tuomioistuimella, Juzgado de primera instancia, joka voidaan rinnastaa saksalaiseen Landgerichtiin. Täytäntöönpanon käytännölliseen toteutukseen tuomioistuin asettaa apuhenkilön (Agente judicial). Tämä kuitenkin on kirjallisuuden luonnehdintojen mukaisesti vain tuomarin edustaja eikä käytä itsenäistä valtaa toimessaan. Häntä ei voida rinnastaa ranska-

laisen järjestelmän huissieriin tai saksalaiseen Gerichtsvollzieheriin.

Koska täytäntöönpanotoimi Espanjassa on järjestetty tuomioistuimen kautta, on selvää, että ongelmat, jotka tulevat esille täytäntöönpanon yhteydessä, ratkaistaan muun instanssin puuttuessa normaalissa tuomioistuinmenettelyssä. Jokaisesta tuomarin tai Agente judicialin toimenpiteestä voidaan valittaa repocion-nimisellä valituksella. Repocion-valituksesta annettua päätöksestä valitetaan edelleen normaalia muutoksenhakutietä. Itseoikaisun mahdollisuutta ei ole, mikä onkin ymmärrettävää täytäntöönpanoinstanssin ollessa tuomioistuin. Täytäntöönpano- ja tutkintatuomioistuimen ollessa sama, saavutetaan se etu, ettei synny epäselvyyttä tuomion täytäntöönpantavuudesta.

Portugalissa ei ole tuomioistuimesta erillistä täytäntöönpano-organisaatiota. Puhuttaessa täytäntöönpanotuomioistuimesta tarkoitetaan ensimmäisen asteen tuomioistuinta, joka alueellisten toimivaltasäännösten nojalla on toimivaltainen. Tuomioistuimen organisaatioon kuuluu täytäntöönpanija, jonka toimenkuva muistuttaa saksalaista Gerichtsvollzieheriä, mutta joka kuitenkin on tuomioistuimen viranhaltija (oficial de diligencias). Tämän tehtäviin kuuluu muun muassa kiinteän ulosmittauksessa määrätä toimitsija ja irtaimen ulosmittauksessa ottaa tavarat haltuun. Apuhenkilönä tuomioistuimella on niin sanottu tallettaja (depositario).

Ulosottomenettelystä aiheutuvat valitukset ja riidat ohjautuvat Portugalissa ratkaistaviksi tuomioistuihin. Sivullisen omaisuuden tultua ulosmitatuksi haunalaisesta saatavasta, hänen täytyy 20 päivässä tiedon siitä saatuaan, nostaa kanne omistuksen vahvistamiseksi. Jos tavara on jo ehditty myydä, ei kannemahdollisuutta enää ole.

Sveitsin rahasaatavien pakkotäytäntöönpanolaki on ollut esikuvana **Turkin** ulosotto-oikeuden keskeiselle säädökselle rahavelkojen täytäntöönpanosta ja konkurssista (iera ve iflas Kanunu, iik). Se tuli voimaan vuonna 1929, mutta on ollut uudistusten kohteena myöhemmin. Turkissa on erillinen täytäntöönpanotuomioistuin ulosottoasioita varten. Se luetaan yhdeksi erityistuomioistuintyyppiä. Tuomioiden täytäntöönpanoa varten kullakin hallinnollisella alueella on täytäntöönpanoviranomainen, joiden valvonta on mainittujen erityistuomioistuihin tehtävänä. Ylioikeuden 12. siviilisenaatti on täytäntöönpanotoimen ylin valvontaviranomainen.

2.4. Nykytilan arviointi

Hallinto-organisaatio

Suomen nykyinen ulosotto-organisaatio on hajanainen ja epäyhtenäinen. Ulosottotoimen ylin johto ja ulosottotoimen kehittämisvastuu kuuluvat oikeusministeriölle. Hallinnollisesti ulosottotoimen paikallisviranomaiset ovat kuitenkin jakautuneet kahtia oikeusministeriön alaisiin kaupunginvoudinvirastoihin (26) ja sisäasiainministeriön alaisiin nimismiespiireihin (205). Näiden yhteensä 231 ulosottopiirin koko vaihtelee noin 2 500:n asukkaan piiristä noin 500 000:n asukkaan piiriin. Lisäksi Ahvenanmaalla toimii Ahvenanmaan maakunnanvoudinvirasto.

Nimismiehelle on kuulunut ulosottotehtävien lisäksi poliisi-, syyttäjä- ja yleishallintotehtäviä. Eri tehtävälölköjen asiamäärien ja tehtävien vaativuuden lisääntyessä keskittyminen ulosottotoimen kysymyksiin on vaikeutunut. Ulosottomiestehtäviä ei ole nimismiehen tehtäväkentässä nostettu erityisen keskeiseen asemaan; kelpoisuusvaatimuksissakaan ei nimenomaisesti edellytetä perehtyneisyyttä ulosottotoimeen. Näin ollen suurenkin ulosottopiirin nimismiehenä on voitu valita henkilö, jolla on ollut vain vähän tai ei lainkaan aikaisempaa ulosottokokemusta.

Suuren piiriluvun ja pienien ulosottopiirien aiheuttamia epäkohtia ovat resurssien epätasainen ja epätarkoituksenmukainen jakautuminen, pienen asiamäärän mukanaan tuoma vähäisempi asiantuntemus sekä toiminnan helpompi haavoittuvuus henkilöstön lomien ja poissaolojen johdosta. Paikallispiirien suuresta määrästä johtuen esimerkiksi ATK:n ulottaminen nimismiespiireihin ei ole onnistunut kuin vähäisessä määrin. Henkilöstön tarkoituksenmukainen kohdentaminen on ollut hankalaa. Lähes 90:ssä nimismiespiirissä on edelleen vain yksi avustava ulosottomies, mikä vaikeuttaa sijaisuuksien järjestelyä, toimitustodistajan saamista toimituksille, henkilöstön koulutuksen järjestämistä ja virkamiesten urakierron mahdollistamista. Suuri piiriluku lisää ulosottoasioiden siirtoa ja virka-apupyynnöjä, mikä vähentää toiminnan tehokkuutta ja sitoo työvoimaa rutiinien suorittamiseen. Vastaavasti pienien piirien etuna on ollut hyvä paikallistuntemus ja erityisesti pienemmissä nimismiespiireissä mahdollisuus hoitaa kansalaisten erityyppisiä asioita samassa pisteessä ja hyödyntää eri tehtäväsektoreilla

saatua tietoa. Haittoihin verrattuna edut jäävät kuitenkin vähäisemmiksi. Lisäksi paikallistuntemus ei ole sidoksissa pelkästään piirikokoon vaan myös piirin elinkeino- ja väestörakenteeseen sekä saapuvien asioiden määrään, ja se voidaan saavuttaa myös avustavien ulosottomiesten järkevällä sijoittelulla palvelupisteisiin.

Hallinnon kahtiajakaisuus puolestaan on aiheuttanut tilanteen, jossa resurssien ja toiminnan yhteensovittaminen eivät ole olleet tasapainossa. Nimismiespiireissä resurssien ohjaus ulosottoasioissa kuuluu sisäasiainministeriölle, jolle ei kuitenkaan kuulu ulosottoasioiden johto ja kehittäminen. Toisaalta oikeusministeriössä ulosottotoimen johto ja kehittäminen on kohdannut vaikeuksia resurssien määrättyessä osaksi toisen ministeriön toimesta. Tuloksena on ollut epätarkoituksenmukainen ristikkäisohjaus. Keskushallinnossa tämä on tiennyt myös paljon voimavaroja sitovaa lisätyötä, koska rutiiniasioita myöten asioista on ollut ensin neuvoteltava ministeriöiden kesken.

Kansalaisen ja ulosoton asianosaisen kannalta hallinnon kahtiajakaisuus ja piirien suuri lukumäärä ovat merkinneet eräissä tapauksissa epätietoisuutta toimivaltaisesta viranomaisesta ja erilaisia käytäntöjä. Ulosottolaitoksen palveluja runsaasti käyttävien hakijoiden osalta, kuten verottaja, vakuutusyhtiöt ja perimistoi- mistot, tämä on merkinnyt myös ylimääräistä työtä ja kustannuksia varsinkin puuttuvien tietoliikennejärjestelmien johdosta.

Nykyisin ulosottotoimen hallinnossa piirihallintoviranomaisena on lääninhallitus. Lääninhallitukset ovat toimineet myös ulosotonhaltijoina. Huomattava osa ulosotonhaltijan tehtävistä on siirtynyt alioikeusuudistuksen myötä 1 päivänä joulukuuta 1993 käräjäoikeuksille. Tarkoituksena on lähitulevaisuudessa lakkauttaa ulosotonhaltija kokonaan. Ulosotonhaltijan tehtävät siirretään tuomioistuimille, ulosottomiehille ja eräille muille viranomaisille. Näin ollen ulosoton varsinaiselle väliportaalle ei jää riittävästi tehtäviä.

Jäljelle jääviä väliportaalle sopivia hallinto-tehtäviä olisivat lähinnä paikallispiirien tarkastus, alueellisen koulutuksen organisointi, oikeusministeriön avustaminen kehitystehtävissä, mahdolliset henkilöstöhallintoasiat ja hallintokanteluiden käsitteleminen.

Kaikkien mainittujen tehtävien siirtäminen oikeusministeriön hoidettavaksi ei ole tarkoituksenmukaista. Eräs ratkaisu olisi se, että entinen ulosoton väliportas eli lääninhallitus

hoitaisi erillismääräyksestä osan sanotuista tehtävistä. Näitä erityistehtäviä lukuun ottamatta ulosoton hallinto olisi järjestettävissä suorien yhteyksien oikeusministeriön ja paikallispiirien välillä. Täten toteutettunakin kaksipuolainen hallinto olisi kolmiportaista nopeampi, kevyempi, joustavampi ja taloudellisempi. Se myös palvelisi paikallishallintolain edellyttämää päätösvalan siirtämistä paikallistasolle.

Lainkäyttöorganisaatio

Meillä kuten myös Ruotsissa, ulosotonhaltija ja ulosottomies muodostivat aikanaan toiminnallisen kokonaisuuden, jossa tehtävät oli jaettu vaikeusasteen mukaisesti ylitäytäntöönpanijalle ja alitäytäntöönpanijalle. Ulosotonhaltijalta on 1 päivästä joulukuuta 1993 siirretty valtaosa tehtävistä, kuten lainhaut ja turvaamistoimet, alioikeuksille. Vuonna 1994 ulosotonhaltijoille saapui 3 753 asiaa, mikä oli lähes 90 prosenttia vähemmän kuin vuonna 1993. Myös käsillä olevassa esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi eräitä ulosotonhaltijalla olevia tehtäviä ulosottomiehelle. Nykyisin ulosotonhaltijalla on valitusasioiden lisäksi jäljellä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpano sekä eri säädöksissä annettuja "sekalaisia" tehtäviä. Huoltoa- ja tapaamisoikeutta koskevan täytäntöönpanon siirtämisestä käräjäoikeuksille on annettu hallituksen esitys (HE 96/1995 vp).

Se seikka, että ulosotonhaltijalta on siirretty pois valtaosa ulosottoasioista, ei luonnollisesti merkitse välitöntä uhkaa asiantuntemuksen suhteen. Aikaa myöten on kuitenkin selvää, että jos ulosotonhaltija menettää muut täytäntöönpanotehtävät ja hallinnollisen asemansa ulosoton väliportaana, ei muutoksenhakemusten käsittelyyn tarvittava asiantuntemus ole lääninhallituksessa turvattu.

Nykyistä järjestelmää, jossa hallintoviranomainen toimii ensimmäisenä muutoksenhakasteena, voidaan arvostella oikeusturvanäkökohdista. Arvostelu ei niinkään kohdistu ratkaisijan pätevyyyteen vaan siihen, miten ulosotonhaltijaprosessi on järjestetty ja miten se on mahdollista järjestää. Epäasianmukaisesti järjestetty prosessi saattaa yksittäistapauksessa johtaa asiallisesti vääriin lopputulokseen. Epäilykset ulosotonhaltijaprosessin osalta kohdistuvat ensi sijassa todistelumahdollisuuksien vähäisyyteen ja suullisen menettelyn suppeuteen.

Osa ulosotonhaltijan valituksiin antamista ratkaisuihin perustuu näyttökysymyksiin. Todistelu on merkityksellistä muun muassa omistusoikeutta koskevilla kysymyksissä samoin kuin tapauksissa, joissa velallinen väittää saamisosoikeuden lakaneen tai muuttuneen ulosotoperusteen antamisen jälkeen (vanhentuminen, maksu jne.). Ulosotonhaltijan luona käytävässä prosessissa asianosaisilla ei kuitenkaan ole käytössään kaikkia oikeudenkäymiskaaren sallimia todistelukeinoja. Ulosottolain 9 luvun 7 §:n mukaan ulosotonhaltija voi määrätä todistajien kuulustelun pidettäväksi oikeudessa, jos ulosottovalituksen tehnyt väittää, että toimituksessa on menetelty toisin kuin ulosottomiehen pöytäkirja osoittaa. Tämä on jäänyt käytännössä erittäin harvinaiseksi.

Muilta osin ulosotonhaltijaprosessi perustuu yksinomaan kirjalliseen menettelyyn. Prosessin kirjallisuus johtuu siitä, että ulosotonhaltija on aikoinaan ollut täytäntöönpanija, ja täytäntöönpano perustuu kirjalliseen menettelyyn. Ulosotonhaltijalla hallinnollisena viranomaisena ei ollut mahdollisuutta järjestää suullista "oikeudenkäyntiä" pöytäkirjaamisineen ja todistajainkuulusteluineen.

Todistelukeinojen puutteellisuus ja kirjallinen prosessi yhdessä sen seikan kanssa, että ulosotonhaltijalla ei ole yleistä mahdollisuutta antaa osoitusta niin sanottuun välioikeudenkäyntiin epäselvien kysymysten selvittämiseksi, saattaa yksittäistapauksissa johtaa ristiriitaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan kanssa. Sanottua artiklaa tarkastellaan lähemmin alajakson 3.1. kohdassa lainkäyttöorganisaatio.

Ulosottomiehellä ei nykyisin ole asiavirheen itseoikaisumahdollisuutta. Tämä on epäkohta. Ulosottomenettelyssä, joka on summaarista luonteeltaan, sattuu usein sellaisia menettelytapaj- ja asiavirheitä, jotka olisi niin ulosoton asianosaisten kuin ulosottomiehen kannalta tarkoituksenmukaisinta korjata välittömästi virheen havaitsemisen jälkeen. Kun ulosottolaissa ei oikeuteta korjaamaan edes selviä asiavirheitä, ovat ulosoton asianosaiset olleet pakotettuja hakemaan muutosta silloinkin, kun virheen oikaisu ei vaarantaisi muiden asianosaisten oikeusturvaa. Osa ulosottomiehistä on tosin oikaisut itse virheellisiä toimia ilman lain tukeakin.

Ulosottolaissa ei myöskään ole säännöksiä niin sanotusta välioikeudenkäynnistä muussa kuin lain 4 luvun 10 §:n (omistusoikeusriita) ja 6 luvun 12 §:n (jako-osa riitautettu) tarkoitta-

missa tapauksissa. Muutoin on voimassa niin sanottu attraktioperiaate, jonka mukaan kaikenlaiset väitteet on ratkaistava ulosottomenettelyssä. Summaarinen, hallinnollisen viranomaisen toimittama ulosotto ei kuitenkaan ole erityisen käyttökelpoinen menettelymuoto saada selvitystä sellaisiin seikkoihin, jotka ovat muun kuin yksinkertaisen kirjallisen todistelun varassa. Ulosottomiehellä ei esimerkiksi ole oikeutta kuulla todistajia totuudessapysymisvelvoittein. Tiukka attraktioperiaate saattaa johtaa siihen, että kun riita-asiaain oikeudenkäyntitie ei avaudu, joutuu asianosainen tyytymään ulosottovelitukseen, jonka käsittelymuoto on yllä kerrotulla tavoin rajoitettu ainakin ensimmäisessä asteessa. Oikeusturva saattaa siten vaarantua.

Ulosottolaissa on eräissä tilanteissa varattu jälkikäteinen takaisinsaantimahdollisuus, joka muistuttaa muutoksenhakua. Takaisinsaantikanne on kehitetty ulosottomenettelyn summaarisuuden vastapainoksi niitä tilanteita varten, joissa ulosottomies ei voi tukea toimintaansa muun viranomaisen päätöksen mukaiseen ulosottoperusteeseen, esimerkiksi ulosottomiehen itsensä asettama maksu- tai palautusvelvollisuus tai saamisen maksaminen velkojalle huutokauppahinnasta ilman ulosottoperustetta. Ulosottomies tekee ratkaisunsa ja toimittaa täytäntöönpanon, mutta asianomaisella on mahdollisuus ulosottomenettelyn päättymisen jälkeen saattaa asia oikeuden tutkittavaksi. Tältä osin kyse ei ole välioikeudenkäynnistä vaan ”jälkioikeudenkäynnistä”.

Takaisinsaanti-termin käyttö ulosottolain mukaisesta muutoksenhakekeinosta puhuttaessa on omiaan aiheuttamaan sekaannusta suhteessa takaisinsaantiin yksipuoliseen tuomioon ja suhteessa takaisinsaantiin konkurssipesään sekä siihen rinnastettavaan ulosottolain 3 luvun 35 §:n mukaiseen takaisinsaantiin.

Ulosottolain välioikeudenkäynnit ja takaisinsaannit muodostavat hajanaisen ja osin liian tiukan attraktioperiaatteen leimaaman sääntelyn, joka kaipaa systematisointia.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Hallinto-organisaatio

Paikallishallintolain 2 §:ssä lain tarkoitukse-

na todetaan olevan palvelujen laadun ja kansalaisten oikeusturvan parantaminen, palvelujen riittävä ja tasapuolinen saatavuus maan eri osissa sekä edellytysten luominen toimintojen kokoamiselle yhteen, päätösvallan siirtämiselle paikallistasolle ja palvelujen taloudelliselle tuottamiselle.

Paikallishallintolain säätämällä aloitetun uudistuksen myötä maahamme luotaisiin kihlakuntajaon pohjalla toimiva paikallishallinto, joka hoitaisi poliisitoimen, syyttäjätöimen, ulosottoimen ja yleishallintotehtäviä, myöhemmin ehkä muitakin tehtäviä. Uudistuksella saataisiin aikaan myös oikeusturvan kannalta tarpeellisenä pidetty poliisitoimen ja syyttäjätöimen samoin kuin ulosottoimen toiminnallinen eriyttäminen.

Hallituksen esityksessä laiksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista (HE 154/1991 vp) todetaan, että nykyisen, vanhaa jakoa kaupungin ja maaseudun hallinnon järjestämisestä eri tavoin noudattavan järjestelmän ylläpito ja kehittäminen on vaikeutumasaa. Tehtävämäärien kasvaminen on kärjistänyt vallitsevasta piirijaosta aiheutuvia ongelmia. Sanotun esityksen mukaan nykyinen piirijaotus perustuu sille ajattelulle, että sama virkamies kykenee hoitamaan kaikkien eri sektoreiden tehtäviä. Myös tehtävien vaatimustason nousun katsotaan edellyttävän niiden eriyttämistä. Selkeiden vastuualueiden luomista eri sektoreille pidetään mainitussa esityksessä välttämättömänä.

Tässä esityksessä uudistuksen tavoitteeksi asetetaan toisaalta yllä todetut paikallishallintolain tavoitteet ja toisaalta ulosottoimen hallinnollisen organisaation uudistaminen osana ulosottolain kokonaisuudistusta. Ulosottoimen hallintoa ei ole mahdollista valmistella irrallaan muusta ulosottolainsäädännön uudistamiseen tähtäävästä lainvalmistelusta. Ulosottoimen hallinto-organisaation on toteutettava paikallishallintolaissa asetetut päämäärät ja samalla oltava sopusoinnussa ulosottoimen menettelysääntöjen ja ulosottoimen lainkäyttöä koskevien säännösten kehittämisen kanssa. Kysymys on ulosottomiesten osalta lainkäyttötehtäviä hoitavista viranomaisista, jotka ovat tuomareihin rinnastettavissa. Tästä syystä sanottua viranomaisista koskevan hallinto-organisaationkin kehittämisen tavoitteena tulee olla ensisijassa oikeusturvallisuuden ja -varmuuden lisääminen.

Paikallishallintolain 2 §:ssä ensimmäisenä

mainittua tavoitetta eli palvelujen laatua ja kansalaisten oikeusturvaa korostetaan siten tässä esityksessä erityisesti. Ulosottotehtävien eriyttäminen syyttäjäntoimesta ja poliisitoimesta samoin kuin yleishallintotehtävistä aikaansaa erikoistumista. Tarkoituksena on luoda sellainen paikallistason, joko erillisvirastossa tai kihlakunnanviraston ulosotto-osastossa toimiva viranomaislainen, jolla olisi alan erityisosaaminen. Ulosottoasioihin kytkeytyy tavan takaa ulosotto-oikeudellisia ongelmia ja hyvinkin monimutkaisia siviilioikeudellisia kysymyksiä. Niiden ratkaiseminen vaatii hyvää perehtyneisyyttä ulosotto-oikeuteen ja myös siviilioikeuden tuntemusta sekä vankkaa ulosottokokemusta. Erityisosaaminen on omiaan parantamaan ulosoton asianosaisten, olipa kyseessä velallinen, velkoja tai sivullinen, oikeusturvaa ja lisäämään oikeusvarmuutta sattumanvaraisuuden vähentyessä ulosottotoimissa. Ulosottoviranomaisten asiantuntemus korostuu myös sikäli, että muualla lainsäädännössä, esimerkiksi velkajärjestelyssä ja konkurssissa, ulosottomiehelle on annettu erityistehtäviä.

Ulosottopalvelujen riittävästä ja tasapuolisesta saatavuudesta maan eri osissa huolehdittaisiin paikallishallinnon myötä syntyvän suhteellisen tiheän, kaikkien sektoreiden käytössä olevan palvelupisteiden verkoston avulla. Tavoitteena on, että paikallishallinnon muiden sektoreiden viranomaiset voisivat palvelupisteissä antaa palvelua myös ulosottoasioissa. Milloin asia vaatisi lain ulosottomiehen tehtäväksi määräämään ulosottotoimituksen suorittamista tai juridista erityistuntemusta taikka tuomiovallan käyttämistä, asia toimitettaisiin eteenpäin ulosottomiehelle.

Piirikoon suurentaminen riittävät palvelupisteet säilyttäen ja toimintaa johtava kokopäivätoiminen ulosottomies luovat puitteet paikallishallintolain edellyttämälle kehitykselle. Kun ulosottotoimi nyt ehdotetaan erotettavaksi poliisista, on myös mahdollista toteuttaa paikallishallintolain 6 §:n 2 momentissa edellytetty toiminnallisen johdon siirtäminen koko ulosottotoimen osalta oikeusministeriölle. Toiminnalliseen johtoon kuuluvat erottamattomana osana muun muassa resurssihallinto ja nimitykset. Lainkäyttötoimintana ulosottotoimen hallinnointi on oikeushallintoa, joka muidenkin säännösten mukaan kuuluu oikeusministeriölle.

Kihlakunnanvirastoissa ulosotto-osasto muiden osastojen tavoin osallistuisi viraston yhteisten asioiden ja muun muassa palvelupisteiden

järjestämiseen. Toimintoja voitaisiin koota yhtenäisvirastossa yhteen siltä osin kun kyseessä ei ole ulosottolain tarkoittamat toimitukset tai muut tehtävät, jotka lain mukaan suorittaa ulosottomies tai avustava ulosottomies. Toimintojen yhteenkokoaminen edesauttaisi myös ulosottopalvelujen taloudellista tuottamista.

Ehdotettu kaksiportainen ulosotto-organisaatio olisi omiaan siirtämään päätösvaltaa nykyistä enemmän paikallistasolle. Oikeusministeriölle ei kuuluisi varsinaisia lainkäyttötehtäviä lainkaan eikä hallintotehtäviääkään kuin vähäisessä määrin.

Tavoitteena ulosottotoimen hallinto-organisaation uudistamisessa on siten riippumaton, asiantunteva ja oikeusturvan takaava ulosottoorganisaatio, joka perustuu paikallishallintolain mukaiselle kihlakuntajaolle.

Lainkäyttöorganisaatio

Yleistä. Muutoksenhaku viranomaisen päätökseen on yksittäisen asianosaisten oikeussuojakeino. Muutoksenhaun sallimisen tarkoituksena on varmistaa viranomaisen ratkaisujen lainmukaisuus. Täten on luonnollista, että uudistettaessa muutoksenhakujärjestelmää uudistuksen ensisijaisena tavoitteena tulee olla oikeusturvan toteutuminen. Tässä esityksessä oikeusturvan katsotaan toteutuvan parhaalla mahdollisella tavalla, jos ulosoton muutoksenhakemukset käsiteltäisiin yleisissä tuomioistuimissa. Oikeusturvanäkökohtia käsitellään lähemmin seuraavassa kohdassa.

Oikeusturvan ja oikeusvarmuuden toteuttamisen lisäksi muutoksenhakujärjestelmän tulisi olla mahdollisimman tarkoituksenmukainen ja taloudellinen. Muutoksenhakuasioiden taloudellinen ja joustava käsittely kärjäoikeudessa on tarkoitus toteuttaa käyttämällä mahdollisimman yksinkertaista prosessimuotoa noudattaen soveltuvin osin hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annettua lakia (307/86), jäljempänä hakemusasia laki, joka kuitenkin esimerkiksi todistelua vaativan jutun osalta suo mahdollisuuden suulliseen menettelyyn istunnossa.

Koska ulosotto on summaarista prosessia, jonka nopea eteneminen on tärkeää, tulee myös muutoksenhakujärjestelmän olla tämän vaatimuksen kanssa sopusoinnissa. Tähän päämäärään on päästävässä kahdella tavalla: nopeus valitusasian käsittelyssä muutoksenhakuin-

tanssissa ja toisaalta muutoksenhakuinstanssin lukumäärän vähentäminen. Ensin mainittua on tässä esityksessä korostettu useissa kohdin. Sen sijaan valituslupajärjestelmän käyttöönotaminen esimerkiksi käräjäoikeudesta hovioikeuteen valitettaessa vaatii sellaista selvittelyä, johon tässä yhteydessä ei ole voitu ryhtyä. Muutoksenhakuluparajoitukset olisi lisäksi taroituksenmukaista valmistella kokonaisuutena hovioikeusmenettelyn uudistuksen yhteydessä. Kun lisäksi muutoksenhakemus ei sinänsä keskeytä täytäntöönpanoa, tässä esityksessä ei ole pidetty välttämättömänä ottaa kantaa muutoksenhakulupakysymykseen.

Ennen 1 päivää joulukuuta 1993, kun vielä sekä maistraatit että lääninhallitukset toimivat ulosoton muutoksenhakuasteina, meillä on ollut 37 ulosottovalituksia käsittelevää ulosotonhaltijaa. Sanotun ajankohdan jälkeen ulosottovalituksia tutkitaan 11 läänin sekä Ahvenanmaan lääninhallituksessa. Ehdotettujen ensiasteen muutoksenhakuinstanssin lukumäärä, yhteensä 19 käräjäoikeutta, olisi siten noin puolet ennen 1 päivää joulukuuta 1993 vallinneesta tilanteesta. Toisaalta niitä olisi kuitenkin tuntuvasti enemmän tuon ajankohdan jälkeen valitsevaan tilanteeseen verrattuna.

Ihanteellista olisi, mikäli oikeusturvaa muutoksenhakuasteessakin voitaisiin tuottaa lähellä valituksentekijää. Tämä vaatimus on kuitenkin jossain määrin ristiriitainen jäljempänä selostettavalla valitusasioiden keskittämällä osaan käräjäoikeuksista aikaansaattavan erityisosaamisen ja ennustettavuuden kanssa, jotka ovat ensiarvoisia myös muutoksenhakijan kannalta. Vaikkakaan asiaa ei käsiteltäisi aina lähimmässä käräjäoikeudessa, voisi muutoksenhakija jättää valituskirjelmänsä paikalliselle ulosottoviranomaiselle esimerkiksi kihlakunnanviraston palvelupisteeseen. Tuomioistuimen suullisen käsittelyn istunto voitaisiin myös tarvittaessa pitää ulosottovalituksia käsittelevän käräjäoikeuden tuomiopiirissä sijaitsevassa muunkin käräjäoikeuden istuntopaikassa.

Oikeusturvaa tulisi tuottaa mahdollisimman taloudellisesti, nopeasti ja joustavasti myös ensiasteen ulosottomenettelyssä. Tähän on pyritty antamalla ulosottomiehelle suhteellisen laaja itseoikaisu mahdollisuus.

Lainkäyttöä koskevan ulosotto-organisaation uudistamisessa kiinnitetään esityksessä huomiota edellä selostettujen oikeusturva-, oikeusvarmuus- ja tarkoituksenmukaisuusvaatimusten lisäksi myös oikeussystemaattisiin näkö-

kohtiin. Esimerkiksi sivullisen omistusoikeusriitaa koskeva välioikeudenkäynti ja erilaiset jälkikäteiset takaisinsaantikanteet on tarkoitus yhdistää ja systematisoida erityiseksi täytäntöönpanoriidaksi.

Aikaisemmat ehdotukset muutoksenhakutietsi. Ulosoton muutoksenhakujärjestelmässä on kolme erillistä muutoksenhakuastetta: ulosotonhaltija, hovioikeus ja korkein oikeus. Oikeushallintokomitean mietinnössä (komiteanmietintö 1978:35) järjestelmää pidettiin tarpeettoman moniportaisena ja hankalana. Oikeushallintokomitea ehdotti, että ulosottomiehen päätöksestä valitettaisiin suoraan hovioikeuteen ja hovioikeuden päätöksestä edelleen korkeimpaan oikeuteen.

Oikeusministeriön asettama ulosottolainsäädännön uudistamista valmistellut työryhmä teki samansisältöisen ehdotuksen (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 10/1988). Työryhmä esitti myös ulosottoviraston sisällä tapahtuvaa oikaisumenettelyä, joka olisi ollut valituksen pakollinen esiaste.

Ehdotettu muutoksenhakutie. Esityksessä poiketaan sekä oikeushallintokomitean että oikeusministeriön edellä mainitun työryhmän ehdotuksista ja ehdotetaan, että ulosottomiehen toimeen tai päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla käräjäoikeuteen ja että oikaisuvaatimus ulosottomiehelle ei olisi valituksen pakollinen esiaste. Esityksessä on toisaalta ehdotettu ulosottomiehelle suhteellisen laajaa oikeutta oikaista itse päätöksiään.

Oikaisu valituksen pakollisena esiasteena on torjuttu esityksessä sen vuoksi, että ulosottomies ei ole riittävän sivullinen voidakseen korvata yhden muutoksenhakuasteen. Muutoksenhakua edeltävä pakollinen oikaisumenettely aiheuttaisi viivytystä ja menettelyn esteellisyyspiirteet saattaisivat lisätä muutoksenhakualltiutta ja vähentää päätöksenteon uskottavuutta. Näin oikaisumenettelystä ei muodostuisi todellista oikeussuojakeinoa. Ulosottomiehen ja valitusviranomaisen työ määrä voisi lisääntyä. Koska pakollinen oikaisumenettely ulosottoviraston sisällä on valittajan kannalta käytännössä lähes sama kuin valittaminen ylempälle viranomaiselle, muutoksenhakuasteiden lukumäärä ei vähenisi. Ne edut, jotka oikaisumenettelyyn sisältyvät, kun selvä virhe korjataan viivytyksettä ulosottomiehen toimesta, voidaan saavuttaa kehittämällä itseoikaisua ilman, että oikaisusta tulee muutoksenhakemisen edellytys. Tällöin itseoikaisun käyttöala voidaan myös

rajata niin, että viranomaisen mahdollisuus itse oikaista tekemäänsä ratkaisua ei muodostu liian laajaksi eikä myöskään liiallisesti vaaran-na viranomaistoiminnan pysyvyyttä.

Asianosaisten kuuleminen ja lisäselvitysten hankkiminen ovat kärjäoikeudessa hoidettavissa joustavasti ja pienemmin kustannuksin kuin esimerkiksi hovioikeudessa. Valitusasiaa käsiteltäisiin samassa tuomioistuimessa, missä täytäntöönpanoriidatkin. Oikeusasteiden lukumäärä ei lisääntyisi nykyisestä. Kuten todettu, hovioikeusmenettelyn uudistamisen yhteydessä voitaisiin ratkaista, edellyttäisikö kärjäoikeudesta hovioikeuteen valittaminen hovioikeuden myöntämää valituslupaa.

Menettely kärjäoikeudessa on mahdollista järjestää niin, että se täyttää Euroopan ihmisoikeussopimuksen vaatimukset suullisesta käsittelystä. Suomen osalta sopimus on tullut voimaan 10 päivänä toukokuuta 1990. Sopimuksen 6 artiklan 1 kappaleen ensimmäisen virkkeen mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa asianmukaisesti ("fair") käsiteltyksi julkisessa oikeudenkäynnissä silloin, kun päätetään hänen yksityisistä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan ("civil rights and obligations"). Suomi on sopimusta ratifioidessaan tehnyt varauksen, joka ei kuitenkaan koske muutoksenhakemuksen käsittelyä kärjäoikeudessa.

Hallitusmuodon uusi 16 §, jota säädettäessä on otettu huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan säännökset, takaa jokaiselle oikeuden saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lalinkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Ihmisoikeussopimuksen toteutumista valvo-va Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että 6 artikla useimmiten edellyttää asian suullista käsittelyä. Myös muutoksenhakutuomioistuimessa asianosaisella on oikeus suulliseen käsittelyyn kuitenkin riippuen asianomaisen oikeusjärjestyksen erityispiirteistä ja asian laadusta. Suullisen käsittelyn tarpeellisuutta harkittaessa on otettava huomioon myös asianosaisen oikeus saada asia ratkaistuksi kohtuullisessa ajassa (Hovioikeustoimikunnan 1989 loppumietintö, komiteamietintö 1992:20).

"Civil right"-käsite ei tarkoita sitä, että kyseessä tulisi olla kahden yksityisen henkilön välinen asia. Siitä huolimatta, että julkisella viranomaisella olisi asiassa yksinomainen toimivalta, saattaa menettely liittyä henkilön yksityisiin oikeuksiin.

Håkansson ja Stureson -tapauksessa (Tuomio 21.2.1990) Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että 6 artiklan alaisuuteen kuului asia, joka koski Ruotsin maanhankintalain perusteella lääninhallituksen pidettäväksi määräämää ja ulosottoviranomaisen toimittaman pakkohuutokaupan ehtoja. Ihmisoikeustuomioistuin totesi, että hovioikeus on ensimmäinen ja ainoa oikeusaste, joka kaikilta osin tutki valituksen ja muutoksenhakijoilla oli oikeus suulliseen käsittelyyn hovioikeudessa. Artikla ei kuitenkaan estänyt muutoksenhakijaa, joko nimenomaisesti tai hiljaisesti, luopumasta oikeudestaan saada asiansa suullisesti käsiteltyä, mutta luopumisen tuli olla yksiselitteinen eikä se saanut olla ristiriidassa tärkeän julkisen edun kanssa. Ihmisoikeustuomioistuin totesi, että hovioikeudella oli ollut oikeus toimittaa suullinen käsittely, jos asian selvittäminen sitä edellytti. Koska muutoksenhakemus kuitenkin oli pääasiallisesti koskenut kaupan laillisuutta ja koska tällaiset muutoksenhakemukset yleensä ratkaistiin toimittamatta suullista käsittelyä, valittajilta voitiin edellyttää, että he olisivat vaatineet suullista käsittelyä pitäessään sitä tärkeänä. Koska he eivät olleet näin menetelleet, heidän katsottiin yksiselitteisesti ja hiljaisesti luopuneen oikeudestaan suulliseen käsittelyyn hovioikeudessa. Kun asiaan ei myöskään näyttänyt liittyvän sellaista julkista etua, joka olisi tehnyt suullisen käsittelyn välttämättömäksi, ihmisoikeustuomioistuin katsoi, ettei 6 artiklan 1 kappaleen määräystä ollut rikottu.

Ulosottovalitukset koskevat usein siviilioikeudellisia kysymyksiä. Silloinkin kun on kyse puhtaasti ulosotto-oikeudellisen menettelysäännöksen tulkinnasta, asia koskee myös velallisen oikeutta hyödyntää omaisuuttaan, esimerkiksi ulosmittauksen kohde ja ulosmittauksen aiheuttamat vallintarajoitukset. Onkin ilmeistä, että ulosotto-oikeudelliseksi katsottavat kysymykset usein kuuluvat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan soveltamisalaan siitä huolimatta, että täytäntöönpano Suomessa kuuluu hallintoviranomaisille. Myös Ruotsissa ulosoton muutoksenhaku-uudistuksen esitöissä on katsottu ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan koskevan muutoksenhakua ulosottoasioissa.

Kärjäoikeudella on muutoksenhakemusta käsitellessään mahdollisuus puuttua sekä oikeus- että tosiasiakysymyksiin ja kärjäoikeus voisi näin ollen hyvin toimia muutoksenhakutuomioistumena ihmisoikeussopimuksen edellyttämällä tavalla.

Ulosottovalitukset käsiteltäisiin käytännössä tavallisesti käräjäoikeuden kansliassa kirjallisessa menettelyssä. Voidaan kuitenkin katsoa, että valittajalla on osassa ulosottoasioista pyynnöstään tietyissä rajoissa oikeus suulliseen käsittelyyn ainakin yhdessä tuomioistuinsteesa. Suullinen käsittely voisi tällöin tapahtua parhaiten käräjäoikeudessa.

Hakemusasiain 3 §:n 2 momentin mukaan hakemusasia on käsiteltävä (suullisesti) istunnossa, jos asiassa on kuultava todistajaa tai muuta henkilöä henkilökohtaisesti. Lain 13 §:n mukaan hakijaa tai muuta henkilöä voidaan kuulla henkilökohtaisesti, jos se on asian selvittämiseksi tarpeellista. Nämä säännökset, jotka antavat tuomioistuimelle suhteellisen suuren harkintavallan, koskisivat myös ulosottovalitusta. Tuomioistuimen tulee harkinnassaan ottaa huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja hallitusmuodon määräykset. Tämän vuoksi ulosottoasioiden osalta ei tarvita mitään erityisiä suullista käsittelyä koskevia määräyksiä.

Ihmisoikeussopimuksen lisäksi muutoksenhakutien valintaan on vaikuttanut tieto siitä, minkä tyyppisiä asioita muutoksenhakemukset käytännössä ovat koskeneet. Kuten edellä todettiin, ulosoton muutoksenhaussa on usein kysymys yleisissä tuomioistuimissa käsiteltäviin asioihin rinnastettavista siviilioikeudellisista kysymyksistä, jotka ulosoton attraktioperiaatteen vuoksi ovat tulleet täytäntöönpanossa ratkaistaviksi. Tällainen on esimerkiksi valituksissa melko yleinen riita omistusoikeudesta ulosmittattuun omaisuuteen.

Toisaalta on selvää, että vaikka osa ulosottovalituksista on suhteellisen helppoja, osa valituksista koskee vaikeita ulosotto-oikeudellisia erityiskysymyksiä. Käräjäoikeus ei ole aikaisemmin toiminut varsinaisena muutoksenhaku-tuomioistuimenä, mutta huomattava osa käräjäoikeuden tuomareista on perehtynyt myös muutoksenhakuun liittyviin oikeuskysymyksiin. Myös maistraateista on käräjäoikeuksiin siirtynyt ulosottoasioihin jo aikaisemmin perehtyneitä tuomareita.

Epäyhtenäisen käytännön syntymisen vaara on asioiden laadun ja suhteellisen vähäisen lukumäärän vuoksi todellinen. Tätä on pyritty torjumaan ehdottamalla, että valitukset keskitetään vain osaan käräjäoikeuksista. Asioiden samankaltaisuus alioikeuksissa jo ennestään käsiteltävien asioiden kanssa vähentää tätä vaaraa myös jonkin verran. Riittäväällä koulu-

tuksella voidaan lisätä käräjäoikeuksien asian-tuntemusta. Käräjäoikeuksissa tuomioistuin-harjoittelua suorittavat notaarit tai kansliahenkilökunta eivät voisi ratkaista ulosottovalituksia.

Muutoksenhakemuksia oli vuonna 1994 ensiasteessa eli ulosotonhaltijalla yhteensä 1 104. Taloudellinen lama on lisännyt muutoksenhakemuksia, joiden lukumäärä aikaisemmin oli 600—800 vuodessa, mutta nousu on jo taittunut. Valitusten suhteellisen pieni kokonaismäärä ei pakota muutoksenhakujärjestelmää uudistettaessa painottamaan erityisen voimakkaasti organisatorisia tarkoituksenmukaisuus- ja taloudellisuusnäkökohtia. Ratkaisu muutoksenhakutiestä voidaan näin ollen tehdä ensi sijassa oikeussuojavaatimuksen tyydyttämisen näkökulmasta, jolloin käräjäoikeuslinja on hyvin perusteltu vaihtoehto.

Muutoksenhaku-uudistusta valmisteltaessa on voimakkaasti torjuttu ajatus siitä, että tavoitteena voisi olla oikeusturvan parantaminen muutoksenhakemusten lukumäärän lisääntymisen kautta. Pienetkin prosentuaaliset muutokset valitusten määrässä suhteessa ulosottoasioiden erittäin suureen kokonaislukumäärään saattaisivat merkitä valitusten määrän lisääntymistä tavalla, jonka hallitseminen voisi olla vaikeaa. Yhteen käräjäoikeuteen tulisi huolimatta valitusten keskittämisestä nykyisen muutoksenhakutiheyden vallitessa enimmilläänkin suhteellisen pieni määrä valituksia. Täten valitukset eivät heikentäisi alioikeuksien mahdollisuuksia oikeusturvan antamiseen eikä lisäresurssien tarve olisi kovin suuri. Ulosottovalituksia käsittelevät käräjäoikeudet pystyisivät myös hyvin käsittelemään täytäntöönpanoriidat, joiden kokonaismäärän vuositasolla voidaan arvioida jäävän noin sataan. Käräjäoikeuksien mahdollisuudet oikeusturvan nopeaan ja joustavaan antamiseen ovat huomattavasti paremmat kuin esimerkiksi suhteellisen pahoin ruuhkaantuneiden hovioikeuksien.

Ehdotetusta muutoksenhakutiestä ei näyttäisi seuraavan tuomarin esteellisyydestä aiheutuvia ongelmia. Käräjäoikeudessa oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitettu turvaamistoi-mesta päättännyt tuomari ei ole esteellinen käsittelemään pääasiasa koskevaa kannetta. Kanteen ratkaissut tuomari ei välttämättä olisi esteellinen käsittelemään täytäntöönpanoa koskevaa valitusta. Tuomari, joka täytäntöönpanoa koskevan valituksen johdosta antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen, ei

olisi esteellinen käsittelemään täytäntöönpanoriitaa koskevaa kannetta. Käräjäoikeuden sisäisessä työnjaossa voitaisiin ottaa huomioon sellaisia näkökohtia, jotka takaavat parhaan mahdollisen oikeusturvan. Tällöin olisi perusteltua pyrkiä siihen, että ulosottovalitukset käsitellään käräjäoikeudessa eri osastolla ja eri tuomareiden toimesta kuin riita-asiat.

Eräiden muiden vaihtoehtojen arviointia. Esillä on myös ollut, että lääninhallitus yleishallintoviranomaisena käsitelisi valitukset ensimmäisenä muutoksenhakuasteena tai että muutosta haettaisiin suoraan hovioikeudelta. Muutoksenhakemus voitaisiin myös ajatella tehtäväksi hallintovalituslinjan mukaisesti lääninoikeudelle taikka perustettavalle erityiselle valtakunnalliselle muutoksenhakuelimelle.

Lääninhallituksen tehtävät ulosotonhaltijana lakkaavat samassa yhteydessä kuin ulosoton muutoksenhaku-uudistus tulee voimaan. Lääninhallitusten mahdollisuutta tutkia ulosottovalitukset yleishallintoviranomaisena on käsitelty edellä alajaksossa nykytilan arviointi.

Muutoksenhaku suoraan hovioikeudelta aiheuttaisi todennäköisesti samanlaisia ongelmia kuin Ruotsissa. Epäselvät asiat, joissa annettaisiin osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen, kulkisivat turhaan hovioikeuden kautta. Ruuhkaantuneissa hovioikeuksissa mahdollisuudet joustavaan prosessiin olisivat vähäisemmät kuin käräjäoikeuksissa. Ruotsissakin ovat käräjäoikeudet olleet 1 päivästä tammikuuta 1994 ulosoton ensimmäinen muutoksenhakuaste.

Lääninoikeudet hallintotuomioistuimina eivät soveltuisi ulosoton muutoksenhakuinstanssiksi, koska ratkaisuperusteet ulosoton muutoksenhakuasioissa ovat edellä kuvatulla tavalla yleisesti samankaltaisia kuin riita-asioissa. Täytäntöönpanossa esiintyvät ongelmat perustuvat tavallisesti asianosaisten yksityisoikeudellisiin oikeussuhteisiin. Täytäntöönpanossa toteutetaan tuomioistuinmenettelyssä lainmukaisesti havaittu oikeudellinen olotila. Silloinkin kun täytäntöönpanavana on hallintopäätös, sillä on kajottu velallisen varallisuus oikeudellisiin oikeussuhteisiin, joiden toteuttaminen käytännössä tapahtuu samoja menettelytapoja soveltaen kuin tuomion täytäntöönpano riita-asiaissa.

Erityisen tuomioistuimen perustaminen vähälukuiselle ulosottovalitusten joukolle ei olisi perusteltua.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Hallinto-organisaatio

Säännökset uudistetusta ulosottotoimen hallinto-organisaatiosta ehdotetaan sijoitettavaksi ulosottolain 1 lukuun. Säännökset, jotka koskivat ulosottoviranomaisia ja toisaalta ulosottotoimen hallintoa, ryhmiteltäisiin vastaavien välitsikoiden alle.

Ulosottotoimilaki kumottaisiin kokonaisuudessaan.

Ulosottoasiat käsitelisi ulosottomies. Kaikki ulosottolain säännökset ja perusratkaisut rakentuvat lainkäyttötehtäviä hoitavan henkilöviranomaisen eli ulosottomiehen käsitteen pohjalta. Ulosottomiehenä toimisi kihlakunnanvouti. Sanottu virkanimike ilmaisisi, että kyseessä on ulosottoasioita hoitava virkamies, joka toimii kihlakuntajaotukseen perustuvassa paikallishallinnossa.

Ulosottotoimi järjestettäisiin kihlakunnittain. Paikallishallinnon sektoreista ainakaan syyttäjän-toimen ja rekisterihallinnon osalta ei ole nähty tarkoituksenmukaiseksi tai edes mahdolliseksi perustaa erityistä asianomaisen toimen paikallisyksikköä jokaiseen kihlakuntaan. Toiminta olisi järjestettävä mahdollisimman taloudellisesti ja siinä olisi taattava asiantuntemus. Vastaavalla tavalla ulosottohallinnon tarkoituksenmukainen ja taloudellinen järjestäminen edellyttävät, että ulosottotoimi voidaan oikeusministeriön päättämällä tavalla hoitaa yhdessä useamman kihlakunnan alueella. Ulosottotoimen palvelut tarjottaisiin edellä selostetuin rajoituksin kuitenkin kaikissa kihlakunnanvirastoissa ja niiden palvelupisteissä.

Ulosottomiehen toimialueen rajat eivät saisi olla ristiriidassa tuomiopiirijaotuksen rajojen kanssa. Tätä edellyttää lainkäyttöorganisaation kehittäminen. Sanottuun kysymykseen palataan asianomaisessa yhteydessä käsiteltäessä ulosottovalitusta tutkivaa tuomioistuinta. Esiityksessä lähdetäänkin siitä, että tuomiopiiri- ja kihlakuntajaotuksessa olevat vähäiset eroavaisuudet poistetaan.

Ulosottomiestä koskevia esteellisyysäännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi. Esteellisyysperusteen muodostaisi myös se, että ulosottomies on ollut samassa asiassa asianomaisen valtuutettu, esimerkiksi toiminut asiamiehenä ulosotoperusteen hankkimisessa. Ulosottomiestä koskevat esteellisyysäännökset tulevat uudel-

leen arvioitaviksi sen jälkeen kun tuomarin esteellisyyssäännöksiä koskeva lainvalmistelutyö saadaan päätökseen.

Avustavan ulosottomiehen hallinnolliseen asemaan ei ehdoteta olennaista muutosta. Ulosottomiehen ja avustavan ulosottomiehen toimivallanjakoa koskevaan säännökseen ehdotetaan tehtäväksi uusien menettely- ja muutoksenhakusäännösten vaatimat muutokset.

Lääninhallitukselle ehdotetaan annettavaksi ulosoton hallintoasetuksessa tarkemmin säädettyjä ulosoton ohjaus-, valvonta- ja muita hallinnollisia tehtäviä.

Ulosoton muutoksenhakuasiat ehdotetaan tässä esityksessä siirrettäväksi ulosotonhaltijalta (lääninhallitus) alioikeudelle. Oikeusministeriössä on valmisteilla myös ulosottotoimen nykyisen väliportaan muiden ulosottotehtävien lakkauttaminen. Tehtävät on tarkoitus siirtää joko ulosottomiehelle, alioikeudelle, lääninhallitukselle yleishallintoviranomaisena tai mahdollisesti muulle viranomaiselle. Ulosotonhaltijalla olleet lainhaku- ja turvaamistoimiasiat ovat siirtyneet 1 päivänä joulukuuta 1993 käräjäoikeuksille. Ulosoton väliportaan niin aineellisten kuin piirihallintoviranomaisen tehtävien lakkauttamista ehdotti jo oikeushallintokomitea.

Ulosottotoimen keskusviranomaisena toimisi, kuten nykyisinkin, oikeusministeriö, jolle kuuluisi ulosottotoimen yleinen johto, ohjaus ja valvonta. Ulosottoviranomaiset ja ulosottotoimen hallinto kuuluisivat kokonaisuudessaan oikeusministeriön hallinnonalaan. Oikeusministeriölle kuuluisi ulosottotoimen henkilöstö- ja taloushallinto sekä tulosojaus. Ehdotuksessa on paikallishallintolakia koskevan hallituksen esityksen mukaisesti pidetty tärkeänä selkeiden vastualueiden luomista, olipa kyseessä aineellinen ulosotto tai ulosottotoimeen liittyvä tulosojaus. Vastuun toteuttaminen edellyttää samalla edellytysten luomista vastuun kantamiselle toiminnallista ulosottoa koskevien resursien hallinnan kautta.

Paikallisena ulosottoviranomaisena ulosottoasioissa olisi kihlakunnanvouti, joka toimisi joko erillisessä kihlakunnanvirastossa eli ulosottovirastossa taikka kihlakunnanviraston ulosotto-osastossa. Kihlakunnanvouti olisi suoraan oikeusministeriön alainen. Lapin läänissä viraston päällikkönä toimiva nimismies voisi toimia myös paikallisena ulosottoviranomaisena. Kihlakunnanvoudin nimittäisi oikeusministeriö. Kihlakunnanvoudin kelpoisuusvaatimuksiin

kuuluisi oikeustieteen kandidaatin tutkinnon lisäksi hyvä perehtyneisyys ulosottotoimeen.

Lainkäyttöorganisaatio

Ulosotossa esitettävät väitteet. Asianosaisten esittämällä väitteillä ja vaatimuksilla on tärkeä merkitys täytäntöönpanossa. Ulosottolaissa ei kuitenkaan ole säännöstä siitä, millä tavalla sanotut väitteet ja vaatimukset tulisi ottaa huomioon. Tämän vuoksi ulosottolain 3 luvun 32 a §:ään otettaisiin esityksen mukaan erityinen väitteiden ja vaatimusten ratkaisemista koskeva säännös. Sanottu säännös ilmentää ulosoton lähtökohtaista attraktioperiaattia.

Ulosotto on summaarista menettelyä, jossa toimitaan pitkälle niin sanottujen legaalisten olettamusten varassa, esimerkiksi että irtaimen esineen haltija on esineen omistaja. Jos ulosoton asianosainen tai sivullinen esittää täytäntöönpanoa koskevan väitteen tai vaatimuksen, se laajentaa ulosottomiehen tutkimisvelvollisuutta. Lähtökohtaisesti väite on attraktioperiaatteen mukaisesti ratkaistava ulosottomenettelyn yhteydessä. Väitteen tai vaatimuksen on kuitenkin oltava tiettyyn määrään asti perusteltu, sillä ulosottomiehen ei tarvitse kiinnittää huomiota asianosaisten täysin perusteettomiin lausumiin. Väitteen on myös liityttävä suoraan vireillä olevaan ulosottomenettelyyn niin, että siihen on otettava kantaa ennen täytäntöönpanon aloittamista tai jatkamista.

Ulosoton menettelyvirheistä. Ulosotossa esitettävät väitteet voivat koskea menettelyvirhetä, aineellisen ulosoton edellytyksen puuttumista tai muodollisen ulosoton edellytyksen puuttumista.

Menettelyvirhe on kysymyksessä esimerkiksi silloin, kun muodollisesti toimivaltainen ulosottomies virheettömän ulosottoperusteen nojalla suorittaa virheellisen täytäntöönpanotoimen, esimerkiksi ulosmittaa beneficium-edun alaista omaisuutta tai laskee palkan suojaosuuden väärin.

Aineellinen ulosoton edellytys puuttuu silloin, kun se aineellisoikeudellinen suoritusveloite, jota ulosoton avulla ollaan pakolla täyttämässä, on virheellinen. Velallinen voi väitteellään kiistää ulosoton perusteena olevassa tuomiossa asetetun veloitteen esimerkiksi maksun, kuittauksen tai vanhentumisen vuoksi taikka velkojan panttioikeuteen perustuvan

saatavan tai sen etuoikeuden. Velkoja voi väitteellään riitauttaa toisen velkojan saatavan tai tuon saatavan etuoikeuden. Väite koskee aineellisen edellytyksen puuttumista myös silloin, kun sivullinen, jolla ei ole suoritusvelvollisuutta, haluaa torjua omaisuuteensa kohdistuvan ulosmittauksen. Kun pantin asettaja, takaaja, työnantaja tai aikaisempi ostaja kiistää ulosottomiehen asettaman maksuvelvollisuuden, on myös kysymyksessä ulosoton aineellisen edellytyksen puuttuminen.

Muodollinen ulosoton edellytys puuttuu esimerkiksi silloin, kun ulosottomies, jolla ei ole ollut toimivaltaa, on suorittanut täytäntöönpanotoimen.

Käytettävissä olevat oikeusturvakeinot. Esityksen mukaan menettelyvirhe voitaisiin korjata joko ulosottomiehen suorittaman itseoikaisun taikka asianosaisen tekemän valituksen avulla. Nykyistä järjestelmää, jossa menettelyvirheet ovat pääsääntöisesti korjattavissa ainoastaan muutoksenhaun kautta, täydennettäisiin laajahkolla itseoikaisumahdollisuudella. Itseoikaisu tulisi kysymykseen silloin, kun menettelyvirhe on selvä. Ulosottomiehen harkinnassa oleva itseoikaisu olisi eräin edellytyksin mahdollinen ulosottotoimen lainvoimaisuudesta huolimatta täytäntöönpanon jatkuessa. Jotta kaikkien osapuolten kannalta tarkoituksenmukainen itseoikaisu saisi laajan käyttöalan, ehdotetaan, että itseoikaisu olisi lyhyessä määräjassa mahdollinen vielä silloinkin, kun valitus on tehty. Oikeusturvasyistä on kuitenkin pidetty tärkeänä, että viime kädessä käräjäoikeus ratkaisee, onko muutoksenhakija päässyt oikeuksiinsa jo itseoikaisun kautta. Itseoikaisu ei siten olisi itsenäinen osa muutoksenhakujärjestelmää. Selvyyden vuoksi todettakoon, että osoitusta täytäntöönpanoriitaan ei menettelyvirheen johdosta voitaisi antaa.

Oikeusturvakeinona aineellisen edellytyksen puuttumistilanteissa on joko itseoikaisu, valitus tai välioikeudenkäynti eli täytäntöönpanoriita. Ulosotossa vallalla olevan attraktioperiaatteen mukaisesti ulosottomiehen on itse ratkaistava täytäntöönpanon aineellisen edellytyksen olemassaolo. Attraktioperiaatteesta ei ole mahdollista luopua vaarantamatta ulosotolle tärkeää nopeuden vaatimusta. Järjestelmä, jossa jokainen esitetty aineellinen väite olisi tutkittava tuomioistuimessa erikseen, ei toimisi. Täten jos ulosottomies havaitssee, että ulosoton aineellinen edellytys puuttuu esimerkiksi velallisen esitettyä kuitenkin maksusta, hän jättää täytän-

töönpanon siltä osin suorittamatta taikka suorittaa tarvittavan itseoikaisun. Ulosottomiehen ratkaisuun tyytymätön voi hakea muutosta valittamalla.

Esityksessä on ulosoton asianosaisten oikeusturvan parantamiseksi tingitty attraktioperiaatteesta niissä tapauksissa, joissa väite perustuu todennäköisiin syihin asian tosiasiapuolen ollessa epäselvä tavalla, joka edellyttää näytön esittämistä tuomioistuimessa. Nykyisin osoitus niin sanottuun välioikeudenkäyntiin on voitu antaa vain sivullisen omistusoikeusväitteen yhteydessä (myös UL 6:12:n mukainen vahvistuskanne). Esityksessä avattaisiin nykyistä yleisempi välioikeudenkäynnin (*täytäntöönpanoriita*) mahdollisuus, mikäli laissa säädetyt kriteerit kuten väitteen todennäköisyys ja näytön epäselvyys täyttyvät. Oikeusturvasyistä on katsottu, että laissa säädettyjen edellytysten täytyessä asianosaisella olisi mahdollisuus ilman ulosottomiehen osoitustakin nostaa täytäntöönpanoriita. Jos ulosottomies attraktioperiaatteen mukaisesti olisi ratkaissut aineellisen kysymyksen ulosottomenettelyssä, olisi asianosaisella käytettävissään oikeusturvakeinona ulosottovalitus, jos hän ei haluaisi tai voisi nostaa täytäntöönpanoriitaa ilman ulosottomiehen osoitusta. Muutoksenhakuinstanssi voisi joko ratkaista ulosottovalituksen taikka antaa valittajalle osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen.

Täytäntöönpanoriitakanteen nostaminen ei ole varsinaista muutoksenhakua ulosottotoimeen. Riidassa annettu tuomio, jos kanne hyväksytään, vahvistaa täytäntöönpanon esteeksi tai edellytykseksi ilmoitetun seikan olemassaolon ja pätevyys. Jos kanne hylätään, tuomio vahvistaa, ettei väitettyä täytäntöönpanon estettä tai edellytystä ole olemassa. Tuomioistuin ei anna lausuntoa kyseisen seikan vaikutuksesta ulosottomenettelyyn, vaan ulosottomies ottaa vahvistustuomion lopputuloksen huomioon jatkaessaan täytäntöönpanoa tai peruuttaessaan sen.

Täytäntöönpanoriitaa koskevaan osoitukseen ei saisi hakea muutosta. Jos ulosottomies antaisi osoituksen kanteen nostamiseen vasta täytäntöönpanotointa tai päätöstä koskevana valitusaikana esitetyn väitteen tai vaatimuksen johdosta ennen valituksen tekemistä, asianosainen voisi osoituksesta huolimatta valittaa täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä. Jos asianosainen, jolla on oikeus valittaa, kuitenkin nostaisi kanteen osoituksen mukaisesti tai il-

man osoitusta, mahdollinen ulosottovalitus jätettäisiin kanteessa tarkoitetuilta osin tutkimatta. Jos valitus olisi jo tehty, ulosottomies ei voisi antaa täytäntöönpanoriitaosoitusta. Tässä tapauksessa osoituksen voisi antaa muutoksenhakuinstanssi.

Muodollisen ulosoton edellytyksen puuttumisen vuoksi virheellisen täytäntöönpanotoimen johdosta asianosainen voisi määräajassa valittaa. Ulosottomies voisi 9 luvun 1 §:n mukaisesti suorittaa myös itseoikaisun. Täytäntöönpanoriitaa koskevaa osoitusta ei voitaisi antaa.

Muutoksenhaku. Muutoksenhakua koskevat säännökset olisivat ehdotuksen mukaan ulosotolain 10 luvussa. Ulosmittaukseen tai muuhun täytäntöönpanotoimeen taikka ulosottomiehen päätökseen ulosottoasiassa saa hakea muutosta kärjäoikeudelta se, jonka oikeutta toimitus tai päätös koskee. Asianosaisella olisi oikeus hakea muutosta, jos tätä ei ole erikseen kielletty. Säännös vastaisi pääosin nykyistä lakia ja oikeuskäytäntöä. Velallisen oikeus valittaa sivullisen omaisuuteen kohdistuneesta täytäntöönpanotoimesta jäisi edelleen oikeuskäytännössä erikseen kussakin yksittäistapauksessa ratkaistavaksi.

Ehdotuksen tarkoituksena ei ole ollut merkittävästi supistaa tai laajentaa valituskelpoisten täytäntöönpanotoimien tai ulosottomiehen päätösten alaa, joka erityisesti ulosotolain nykyisen 9 luvun 1 §:n menettelyvalituksen osalta on suhteellisen laaja. Vikaan menossa oleva ulosotto tulee voida katkaista mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Oikeusturvan takaamiseksi valitukseen turvautuminen sallittaisiin tämän vuoksi suhteellisen laajasti.

Täytäntöönpano sisältää usein erillisiä peräkkäisiä toimia, joista jokaisesta voidaan valittaa erikseen, esimerkiksi ulosmittaus, huutokauppa ja kauppahinnan jako. Erillinen valittaminen kauppahinnan jaosta ja lopputilityksestä olisi suoraan lain nojalla sallittua. Nykyisessä laissa kauppahinnan jakoa on pidetty epäitsenäisenä toimena, josta valitusoikeus ei ole tarpeen.

Muutosta haetaan esityksen mukaan valittamalla laissa erikseen mainittuun kärjäoikeuteen, jonka tuomiopiirin alueella täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Ulosottovalituksia käsitteleviä kärjäoikeuksia olisi yhteensä 19. Sama kärjäoikeus käsittelee myös ehdotuksessa tarkoitettut täytäntöönpanoriidat. Kärjäoikeuksien tuomiopiireistä säädettäisiin asetuksella. Ulosottovalituksia käsittelevän kärjäoikeu-

den tuomiopiiri näissä asioissa käsittäisi yhden tai useamman kärjäoikeuden tuomiopiirin. Esityksessä on lähdetty siitä, että tuomiopiiri- ja paikallishallintojaotuksen mukaiset rajat eivät rikkoo toisiaan. Kärjäoikeus voisi pitää tarvittaessa istuntonsa toisenkin tuomiopiirissään olevan kärjäoikeuden istuntopaikassa.

Ehdotuksessa on luovuttu nykyisin ulosottolakiin sisältyvästä jaottelusta 9 luvun 1 §:n menettelyvalitukseen (kantelu), jonka tekeminen ei ole sidottu määräaikaan, ja määräaikaan sidottuun 9 luvun 2—4 §:n varsinaiseen ulosmittausvalitukseen (määräaikaisvalitus). Valitus olisi aina tehtävä määräajassa.

Valituksen määräaika pitenis nykyisestä 20 päivästä kolmeen viikkoon. Muutos olisi luonteeltaan lähinnä tekninen. Määräajat kärjäoikeuden ja hovioikeuden päätöksistä valitettaessa ja valituslupaa pyydettyä olisivat samat kuin valitettaessa näiden tuomioistuimien riita-, rikos- tai hakemusasiassa antamasta ratkaisusta. Määräaika valituslupan pyytämiseen ja valittamiseen hovioikeuden päätöksestä korkeimpaan oikeuteen pitenis näin 30 päivästä 60 päivään. Erityisen lyhyen määräajan säilyttäminen ei enää olisi perusteltua korkeimman oikeuden muututtua lähinnä ennakkopäätöksiä antavaksi tuomioistuimeksi, jonne valittaminen edellyttää aina muutoksenhakulupaa.

Valituksen määräaika laskettaisiin esityksen pääsäännön mukaan asianomaiselle eli velalliselle, velkojalle ja sivulliselle toimituspäivästä tai päätöksen tekemisestä, jos siitä on hänelle etukäteen ilmoitettu tai hän on ollut toimituksessa läsnä. Muussa tapauksessa määräaika laskettaisiin siitä päivästä, jona asianomainen on saanut toimituksesta tai päätöksestä tiedon. Lisäksi laissa olisi erityissäännös määräajan laskemisesta huutokaupasta, kauppahinnan jaosta tai tilityksestä valitettaessa.

Valituksen seuraukset olisivat erilaisia riippuen siitä, kuinka pitkälle täytäntöönpano on edennyt. Jos esimerkiksi saantosuoja estää irtaimen esineen poisottamisen ostajalta, voisi ulosottooperusteen kumoaminen koskea huutokaupassa kertynyttä rahasummaa. Rahasaamisen ulosotossa voitaisiin kertyneiden varojen lopputilityksen ja rahojen lähettämisen jälkeen valittaa enää lopputilityksessä olevasta virheestä.

Ulosoton asianosaisten kannalta on tärkeää, että ulosottolakiin sisältyvät selkeässä muodossa keskeiset valituksen tekemistä koskevat säännökset. Tämän vuoksi sanotut säännökset

ehdotetaan otettavaksi ulosottolain 10 lukuun. Valituskirjelmän sisältöä koskevan säännöksen lisäksi kirjelmän osalta noudatettaisiin soveltuvin osin mitä hakemusasiain 6 §:ssä säädetään hakemuksesta. Valituskirjelmä olisi toimitettava viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ulosottomiehen kansliaan, josta se lähetettäisiin heti kärjäoikeuteen. Ulosottomiehen olisi myös ilmoitettava kärjäoikeudelle, onko valitus toimitettu määräajassa. Kärjäoikeus voisi hakemuksesta asettaa uuden määräajan valituksen tekemistä varten. Valitus ei keskeyttäisi täytäntöönpanoa, ellei laissa toisin säädetä tai tuomioistuimien toisin määrää.

Ulosottomiehen olisi valituksen johdosta pyydettävä toimitusmieheltä selvitys ja liitettävä valitukseen oma perusteltu lausuntonsa. Kaikki ulosottomiehen pyytämät ja laatimat valitukseen liittyvät asiakirjat liitteineen olisi lähetettävä viipymättä ja viimeistään viikon kuluessa kärjäoikeuteen.

Ulosottomiehen olisi aina ilmoitettava asianosaisille, saako asiassa hakea muutosta ja mitä valituksen osalta on noudatettava, kun hän suorittaa ulosmittauksen tai muun täytäntöönpanotoimituksen. Asianosaiselle annettavaan toimituskirjaan olisi liitettävä kirjallinen valitusosoitus.

Muutoksenhakemusta kärjäoikeudessa käsiteltäessä noudatettaisiin soveltuvin osin hakemusasiain 19 §:n mukaisesti hovioikeudelta oikeudenkäymiskaaren 25 luvussa säädettyssä järjestyksessä. Kärjäoikeuteen toimitettu muutoksenhakemus olisi heti lähetettävä hovioikeuteen. Muutoksenhakemus olisi hovioikeudessa käsiteltävä kiireellisenä. Hovioikeuden olisi heti päätettävä täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Päätöksen voisi tehdä yksi hovioikeuden jäsen. Myös hovioikeus voisi antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen ja siirtää asian. Asian käsitelystä hovioikeudessa ja muutoksenhausta hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen olisi muutoin soveltuvin osin voimassa oikeudenkäymiskaaren 26 ja 30 luvun säännökset.

Muutoksenhakemus olisi käsiteltävä kiireellisenä. Täytäntöönpanon keskeyttämisestä olisi päätettävä heti. Kun kärjäoikeus antaa täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen, olisi ulosottovalitus muilta osin ratkaistava. Valitus ei jäisi odottamaan täytäntöönpanoriidan ratkaisemista. Jos ulosottomies on valituksen johdosta suorittanut itseoikaisun, valitus voitaisiin ratkaista vasta sen jälkeen, kun oikaisupäätös olisi lainvoimainen. Jos oikaisupäätökseen haettaisiin muutosta, valitus käsiteltäisiin yhdessä

täytäntöönpanotoimintaa koskevan valituksen kanssa.

Kärjäoikeus, jossa on vireillä ulosottoon liittyvä muutoksenhakemus, saisi siirtää asian käsittelyn toiseen toimivaltaiseen kärjäoikeuteen, jossa on vireillä samalla perusteella tapahtunutta täytäntöönpanoa koskeva valitus.

Ulosottomiehen toimintaa valvovana viranomaisena ulosotonhaltija on aikaisemmin voinut valitusta käsitellessään puuttua myös ulosottomiehen virkavelvollisuuksien vastaiseen menettelyyn ja laiminlyönteihin. Kysymyksessä on ollut ylemmälle hallintoviranomaiselle alemman viranomaisen toiminnan johdosta tehty hallintokantelu. Ulosotonhaltija on voinut huomauttaa ulosottomiestä virheellisestä menettelystä, joka valitusta käsiteltäessä on tullut ilmi. Kärjäoikeus ei olisi ulosottomiehen toimintaa valvova ylempi hallintoviranomainen. Ulosottovalitus jätettäisiin sanotulta osin tutkimatta ja kärjäoikeus osoittaisi asianosaisen kantelemaan asiasta oikeusministeriölle tai asetuksella säädettävälle viranomaiselle. Viimeksi mainitulla viranomaisella tarkoitettaisiin lääninhallitusta, jos sille on annettu sanottu tehtävä ulosoton hallintoasetuksessa.

Kärjäoikeuden päätökseen haettaisiin muutosta hakemusasiain 19 §:n mukaisesti hovioikeudelta oikeudenkäymiskaaren 25 luvussa säädettyssä järjestyksessä. Kärjäoikeuteen toimitettu muutoksenhakemus olisi heti lähetettävä hovioikeuteen. Muutoksenhakemus olisi hovioikeudessa käsiteltävä kiireellisenä. Hovioikeuden olisi heti päätettävä täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Päätöksen voisi tehdä yksi hovioikeuden jäsen. Myös hovioikeus voisi antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen ja siirtää asian. Asian käsitelystä hovioikeudessa ja muutoksenhausta hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen olisi muutoin soveltuvin osin voimassa oikeudenkäymiskaaren 26 ja 30 luvun säännökset.

Asianosaiset voitaisiin velvoittaa korvaamaan muutoksenhakemisesta vastapuolelle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä. Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annettua lakia esitetään samalla muutettavaksi niin, että asianosainen voisi saada yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä ulosottovalitusasiassa maksuttoman oikeudenkäynnin.

Itseoikaisu. Itseoikaisua koskevat säännökset olisivat ulosottolain 9 luvun 1—5 §:ssä sekä 10 luvun 10 §:ssä.

Ulosottomiehellä olisi esityksen mukaan laaja asiallisesti virheellisten täytäntöönpanotoimien itseoikaisu mahdollisuus. Asianosaisten oikeusturvan ja oikeusvarmuuden takaamiseksi itseoikaisun käyttöala ei kuitenkaan voi olla yhtä laaja kuin muutoksenhaun. Itseoikaisu olisi ulosottomiehen harkinnassa. Oikaistavien asiavirheiden tulee olla selviä, koska ulosottomies ei omia päätöksiään oikaistessaan ole samassa asemassa kuin riippumaton muutoksenhakutuomioistuim. Kaikkien asianosaisten suostumusta ei aina voida asettaa virheen itseoikaisun edellytykseksi, koska selvien virheiden oikaiseminen voi olla pienempi oikeudenloukkaus kuin virheiden korjaamatta jättäminen. Esimerkiksi selvästi sivulliselle kuuluvan omaisuuden ulosmittaus tulee voida peruuttaa niin kauan kuin se on mahdollista. Itseoikaisu voitaisiin suorittaa ulosmitatun omaisuuden laadusta riippumatta.

Ulosottomies voisi myös valituksen johdosta lyhyessä viikon määräajassa valituskirjelmän saapumisen jälkeen suorittaa asiavirheen itseoikaisun. Asianosaisilla olisi oikeus itseään sitovasti ilmoittaa kirjallisesti ulosottomiehelle hyväksyvänsä oikaisupäätöksen. Jos asianosainen ei samalla peruuttaisi täytäntöönpanotoiminta koskevaa valitustaan, tutkisi muutoksenhakutuomioistuin valituksen vain niiltä osin kuin aikaisempaa päätöstä ei ole lainvoimaisella päätöksellä oikaistu. Jos muutoksenhakemus olisi peruttu, jäisi asia käräjäoikeudessa sillensä.

Ulosottomiehellä ja avustavalla ulosottomiehellä olisi velvollisuus oikaista toimituskirjassa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin rinnastettava selvä virhe.

Ulosoton peruste, kysymys maksuvelvollisuudesta tai muusta täytäntöönpanossa toteutettavasta velvoitteesta, on ratkaistu täytäntöönpanon perusteena olevassa tuomiossa tai muussa ulosottokelpoisessa asiakirjassa. Pääsääntö on, ettei noita kysymyksiä täytäntöönpanon yhteydessä oteta tutkittaviksi ja uudelleen ratkaistaviksi. Itseoikaisun salliminen ei merkitsisi muutosta tähän pääsääntöön.

Koska itseoikaisu vaikuttaa asianosaisten oikeussuhteisiin ja voi kohdistua lainvoimaisiinkin ratkaisuihin, on välttämätöntä, että oikaisumenettely täyttää oikeusturvan edellytykset. Tämän vuoksi ulosottolakiin on ehdotettu otettavaksi yksityiskohtaiset oikaisumenettelyä koskevat säännökset. Asianosaisilla

olisi mahdollisuus hakea oikaisupäätökseen muutosta valittamalla.

Täytäntöönpanoriita. Täytäntöönpanoriitaa koskevat säännökset olisivat ehdotuksen mukaan ulosottolain 9 luvun 6—13 §:ssä. Ulosoton muutoksenhaku-uudistuksen yhteydessä ehdotetaan ulosoton nykyisten torjuntakanteiden ja täytäntöönpanoon liittyvien vahvistuskanteiden sekä ulosottolain säännöksiin perustuvien muutoksenhakukeinon luontoisten takaisinsaantikanteiden yhtenäistämistä sekä kanneperusteiden ja menettelymuotojen yhdenmukaista järjestämistä laissa. Ulosottolain voimassa olevat takaisinsaantisäännökset ehdotetaan poistettaviksi lain 3—6 luvuista. Samoin ehdotetaan poistettavaksi virka-apua ja tilitystä koskevat takaisinsaantisäännökset osamaksukauppalain 13 §:stä.

Esityksen mukaan epäselvät tosiasiakysymykset näyttöongelmineen voidaan nykyistä laajemmin suoraan lain säännöksen nojalla osoittaa käsiteltäväksi täytäntöönpanoriitana normaalissa siviiliprosessissa alioikeudessa. Eri-laisten vahvistuskanteiden käyttöala laajenee huolimatta edelleen voimassa pysyvistä attraktioperiaatteesta, jonka mukaan täytäntöönpanon kuluessa esitetyt väitteet ratkaistaan ulosottomenettelyn yhteydessä ja muodoissa. Lain nimenomaisen säännöksen nojalla olisi mahdollisuus ajaa oikeuskäytännössä jo aikaisemmin hyväksyttyä kannetta saatavan lakkaamisen vahvistamisesta lainvoimaisen tuomion jälkeen syntyneen perusteen johdosta. Myös riittävä etuoikeus voitaisiin osoittaa täytäntöönpanoriitana vahvistettavaksi. Osoituksen antaminen ei enää olisi yhtä tiukasti kuin aikaisemmin sidottu tiettyihin laista yksiselitteisesti ilmeneviin tilanteisiin; riittävä tosiasiakysymys voitaisiin osoittaa ratkaistavaksi täytäntöönpanoriitana muussakin, laissa erikseen mainittuihin tilanteisiin rinnastettavassa tapauksessa. Sivullisen, jonka omaisuutta on ulosmitattu, tulisi itse ajaa omistusoikeutensa vahvistamista koskevaa kannetta. Osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen ei sanotussa tapauksessa voitaisi antaa velallislle.

Osoituksen antaminen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen edellyttää yhtäältä sitä, että ulosottoasia on käynyt riitaiseksi, ja toisaalta sitä, ettei luotettavaa selvitystä riidanalaisesta seikasta voida hankkia ulosottomenettelyssä. Tarkoituksena ei ole muuttaa nykyisin voimassa olevaa periaatetta, että ulosottomenettelyssä on ratkaistava esille tulleet

oikeuskysymykset niiden vaikeudesta riippumatta. Näin ollen pelkkä oikeuskysymyksen vaikeus tai tulkinnanvaraisuus ei ole riittävä syy osoituksen antamiseksi, vaan ulosottomiehen on ratkaistava kysymys ulosottomenettelystä. Osoituksen antaminen edellyttää, että jokin asiaan liittyvä tosiasiakysymys osoittautuu epäselväksi. Lisäksi edellytetään, että väitteen tai vaatimuksen esittäjän on tehtävä väitteensä todennäköiseksi.

Oikeusturvajärjestelmän aukottomuuden kannalta on tärkeää, että asianosainen tai sivullinen voi panna kanteen käräjäoikeudessa vireille myös ilman ulosottomiehen osoitusta.

Osoitus kanteen nostamiseen voitaisiin antaa täytäntöönpanon missä vaiheessa tahansa. Sen jälkeen kun rahasaamisen täytäntöönpanossa lopputilitys on suoritettu ja varat lähetetty, tuomioistuimessa ei kuitenkaan enää voitaisi panna vireille täytäntöönpanoriitaa. Muussa täytäntöönpanossa kanteen nostamismahdollisuuden katkaisisi täytäntöönpanon lainvoimainen loppuunsaattaminen. Jos asianosaisen esittämä väite tai vaatimus olisi ulosottomiehen lainvoimaisella täytäntöönpanotoimella tai päätöksellä taikka muutoksenhakutuomioistuinten ulosottovalituksen johdosta antamalla lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu, ulosottoasiassa ei enää voitaisi antaa samaan väitteeseen tai vaatimukseen perustuvaa osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen.

Jos laissa on varattu väitteen esittämiseksi eri tilaisuus, esimerkiksi edellytetty, että saatavan olemassaoloa koskeva väite esitetään velkojainkeskustelussa, väitteeseen ei enää voida vedota kyseisen vaiheen saatua lainvoiman. Myöskään täytäntöönpanoriitaa koskevaa kannetta ei voitaisi nostaa. Jos asianosainen olisi laiminlyönyt täytäntöönpanoriitakanteen nostamisen osoituksen mukaisesti tai antanut ilman osoitusta nostamansa kanteen jäädä sillensä, menettäisi hän myös oikeutensa vedota väitteeseen tai vaatimukseen kysymyksessä olevassa ulosottoasiassa lukuun ottamatta ehdotuksen 9 luvun 13 §:n 1 momentin poikkeustapausta. Aineellisen edellytyksen puutteeseen olisi tarkoituksenmukaista vedota mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen voisi antaa myös ulosoton muutoksenhakemusta käsittelevä käräjäoikeus. Vaihtoehtona tälle järjestelylle on harkittu sitä, että käräjäoikeus selvittäisi epäselvät ja riitaiset tosiasiakysymykset ulosottovalituksen yhtey-

dessä tai siirtäisi valituksen näiltä osin omasta aloitteestaan riita-asiana asianosaisen ilmoituksesta käsiteltäväksi.

Esityksessä on kuitenkin luovuttu epäselvien ja riitaisten tosiasiakysymysten käsittelystä ulosottovalituksen yhteydessä. Ulosotossa noudatettava tehokkuuden ja nopeuden vaatimus edellyttää, että ulosottovalitus käsitellään loppuun niin nopeasti kuin mahdollista ja että epäselvät asianosaisten henkilökohtaista kuulemista ja todistelua vaativat tosiasiakysymykset erotetaan ulosottovalituksesta erilleen riita-asiana käsiteltäviksi. Usein esimerkiksi erillistä todistelua vaativa epäselvyys koskee vain osaa valituksessa tarkoitettusta ulosmitatusta omaisuudesta.

Ulosottovalituksen tehnyt asianosainen voi pitää kohtuuttomana, että valitusta ei epäselviltä osin käräjäoikeuden toimesta suoraan siirretä riita-asiana käsiteltäväksi ja että täytäntöönpanoriidan vireille saamiseksi hän joutuu laatimaan haastehakemuksen ja pyytämään käräjäoikeudelta haastetta. Nykyisin täytäntöönpanoriitaa vastaavan kanteen nostaminen edellyttää aina haastehakemuksen laatimista ja haasteen pyytämistä. Siviilioikeudelliset riitakysymykset olisi perusteltua jatkossakin tutkia noudattaen näiden asioiden yleistä oikeudenkäymiskaaren mukaista käsittelymuotoa; haastehakemus, asian käsittely kirjallisessa ja suullisessa valmistelussa sekä keskitetty, välitön ja suullinen pääkäsittely. Ulosottovalitusasiassa puhevaltaa käyttäneet asianosaiset eivät myöskään aina olisi samat kuin täytäntöönpanoriidan asianosaiset. Osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen antaisi nykyistä useammin jo ulosottomies. Tämänkään vuoksi ei ole katsottu tarpeelliseksi laatia erityisiä säännöksiä epäselvän ulosottovalituksen siirtämisestä käräjäoikeuden toimesta täytäntöönpanoriitana käsiteltäväksi.

Osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen olisi annettava kirjallisesti. Lakiehdotuksessa on säännös osoituksen sisällöstä samoin kuin osoituksen tiedoksiannosta, täytäntöönpanoriidan asianosaisista sekä täytäntöönpanon keskeyttämisestä täytäntöönpanoriidan vuoksi. Täytäntöönpanoriidan käsittelee sama käräjäoikeus, joka tutkii ulosottovalituksen. Jollei asianosainen nosta kannetta osoituksen mukaisesti, hän menettää oikeutensa vedota väitteeseensä tai vaatimukseensa siinä ulosottoasiassa. Jos ulosottomies kuitenkin antaisi osoituksen sellaisen väitteen tai vaatimuksen johdosta,

joka esitetään jo suoritettua täytäntöönpanotoimintaa tai päätöstä koskevana valitusajana ennen valituskirjelmän toimittamista, voisi osoituksen saaja 9 luvun 13 §:n 1 momentin nojalla myös valittaa täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä. Jos valitus tehtäisiin, asianosainen ei menettäisi oikeuttaan vedota vaatimuksensa tai väitteeseensä huolimatta osoituksen mukaisen kanteen nostamatta jättämisestä.

Täytäntöönpanoriitaa koskisivat oikeudenkäymiskaaressa 21 luvun riita-asian oikeudenkäyntikulus säännökset. Yksityiskohtaisissa perusteluissa on esitetty eräitä näiden säännösten tulkintaan liittyviä näkökohtia (UL 9:11:n perustelut).

Täytäntöönpanon keskeyttäminen. Ulosoton muutoksenhaku-uudistus edellyttää, että täytäntöönpanon keskeyttämisestä itseoikaisun, täytäntöönpanoriidan ja ulosottovalituksen osalta laaditaan asianmukaiset säännökset. Nämä säännökset on otettu ehdotuksen 9 luvun 14—18 §:ään. Ulosottolain 3 luvun säännöksiä täytäntöönpanon keskeyttämisestä ulosoton perusteena olevaa päätöstä tai tuomiota koskevan muutoksenhaun yhteydessä ei merkittävästi muutettaisi.

Keskeytysmääräyksen antamista koskeva perussäännös olisi ulosottolain 9 luvun 14 §:ssä. Ulosottomiehellä olisi oikeus keskeyttää täytäntöönpano itseoikaisun yhteydessä. Hänen olisi aina keskeytettävä täytäntöönpano määräajaksi, kun hän itse tai muutoksenhakuviranomainen antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen. Ulosottovalitusta tai täytäntöönpanoriitaa käsittelevä tuomioistuimien voisi määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi.

Keskeytysmääräys voitaisiin tuomioistuimessa antaa väliaikaisesti vastapuolta kuulematta. Käräjäoikeudessa tuomari voisi antaa määräyksen kansliassa ja hovioikeudessa määräyksen voisi antaa yksi jäsen. Määräys voitaisiin antaa myös tuomioistuimen omasta aloitteesta. Asianosaisen esittämä keskeytyspyyntö olisi ratkaistava heti.

Keskeytyspäätös ei saa lainvoimaa eikä oikeusvoimaa. Keskeytysvaatimuksen hylkäämisestä huolimatta asianosainen voisi aina uudestaan hakea täytäntöönpanon keskeyttämistä. Annettua keskeytysmääräystä voidaan muuttaa ja se voidaan myös peruuttaa. Tämän vuoksi keskeyttämistä koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta, vaikka päätös sisältäisikin esimerkiksi täytäntöönpanoa turvaavan ulosmittauksen. Valitusoikeus voisi myös tarpeet-

tomasti vaikeuttaa ja hidastaa pääasian käsittelyä keskeytysmääräyksen antaneessa tai keskeytysvaatimuksen hylänneessä viranomaisessa tai tuomioistuimessa.

Esitykseen sisältyisivät myös säännökset keskeytyspäätöksen sisällöstä sekä keskeytysmääräyksen voimassaolosta, määräyksestä ilmoittamisesta ja keskeytysmääräyksen vaikutuksista jo suoritettuihin täytäntöönpanotoimiin.

Ulosoton muutoksenhakutyöryhmä esitti mietinnössään (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 10/1988) ulosottolakiin säännöstä keskeytyspäätöksen perusteista. Säännös olisi vastannut sitä, minkä työryhmän käsityksen mukaan nykyisinkin oli katsottava olevan voimassa ilman laissa olevaa oikeusohjetta. Esitykseen ei sisälly säännöstä keskeytyspäätöksen perusteista. Ehdotetut perusteet olivat siinä määrin eri suuntiin vaikuttavia ja harkinanvaraisia, että niiden sijoittamista lakitekstiin ei ole pidetty hyvänä ratkaisuna. Perusteita on kuitenkin käsitelty suhteellisen yksityiskohteisesti 9 luvun 15 §:n perustelujen yhteydessä.

Eräitä muita ehdotuksia. Ulosotonhaltijalta ehdotetaan siirrettäväksi ulosottomiehelle eräitä täytäntöönpanosta määräämiseen liittyviä tehtäviä. Näitä ovat ulosmittaus ulosottoasiasa takauksen antaneelta (UL 3:20 a) ja ulosmittaus aikaisemmalta pakkohuutokauppaostajalta (UL 5:9, 11 ja 45) sekä velallisen palkan arvioiminen tilanteessa, jossa velallinen ulosmittauksen välttämiseksi tekee työtä palkatta tai keinotekoisien pieneksi sovittua palkkaa vastaan (UL 4:9 b). Viimeksi mainittu menettely ehdotetaan lisäksi laajennettavaksi kaikenlaisten saatavien ulosottoa koskevaksi. Nykyisin se on mahdollista vain elatusapujen perinnässä. Maksuvelvollisuuden määrääminen liittyy kiinteästi ulosottomiehen suorittamaan täytäntöönpanoon, ja hän voi epäselvissä tapauksissa osoittaa asianosaisen nostamaan täytäntöönpanoriidan. Toimivallan muuttaminen on yhdenmukainen ulosotonhaltijan lakkauttamiseen tähtäävien toimenpiteiden kanssa.

Uudistus tuo ulosottomiehelle muitakin uusia tehtäviä, jotka laatusa puolesta kuuluvat hänen itsensä suoritettaviksi. Tämän vuoksi ehdotetaan ulosottolain nykyisen 1 luvun 4 §:n mukaista tehtäväjakoa ulosottomiehen ja avustavan ulosottomiehen välillä täydennettäväksi siten, että aikaisempien tehtävien lisäksi ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluisivat tämän esityksen mukaiset uudet päätökset, kuten asiavirheen itseoikaisu, täytäntöön-

panon keskeyttäminen, osoituksen antaminen täytäntöönpanoriidan nostamiseen ja ulosotto-menettelyssä määrättävä maksuvelvollisuus sekä asetetun vakuuden hyväksymisestä päättäminen, ulosottolain 7 luvun 11 a §:n mukaisen turvaamistoimen myöntäminen samoin kuin osamaksukauppalain mukaisen tilityksen tekeminen. Ulosottomiehen yksinomaista toimivaltaa koskeva säännös tulisi ulosottolain 1 luvun 5 §:ään.

Ulosottolain uuden 1 luvun 4 §:n nojalla ulosottomies vastaisi myös siitä, että hänen avustavan ulosottomiehen suoritettavaksi määräämä täytäntöönpanotehtävä perustuu täytäntöönpanokelpoiseen ulosottoperusteeseen. Ulosottomiehen olisi tarvittaessa erikseen ratkaistava täytäntöönpanokelpoisuus. Ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan eivät puolestaan enää kuuluisi eräät nykyisen 1 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdan maksukiellon antamiseen liittyvät tehtävät, vaan myös avustava ulosottomies voisi antaa säännöksessä tarkoitettua maksukiellon.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpano on hallituksen esityksessä (HE 96/1995 vp) ehdotettu kuuluvaksi ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan. Tätä vastaava säännös ehdotetaan otettavaksi myös uuteen ulosottolain 1 luvun 4 §:ään.

Ulosottolakiin ehdotetaan lisättäväksi niin sanottua prosessiosoitetta koskevat säännökset (UL 3:21,4 ja 27,3). Tämä on tarpeen senkin vuoksi, että ulosottomenettelyssä itseoikaisua suoritettaessa joudutaan tavallisesti kuulemaan asianosaisia ja ilmoittamaan heille oikaisun suorittamisesta. Säännös koskisi myös täytäntöönpanoriitan ja valitusmenettelyyn liittyviä ilmoituksia. Tiedoksiannot saataisiin toimittaa asianosaisen ulosottomiehelle ilmoittamaan osoitteeseen tavallisena kirjeenä.

Osamaksukauppalain mukaan ulosottomiehen toimiin osamaksukaupalla myydyn esineen takaisinottamiseksi ja tilityksen toimittamiseksi myyjän ja ostajan välillä haetaan muutosta ulosottolain muutoksenhakujärjestelmää soveltaen. Sen vuoksi on myös osamaksukauppalaissa olevat muutoksenhaku- ja takaisinsaanti-säännökset tässä yhteydessä uudistettava.

Kun ulosottovalitusten käsittely siirtyy ulosotonhaltijalta käräjäoikeudelle, on perusteltua, että myös ulosottolain mukaisessa valitusasiassa voidaan myöntää maksuton oikeudenkäynti. Ulosottovalitukset eivät sillä tavoin eroa muista yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävistä asi-

oista, että ne voitaisiin pitää oikeudenkäynnin maksuttomuusedun ulkopuolella. Asiaa koskeva muutos ehdotetaan tehtäväksi maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:ään.

Kielilain 10 §:n muutoksella myös kihlakunnan yhtenäis- tai erillisvirasto taikka niiden osasto tai virkamies voisi kaksikielisellä alueella julkaista kuulutukset ja tiedoksiannot yksityisen oikeutta koskevissa asioissa harkinnan mukaan ainoastaan väestön enemmistön kielellä, jollei hakija toisin vaadi.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Hallinto-organisaatio

Maa jakautuu nykyisin 231 ulosottopiiriin. Niissä on ulosottomiehinä 38 kaupunginvoutia, 205 nimismiestä ja 8 osastopäällikköä. Avustavia ulosottomiehiä on 745 ja toimistohenkilöitä 794. Ulosoton automaattinen tietojenkäsittelyjärjestelmä on vuoden 1995 lopussa käytössä 113 ulosottopiirissä. Tällöin 90 prosenttia ulosottoon tulevista asioista voidaan käsitellä järjestelmää hyväksikäyttäen. Vuonna 1995 arvioidaan ulosottoon koko maassa saapuvan noin kolme miljoonaa asiaa, mikä on lähes 500 000 asiaan vähemmän kuin huippuvuonna 1993. Asiamäärien oletetaan laskevan edelleen vuosikymmenen loppupuolella ja vakiintuvan 1980-luvun tasolle.

Oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvien kaupunginvoudinvirastojen ja maakunnanvoudinviraston menot vuoden 1994 valtion tilinpäätöksen mukaan olivat 168 miljoonaa markkaa. Sisäasiainministeriön hallinnonalaan kuuluvien nimismiespiirien ulosottotoimen menot sisäasiainministeriön tekemän selvityksen mukaan vuonna 1994 olivat 200 miljoonaa markkaa. Ulosottotoimen kokonaismenot olivat vuonna 1994 yhteensä 368 miljoonaa markkaa.

Kihlakuntajaosta annetun valtioneuvoston päätöksen (1464/92) mukaan kihlakunnanvirastojen lukumääräksi on vahvistettu 95. Lisäksi valtioneuvosto on päättänyt kihlakuntien virastotyyppistä ja kielellisestä jaotuksesta (281/94). Mainittujen päätösten voimaantuloa on tarkoitus lykätä 1 päivään joulukuuta 1996 saakka. Viimeksi mainittua päätöstä on lisäksi tarkoitus muuttaa siten, että erillisvirastoja perustettaisiin aiemman viiden sijasta 13.

Esityksen mukaan osa kihlakunnista on väestömäärältään niin pieniä, että niiden ulosottoasiat eivät riitä työllistämään päätoimista ulosottomiestä. Taajaan asutuilla seuduilla ulosoton atk-ulosottopiirissä yksi avustava ulosottomies käsittelee vuodessa keskimäärin 4 500 asiaa ja toimistohenkilö keskimäärin 4 000 asiaa. Päätoiminen ulosottomies olisi 5–10 avustavaa ulosottomiestä kohti. Harvaan asutuilla alueilla ei voida noudattaa edellä mainittua mitoitusperustetta. Yhden kihlakunnan käsittäviä kihlakunnanviraston ulosotto-osastoja ja ulosottovirastoja, joissa olisi vähintään yksi päätoiminen ulosottomies, olisi 26–30. Useamman kuin yhden kihlakunnan käsittäviä kihlakunnan ulosotto-osastoja tai ulosottovirastoja olisi 27–38. Lisäksi 3–4 kihlakunnassa toimisi ulosottomiehenä yhdistetyn viran haltija (nimismies).

Kihlakunnanvirastoissa ulosottomiehiä tarvittaisiin täten yhteensä 73–82 mukaanlukien sanotut nimismiehet. Avustavien ulosottomiesten kokonaistarve olisi noin 680–730 ja toimistohenkilöstön tarve 750–780. Tarkkoja lukuja ei tässä vaiheessa voida määritellä, koska varsinkin kihlakunnanvoutien tarve määräytyy ulosottopiirien lukumäärän perusteella. Ulosottopiirien määrä vahvistetaan myöhemmin erikseen. Määrät voivat vaihdella lisäksi seuraavista syistä: kulloinkin käytettävä mitoitusperuste, palvelupisteiden lukumäärä ja henkilökunta sekä ulosoton atk-järjestelmän kattavuus.

Lääninhallituksissa ulosoton tehtävien edellyttämä työ määrä vaatisi muutamien henkilöiden työpanosta.

Paikallisen ulosottotoimen menot kihlakunnissa olisivat noin 350–375 miljoonaa markkaa, josta palkkaus sosiaalimenoihin olisi 280–295 miljoonaa markkaa ja muut menot 70–80 miljoonaa markkaa. Muista menoista atk:n käyttö on noin 20 miljoonaa. Atk-investoinnit vielä ulosoton atk-järjestelmän ulkopuolella oleviin ulosottopiireihin ja käytössä olevan atk-ohjelman muutoksiin olisivat 10–12 miljoonaa markkaa.

Uudistus on suunniteltu toteutettavaksi siten, että ulosottotoiminta hoitava henkilöstö siirtyy kokonaisuudessaan sisäasiainministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle ja sitä vastaavat henkilöstömenot siirretään myös oikeusministeriön pääluokkaan. Uudistus ei edellytä kokonaismenojen lisäämistä.

Päätoimisen ulosottomiehen keskimääräinen palkka määräytyy nykyisin A 26 palkkausluo-

kan, avustavan ulosottomiehen A 14 palkkausluokan sekä toimistohenkilön A 12 palkkausluokan mukaan. Lisäksi ulosottomiehille maksetaan ulosottolisää ja toimenpidepalkkioita sekä avustaville ulosottomiehille toimenpide- ja perimispalkkiota.

Lainkäyttöorganisaatio

Esityksen mukaan ulosottomiehen täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätöksen haettaisiin muutosta ulosotonhaltijan asemasta käräjäoikeudelta. Ulosottovalituksia käsitteleviä käräjäoikeuksia olisi yhteensä 19. Nämä käräjäoikeudet käsitelisivät keskitetysti myös täytäntöönpanoriidat. Vuonna 1994 valituksia ja kanteluja oli yhteensä 1 104. Valitusten määrän ei arvioida lähiaikoina mainittavasti muuttuvan. Täytäntöönpanoriitoja pantaisiin vuodessa arvion mukaan vireille yhteensä enintään 100, joita vastaavista riita-asioista valitut käräjäoikeudet nykyisinkin käsittelevät huomattavan osan. Ulosottovalituksia ja täytäntöönpanoriitoja käsitteleviin tuomioistuimiin tarvittaisiin tämän vuoksi yhteensä viisi uutta käräjätuomarin virkaa (A 26). Tästä aiheutuva kustannus vuositasolla olisi yhteensä noin 1,4 miljoonaa markkaa. Vastaavasti lääninhallituksista (ulosotonhaltijalta) voitaisiin vähentää virkoja.

Ulosottomiehellä olisi suhteellisen laaja mahdollisuus suorittaa virheellisen täytäntöönpanotoimen itseoikaisu. Tämä voi nopeuttaa ulosottoasioiden käsittelyä ja vähentää siitä aiheutuvia kustannuksia. Oikaisuasioiden ja ulosotonhaltijalta ulosottomiehelle siirtyvien asioiden käsittelystä aiheutuu ulosottomiehelle jonkin verran lisätyötä. Tämä otetaan huomioon ulosoton organisaation uudistamisen yhteydessä päätettäessä kihlakunnan ulosottoviraston ja kihlakunnanviraston ulosotto-osaston voimavaroista.

Muutoksenhaku-uudistuksen toteuttaminen edellyttää uusien lomakkeiden laatimista ja painattamista, muutoksia käytössä oleviin atk-ohjelmiin sekä ulosottohenkilöstön ja tuomioistuinten henkilökunnan koulutuksen järjestämisestä. Näistä aiheutuva kustannus on yhteensä noin miljoona markkaa.

Yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä ulosottolain mukaisessa valitusasiassa voitaisiin ehdotuksen mukaan myöntää maksuton oikeudenkäynti ja määrätä oikeudenkäyntiavustaja.

Tästä aiheutuva lisäkustannus vuodessa olisi arvion mukaan enintään miljoona markkaa.

4.2. Organisaatio ja henkilöstövaikutukset

Esitys mahdollistaa siirtymisen päätoimisiin ulosottomiehen virkoihin. Lapin läänin harvaanasutuilla seuduilla nykyistä nimismiesjärjestelmää muistuttava virkajärjestely tosin olisi mahdollinen.

Ulosottomiehen virkoihin saataisiin henkilöstö osittain nykyisistä kaupunginvoudeista ja osittain nykyisistä nimismiehistä. Avustavien ulosottomiesten ja toimistohenkilöstön määrä pysyisi suunnilleen entisellään tai vähenisi jonkin verran. Henkilöstö siirtyisi kokonaan oikeusministeriön hallinnonalalle.

Uudistus toteutetaan siten, että ulosottotointa hoitavan henkilöstön kokonaismäärä ei lisäänny.

Ulosottovalituksia käsittelevät ulosotonhaltijoiden eli lääninhallitusten asemasta Ahvenanmaan, Helsingin, Espoon, Vantaan, Porin, Turun, Lahden, Lappeenrannan, Tampereen, Kotkan, Mikkelin, Joensuun, Kuopion, Jyväskylän, Vaasan, Seinäjoen, Oulun, Kajaanin ja Rovaniemen käräjäoikeudet (ehd. UL 10:2). Nämä käräjäoikeudet käsittelevät myös täytäntöönpanoriidat. Käräjäoikeudet on pyritty valitsemaan niin, että maantieteelliset etäisyydet eivät muodostu liian suuriksi ja että asiamaäärät eri käräjäoikeuksien kesken lukuun ottamatta Ahvenanmaan käräjäoikeutta jakaantuisivat mahdollisimman tasaisesti (noin 50—100 valitusta/käräjäoikeus vuodessa). Myös maan kieliolot ovat vaikuttaneet valintaan (Ahvenanmaa, Vaasa-Seinäjoki, Turku-Pori).

Ulosottovalitus toimitettaisiin ulosottomiehen kansliaan. Valituksen tekeminen helpottuisi, koska nykyisin valitus on toimitettava suoraan ulosotonhaltijalle. Täytäntöönpanoriitaa vastaavan nykyisen takaisinsaanti- tai vahvistuskanteen on voinut panna vireille kaikissa alioikeuksissa, joten täytäntöönpanoriitojen keskittäminen ulosottovalituksia käsitteleviin käräjäoikeuksiin voi jonkin verran hankaloittaa asioiden hoitamista. Toisaalta riidat ovat suhteellisen vähälukuisia ja keskittämisestä aiheutuva tuomioistuimen asiantuntemuksen lisääntyminen voisi kohentaa riidan asianosaisten oikeusturvaa. Lisäksi käräjäoikeuden suullinen istunto sekä ulosottovalitusta että täytäntöönpanoriitaa käsiteltäessä voitaisiin tarvitta-

essa pitää käräjäoikeuden tuomiopiirissä olevassa, asianosaisia lähempänä sijaitsevassa toisenkin käräjäoikeuden istuntopaikassa.

Ulosottovalitusten on edellä alajaksossa 4.1. arvioitu vaativan viiden uuden käräjätuomarin viran perustamista. Ulosotonhaltijoilta vapautuvan henkilöstön aseman järjestäminen olisi ratkaistava erikseen samalla kuin säädetään ulosotonhaltijan lakkauttamisesta.

4.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Tällä esityksellä maahan muodostuu yhtenäisen ulosottolaitos, jolloin organisaatiossa olevat erot vanhoissa kaupungeissa ja muualla maassa poistuvat. Tämä edistää kansalaisten yhdenvertaista kohtelua ulosottoasioissa ja lisää palvelujen saatavuutta.

5. Asian valmistelu

Paikallishallintolain valmistelun osalta voidaan viitata sanottua lakia koskevassa hallituksen esityksessä lausuttuun. Kuten edellä on todettu, liittyy nyt käsillä oleva ehdotus paitsi paikallishallintouudistukseen, myös ulosottolain kokonaisuudistukseen, johon on tarkoitus edetä laajahkoin osittaisuudistuksin. Ulosotonhaltijan lakkauttamiseen liittyen on jo annettu esitys (HE 96/1995 vp) lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan täytäntöönpanon siirtämisestä ulosotonhaltijalta käräjäoikeudelle.

Hallintoa koskevan ulosotto-organisaation uudistamista on laajasti pohtinut oikeushallintokomitea. Mietintö ei heti johtanut lainsäädäntötoimiin, mutta on osaltaan vaikuttanut esimerkiksi siihen, että ulosotonhaltijan tehtäviä on siirretty muille viranomaisille ja maistraatit on lakkautettu.

Vuonna 1988 valmistui oikeusministeriön asettaman työryhmän ehdotus muutoksenhaku ulosottoasioissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 10/1988). Ehdotuksessa esitettiin siirryttäväksi järjestelmään, jossa ulosottomiehen toimeen tyytymättömyyden tuli ensi vaiheessa tehdä asianomaiselle ulosottomiehelle määrääjässä oikaisuvaatimus. Oikaisupäätökseen haettaisiin muutosta valittamalla hovioikeudelle. Sanotussa mietinnössä oli myös viranomaisaloitteista itseoikaisua samoin kuin

täytäntöönpanoriitaa ja keskeyttämistä koskevat ehdotukset.

Työryhmän mietinnöstä saatiin lausunnot 34 lausunnonantajalta. Lausunnon antoivat yksi ministeriö ja keskusvirasto, useat hovioikeudet, tuomiokunnat ja raastuvanoikeudet, useat kaupunginvoudinvirastot, nimismiehet ja ulosotonhaltijat, kolme kuntien keskusjärjestöä, keskeiset lakimiesten työmarkkinajärjestöt sekä eräät vakuutuslaitoksia ja perintäalaa edustavat järjestöt. Ehdotettua muutoksenhakutietä kannatti enemmistö lausunnonantajista, mutta toisaalta sitä vastaan esitettiin myös painavaa kritiikkiä muun muassa kahden hovioikeuden taholta.

Muutoksenhaku-uudistuksen jatkovalmistelu aloitettiin vuoden 1993 alusta oikeusministeriössä virkatyönä. Sanottu valmistelu on pohjautunut muilta kuin muutoksenhakujärjestelmän ja itseoikaisun osalta yllä mainitun työryhmän mietintöön.

Oikeusministeriö asetti 28 päivänä tammiukuuta 1993 työryhmän valmistelevaan ulosottoimen hallinnollista organisaatiota paikallishallintolain pohjalta.

Koska ulosoton hallinto- ja lainkäyttöorganisaatio edellä kerrotuin tavoin kytkeytyvät toisiinsa ja koska niitä koskevissa perusteluissa ja pykäläehdotuksissa joudutaan käyttämään keskinäisiä viittauksia, on sanottuja organisaatioita koskevat ehdotukset valmisteltu yhdessä. Täten on myös pyritty pitämään huolta siitä, että uudistusehdotus on sopusoinnussa valmisteilla olevien muiden ulosottolainsäädännön uudistushankkeiden kanssa.

Yhdistetystä ehdotuksesta järjestettiin kuulemistilaisuus, johon kutsuttiin sisäasiainministeriön ja valtiovarainministeriön, verohallituksen, eri lääninhallitusten, hovioikeuksien ja seitsemän alioikeuden sekä henkilökuntajärjestöjen ja eräiden muiden järjestöjen edustajat.

Tilaisuuteen saapuneet suhtautuivat ehdotukseen hyvin eri tavalla. Sisäasiainministeriön puolelta arvosteltiin erityisesti ulosottoviranomaisia koskevia esityksiä, joita pidettiin valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteita koskevan lain vastaisina. Lääninhallitukset katsoivat, että ulosoton väliporras tuli säilyttää, joskin kaksi lääninhallitusta piti perusteltuna valitusten ohjaamista käräjäoikeuksiin. Henkilökuntajärjestöistä Lääninhallituslakimiehet ry ja Suomen nimismiesyhdistys ry suhtautuivat varauksin erityisesti ulosottoviranomaisia koskeviin esityksiin, mutta Suomen kaupungin-

voutien yhdistys ry, Avustavat ulosottomiehet ry ja Suomen ulosottoapulaisten yhdistys sekä Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry kannattivat esitystä.

Tuomioistuinlaitoksen ja tuomarijärjestöjen edustajat sekä Suomen Asianajaliitto, Suomen kuntaliitto, Työeläkelaitosten liitto, Suomen pankkiyhdistys ja Suomen Perimistöimistöjen liitto hyväksyivät esitetyn muutoksenhakutien, mutta eräissä puheenvuoroissa arvosteltiin valitusten keskittämistä vain osaan käräjäoikeuksista. Erityistä huomiota kiinnitettiin siihen, että alioikeuksiin osoitetaan valitusten käsitteilyä varten riittävät resurssit.

Kuulemistilaisuuden jälkeisessä jatkovalmistelussa esitystä eräiltä osin muutettiin. Esitykseen otettiin muun muassa säännös, jonka mukaan lääninhallitukselle kuuluvat asetuksessa erikseen säädetty ulosoton tehtävät. Ulosottovalitusten keskittämisestä aiheutuvien haittojen vähentämiseksi Lappeenrannan käräjäoikeus ehdotettiin lisättäväksi ulosottovalituksia käsitteleväksi käräjäoikeudeksi. Sanotusta ehdotuksesta annettiin hallituksen esitys HE 23/1994 vp, joka kuitenkin raukesi, koska sitä ei ehditty käsitellä kuluneena vuonna päättyneillä valtiopäivillä. Käsillä oleva esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä ja perustuu pääosiltaan rauenneeseen esitykseen. Eräitä asiallisia muutoksia on ehdotuksen 1 luvussa johtuen paikallishallintouudistuksen myöhemmistä kehitysvaiheista. Muilta osin muutokset ovat lähinnä teknisiä.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Esityksen riippuvuutta Euroopan ihmisoikeussopimuksesta on käsitelty alajakson 3.1. kohdassa lainkäyttöorganisaatio.

Esityksellä ei ole välittömiä liittymäkohtia Euroopan taloudelliseen integraatioon.

6.2. Riippuvuus muista esityksistä

Oikeusministeriö on 8 päivänä helmikuuta 1993 asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella ehdotus hallituksen esitykseksi ulosotonhaltijan lakkauttamisesta. Työryhmän ehdotuksen pohjalta on annettu hallituksen esitys

lainsäädännöksi lapsen huoltoa ja tapaamisoi-
keutta koskevan päätöksen täytäntöönpanon
uudistamisesta (HE 96/1995 vp). Ulosotonhal-
tijan lakkauttaminen samoin kuin lapsen koh-
distuvaa täytäntöönpanoa koskeva laindään-
tö olisi tarkoituksenmukaista saattaa voimaan
yhtä aikaa tämän ehdotuksen kanssa ja laatia
kaikista niistä yhteiset siirtymäsäännökset. Kä-
sillä oleva ehdotus onkin laadittu siltä pohjalta,
että ulosotonhaltijainstituutio on lakkautettu.

Vuoden 1997 alusta voimaan tulevan maa-
kaaren yhteydessä on muutettu ulosottolain 5

luvun 21 § ja 6 luvun 12 §, joihin ehdotetaan
muutoksia myös tässä esityksessä. Koska tässä
esityksessä ehdotetut muutokset tulisivat voi-
maan jo 1 päivänä joulukuuta 1996, on ollut
tarpeen ehdottaa, että sanottuja pykäläiä koske-
vat muutokset olisivat voimassa vain väliaikai-
sesti eli joulukuun 1996. Siirtymäsäännöksiä
koskevan hallituksen esityksen yhteydessä an-
nettaisiin ehdotus sanottujen kahden säännök-
sen pysyvästä muuttamisesta, jossa olisi otettu
huomioon niin maakaaren kuin ulosoton muu-
toksenhaun edellyttämät uudistukset.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Ulosottolaki

1 luku. Yleiset säännökset

Ulosottolain 1 luku uudistettaisiin kokonai-
suudessaan. Uuteen 1 lukuun tulisivat ulosot-
toviranomaisia (1—9 §) ja ulosottotoimen hal-
lintoa (10—14 §) koskevat säännökset sekä
täydentäviä säännöksiä (15—17 §). Ulosottotoi-
milaki kumottaisiin. Ulosotto-organisaatiota
koskevat säännökset tulisivat ulosottolain 1
lukuun ja viroista säädettäisiin asetuksella.

Ulosottoviranomaiset

1 §. *Ulosottomies*. Ulosottoasioilla tarkoite-
taan asioita, joista ulosottolaissa säädetään.
Näitä asioita käsittelevät viranomaiset ovat
ulosottoviranomaisia.

Ulosottolain 1 luvun 1 § sisältäisi perussään-
nöksen ensimmäisen asteen ulosottoviranomai-
sesta. Tämä viranomainen olisi ulosottomies.

Nykyisen lain mukaan ulosottoasioita käsit-
telee ulosotonhaltija ja ulosottoasiat toimeen-
panee ulosottomies. Aikaisemmin ulosottoasi-
asta määrääminen ja sen toimeenpano ovat
kuuluneet eri ulosottoviranomaisille, ulosoton-
haltijalle ja ulosottomiehelle. Nykyään valtaosa
ulosottoasioista on voitu käsitellä ja toimeen-
panna ulosottomiesportaassa. Ulosotonhaltijan
lakkauttamisen myötä ulosottoasioiden käsitte-
lijäksi tulisi ulosottomies. Ulosottoasioiden kä-
sittelyyn kuuluisivat niin täytäntöönpanon

edellytysten tutkiminen kuin ulosottoasioiden
toimeenpano ja sen yhteydessä tehtävät ratkai-
sut. Tapaukset, joissa täytäntöönpanosta mää-
räminen tai muu täytäntöönpanoa koskeva
ratkaisu on annettu tuomioistuimen tehtäväksi,
säädettäisiin erikseen. Näin ollen ulosottomie-
helle kuuluisi ulosottoviranomaisena yleinen
toimivalta käsitellä ulosottoasioita. Tuomiois-
tuimen toimivalta taas rajoittuu yksittäisiin
sille säädettyihin tehtäviin. Järjestely säilyttää
sen suomalaisen oikeusjärjestykseen jo pitkään
kuuluneen ratkaisun, jossa tuomiovalta ja täy-
täntöönpanovalta on periaatteessa erotettu toi-
sistaan, ja tuomioistuin voi antaa täytäntöön-
panoa koskevia määräyksiä vain lain nimen-
omaisen säännöksen nojalla.

Ulosottomiehen virkanimikkeenä olisi kihla-
kunnanvouti. Sana vouti on ollut vuosisatoja
osana ulosottomiehen virkanimikettä, esimer-
kiksi kruununvouti ja kaupunginvouti. Nimi
on käytössä myös muissa pohjoismaissa ja siten
perusteltavissa helposti ymmärrettävänä kan-
sainvälisissäkin yhteyksissä. Kun ulosottotoi-
men paikallispiirijaotus tulee seuraamaan pai-
kallishallintolaissa säädettyä kihlakuntajakoa,
ehdotetaan virkanimikkeeksi kihlakunnan-
voutia.

Puheena olevaan säännökseen ehdotetaan
selvyyden vuoksi otettavaksi viittaus 11 §:n 3
momenttiin, jossa on Lapin läänin koskeva
erityissäännös paikallisesta ulosottoviranomai-
sesta. Säännöstä käsitellään lähemmin 11 §:n
perustelujen yhteydessä.

Vapausrangaistuksen täytäntöönpano ei ole
ulosottoa. Sanottu täytäntöönpano kuuluu
vankeinhoitolaitokselle. Maistraatille ja nimis-

miehelle on kuitenkin vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevan asetuksen 10—13 §:ssä annettu tehtäviä, jotka liittyvät muun kuin vangitun henkilön toimittamiseen rangaistuslaitokseen. Sanotun asetuksen 4 §:n mukaan maistraatti saattoi siirtää täytäntöönpanotehtävän kaupunginvoudille. Näin käytännössä meneteltiin. Tästä syystä ulosottotoimesta annettuun lakiin otettiin vuonna 1991 säännös, jonka mukaan kaupunginvoudinvirastot toimivat rikostuomioiden täytäntöönpanoviranomaisena. Tällä hetkellä siten nimismiehet ja kaupunginvoudit hoitavat sanotut vapausrangaistuksen täytäntöönpanoon kuuluvat tehtävät.

Nykytilannetta vastaavasti ulosottolain 1 luvun 1 §:ään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan ulosottomiehelle kuuluisi myös rikostuomioiden täytäntöönpano niin kuin siitä erikseen säädetään. Se, onko vapausrangaistuksen täytäntöönpanon lykkäystä koskevan hakemuksen ratkaiseminen tai vangin rangaistuslaitokseen toimittaminen sellainen tehtävä, joka kuuluu ulosottolaitokselle, voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Koska sanotun täytäntöönpanotehtävän siirtäminen esimerkiksi poliisille vaatisi erillisen valmistelun, ei tähän asiaan ole tässä yhteydessä ehdotettu muutosta.

2 §. *Tuomioistuin.* Ulosottoasiassa annettuun päätökseen haettaisiin muutosta yleisissä tuomioistuimissa eli kärjäoikeudessa, hovioikeudessa ja ylimmässä asteessa korkeimmassa oikeudessa. Tämä tuomioistuinlinja on käytössä ulosoton muutoksenhakujärjestelmänä nykyiselläänkin sillä erotuksella, että valitus alioikeuden sijasta menee nyt ulosotonhaltijalle.

Ulosottomiehelle kuuluu yleinen toimivalta ulosottoasioiden käsittelyyn ensimmäisessä asteessa kuten 1 §:n kohdalla on selostettu. Tuomioistuimet käsittelevät niiden tehtäväksi erikseen säädetyt ulosottoasiat. Eri ulosottoasioiden määrääntyminen yhteältä ulosottomiehen ja toisaalta tuomioistuimen tehtäväksi tulee ratkaistavaksi ulosottomenettelyä koskevien säännösten uudistamisen yhteydessä. Tuomioistuimelle kuuluvia ulosottoasioita voisivat lähinnä olla tietyt kysymykset täytäntöönpanosta määräämisestä, jolloin tuomioistuin tutkisi täytäntöönpanon edellytykset ja toimeenpano kuuluisi ulosottomiehelle. Jo nyt on toteutettu eräitä tämän suuntaisia uudistuksia: välimiesmenettelystä annetun lain (967/92) 43 §:n mukaan alioikeus päättää välitystuomion täytäntöönpanosta ja alioikeusuudistuksen siirtymä-

säännöksistä annetun lain (591/93) 9 §:n 3 momentin mukaan niin sanotun Luganon sopimuksen perusteella ulosotonhaltijalle kuuluva tehtävä vieraassa valtiossa annetun tuomion julistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi on siirtynyt yleiselle alioikeudelle. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen osalta eduskunnan käsiteltävänä on esitys, jonka mukaan täytäntöönpanosta määrääminen sanotuissa asioissa kuuluisi kärjäoikeudelle ja ulosottomies huolehtisi varsinaisesta täytäntöönpanosta.

3 §. *Ulosottomiehen toimialue ja yhteistoiminta.* Paikallishallintolain mukaisesti maa jaetaan kihlakuntiin. Ulosottotoimen paikallispiirijätös määräytyy kyseisen lain mukaan kihlakuntajaotuksen pohjalta. Puheena olevan pykälän ensimmäiseen momenttiin ehdotetaan otettavaksi tätä koskeva säännös.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan oikeusministeriö voi paikallisen ulosottotoimen tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi määrätä eri kihlakuntien ulosottovirastot tai ulosotto-osastot hoitamaan tehtäviä yhteistoiminnassa. Oikeusministeriön, jolle kuuluu toiminnallisten edellytysten luominen ulosottotoimintaan varten, määräisi yhteistoiminnassa hoidettavat tehtävät sekä yhteistoiminta-alueen johtosuhteet.

Kun osa kihlakunnista on väestömäärältään niin pieniä, että niiden ulosottoasiat eivät riitä työllistämään päätoimista ulosottomiestä, oikeusministeriö voisi pykälän 2 momentin 2 kohdan nojalla paikallishallintolain 5 §:n mukaisesti lääninhallitusta kuultuaan määrätä kihlakunnan ulosottoviraston tai kihlakunnan ulosotto-osaston hoitamaan tehtäviä myös toisen kihlakunnan alueella. Näin luotaisiin edellytykset palvelujen taloudelliselle tuottamiselle sekä palvelujen laadun ja kansalaisten oikeusturvan parantamiselle. Palvelujen riittävä ja tasapuolinen saatavuus maan eri osissa turvataisiin palvelupistein.

Oikeusministeriö, jolle kuuluu ulosottotoimen toiminnallisten edellytysten luominen, päättäisi toimialueeseen kuuluvista kihlakunnista. Järjestely vastaisi tältä osin syyttäväviranomaisten osalta esitettyä (HE 83/1995 vp). Poliisin hallinnosta annetun lain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 86/1995 vp) ehdotetaan, että sisäasiainministeriö voisi määrätä poliisilaitoksen hoitamaan tehtäviä toisen kihlakunnan alueella taikka määrätä poliisilaitokset hoitamaan tehtäviä yhteistoiminnassa.

Ennen 2 momentissa tarkoitettujen määräysten antamista oikeusministeriön tulisi normaalin hallintokäytännön mukaisesti kuulla tahoja, joita asia koskee, kuten asianomaisia kihlakunnanvirastoja tai niiden yksiköitä, asianomaisia kuntia, käräjäoikeuksia ja lääninhallitusta.

4 §. *Avustava ulosottomies.* Ulosottomiehen apuna ja hänen valvontansa alaisena toimitusmiehenä täytäntöönpanossa olisi avustava ulosottomies. Tämä vastaisi nykyistä järjestelyä. Ulosottoasiat käsitelisi ulosottomies, mutta avustava ulosottomies suorittaisi ulosottomiehen määräämät täytäntöönpanotehtävät. Ulosottoasioiden suuresta määrästä johtuen juuri avustavat ulosottomiehet toimivat pääsääntöisesti ulosottoasioissa toimitusmiehinä. Ulosottomies johtaa ja valvoo täytäntöönpanotehtävien suorittamista ja toimittaa itse ne tehtävät, jotka lain mukaan kuuluvat hänen yksinomaiseen toimivaltaansa. Avustavan ulosottomiehen kelpoisuus täytäntöönpanotehtävän suorittamiseen olisi sama kuin ulosottomiehellä tämän luvun 5 §:ssä säädettyin poikkeuksin. Ulosottomiehen valvontavelvollisuudesta ja oikeudesta siirtää asia toiselle virkamiehelle tai ottaa se itse suoritettavakseen säädettäisiin 1 luvun 7 §:ssä.

Säännös merkitsisi myös, että ulosottomiehen on ratkaistava ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus. Paikallisessa ulosottoviranomaisessa esimiesasemassa olevalle ulosottomiehelle kuuluu vastuu siitä, että täytäntöönpanoa ei aloiteta asiassa, jossa säädetyt edellytykset puuttuvat. Ulosottotoimeen ei saa ryhtyä, jos toimen perusteeksi esitetty asiakirja ei täytä laissa täytäntöönpanokelpoisuuden ehdoksi säädettyjä tunnusmerkkejä. Tehtävän antaminen avustavalle ulosottomiehelle merkitsee sitä, että ulosottomies on periaatteessa ottanut vastuun ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuudesta.

Nykyisin erityisesti verojen ja sakkojen ulosottihakemukset saapuvat joukoittain ulosottovirastoon automaattisen tietojenkäsittelyn välityksellä. Sellaisissa asiaryhmissä ulosottomies ei voi käytännössä tarkistaa ulosottoperustetta erikseen joka asiassa, vaan joutuu määrittelemään kantansa yksittäistapaukseen vasta tehdyn huomautuksen johdosta.

5 §. *Ulosottomiehen yksinomainen toimivalta.* Perussäännös toimivallan jaosta avustavan ulosottomiehen ja hänen esimiehensä, kaupunginvoudin, nimismiehen tai nimismiespiirin osastopäällikön välillä on nykyisin ulosottolain

1 luvun 4 §:ssä, jonka mukaan ulosottomies saa antaa saamisen perimisen tai muun täytäntöönpanotehtävän avustavan ulosottomiehen suoritettavaksi. Samaan säännökseen sisältyy luettelo tehtävistä, jotka ulosottomiehen on suoritettava itse. Paikallisen ulosottoviranomaisen tehtävät on näin nykyisessä laissa uskottu ensisijaisesti avustavien ulosottomiesten suoritettavaksi ulosottomiesten ohjauksen ja valvonnan alaisena. Ulosottomiehen tulee kuitenkin itse ratkaista ulosotossa esiintyvät vaikeat oikeuskysymykset.

Perussäännös avustavan ulosottomiehen kelpoisuudesta täytäntöönpanotehtävän suorittamiseen tulisi nyt 1 luvun 4 §:ään. Säännöksen selkeyden lisäämiseksi ulosottomiehen yksinomaisesta toimivallasta säädettäisiin 1 luvun 5 §:ssä.

Ulosoton muutoksenhaku-uudistuksen yhteydessä joudutaan tarkistamaan ulosotonhaltijan ja ulosottomiehen sekä toisaalta ulosottomiehen ja avustavan ulosottomiehen toimivallan jakoa, koska osa ulosotonhaltijalle kuuluneista tehtävistä siirtyy ulosottomiehelle. Ulosottomiehelle tulee myös uusia tehtäviä, joita hän ei voisi siirtää avustavalle ulosottomiehelle. Tämän vuoksi on täydennettävä luetteloa tehtävistä, jotka kuuluvat ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan. Samalla luetteloon otettaisiin eräitä nykyistä käytäntöä selventäviä säännöksiä. Luetteloa joudutaan todennäköisesti ehdottamaan uudelleen täydennettäväksi ulosotonhaltijan lakkauttamista koskevan hallituksen esityksen yhteydessä.

Luettelon 1 kohdaksi otettaisiin uutena ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvana tehtävänä asetetun vakuuden hyväksymisestä päättäminen ulosottolain 3 luvun 20 §:n nojalla. Tämän lainkohdan mukaan ulosottomiehen on arvioitava vakuus, jota vastapuoli ei ole hyväksynyt. Nykyisinkin käytännössä vakuudet mainitussa tilanteessa arvioi ulosottomies. Ehdotettu säännös vahvistaisi noudatetun käytännön, jota tehtävän laatu huomioon ottaen voidaan pitää perusteltuna.

Lakiehdotuksessa seuraavina oleva 2—5 kohta vastaavat pääosin nykyisen ulosottolain 1 luvun 4 §:n 1 momentissa olevia säännöksiä. Viimeksi mainitun säännöksen 3 kohdan mukaan maksukiellon antaminen saatavan ulosmittauksen perusteella toisen ulosottomiehen toimialueella olevalle ja maksukiellon antamisen palkan ulosmittauksen perusteella ovat kuuluneet ulosottomiehen yksinomaiseen toi-

mivaltaan. Nämä asiat on pääosin hoidettu ulosottomiehen "leimalla". Varsinaista estettä sanottujen tehtävien antamiselle avustavan ulosottomiehen suoritettavaksi ei ole. Jos esimerkiksi työnantaja ei noudattaisi palkan ulosmittaukseen liittyvää avustavan ulosottomiehen antamaa maksukieltoa, ulosottomies voisi itse lähettää palkanmaksajalle huomautuskirjeen omalla nimellään. Mainittuja tehtäviä ei siten enää tarvitse sisällyttää ulosottomiehen yksinomaiseen toimivaltaan, vaan myös avustava ulosottomies voisi suorittaa tehtävät ulosottomiehen määräyksestä.

Ehdotuksen 6 kohta on kokonaisuudessaan uusi. Nykyisen ulosottolain mukaan ulosotonhaltija päättää ulosoton kohdistamisesta ulosottoasiassa vakuudeksi annetun takaussitoumuksen nojalla takausmieheen tai pakko-huutokaupassa laaditun pöytäkirjan nojalla maksuvelvollisuutensa laiminlyöneeseen huutokauppaostajaan (UL 3:20 a, 5:9, 11 ja 45). Ulosotonhaltija päättää myös ulosoton kohdistamisesta työnantajaan, joka työntekijän palkan ulosmittauksen välttämiseksi on sopinut työntekijän kanssa työn tekemisestä palkatta tai ilmeisesti käypää pienempää palkkaa vastaan (UL 4:9 b). Toimivalta päättää takausmiehen, huutokauppaostajan tai työnantajan maksuvelvollisuudesta tulisi esityksen mukaan ulosottomiehelle. Samalla on tarpeen säätää, että ulosottomies ei saa siirtää maksuvelvollisuudesta määräämistä avustavalle ulosottomiehelle.

Kun täytäntöönpanavana on ulosottolain 3 luvun 2 §:n 1 momentin 2, 5 tai 6 kohdassa tarkoitettu määräesineen tai kiinteistön luovutustuomio, häätötuomio taikka teettämismääräyksen sisältävä tuomio, ulosottomies voi ulosottolain 8 luvun 4 §:n nojalla vahvistaa ulosotokulujen määrän ja periä ne häviöpuolelta ilman eri päätöstä. Esimerkiksi kohtuullisiksi katsottavien korvauskelpoisten teettämiskulujen määrän vahvistaminen voi edellyttää sellaista harkintaa, joka kuuluu soveliaimmin ulosottomiehelle. Tämän vuoksi ulosottomiehen olisi itse ratkaistava asianosaisilta perittävien täytäntöönpanokulujen määrä ulosottolain 8 luvun 4 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

Turvaamistoimista, esimerkiksi takavarikko, päättäminen on oikeudenkäymiskaaren 7 luvun muutoksella 1 päivästä joulukuuta 1993 siirretty ulosotonhaltijalta yleiselle tuomioistuimelle. Samalla on muutettu ulosottolain 7 lukua, joka koskee turvaamistopäätöksen täytäntöönpa-

noa. Ulosottomies voi kuitenkin poikkeuksellisesti ulosottolain 7 luvun 11 a §:ssä tarkoitettua tapauksessa myöntää oikeudenkäymiskaaren 7 luvun mukaisen turvaamistoimen. Asian luonteesta lähtökohtaisesti tuomioistuimelle kuuluvana tehtävänä johtuu, että ulosottomies ei voi siirtää turvaamistoimen myöntämistä avustavan ulosottomiehen päätettäväksi. Tätä koskeva säännös otettaisiin pykälän 7 kohtaan.

Säännöksen 8 ja 9 kohdassa mainitut tehtävät ovat rinnastettavissa tuomiovallan käyttämiseen. Tehtävät liittyvät myös muihin tehtäviin, jotka ulosottomiehen on suoritettava itse sekä hänen asemaansa avustavan ulosottomiehen toimintaa valvovana esimiehenä. Tämän vuoksi on perusteltua, että ulosottomies päättää niistä itse. Näin ollen ulosottomiehen tulisi päättää asiavirheen itseoikaisusta ulosottolain 9 luvun 1 §:n 1—3 momentin ja 10 luvun 10 §:n nojalla. Toimituskirjassa olevan kirjoitus- ja laskuvirheen avustava ulosottomies voisi kuitenkin 9 luvun 1 §:n 4 momentin nojalla oikaista itse. Ulosottomiehen tulisi itse ratkaista, osoitetaanko asianomainen nostamaan kanne käräjäoikeudessa (*täytäntöönpanoriita*) sekä päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Koska ulosottomies ei voi käytännössä ottaa kantaa kaikkiin ulosottomenettelyn kuluessa esitettyihin väitteisiin, ehdotetaan 3 luvun 32 a §:ssä, että avustavan ulosottomiehen on ilmoitettava ulosottomiehelle väite, jonka osalta saattaa tulla kysymykseen itseoikaisu tai osoitus täytäntöönpanoriitaan.

Ulosottomiehen tulisi myös itse toimittaa tilitys osamaksukaupan myyjän ja ostajan välillä.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että sanottujen asioiden osalta täytäntöönpanosta päättäminen kuuluisi ulosottomiehelle itselleen. Tätä koskeva säännös ehdotetaan siirrettäväksi uuteen ulosottolain 1 lukuun, puheena olevan pykälän 10 kohdaksi.

6 §. *Muu virkamies.* Lainkohdassa säädettäisiin muun ulosottomiehen alaisen virkamiehen kuin avustavan ulosottomiehen kelpoisuudesta täytäntöönpanotehtävän suorittamiseen. Vastavansisältöinen säännös on nykyisin ulosottolain 1 luvun 2 §:n 3 momentissa. Ulosottomies voisi siten tarvittaessa määrätä yksittäisen täytäntöönpanotehtävän muun alaisensa virkamiehen suoritettavaksi. Tarvetta tällaiseen järjestelyyn voi aiheuttaa etenkin pienemmissä

ulosottopiireissä esimerkiksi avustavan ulosottomiehen jääviys taikka se, ettei avustava ulosottomies ole paikalla virastossa tai palvelupisteessä. Yksittäinen täytäntöönpanotehtävä voisi olla esimerkiksi ulosmittauksen toimittaminen taikka perimiskuitin antaminen. Täytäntöönpanotehtävän suorittajana virkamiehestä olisi tällöin voimassa, mitä avustavasta ulosottomiehestä säädetään.

7 §. *Ulosottomiehen valvontavelvollisuus.* Ulosottoasioiden käsitteleminen kuuluu ulosottomiehelle, mutta hän voi määrätä avustavan ulosottomiehen tai muun alaisensa virkamiehen suorittamaan täytäntöönpanotehtäviä. Ulosottoasioiden suuresta lukumäärästä johtuen toimitusmiehenä toimiikin useimmiten avustava ulosottomies. Tämän vuoksi säädettäisiin pykälän 1 momentissa, että ulosottomiehen on valvottava, että hänen alaisensa virkamiehet hoitavat heille toimeksiannetut tehtävät asianmukaisesti ja noudattavat heille annettuja määräyksiä. Ulosottomiehelle kuuluu täytäntöönpanon johto, ohjaus ja valvonta. Työn järjestämisestä ja täytäntöönpanon valvonnasta annettaisiin tarkempia säännöksiä asetuksella.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottomies voisi tarvittaessa siirtää asian toiselle virkamiehelle tai ottaa sen itse suoritettavakseen. Tämä ulosottomiehen pidätysoikeus johtuu jo edellä kuvatusa periaatteesta, jonka mukaan ulosottoasiat käsittelee ulosottomies, joka puolestaan voi antaa täytäntöönpanotehtävän suorittamisen avustavan ulosottomiehen tai siten kuin 6 §:ssä säädetään, muun alaisensa virkamiehen suoritettavaksi. Säännös ei merkitsisi muutosta nykytilaan, mutta selvyuden vuoksi pidätysoikeus kirjoitettaisiin lakiin.

8 §. *Ulosottomiehen esteellisyys.* Pykälän 1 momentti sisältäisi pääkohdin samat esteellisyysäännöt kuin nykyinen 1 luvun 9 §. Kieliasua on nykyaikaistettu.

Uusi esteellisyysperuste on otettu 1 momentin 3 kohtaan. Sen mukaan ulosottomies olisi esteellinen, jos hän on ollut samassa asiassa asianosaisen valtuutettu. Näin ollen ulosottomies ei voisi esimerkiksi hoitaa velkojan asiamiehenä velan oikeudellista perintää ja toimia itse samassa asiassa ulosottoviranomaisena. Säännös on katsottu tarpeelliseksi siksi, että tällainen toiminta voi saattaa ulosottomiehen puolueettomuuden kyseenalaiseksi.

Pykälän 2 momentti sisältäisi menettelysäännökset esteellisyydestä. Kihlakunnanvoudin olisi ilmoitettava esteellisyydestään sille, joka määrää hänelle sijaisen. Tämä määräisi

hänen sijaansa toisen kihlakunnanvoudin. Avustavan ulosottomiehen olisi ilmoitettava esteellisyydestään kihlakunnanvoudille, jonka olisi määrättävä hänen sijaansa toinen virkamies tai suoritettava toimi itse.

Ulosottomiestä koskevat esteellisyyssäännökset on tarkoitus ottaa uudelleen arvioitaviksi sen jälkeen kun tuomarin esteellisyyttä pohtivan työryhmän ehdotus valmistuu.

9 §. *Ulosottoviranomainen Ahvenanmaan maakunnassa.* Pykälä viittaisi Ahvenanmaan maakunnan osalta sitä koskeviin erityissäännöksiin ulosottoviranomaisesta. Ulosottoviranomaisesta ja sen hallinnon järjestämisestä Ahvenanmaan maakunnassa säädetään Ahvenanmaan maakunnan maakunnanvoudinvirastosta annetussa laissa. Tähän järjestelyyn ei ehdoteta muutoksia. Ahvenanmaan maakunta on myös paikallishallintolaissa rajattu kihlakuntajaotuksen ulkopuolelle. Ulosottomiehenä Ahvenanmaan maakunnassa olisi siten edelleen maakunnanvouti.

Ulosottotoimen hallinto

10 §. *Oikeusministeriö.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ulosottotoimen keskushallintoviranomaisesta, jona olisi oikeusministeriö. Nykyisin vastaava säännös on ulosottotoimilain 1 §:ssä, jonka mukaan ulosoton ylin johto, ohjaus ja valvonta kuuluu oikeusministeriölle. Nyt ehdotetun 1 momentin mukaan ulosottotoimen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat oikeusministeriölle. Oikeusministeriön tehtäviin kuuluisi siten muun muassa lainsäädäntö ja muu kehittäminen, ulosottotoimen hallinnon järjestäminen, tulosohjaus- ja budjetointi, ohjeistus, silloin kun ministeriö voi asiassa ohjeita antaa, sekä ulosottoa koskeva seuranta ja tutkimus, ulosottohenkilöstön koulutus ja ulosottotoimen valvonta. Oikeusministeriö ratkaisisi myös sille ulosottoviranomaisista tehdyt hallintokantelut. Ehdotuksen 12 §:ssä on säännös, jonka nojalla osa mainituista tehtävistä voidaan astusteitse antaa lääninhallitukselle.

Piirihallintoviranomaisia nykyisen ulosottotoimilain 2 §:n mukaan ovat lääninhallitukset. Väliportaan tehtäväkenttä supistuu, koska ulosotonhaltijat lakkautetaan ja niille kuuluneet tehtävät siirtyvät käräjäoikeuksille, ulosottomiehille tai muille viranomaisille. Jäljelle jääviä tehtäviä olisivat ulosoton ohjaus- ja valvontatehtävät sekä muut hallintotehtävät

kuten esimerkiksi paikallisviranomaisten tarkastus, alueellisen koulutuksen organisointi, oikeusministeriön avustaminen hallinnon kehittämistehtävissä, mahdolliset henkilöstöhallintoasiat ja hallintokanteluiden käsitteleminen.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottoviranomaiset ja ulosottotoimen hallinto kuuluisivat oikeusministeriön hallinnonalaan. Säännös on otettu mukaan selvyyden vuoksi, koska paikalliset ulosottoviranomaiset nyt kuuluvat osittain oikeusministeriön ja nimismiesjärjestelmästä johtuen osittain sisäasiainministeriön hallinnonalaan. Ulosottotoimi on valtion toimintona lainkäyttöä ja sen hallinnointi oikeushallintoa. Oikeushallinto kuuluu jo hallitusmuodon, valtioneuvostosta annetun lain (78/22) ja valtioneuvoston ohjesäännön (995/43) säännösten mukaan oikeusministeriön hallinnonalaan. Ulosottotoimi on "lainannut" maalla nimismiestä, joka poliisimiehenä kuuluu sisäasiainministeriön alaiseen hallintoon. Kun nimismiesjärjestelmää nyt kehitetään paikallishallintolain mukaisesti siten, että nimismiehen eri viranomaistoiminnot eriytetään päätoimisille, tiettyä tehtäväryhmää hoitaville virkamiehille, oikeushallinnosta huolehtivat viranomaiset kuuluvat luonnollisesti oikeusministeriön alaisuuteen.

11 §. *Paikallinen ulosottoviranomainen.* Nykyisin ulosottotoimilain 3 §:n mukaan paikallisia ulosottoviranomaisia ovat kaupunginvoudinvirasto, Helsingin kaupungissa kuitenkin ulosottovirasto, ja nimismies. Nyt ehdotetun säännöksen 1 momentin mukaan paikallisena ulosottoviranomaisena olisi kuitenkin kihlakunnanvouti, joka toimisi joko kihlakunnan erillisessä ulosottovirastossa tai kihlakunnanviraston ulosotto-osastossa. Ulosottoviranomaisena ei voisi olla kihlakunnanvirasto, koska 10 §:n kohdalla selostetuista syistä ulosottoviranomaisen on kuuluttava oikeusministeriön hallinnonalaan. Ahvenanmaan maakunnan osalta on voimassa omat säännöksensä kuten 9 §:n kohdalla on selvitetty.

Kihlakunnan ulosottovirastossa tai kihlakunnanviraston ulosotto-osastossa voi olla useampia kihlakunnanvousteja. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että viraston tai osaston päällikkönä toimisi johtava kihlakunnanvouti.

Esityksen tavoitteena on yleisperusteluissa selostetuista syistä aikaansaada ulosottoasioihin erikoistuneisiin, päätoimisiin ulosottomiehiin perustuva ulosottolaitos. Tästä periaatteesta voitaisiin poiketa vain Lapin läänissä erityisesti syystä, jota koskeva säännös ehdotetaan

otettavaksi puheena olevan pykälän 3 momenttiin. Tältä osin viitattaisiin poliisin hallinnosta annetun lain (110/92) uuteen 6 a §:ään, jossa säädettäisiin, että sisäasiainministeriö voi erityisesti syystä päättää perustaa Lapin läänissä kihlakunnanvirastoon nimismiehen viran osastojen päälliköiden tehtävien hoitamista varten. Jos kihlakunnan virastoon perustettaisiin nimismiehen virka, hoitaisi nimismies siis kaikki osastojen päälliköille muutoin kuuluvat tehtävät. Ennen viran perustamista sisäasiainministeriön olisi kuuluttava oikeusministeriötä. Kuuleminen olisi tarpeen sen selvittämiseksi, että työmäärät sekä ulosotto- että syyttäjätehtävissä ovat viraston päällikön hoidettavissa. Viraston päällikön nimittäisi lääninhallitus.

Erityisenä syynä viraston päällikön viran perustamiseen voitaisiin pitää olosuhteita harvaanasutuilla seuduilla Lapin läänissä, joissa eri osastojen päälliköiden täyden työmäärän aikaansaaminen yhteistyöalueita muodostamalla voi olla vaikeasti toteutettavissa. Esimerkiksi Rovaniemen kihlakunnassa mainitussa pykälässä tarkoitettuja erityisiä syitä ei olisi olemassa.

Vastaavaa järjestelyä ehdotetaan syyttäjäviranomaisten uudelleen organisointia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 83/1995 vp).

12 §. *Lääninhallitus.* Kuten 10 ja 11 §:n kohdalla on todettu, oikeusministeriö toimisi keskusviranomaisena ja kihlakunnanvouti sen alaisena paikallisviranomaisena. Ehdotuksessa katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, että ulosoton ohjaus-, valvonta- ja muita hallintotehtäviä annettaisiin ulosoton hallintoasetuksessa lääninhallituksille.

Lainkäyttöä koskevia ulosottotehtäviä ei voitaisi säätää pykälän nojalla lääninhallitusten hoidettaviksi. Lainkäyttötehtävien antaminen lääninhallitukselle olisi ristiriidassa pitkälle edenneen ulosotonhaltijainstituution lakkauttamisen kanssa. Sen sijaan lääninhallituksille kuuluisi erilaisia ulosottotoimeen liittyviä hallintotehtäviä, kuten koulutus- ja ohjaustehtäviä, virka-vapaus- ja sijaismääräyksien antaminen sekä ulosottovirastojen ja kihlakunnanviraston ulosottoyksiköiden tarkastaminen. Poisuljettua ei olisi, että lääninhallituksille annettaisiin ulosottoviranomaisia koskevien hallintokantelujen ratkaiseminen tai niistä lausunnon antaminen oikeusministeriölle. Tämä on otettu huomioon myös ehdotuksen 10 luvun 16 §:ssä.

Ulosoton hallintotehtävien antaminen asetustitse lääninhallituksille edellyttää ulosotto-

toimeen riittävästi perehtyneen henkilöstön olemassaoloa lääninhallituksissa.

13 §. *Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset.* Nykyisin säännökset ovat ulosottotoimilaissa ja ulosottotoimesta annetussa asetuksessa (158/85). Pykälän 1 momentin mukaan kihlakunnanvoudin nimittäisi oikeusministeriö. Järjestely vastaisi nykyistä tilannetta kaupunginvoutien osalta.

Pykälän 2 momentin mukaan kelpoisuusvaatimuksiksi kihlakunnanvoudin virkaan säädetäisiin oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja hyvä perehtyneisyys ulosotto-toimeen. Nykyisten säännösten mukaan kaupunginvoudilla ja ulosottotoimen osastopäälliköllä on ollut kelpoisuusvaatimuksina oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä kokemusta ulosotto- ja hallinto-tehtävissä. Nimismiehillä taas ei ole ollut ulosottokokemuksen osalta minkäänlaisia vaatimuksia. Näin ollen kelpoisuusvaatimukset olisivat esitettyssä muodossa vaativammat erityisesti ulosottoon perehtyneisyyden osalta. Tämä on perusteltua, koska ulosottomiehistä tulee pääsääntöisesti kokopäivätoimisia ulosottomiehiä, piirikoot suurentuvat ja siten myös asiämäärät lisääntyvät ja ulosottomiehille on tulossa lainsäädännön kehittyessä uusia tehtäviä.

Muun ulosottohenkilöstön osalta virkojen kelpoisuusvaatimuksista ja nimittämisestä säädetäisiin asetuksella.

14 §. *Työjärjestys.* Kihlakunnan ulosottoviraston tai kihlakunnanviraston ulosotto-osaston päällikkö vahvistaisi työjärjestyksen. Työjärjestyksen vahvistamisoikeuden kuuluminen ulosottoviraston tai -osaston päällikölle vastaa nykyistä hallintokäytäntöä ja on perusteltua myös tulostohjauksen kannalta.

Täydentävät säännökset

15 §. *Toimitustodistaja.* Säännöksen mukaan ulosottomiehellä tulisi olla toimituksessa mukanaan esteetön todistaja. Toimitus saataisiin kuitenkin suorittaa ilman todistajaa, jos velallinen olisi toimituksessa läsnä ja antaisi siihen kirjallisen suostumuksensa. Vastaava säännös toimitustodistajasta on nykyisen lain 1 luvun 10 §:ssä. Asiallisena erona ehdotetussa säännöksessä olisi se, että nyt myös kiinteän omaisuuden ulosmittaus samoin kuin muu ulosottotoimitus kuin ulosmittaus voitaisiin velallisen kirjallisella suostumuksella toimittaa ilman toimitustodistajaa. Nykyisen lain mukaan menet-

tely on mahdollinen vain irtaimen omaisuuden ulosmittauksen osalta.

Säännöksessä mainitulla velallisella tarkoitetaan muussa kuin rahasaamisen täytäntöönpanossa asianomaista vastaajaa, ”tappiopuolta”, mitä nimitystä ulosottolain eri säännöksissä käytetään. Velallinen voisi antaa kirjallisen suostumuksensa nykykäytännön mukaisesti merkitsemällä sen ulosmittauspöytäkirjaan. Uudistuksen ei katsota liiaksi heikentävän velallisen oikeusturvaa, koska hänellä on aina oikeus saada todistaja toimitukseen.

16 §. *Päiväkirja.* Säännös vastaisi asiallisesti nykyistä 1 luvun 11 §:ää. Ulosottomies olisi velvollinen pitämään ulosottoasioista päiväkirjaa tai rekisteriä sekä antamaan siitä kirjallisia todistuksia siten kuin asetuksella tarkemmin säädettäisiin. Päiväkirjan pitäminen on kirjanpitoa ulosottoasioista ja niissä suoritetuista toimenpiteistä ja muista tapahtumista. Päiväkirjaa tai rekisteriä pidetään käytännössä joko ATK:lla tai kortistomuotoisena.

17 §. *Tarkemmat säännökset.* Tarkemmat säännökset ulosottotoimen hallinnosta annettaisiin asetuksella. Asetuksella säädettäviksi jäisivät näin ollen muun muassa kysymykset paikallisen ulosottoviranomaisen sisäisestä järjestysmuodosta, hallinnosta ja työnjaosta sekä muista kuin kihlakunnanvoudin viroista, niiden kelpoisuusehdoista ja nimittämisestä samoin kuin lääninhallituksille annettavista tehtävistä.

3 luku. Yleisiä säännöksiä tuomioiden ja päätösten täytäntöönpanosta

12 §. Ulosottolain 3 luvun 12 §:n nykyisessä 2 momentissa on kysymys ulosotto-perustetta koskevasta muutoksenhausta ja siihen liittyvästä täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Sanotun lainkohdan nojalla ylempi tuomioistuimien voi muutoksenhaun johdosta väliaikaisesti joko kokonaan tai joltain osalta kieltää lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanon taikka määrätä sen keskeytettäväksi. Väliaikaismääräykselle voidaan asettaa ehdoksi, että muutoksenhakija asettaa vakuuden vastapuolelle ehkä aiheutuvien kulujen ja vahingon korvaamisesta. Säännöksen nykyisen 3 momentin mukaan voidaan samalla määrätä, että toimitettu ulosmittaus peruutetaan. Täytäntöönpano on aina peruutettava, jos ulosmitattu omaisuus on piilaantuvaa, arvoltaan alenevaa tai kallishoitais-

ta, jollei velkoja maksa ennakolta hoitokuluja sekä aseta vakuutta vastapuolelle ehkä aiheutuvien kulujen ja vahingon korvaamisesta.

Ehdotuksen mukaan ulosottolain 9 luvun 14—18 §:ään otettaisiin yksityiskohtaiset säännökset täytäntöönpanon keskeyttämisestä itseoikaisun, täytäntöönpanoriidan ja ulosmittausvalituksen johdosta. Näitä säännöksiä voitaisiin 3 luvun 12 §:n 2 momentin muutoksen perusteella, lukuun ottamatta 9 luvun 15 §:n 2 momenttia, noudattaa soveltuvin osin päätetäessä täytäntöönpanon keskeyttämisestä ulosottoperustetta koskevan muutoksenhakemuksen käsittelyn yhteydessä.

Lakiehdotuksen 9 luvun 15 §:n 2 momenttia vastaavat nykyisen 3 luvun 12 §:n 3 momentin säännökset. Ne jäisivät ulosottoperustetta koskevaan muutoksenhakuun paremmin soveltuvinna asiallisesti samansisältöisinä edelleen voimaan. Koska velkojalla ei vielä ole saatavastaan lainvoimaista tuomiota, on perusteltua, että esimerkiksi pilaantuvaa omaisuutta koskeva ulosmittaus peruutetaan, jollei velkoja ennakolta maksa hoitokuluja ja aseta vakuutta mahdollisista kuluista ja vahingosta. Ulosottoperustetta koskevan muutoksenhaun yhteydessä täytäntöönpanon peruuttaminen ei myöskään vaatisi 9 luvun 15 §:n 2 momentissa mainittua erityistä syytä.

Sanotut 3 luvun 12 §:n 3 momentin säännökset siirrettäisiin pykälän 2 momenttiin, jolloin 12 §:n 3 momentti voidaan kumota.

Ulosottolain 9 luvun 14 §:n osalta ehdotettu viittaus merkitsee muun muassa sitä, että ulosottoperustetta koskevan muutoksenhaun yhteydessä hovioikeudessa keskeytysmääräys voitaisiin antaa esitetystä vaatimuksesta tai tuomioistuimen omasta aloitteesta. Keskeytysmääräyksen antaminen muutoksenhakutuomioistuimen omasta aloitteesta olisi kuitenkin hyvin poikkeuksellista. Oma-aloitteinen keskeyttäminen vaatisi erityisiä syitä, koska täytäntöönpanoperustetta koskeva oikeudenkäynti rakentuu tavallisesti asianosaisten vaatimusten ja väitteiden varaan. Keskeytysmääräyksen voisi antaa hovioikeudessa yksi jäsen. Määräys voitaisiin antaa myös väliaikaisesti vastapuolta kuulematta. Keskeyttämis päätökseen ei saisi hakea erikseen muutosta.

Keskeytyspäätöksen sisällöstä on määräyksiä nykyisessä 3 luvun 12 §:n 2 momentissa. Ulosottolain 9 luvun 15 §:n 1 momentin uusi säännös korvaisi 3 luvun 12 §:n 2 momentin aikaisemmat säännökset ja täydentäisi niitä erityi-

sesti jo kuulutetun huutokaupan toimittamatta jättämisen osalta.

Muutoksenhakutuomioistuimen valta ulosoton keskeytys- ja kieltomääräysten antamiseen 3 luvun 12 §:n nojalla rajoittuu muutoksenhaun vireilläolon aikaan. Ehdotuksen 9 luvun 16 §:n säännös huomioon ottaen myös ulosottoperustetta koskevan muutoksenhaun yhteydessä voitaisiin määrätä, että keskeytyspäätös on voimassa siihen saakka, kun pääasiassa annettava ratkaisu saa lainvoiman. Keskeytyspäätös ei saa lainvoimaa. Päätöstä voidaan hyväksyttävästä syystä asian käsittelyn aikana muuttaa.

Ehdotettua 9 luvun 17 §:n säännöstä keskeytysmääräyksestä ilmoittamisesta olisi noudatettava myös käsiteltäessä tuomioistuimessa ulosottoperustetta koskevaa valitusta. Kun ulosottomies saisi ilmoituksen keskeytysmääräyksestä, hänen olisi 9 luvun 18 §:n 1 momentin mukaan heti toimittava määräyksen mukaisesti. Jos määräyksen toimeenpano kuitenkin edellyttäisi vakuuden asettamista, voisi ulosottomies keskeyttää täytäntöönpanon vasta sen jälkeen, kun asianomainen on asettanut vakuuden. Ulosottomies voisi tarvittaessa tiedustella, tullaanko vakuus asettamaan. Ulosottomies saisi lakiehdotuksen 9 luvun 17 §:n nojalla ilmoituksen myös ulosottoperustetta koskevan muutoksenhakemuksen ratkaisemisesta, jos asiassa on aikaisemmin annettu keskeytysmääräys. Ilmoituksen saatuaan ulosottomies voisi jatkaa täytäntöönpanoa tai peruuttaa sen. Jos ulosottoperustetta koskevaan tuomioistuimen ratkaisuun haetaan muutosta, ulosottomiehen olisi mahdollisuuksien mukaan toimittava niin, että muutoksenhakutuomioistuin ehtii ratkaista muutoksenhakemuksessa esitetyn keskeytyspyynnön ennen täytäntöönpanon jatkamista.

13 §. Nykyiset takaisinsaantia koskevat säännökset korvattaisiin täytäntöönpanoriitaa koskevilla ehdotuksen 9 luvun 6—13 §:n säännöksillä. Täytäntöönpanon keskeyttämisestä täytäntöönpanoriidan vuoksi säädettäisiin ehdotuksen 9 luvun 14—18 §:ssä. Riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamisen yhteydessä on kumottu ulosottolain lainhakuun ja turvaamistoimiin liittyvät takaisinsaantisäännökset 1 päivänä joulukuuta 1993 (1055/91, 1066/91 ja 1417/92). Tämän vuoksi nykyisestä 13 §:n 1 momentista voidaan poistaa viittaus ulosottolain mukaan nostettuun takaisinsaantikanteeseen. Samalla säädettäisiin, että tuomioistuin, jossa on vireillä oikeudenkäymiskaaren 12 luvun mukainen takaisinsaantikanne, voisi

kieltää tai keskeyttää täytäntöönpanon noudattaen soveltuvin osin ehdotuksen 9 luvun 14—18 §:n säännöksiä. Tällöin käräjäoikeudessa yksi tuomari voisi antaa keskeytysmääräyksen myös kansliassa. Tuomioistuimen olisi myös ilmoitettava ulosottomiehelle keskeytysmääräyksestä.

20 a §. Ulosottolain 3 luvun 20 a § 2 momentti koskee ulosottoasiassa asetetun pantin tai takauksen käyttämistä sen saatavan suoritukseen, jonka perimisen turvaamiseksi vakuus on asetettu. Nykyisen lain mukaan ulosotonhaltija antaa eri hakemuksesta määräyksen takaajan maksuvelvollisuudesta. Pantin muuttaminen rahaksi kuuluu ulosottomiehen toimivaltaan.

Ehdotuksen mukaan myös takaajan maksuvelvollisuudesta päättäisi ulosottomies. Päätösvallan siirtäminen ulosotonhaltijalta ulosottomiehelle liittyy ulosotonhaltijan lakkauttamiseen ja uusiin täytäntöönpanoriitaa koskeviin säännöksiin.

Ulosottolain 3 luvun 20 a §:n 2 momenttia ehdotetaan oikeusturvasyistä muutettavaksi myös siten, että ulosottomiehen olisi ennen pantin realisoimista tai takaajaan kohdistuvaa perintää kehoitettava maksuvelvollista ja pantinomistajaa tai takaajaa täyttämään maksuvelvollisuutensa. Takaajalle olisi varattava tilaisuus esittää ulosottomiehelle omaa maksuvelvollisuuttaan koskevat huomautuksensa.

Ulosottomiehen olisi annettava pantin omistajan tai takaajan suoritusvelvollisuudesta erityinen päätös. Pantin erillistä ulosmittausta ei tarvittaisi. Pantti muutettaisiin rahaksi niin kuin ulosmitatusta omaisuudesta säädetään noudattaen kutakin omaisuuslajia koskevia menettelysäännöksiä. Jos takaaja asuu toisella paikkakunnalla, ulosottomiehen olisi omasta aloitteestaan pyydettävä virka-apua tuon paikkakunnan ulosottomieheltä takaajaan kohdistuvan ulosmittauksen toimeenpanemiseksi.

Voimassa olevan lain mukaan pantin omistaja voi valittaa panttiesineen ulosmittauksesta ulosotonhaltijalle ja edelleen hovioikeuteen. Takaaja voi valittaa ulosotonhaltijan päätöksestä hovioikeuteen. Sekä pantin omistaja että takaaja saavat ulosottolain nykyisen 3 luvun 20 a §:n 4 momentin nojalla yleisessä alioikeudessa takaisinsaantikanteella vaatia heiltä perittyjen varojen palauttamista kuuden kuukauden kuluessa panttauksen tai takauksen nojalla toimitetusta ulosmittauksesta lukien.

Lakiehdotuksen mukaan velallinen tai muu henkilö, johon täytäntöönpano kohdistuu, voi-

si määräajassa valittaa ulosmittauksesta tai muusta täytäntöönpanotoimesta käräjäoikeuteen. Sen sijaan voimassa olevan lain mukainen takaisinsaanti muutoksenhakukeinona lakkaisi. Epäselviä siviilioikeudellisia kysymyksiä, joissa selvitysten hankkiminen ulosottomenettelyssä ei käy päinsä, voitaisiin ehdotuksen 9 luvun 6 §:n nojalla osoittaa erikseen riita-asiana käräjäoikeuden ratkaistaviksi. Ulosottomies antaisi täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen, johon 9 luvun 6 §:n 4 momentin mukaan ei saisi hakea muutosta. Täytäntöönpanoriitaa voitaisiin panna vireille myös ilman osoitusta. Lakiehdotuksen 3 luvun 20 a §:n 4 momenttiin otettaisiin tämän vuoksi takaisinsaantisäännöksen sijasta viittaus täytäntöönpanoriitaa koskeviin 9 luvun säännöksiin. Täytäntöönpanoriidan suhteesta ulosottovalitukseen ehdotetaan otettavaksi säännös 9 luvun 13 §:ään.

Ulosottolain 3 luvun 20 a §:n 1 ja 3 momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

21 §. Oikeudenkäymiskaarissa on asianosaisen kuulemisen helpottamiseksi säännöksiä siitä, että riita- ja rikosasioissa asianosainen on velvollinen ilmoittamaan osoitteensa tuomioistuimelle, jotta tiedoksiannot voitaisiin vaivattomasti ja viivytyksettä toimittaa hänelle postitse. Myös oikeudenkäynnin aikana tapahtuvista osoitteen muutoksista on tuomioistuimelle ilmoitettava (OK 5:2,2 ja 10,2; 25:15,1 ja 22; 26:12 sekä 30:11,2 ja 24,2).

Myös ulosottomenettelyn osalta olisi tarpeen säätää niin sanotusta oikeudenkäyntiosoitteen ilmoittamisesta. Ensiasteen menettelyssä oikeudenkäyntiosoitetta käytettäisiin yhteyden saamiseksi täytäntöönpanon hakijaan sekä velalliseen tai muuhunkin henkilöön, sen jälkeen kun häntä on kuultu esimerkiksi hakemukseen tai itseoikaisuun liittyen täytäntöönpanossa. Tämän lisäksi oikeudenkäyntiosoitetta voitaisiin käyttää ulosoton muutoksenhaussa. Säännös osoitteen ilmoittamisvelvollisuudesta ehdotetaan sijoitettavaksi täytäntöönpanon yleisiä säännöksiä sisältävän 3 luvun 21 §:ään 4 momentiksi. Jos asianosainen ei kuitenkaan haluaisi ilmoittaa oikeudenkäyntiosoitetta, häntä ei tähän voitaisi pakottaa.

Oikeudenkäyntiosoitteen ilmoittaneen olisi ilmoitettava myös osoitteen muuttumisesta. Koska asianomainen vastaisi ilmoittamiensa osoitetietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta, tiedoksianto olisi oikein toimitettu, kun asiakirja olisi lähetetty asianosaiselle tämän viimeksi ilmoittamaan osoitteeseen. Oikeuden-

käyntiosoite voitaisiin ilmoittaa suullisesti. Jos kirjallisessa ulosottohakemuksessa tai muussa asianosaisen taikka sivullisen ulosottomiehelle toimittamassa ulosottoasiassa annetussa kirjoituksessa olisi merkintä postiosoitteesta, tätä merkintää pidettäisiin oikeudenkäyntiosoitetta koskevana asianosaisen ilmoituksena.

Oikeudenkäyntiosoitetta koskeva ilmoitus olisi asiakohtainen. Esimerkiksi hakijan tai velallisen jossain ulosottoasiassa tekemää ilmoitusta oikeudenkäyntiosoitteestaan ei voitaisi automaattisesti pitää toista ulosottoasiaa koskevana ilmoituksena.

Oikeudenkäyntiosoitteen käytännöllinen merkitys on riippuvainen tiedoksiantoa koskevista säännöksistä. Tiedoksiantaminen helpotuisi erityisesti silloin, kun kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää asianosaiselle tavallisella kirjeellä hänen ilmoittamaansa osoitteeseen. Ulosottolain 3 luvun 27 §:n 1 momentin mukaan ulosottoasioissa tehtävät ilmoitukset ja muut tiedoksiannot annetaan asianomaiselle tiedoksi siinä järjestyksessä kuin tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa (232/66) säädetään erityistiedoksiannosta, jollei jonkin tapauksen osalta toisin säädetä tai määrätä. Tämä on pääsääntö, mutta ulosotto-laissa on myös erityisiä tiedoksiantoa koskevia määräyksiä, esimerkiksi 3 luvun 27 §:n 2 momentissa ulosmittauksen osalta ja 4 luvun 18 e §:ssä palkan ulosmittauksen osalta. Ehdotukseen sisältyisi myös itseoikaisua ja täytäntöönpanoriitaa koskevia tiedoksiantosäännöksiä (ehd. 9:3 ja 7 sekä 10:10). Esityksen oikeudenkäyntiosoitetta koskeva säännös mahdollistaisi sen, että tiedoksiantotapana voitaisiin käyttää tavallista virkakirjettä silloin, kun asianosainen on ilmoittanut ulosottomiehelle oikeudenkäyntiosoitteen. Tästä olisi säännös uudessa 3 luvun 27 §:n 3 momentissa.

Käräjäoikeudessa noudatettaisiin puolestaan hakemusasiakiin ja oikeudenkäymiskaareen sisältyviä tiedoksiantoa koskevia säännöksiä ehdotuksen 10 luvun 13 §:n 1 momentin nojalla. Uusi oikeudenkäyntiosoitetta koskeva säännös olisi kuitenkin voimassa myös ulosottovalitusta käsittelevässä tuomioistuimessa. Tuomioistuimen tiedoksiannot ja ilmoitukset voitaisiin lähettää asianosaisen ulosottomiehelle ilmoittamaan osoitteeseen tavallisena virkakirjeenä. Ulosottomies olisi 10 luvun 9 §:n 2 momentin nojalla velvollinen liittämään ulosottovalitusta koskevaan lausuntoonsa luettelon asianosaisista ja heidän postiosoitteistaan. Il-

moituksessa ulosottomiehen tulisi eritellä oikeudenkäyntiosoitteet sekä sellaiset osoitteet, jotka muutoin ovat ulosottomiehen tiedossa, mutta joiden osalta on noudatettava normaalia tiedoksiantotapaa. Jos ilmoitus osoitteen muuttumisesta tehtäisiin ulosottomiehelle, tämän olisi heti ilmoitettava asiasta muutoksenhakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle. Myös hovioikeudella ja korkeimmalla oikeudella olisi oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 12 §:n ja 30 luvun 24 §:n nojalla mahdollisuus tiedoksiannon toimittamiseen vastaavalla tavalla.

Oikeudenkäyntiosoitetta koskevan säännöksen käyttöönottoaminen edellyttää, että samalla kun asianosaista pyydetään ilmoittamaan osoitteensa, hänelle ilmoitetaan osoitetietojen merkityksestä ja siitä, että tiedoksiannot voivat tapahtua tavallisella kirjeellä. Näin asianosainen huomaisi tarkkailla postiaan sekä ilmoittaa osoitteensa muutoksista. Kirjallisen ulosottohakemuksen tekijän, joka on merkinnyt hakemuksen osoitetietonsa, voitaisiin säännöksen mukaan kuitenkin katsoa olevan tietoinen ilmoittamiensa osoitetietojen merkityksestä. Vaikka tämä koskisi myös muita ulosottoasiassa osoitetietonsa itse kirjallisesti ilmoittaneita, hyvään ulosottotapaan kuuluisi, että heitä muistutetaan oikeudenkäyntiosoitteen merkityksestä.

Tarvittaessa, esimerkiksi silloin kun on pelättävissä, että vastaanottaja kiistää saaneensa tiedon, voitaisiin kuitenkin aina käyttää myös todisteellista tiedoksiantotapaa. Jos oikeudenkäyntiosoitteen ilmoittanut asianosainen laiminlöisi ilmoittaa uuden osoitteensa, tiedoksiannon saisi toimittaa lähettämällä ilmoituksen viimeiseen ilmoitettuun osoitteeseen. Jos uusi osoite laiminlyönnistä huolimatta tunnettaisiin, tulisi tiedoksiannon tapahtua uuteen osoitteeseen noudattaen normaalia tiedoksiantotapaa.

Oikeudenkäyntiosoitteeseen lähetettyä tavallista virkakirjettä voitaisiin käyttää myös ilmoitettaessa sellaisesta ulosottomiehen päätöksestä, johon saa hakea muutosta määräajassa. Myös osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen voitaisiin lähettää tiedoksi tavallisella kirjeellä, kun oikeudenkäyntiosoite on ilmoitettu. Jos postinkulussa sattuisi häiriö, prosessiosoitteen ilmoittanut voisi saada valitusta tai täytäntöönpanoriidan nostamista koskevan määräajan palautetuksi. Täytäntöönpanoriitaa koskevan määräajan palautuskelpoisuutta tarkastellaan lähemmin ehdotuksen 9 luvun 10 §:n yhteydessä.

Täytäntöönpanoriita pantaisiin vireille kärkeä-oikeudessa riita-asioiden käsittelyjärjestyksessä. Asiaa käsiteltäessä noudatettaisiin oikeudenkäymiskaaren oikeudenkäyntiosoitetta ja tiedoksiantoja koskevia säännöksiä.

27 §. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa olisi viittaus oikeudenkäyntiosoitetta koskevaan 3 luvun 21 §:n 4 momenttiin. Kun asianosainen on ilmoittanut ulosottomiehelle oikeudenkäyntiosoitteen tietoisena ilmoittamisensa osoitetietojen merkityksestä ja velvollisuudesta huolehtia tietojen ajantasaisuudesta, voitaisiin tiedoksiannot aina lähettää asianosaiselle postitse tavallisella kirjeellä riippumatta siitä, mitä ulosottolaissa tiedoksiantamisesta muutoin säädetään.

Pykälässä olisi myös selventävät säännökset siitä, koska asianosaisen katsottaisiin saaneen tiedon asiakirjasta, ja asiakirjalle tehtävästä lähettämismerkinnästä. Vastaavat säännökset ovat tiedoksiannosta hallintoasioissa annetun lain 22 §:n 1 momentissa ja 29 §:n 2 momentissa.

32 §. Tämän pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta asianosaisen oikeudesta saada ote tai jäljennös, paitsi toimituspöytäkirjasta, myös ulosottomiehen päätöksestä, josta asianosainen voi tehdä valituksen. Kysymyksessä voisi olla esimerkiksi ehdotuksen 9 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu erillinen itseoikaisupäätös.

Säännöksen nykyiset 2 ja 3 momentti yhdistettäisiin uudeksi 2 momentiksi säännöksen selvytyden parantamiseksi. Näihin momentteihin ei tulisi asiallisia muutoksia.

Jos ulosottomies väitteen johdosta tai muutoin katsoo, että toimi saattaa loukata sivullisen oikeutta, ilmoitus ulosmittauksesta taikka mainittu ote tai jäljennös pöytäkirjasta tai päätöksestä olisi heti toimituksen jälkeen lähetettävä sivulliselle. Tätä koskeva säännös tulisi uuteen 3 momenttiin. Siten toimitus, jolle sivullinen ehdotuksen 10 luvun 4 §:n määräajassa tee valitusta, tulee lainvoimaiseksi myös häntä vastaan. Sivullista tulisikin aina heti kehottaa ilmoittamaan oikeudenkäyntiosoitteensa, jos hän esittää väitteitä tai vaatimuksia ulosottoasiassa.

Pykälän 4 momenttiin tulisivat ehdotuksen 1 luvun 15 §:stä johtuvat muutokset. Viimeksi mainitun lainkohdan nojalla irtaimen omaisuuden ulosmittauksen lisäksi myös kiinteän omaisuuden ulosmittaus ja muu ulosotto-toimitus voidaan suorittaa ilman todistajaa, jos velalli-

nen on toimituksessa läsnä ja antaa siihen kirjallisen suostumuksensa.

Pykälän uuteen 5 momenttiin tulisi viittaus pöytäkirjan otteeseen ja jäljennökseen sekä päätökseen ja ulosmittausilmoitukseen liitettävästä valitusosoituksesta. Ehdotuksen 10 luvun 11 §:n mukaan mainittuihin asiakirjoihin olisi aina liitettävä kirjallinen valitusosoitus. Ulosottomiehen olisi toimituksessa ilmoitettava läsnäolijoille suullisesti muutoksenhaku-oikeudesta ja mitä valituksen osalta on noudatettava.

32 a §. Nykyisessä ulosottolaissa ei ole säännöstä ulosottomenettelyssä esitetyistä väitteistä sivullisen omistusoikeutta koskevaa 4 luvun 10 §:ää lukuun ottamatta. Etenkin velallisen tekemän väitteen asema on jäänyt selkiintymättömäksi (ks. velallisen väitteistä mm. Risto Koulu, Ulosotto menettelynä. Helsinki 1988 s. 221 ss.). Koska ehdotus merkitsisi entistä laajempaa välioikeudenkäynnin mahdollisuutta, olisi tarpeen säännellä myös se, mikä merkitys ulosottoasiassa esitetyille väitteille on annettava. Kysymyksestä ehdotetaan uutta säännöstä 32 a §:ksi, joka samalla täydentäisi 32 §:ää. Viimeksi mainittu lainkohta edellyttää, että ulosottomiehen pöytäkirjaan merkitään asianosaisen tekemät väitteet ja vaatimukset.

Ehdotettu 32 a § koskisi kenen tahansa ulosottomenettelyn aikana esittämää väitettä tai vaatimusta. Säännös olisi ilmaus ulosoton niin sanotusta attraktioperiaatteesta eli siitä, että ulosotossa esitetyt väitteet tai vaatimukset on ratkaistava ulosoton yhteydessä. Tästä periaatteesta poikkeuksen muodostaisivat ehdotuksen 9 luvun välioikeudenkäynnit (*täytäntöönpanoriita*).

Jos väite tai vaatimus on selvästi perusteton, ratkaisusta ei olisi tarpeen antaa erillistä perusteltua päätöstä, vaan ulosottomiehen kannanotto merkittäisiin lyhyesti pöytäkirjaan. Asianosaisen esimerkiksi humalassa puhelimesa esittämiä täysin perusteettomia väitteitä ei tarvitsisi merkitä pöytäkirjaankaan. Jos taas väite tai vaatimus ei ole selvästi perusteton, ulosottomiehen olisi kysymyksessä olevan säännöksen 1 momentin nojalla tehtävä sitä koskevasta ratkaisustaan perusteltu päätös. Päätöksestä olisi näin ollen käytävä ilmi ulosottomiehen ratkaisun lopputulos ja sen perustelut. Lopputuloksesta tulisi ilmetä, onko esitetyllä väitteellä tai vaatimuksella jotain vaikutuksia täytäntöönpanon jatkamiseen ja jo suoritettuun täytäntöönpanoon. Perusteluista tulisi ilmetä, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päät-

telyyn ratkaisu perustuu. Summaarisessa ulosottomenettelyssä päätöksen perustelujen ei kuitenkaan tarvitsisi olla yhtä seikkaperäiset kuin tuomioistuimen riita-asiassa antaman päätöksen perustelujen.

Väitteen tai vaatimuksen ratkaisemisen tulisi lisäksi olla täytäntöönpanon tai sen jatkamisen edellytys. Jos täytäntöönpano ei edellyttäisi väitteen tai vaatimuksen ratkaisua, päätöstä ei tarvitsisi tehdä.

Ulosottomies voisi merkitä päätöksen perusteluineen ulosottoasian pöytäkirjaan tai laatia siitä erillisen päätösasiakirjan. Päätöksen sitova vaikutus ulottuisi vain siihen ulosottoasiaan, jossa se on annettu. Väite tai vaatimus voitaisiin esittää myöhemmin uudessa ulosottoasiassa, ja ulosottomies olisi esitetyn selvityksen perusteella ratkaistava asia. Ulosottomies voisi myös päätöksen sitomatta ehdotuksen 9 luvun 1 §:n nojalla oikaista aikaisempaa samassa asiassa tehtyä virheellistä täytäntöönpanotointa tai päätöstä.

Selvyyden vuoksi momentin lopussa säädettäisiin, että asianosaisella ei olisi oikeutta hakea erikseen muutosta kysymyksessä olevaan päätökseen. Valitusoikeus edellyttäisi, että ulosottomies olisi väitteestä huolimatta suorittanut täytäntöönpanotoimen tai tehnyt sellaisen muun päätöksen, johon muutoksenhaku voitaisiin kohdistaa. Pelkästään väitetä tai vaatimusta koskevasta ratkaisusta ei tarvitsisi antaa valitusosoitusta. Asianosainen ei näin ollen myöskään menettäisi viimeksi mainitun valituskelvottoman ratkaisun johdosta oikeuttaan vedota väitteeseen tai vaatimukseen hakiessaan muutosta myöhempään valituskelpoiseen täytäntöönpanotoimeen.

Säännöksen 2 momentin mukaan väitteen tai vaatimuksen esittäjän olisi ensisijaisesti näytettävä vaatimuksensa toteen. Hänen olisi esitettävä ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän haluaa vaatimuksensa perusteluina vedota. Ulosottomiehen olisi viran puolesta selvitettävä asiaa vain, jos se käy ulosotossa sopivasti päinsä. Hän voisi tarvittaessa olla yhteydessä vastapuoleen ja tiedustella hänen kantaansa asiasta. Varsinaiseen selvitystyöhön ulosottomiehen tulisi kuitenkin ryhtyä vain poikkeuksellisesti esimerkiksi silloin, kun asiaan vaikuttava tieto on saatavissa ulosottomiehen arkistosta tai julkisesta rekisteristä. Ulosottolaki summaarista menettelyä koskevana lakina ei esimerkiksi tarjoa menettelytapaohjetta todistajien kuulemiseksi. Jos asian selvittäminen edel-

lyttäisi muuta kuin asiakirjanäyttöä, ulosottomies voisi säännöksen 3 momentin nojalla antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen.

Pykälän 3 momenttiin tulisi itseoikaisuun ja täytäntöönpanoriitaan viittaava säännös. Jos 1 momentissa tarkoitettu väite tai vaatimus johtaa siihen, että suoritettu täytäntöönpanotoimi havaitaan selvästi virheelliseksi, toimi voitaisiin ehdotuksen 9 luvun 1 §:n itseoikaisua koskevan säännöksen nojalla oikaista. Jos taas ulosottoasia ehdotuksen 9 luvun 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla olisi tullut epäselväksi väitteen tai vaatimuksen johdosta, ulosottomies voisi osoittaa asianosaisen ehdotuksen 9 luvun 6 §:n mukaisesti panemaan vireille täytäntöönpanoriitaa koskevan kanteen.

Säännöksen 4 momentin mukaan avustavan ulosottomiehen olisi ilmoitettava 3 momentin väitteestä tai vaatimuksesta ulosottomiehelle, koska hänellä ei olisi toimivaltaa asiavirheen itseoikaisun suorittamiseen tai täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen antamiseen. Avustava ulosottomies voisi itse jättää huomiotta tai hylätä selvästi perusteettoman väitteen sekä hyväksyä perustellun väitteen, ei kuitenkaan silloin kun se johtaisi itseoikaisun suorittamiseen. Lisäksi on tarpeen määrätä, että avustava ulosottomies väitteestä huolimatta voisi jatkaa täytäntöönpanoa ja suorittaa ulosmittauksen tai muun täytäntöönpanon jatkumisen turvaavan toimenpiteen. Jos ulosottomies päättäisi ryhtyä itseoikaisun suorittamiseen tai antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen, voisi hän samalla tehdä täytäntöönpanon peruuttamista ja keskeyttämistä sekä jatkamista koskevat päätökset.

4 luku. Ulosmittauksesta

9 b §. Ulosottolain säännökset, jotka koskevat työpalkkaan kohdistuvaa täytäntöönpanoa, uudistettiin vuonna 1973. Ulosottolakiin lisättiin 4 luvun 9 b §:n säännös palkan määrän arvioimisesta silloin, kun työnantaja pitää elatusvelvollista työssä yrityksessään palkatta tai sellaisesta työstä maksettavaa kohtuullista palkkaa selvästi pienempää korvausta vastaan. Auttaakseen velallista väistämään velvoitettaan työnantaja antaa tälle vastiketta työnteosta muodossa tai toisessa siten, että vastike ei näy kirjanpidon palkkatilillä. Tällaisessa ta-

pauksessa on kysymys palkkaan kohdistuvan ulosoton kiertämisestä.

Nykyisen ulosottolain 4 luvun 9 b §:n 1 momentin mukaan ulosotonhaltija voi elatusavun saamiseen oikeutetun tai tälle kuuluvaa puhevaltaa käyttävän viranomaisen hakemuksesta ratkaista, mitä rahamäärää on pidettävä velallisen kohtuullisena palkkana. Jollei työnantaja tee pidätystä palkasta tämän mukaisesti, voidaan pidättämättä jätetty määrä ulosmitata työnantajalta kuten muissakin maksukiellon rikkomistapauksissa ulosottolain 4 luvun 18 d §:n mukaisesti.

Käytännössä 4 luvun 9 b §:n 1 momentin säännöstä on sovellettu harvoin, joskin menettelyn mahdollisuudella lieene ollut tietty ennaltaestävä vaikutus. Säännöksen tehokkuutta on vähentänyt se, että menettelyyn ryhtyminen on edellyttänyt velkojan aloitetta ja hakemusta ulosotonhaltijalle. Säännöksen sisältö ja menettelyn edellytykset eivät ehkä ole tulleet velkojan tietoon, vaikka ne olisivatkin ulosottomiehen tiedossa. Elatusvelkojilla ei ehkä ole ollut tarvittavia voimavaroja menettelyn käynnistämiseen ja jatkamiseen, koska epäselvissä tapauksissa ulosotonhaltijat ovat ulosottolain 4 luvun 9 b §:n 2 momentin ja 9 c §:n 1 momentin nojalla osoittaneet velkojan nostamaan kanteen tuomioistuimessa.

Säännöksen mukainen ulosotonhaltijan tai tuomioistuimen päätös palkan määrästä ja ulosottomiehen sen perusteella työnantajalle antama maksukiello on voimassa, kunnes työnantaja saattaa ulosottomiehelle uskottavaksi, ettei enää ole edellytyksiä päätökseen perustuvan perinnän jatkamiseen. Ulosottomies voi joko jatkaa perintää ulosotonhaltijan päätöksen mukaisesti tai edellytysten lakatessa lopettaa perimisen kokonaan. On pidetty tulkinnanvaraisena, voiko ulosottomies nykyisin ottaa muulla tavalla olosuhteiden muutoksia huomioon kuten esimerkiksi alentamalla päätöksen mukaista ulosmitattavaa määrää tai keskeyttämällä perinnän väliaikaisesti. Kun ulosottomies on edellytysten lakattua lopettanut perinnän, on velkojan edellytysten palauduttua käynnistettävä uudelleen ulosotonhaltija- tai tuomioistuinprosessi.

Elatusvelvollisilla on usein muitakin velkoja, mutta ulosottomiehen haltuun kysymyksessä olevan säännöksen perusteella kertyneitä varoja ei voida käyttää niiden maksamiseen. Kuitenkin samanlaatuista järjestelyä velkojen välttämiseksi esiintyy muissakin velkasuhteissa

kuin elatusapujen kohdalla. Ulosottokäytännössä säännöksen soveltamisalan rajoittaminen elatusapuihin onkin katsottu epäkohdaksi.

Näistä syistä ulosottolain 4 luvun 9 b §:n 1 momentin soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan kaikkien saatavalajien ulosottoa. Samalla säännökseen tehdään muutoksenhaku-uudistuksen edellyttämät korjaukset.

Ulosmittauksen perusteeksi tulevan palkan rahamäärän arvioiminen ja vahvistaminen ehdotetaan siirrettäväksi ulosotonhaltijalta ulosottomiehelle. Ulosottomiehellä on paremmat tiedot velallisen varallisuusasemasta ja elämäntilasta kuin ulosotonhaltijalla. Ulosottomies joutuu nykyisinkin ulosottolain 4 luvun 6 b §:n nojalla arvioimaan palkkaan kuuluvien luontoisetujen arvon ja hän tuntee paikkakuntansa palkkatason. Tehtävän siirtäminen ulosottomiehelle liittyy myös edellä mainittuun lähiajan tavoitteeseen lakkauttaa ulosotonhaltijat.

Säännöksen soveltaminen velallisen työnantajaan edellyttää, että velallisen ja työnantajan välisen järjestelyn ilmeinen tarkoitus on välttää täytäntöönpanoa. Ulosottoa ei voida kohdistaa työnantajaan, jos palkan pienuus johtuu työntekijän heikosta ammattitaidosta, työn vähyydestä, työnantajan heikosta taloudellisesta tilanteesta tai muusta täytäntöönpanoon liittymättömästä seikasta. Palkan pitää olla myös selvästi tavanmukaista pienempi. Vähäinen ero yleisesti maksettavaan palkkaan ei oikeuta säännöksen soveltamiseen. Tällaisella erolla ei velkojallekaan ole olennaista merkitystä.

Säännös ei soveltuisi tilanteeseen, jossa ulosottoa pyritään kiertämään ottamalla osa palkasta luontoisetuina, mikäli palkka näin lasketuna ei ole selvästi tavanomaista pienempi. Luontoisedut otetaan huomioon palkan määrää laskettaessa niin kuin 4 luvun 6 b §:ssä säädetään. Ongelmaksi jää tilanne, jossa rahapalkkaa ei makseta juuri ollenkaan. Tähän ongelmaan on tarkoitus palata myöhempien osittaisuudistusten yhteydessä.

Säännöksen soveltaminen on mahdollista vain, jos täyttää suoritusta ei ole saatavissa velallisen muista varoista tai tuloista. Sanottu menettely on näin ollen toissijaista. Palkan arvioimiseen voitaisiin lakiehdotuksen mukaan ryhtyä viran puolesta ilman, että velkoja sitä erikseen pyytää.

Perintää ei saisi jatkaa kauempaa kuin säännöksen soveltamisen edellytyksenä olevat perusteet ovat olemassa. Jos velallisen palkkaa korotetaan tai hän siirtyy alemmipalkkaisein

töihin taikka hänen työpanoksensa vähenee, työnantajalle annettu maksukiello olisi peruutettava tai se olisi muutettava uusia olosuhteita vastaavaksi. Samoin olisi meneteltävä silloin, kun löydetään riittävästi velallisen muita ulosmittauskelpoisia varoja. Työsuhteen päättyessä maksukiello luonnollisesti lakkaisi. Jos työsuhdetta kuitenkin välittömästi jatketaan ja jos voidaan katsoa, että kysymys on pyrkimyksestä välttää ulosmittaus, voitaisiin maksukiello pitää keskeytyksettä voimassa.

Yritys, joka työntekijänsä kanssa ryhtyy tässä tarkoitettuun järjestelyyn, on useimmiten joko velallisen perheenjäsenen tai muun läheisen määräysvallassa. Jos vieraan omistamassa tai hallitsemassa yrityksessä kuitenkin havaitaan tällaisia järjestelyjä, voidaan myös niiden johdosta ulosotto kohdistaa työnantajaan. Velallisen omaan yritykseen säännöstä ei velallisen asemasta aiheutuvien tulkintavaikeuksien vuoksi sovellettaisi.

Osoituksena säännöksen soveltamisedellytysten olemassaolosta saattaa olla, että velallisen elintaso on selvästi korkeampi kuin ilmoitetulla palkalla on mahdollista. Työehtosopimuksen mukaisen palkan selvästi alittava palkka voi myös olla todiste ulosmittauksen välttämistarkeituksesta. Säännöstä sovellettaessa on käytettävä kokonaisharkintaa. Ulosottomiehen olisi perusteltava maksukiellon perusteena oleva päätös riittävän yksityiskohtaisesti.

Jos työnantaja ei noudata maksukielloa, ulosottomiehelle tilitettäväksi määrätty rahamäärä voidaan välittömästi palkan arvioimisesta tehdyn päätöksen ja sen perusteella työnantajalle annetun maksukiellon nojalla ulosmitata työnantajan omaisuudesta ulosottolain 4 luvun 18 d §:n mukaisesti.

Työnantajayrityksen kirjanpitoon merkitystä palkan määrästä poikkeaminen edellyttää velallisen, työnantajan ja tarvittaessa myös velkojan kuulemista ennakkolta. Velkojan kuuleminen on sitä perustellumpaa, mitä epäselvemmästä asiasta on kysymys. Myös velkojalla saattaa olla aihetta hakea ulosottomiehen päätökseen muutosta tai nostaa täytäntöönpanoriitakanne käräjäoikeudessa. Asianosaisia voidaan kuulla suullisesti ulosottomiehen kansliassa tai varaamalla heille tilaisuus antaa kirjallinen vastaus. Kuulemisen jälkeen ulosottomiehen olisi annettava asiassa perusteltu kirjallinen päätös. Päätöksessä todettaisiin maksetun palkan ja paikkakunnan palkkatason mukaisen kohtuullisen työpalkan välinen ero

tus sekä viimeksi mainitun työpalkan perusteella määräytyvä, velkojalle tilitettävän osuuden suuruus.

Ulosottomiehen on annettava työnantajalle tiedoksi päätös ja maksukiello sekä velvoite päätöksessä mainitun määrän suorittamisesta ulosottomiehelle määräjain. Ulosottomiehen päätös olisi voimassa siitä alkaen, kun se on annettu palkan maksajalle tiedoksi.

Jos päätös annetaan työnantajalle tiedoksi postin välityksellä, asiakirjat olisi suositeltavaa lähettää kirjattuna tai saantitodistusta vastaan. Tällöin olisi kiistatonta, että työnantajaa vastaan voidaan palkanpidätyksen laiminlyöntitapauksessa heti ryhtyä ulosottolain 4 luvun 18 d §:n mukaisiin toimiin.

Säännöksen tarkoittamassa menettelyssä noudatetaan ja sen oikeusvaikutuksiin sovelletaan muutoin palkan ulosmittauksesta voimassa olevia säännöksiä.

Pykälän 2 momenttiin tulisi nykyisen momentin korvaava säännös työnantajan maksuvelvollisuuden saattamisesta täytäntöönpanoriitana käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Säännös korvaisi samalla 4 luvun 9 c §:n.

Nykyiseen ulosottolain 4 luvun 9 b §:n 2 momenttiin sisältyy mainitussa pykälässä tarkoitettua ulosotonhaltijan päätöstä koskeva muutoksenhakukiello. Kun ulosottomies ehdotuksen 4 luvun 9 b §:n 1 momentin nojalla päättäisi asiasta, on perusteltua, että päätökseen voidaan hakea valittamalla muutosta käräjäoikeudelta. Käräjäoikeuden päätöksiä koskevat valituskiellot ja hovioikeudessa vaadittava valituslupaa koskevat kysymykset sopivat parhaiten käsiteltäväksi hovioikeusmenettelyn uudistamisen yhteydessä.

Velallisen muutoksenhakuoikeus ratkaistaisiin ehdotuksen 10 luvun 1 §:n 1 momentin perusteella, jonka mukaan valitusoikeus ulosottomiehen päätöksestä on sillä, jonka oikeutta päätös koskee. Ulosottomiehen päätös velallisen kohtuullisen työpalkan rahamäärästä, josta ulosmittaus toimitetaan, on välittömästi sivuliseen eli työnantajaan kohdistuva velvoite. Päätös ei muuta velallisen ja työnantajan välistä sopimusta, vaan asettaa työnantajalle sopimuksesta huolimatta tietyn maksuvelvollisuuden. Näin ollen näyttäisikin siltä, että velallisella ei olisi välitöntä itsenäistä muutoksenhakuintressiä. Vaikka asian ratkaiseminen on tulkinnallista ja jossain poikkeustapauksessa velallisen muutoksenhakuintressi saattaisi olla todellinen, velallisella ei kuitenkaan pääsään-

toisesti olisi oikeutta hakea muutosta ulosottomiehen päätökseen palkan rahamäärän vahvistamisesta. Velalliselle ei myöskään ehdotuksen 9 luvun 8 §:n mukaan voitaisi antaa osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen.

9 c §. Pykälän 1 ja 2 momenteissa on säännös velkojan oikeudesta ajaa tuomioistuimessa kannetta työnantajan velvoittamiseksi 9 b §:n mukaiseen vastuuseen sekä työnantajan oikeudesta hakea takaisinsaantia hänelle määrätyn maksuvelvollisuuden johdosta. Viittaus täytäntöönpanoriitaa koskeviin säännöksiin ehdotetaan otettavaksi 9 b §:n 2 momenttiin, joka korvaisi 9 c §:n tältä osin.

Ulosottolain 4 luvun 9 c §:n nykyiseen 2 momenttiin sisältyy myös säännös, jonka mukaan tuomioistuimen tulee harkita, vapautettuaan työnantaja maksuvelvollisuudesta takaisinsaantikanteen johdosta, onko työnantaja saava takaisin, mitä hän on jo suorittanut tai osan siitä. Kun ulosottomiehen päätökseen voidaan hakea muutosta ja kun asia voidaan ulosottomiehen osoituksesta tai ilman osoitusta heti saattaa täytäntöönpanoriitana käräjäoikeuden käsiteltäväksi ja täytäntöönpano keskeyttää, ei tähän erityissäännökseen enää ole tarvetta. Näin siitäkkin syystä, että ehdotuksen 9 luvun 12 §:n 2 momentin mukaan kertyneet varat saadaan nostaa vain vakuutta vastaan ennen kuin täytäntöönpanoriidassa annettu tuomio on saanut lainvoiman.

Pykälän 3 momenttiin sisältyy velkojan vahvistuskanteeseen ja työnantajan takaisinsaantikanteeseen liittyvä säännös, jonka mukaan alioikeuden päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Nämä kanteet ehdotetaan korvattavaksi täytäntöönpanoriitaa koskevalla kanteella. Ehdotuksen 9 luvun 12 §:n 1 momenttiin sisältyy täytäntöönpanoriitaa koskeva säännös, jonka mukaan ulosottomiehen on otettava täytäntöönpanoriidassa annettu ratkaisu täytäntöönpanon perusteeksi ja jatkettava täytäntöönpanoa tai peruutettava se. Täytäntöönpanon jatkaminen ei säännönmukaisesti edellytä tuomioistuimen päätöksen lainvoimaisuutta, mutta kertyneet varat voidaan lainvoimaa vailla olevan päätöksen nojalla tilittää ainoastaan vakuutta vastaan. Myös ulosotto-perustetta koskeva valitus aiheuttaa ulosottolain 6 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan, että varat voidaan tilittää vain vakuutta vastaan.

Ehdotusta valmisteltaessa ei ole myöskään pidetty perusteltuna, että ulosottolain 4 luvun 9 b §:ssä tarkoitettua palkan määrän vahvista-

mista koskevassa täytäntöönpanoriidassa annettuun hovioikeuden tuomioon ei saisi hakea muutosta. Kysymyksessä olisi tietyn tyyppistä täytäntöönpanoriitaa koskeva poikkeussäännös, johon ei ole tarvetta ottaen huomioon tuomion täytäntöönpanon mahdollisuus lainvoimaa vailla olevanakin. Tämän vuoksi nykyiseen 4 luvun 9 c §:n 3 momenttiin sisältyvä muutoksenhakukielto voidaan kumota.

Mainitut seikat huomioon ottaen ulosottolain 4 luvun 9 c § voidaan kokonaisuudessaan kumota.

10 §. Ulosottolain 4 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan velalliselta ei saa ulosmitata mitään, joka havaitaan toisen omaksi. Ulosmittausta ei myöskään tule toimittaa toisen haitaksi, jolla on oikeus velallisen omistamaan esineeseen. Tästä seuraa, että milloin esitetään luotettava selvitys siitä, että velallisen asunnosta tai muualta hänen hallinnastaan tavatun esineen omistaja on sivullinen, tuo esine on jätettävä ulosmittaamatta.

Ulosottolain nykyisessä 4 luvun 10 §:ssä säädetään kanneoikeudesta tapauksessa, jossa sivullinen omistusoikeuteensa vedoten vaatii esinettä itselleen. Ehdotuksessa on ulosottolain 9 luvun 6—13 §:iin otettu täytäntöönpanoriitaa koskevat yksityiskohtaiset menettelysäännökset. Niiden nojalla sivullisen oikeus voidaan saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Näitä uusia säännöksiä vastaavat nykyiset ulosottolain 4 luvun 10 §:n menettelysäännökset ehdotetaan poistettaviksi.

Muutetun 4 luvun 10 §:n 1 momenttiin jäisi nykyinen, esineen hallintaan perustuvaa omistusoikeusolettamaa ilmentävä säännös, jonka mukaan velallisen katsotaan omistavan hallussaan olevan irtaimen omaisuuden jollei sivullinen todista omistusoikeuttaan. Myös velallinen voisi esittää riittävän selvityksen sivullisen omistusoikeudesta. Jos sivullisen omistusoikeutta ei pystytä todistamaan, ulosottomies voisi ulosmitata sanotun omaisuuden taikka, jos väite on esitetty vasta ulosmittauksen jälkeen, jatkaa täytäntöönpanoa sivullisen väitteestä huolimatta. Momenttiin tulisi myös säännös sivullisen väitteen johdosta annettavasta osoituksesta 9 luvun 6 §:n mukaisen täytäntöönpanoriidan vireillepanoon. Jos sivullinen olisi esittänyt 9 luvun 6 §:ssä tarkoitettuja todennäköisiä perusteita ja omistusoikeutta koskeva kysymys olisi tullut sanotussa pykälässä tarkoitettulla tavalla epäselväksi, ulosottomies voisi antaa osoituksen täytäntöönpanoriit-

dan nostamiseen ja keskeyttää samalla täytäntöönpanon. Velallisen väitteen johdosta osoitusta ei voitaisi antaa.

Koska 9 luvun 6 §:n mukainen osoitus edellyttää väitteen esittäjältä todennäköisyysnäyttöä, voidaan todennäköisiä perusteita koskeva maininta poistaa ulosottolain 4 luvun 10 §:stä. Huomioon ottaen momentissa ilmaistu hallintaan perustuva omistusoikeusolettama, tarkoitusta ei ole, että osoituksia välioikeudenkäyntiin ryhdyttäisiin antamaan nykyistä helpommin.

Ulosottolain nykyisessä 4 luvun 10 §:n 3 momentissa on säännös velkojan oikeudesta ajaa kannetta. Ehdotuksen 9 luvun 7 ja 8 §:n nojalla myös velkojalle voitaisiin antaa osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen. Velkoja voisi lisäksi ajaa kannetta ilman osoitusta ehdotuksen 9 luvun 9 §:n nojalla. Täten 4 luvun 10 §:ään ei enää ole tarvetta ottaa erillistä säännöstä velkojan oikeudesta.

Säännöksen 2 ja 3 momenttiin jäisivät pääosin nykyistä 4 ja 5 momenttia vastaavat säännökset 3 luvun 35 §:n nojalla peräytyvän oikeustoimen huomioon ottamisesta täytäntöönpanoriitaa käsiteltäessä sekä velallisen aviopuolison asemasta ulosmittauksesta.

Ehdotuksen 9 luvun 12 §:ssä on säännös täytäntöönpanon jatkamisesta täytäntöönpanoriidan ratkaisun jälkeen. Säännöksen mukaan täytäntöönpanoa ehdotuksen 4 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa voitaisiin jatkaa, kun tuomioistuin on määrännyt, että sivullisen oikeus ei estä täytäntöönpanon loppuun saattamista tai sivullisen kanteen hylätään taikka velkojan kanteen hyväksytään. Ennen kuin täytäntöönpanoriidassa annettu ratkaisu on saanut lainvoiman, kertyneet varat saisi nostaa vain vakuutta vastaan. Tämän vuoksi nykyiset 4 momentin säännökset täytäntöönpanon jatkamisesta ja kertyneiden varojen nostamisesta vakuutta vastaan ehdotetaan poistettaviksi.

Osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen antaisi ulosottomies eikä siihen ehdotuksen 9 luvun 6 §:n 4 momentin mukaan saisi hakea muutosta. Osoitus voitaisiin antaa täytäntöönpanon missä vaiheessa tahansa. Rahasaamisen täytäntöönpanossa osoitusta ei kuitenkaan voitaisi antaa enää lopputilityksen suorittamisen ja varojen (velkojalle) lähettämisen jälkeen. Avustavan ulosottomiehen tulisi ilmoittaa asiasta ulosottomiehelle katsoessaan, että asia on sivullisen väitteen johdosta tullut epäselväksi. Sivullinen voisi vaatia ulosottomie-

heltä myös itseoikaisua, ja ulosottomies voisi tällöinkin antaa täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen. Jos osoitusta ei annettaisi, sivullinen voisi nostaa täytäntöönpanoriidan ilman osoitusta tai hakea valittamalla muutosta ulosottomiehen täytäntöönpanotoimeen. Käräjäoikeus voisi valitusta käsitellessään antaa täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen. Nykyinen 4 luvun 10 §:n 2 momentin ulosotonhaltijan toimivaltaa koskeva säännös on mainitut seikat huomioon ottaen tarpeeton.

Sivullisen on nykyisen ulosottolain 4 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan pantava ulosoton torjuntakanne vireille kolmen kuukauden määräajassa ulosmittauksen jälkeen ja ilmoitettava samassa ajassa kanteen nostamisesta ulosottomiehelle. Sivullisen tekemän ulosmittausvalituksen johdosta ulosotonhaltija voi ulosottolain 4 luvun 10 §:n 2 momentin nojalla osoittaa sivullisen nostamaan kanteen samassa määräajassa ulosotonhaltijan päätöksen tiedoksisaamisesta lukien. Sivullisen ulosmittausvalitukselle ei nykyisessä laissa ole asetettu määräaikaa. Vakiintuneen käytännön mukaisesti sallitaan sivullisen ulosmittausvalitus ulosottolain 4 luvun 10 §:ssä säädetystä määräajasta riippumatta siihen asti, kun lopputilitys on asiassa tehty.

Ehdotus merkitsee muutosta nykyiseen tilanteeseen, koska ehdotuksen 10 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan määräaika valituksen tekemiseen lasketaan sivullisellekin siitä, kun hän on saanut tiedon täytäntöönpanotoimesta tai ulosottomiehen päätöksestä. Ulosottomies tai ulosottovalitusta tutkiva tuomioistuin voisi puolestaan antaa edellä mainitulla tavalla määräaikaan sidotun osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen niin kauan kuin lopputilitystä ei ole suoritettu ja varoja lähetetty velkojalle, mikäli osoitusta ei aikaisemmin ole annettu.

Kanteen nostamisen määräaika on ehdotuksen 9 luvun 10 §:ssä lyhennetty neljään viikkoon laskettuna osoituksen tiedoksisaamisesta. Kanteen nostamisesta määräajassa ulosottomiehelle ilmoittaminen ei enää olisi kanteen tutkimisen edellytys. Nykyisen ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on johtanut kanteen tutkimatta jättämiseen (KKO 1992:22). Jos ulosottomies on antanut osoituksen täytäntöönpanoriidan vireillepanoon, hän saisi kanteesta tiedon, kun käräjäoikeus ehdotuksen 9 luvun 17 §:n nojalla ilmoittaisi täytäntöönpanon keskeytysmääräyksestä. Jos täytäntöönpanoa ei määrättäisi keskeytettäväksi, asianosaisen edun

mukaista olisi ilmoittaa kanteesta ulosottomiehelle, koska kanteen vireilläolo estäisi ehdotuksen 9 luvun 12 §:n mukaan varojen nostamisen ilman vakuutta. Tuomioistuimen olisi 9 luvun 6 §:n mukaan ilmoitettava antamastaan osoituksesta ulosottomiehelle. Ulosottomies saisi tiedon osoituksen mukaisen riidan vireillepanosta yllä selostetulla tavalla.

Jos asianosainen ilman osoitusta nostaisi riidan, tuomioistuimen tulisi riidan vireille tulon jälkeen 9 luvun 11 §:n 2 momentin nojalla pyytää asiasta ulosottomiehen lausunto. Näin ulosottomies olisi selvillä vireillä olevasta riidasta. Takarajan kanteen nostamiselle muodostaisi tässäkin tapauksessa 9 luvun 9 §:n 1 momentin ja 6 §:n 2 momentin mukaan lopputilityksen suorittaminen ja varojen lähettäminen.

Sivullisen käytettävissä omaisuuteensa kohdistuvan ulosoton torjumiseksi olisi näin ollen määräjassa tehtävä ulosottovalitus ja mahdollisuus nostaa täytäntöönpanoriitaa koskeva kanne joko ulosottomiehen osoituksesta tai ilman osoitusta. Vireillepannun täytäntöönpanoriidan suhteesta ulosottovalitukseen on säännös ehdotuksen 9 luvun 13 §:ssä. Myös velkoja voisi valittaa ulosottomiehen päätöksestä, jolla sivullisen väite on hyväksytty, jos väitteen hyväksyminen kokonaan tai osittain estää velkojan saatavan perimisen. Velkojalle voitaisiin myös antaa osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen ja hän voisi panna täytäntöönpanoriidan vireille ilman osoitusta.

Velallisella ei oikeuskäytännössä ole nykyisin katsottu olevan oikeutta valittaa ulosmittauksesta sillä perusteella, että omaisuus kuuluu sivulliselle. Velallisella ei myöskään ole ollut oikeutta sivullisen omistusoikeutta koskevan vahvistuskanteen ajamiseen. Ehdotukseen ei otettaisi nimenomaista säännöstä velallisen oikeudesta valittaa sillä perusteella, että omaisuus kuuluu sivulliselle, vaan asia jäisi oikeuskäytännön varaan ja ratkeaisi yleisten prosessuaalisten periaatteiden mukaisesti.

Pääsääntö olisi, ettei velallisella ole riittävää muutoksenhakuinnostia; poikkeuksellisesti muutoksenhakutarve kuitenkin voisi olla. Jos esimerkiksi velallinen kykenee näyttämään sivullisen omistusoikeuskysymyksen suhteen oman itsenäisen valitusintressin, kuten esimerkiksi korvausvelvollisuusuhan, voitaisiin valitus tutkia.

Oikeustieteellisessä kirjallisuudessa on suhtauduttu velallisen valitusoikeuteen myönteisesti (ks. Tauno Ellilä, Ulosotto-oikeuden yleiset

opit. Porvoo 1970 s. 476—477 sekä Jouko Halila—Erkki Havansi, Ulosotto-oikeuden opikirja. Vammala 1986 s. 294). Silloinkaan kun valitus velallisen tekemänä tutkittaisiin, hänelle ei voitaisi antaa osoitusta nostaa täytäntöönpanoriitakanne. Sivullisen tulisi itse huolehtia oman omistusoikeutensa vahvistamisesta. Jos sivullinen ei haluaisi oikeuttaan vahvistettavaksi, ei velallinenkaan voisi toimia vastoin sivullisen tahtoa.

Täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen laiminlyönnin seurauksista säädettäisiin 9 luvun 10 §:n 2 momentissa.

Säännöksen sanamuotoa on samalla myös selvennetty ja nykyaikaistettu. Tällöin on muun muassa nykyisen 4 luvun 10 §:n 1 momentin vanhahtava ilmaisu ”velallisen pesässä” korvattu ilmaisulla ”velallisen hallinnassa”. Tämä muutos on pelkästään kielellinen eikä sillä ole haluttu muuttaa säännöksen nykyisen sanamuodon mukaista tulkintaa.

Nykyisin voimassa oleva ulosottolain 4 luvun 10 § koskee ainoastaan irtainta omaisuutta. Maakaaren myötä 1 tammikuuta 1997 voimaastuvan ulosottolain 4 luvun 26 §:n muutoksen mukaan jos sivullinen väittää omistavansa kiinteistön, on soveltuvin osin noudatettava, mitä 4 luvun 10 §:ssä säädetään. Kiinteistön osalta velallisella oleva lainhuuto kiinteistöön toimisi lähtökohtaisesti osoituksena omistusoikeudesta.

5 luku. Ulosmitatun omaisuuden rahaksi muuttamisesta

6 §. Ulosottolain 5 luvun nykyisen 6 §:n 1 ja 2 momentissa on säännökset irtaimen omaisuuden huutokaupasta kuuluttamisesta ja ilmoittamisesta. Säännösten mukaan huutokaupasta ei tarvitse ilmoittaa erikseen velalliselle. Esimerkiksi asunto-osake on voitu laillisesti huutokaupata velallisen tietämättä.

Ehdotuksen 10 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan kaikenlaisen irtaimen omaisuuden huutokauppaa koskeva valitus on tehtävä määräjassa huutokaupasta lukien. Nykyisin valitus on ollut 9 luvun 3 §:n mukaan määräaikaan sidottu vain tietyntyyppisen irtaimen omaisuuden osalta, kuten esimerkiksi alus, ilma-alus tai linja-auto. Muun irtaimen omaisuuden huutokaupasta on voinut valittaa täytäntöönpanon päättymiseen saakka. Jos irtaimen omaisuuden huutokaupasta ilmoittamista koskevaa sään-

nöstä ei muutettaisi, velallinen voisi tietämättään menettää mahdollisuuden valittaa huutokaupasta, vaikka täytäntöönpano ei vielä olisi-kaan päättynyt. Erityistä merkitystä tällä olisi arvokkaan irtaimen omaisuuden osalta.

Mainitusta syystä 5 luvun 6 §:ään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan ulosottomiehen olisi heti ilmoitettava arvokkaan irtaimen omaisuuden huutokauppakuulutuksesta tai -ilmoituksesta velalliselle. Arvokkaana irtaimena omaisuutena voitaisiin pitää esimerkiksi asunto-osaketta tai hyväkuntoista henkilöautoa. Velallisen samalla kertaa myytävän omaisuuden yhteenlasketun arvon tulisi olla ainakin yli 10 000 markkaa, että sitä voitaisiin pitää säännöksen tarkoittamalla tavalla arvokkaana. Arvo määntyisi sen mukaan, mitä omaisuudesta voitaisiin arvioida saatavan sitä normaalisti kohtuullisessa ajassa myydessä.

Ilmoitus voitaisiin tehdä puhelimitse tai tavallisella kirjeellä, koska arvokkaan irtaimen omaisuuden omistaja useimmissa tapauksissa olisi luultavasti itsekin ottanut selvää huutokauppapäivästä tai olisi siitä muutoin tietoinen. Velallisen oikeudenkäyntiosoite olisi myös todennäköisesti ulosottomiehen käytettävissä. Puhelinilmoituksesta ja kirjeen lähettämisestä olisi tehtävä merkintä ulosottopöytäkirjaan. Jos velallisen osoite tai puhelinnumero eivät kuitenkaan olisi ulosottomiehen tiedossa, irtaimen omaisuuden huutokauppaa ei voitaisi määrätä riippuvaksi ilmoituksen tekemisestä. Tämän vuoksi säädettäisiin, että ilmoitusta ei tarvitsi tehdä osoite- ja puhelinnumerotietojen puuttuessa.

9 §. Milloin irtaimen omaisuuden pakkohuutokaupassa korkeimman tarjouksen tehnyt jättää kauppahinnan maksamatta eikä omaisuudesta huutokaupassa saada hintaa, joka peittäisi sekä aikaisemman korkeimman tarjouksen että uuden huutokaupan kulut, erotus saadaan nykyisen 5 luvun 9 §:n 3 momentin mukaan ulosottaa aikaisemman korkeimman tarjouksen tekijältä. Tällä puolestaan on mainitun lainkohdan ja 5 luvun 45 §:n nojalla oikeus nostaa asiasta velkojaa ja velallista vastaan takaisinsaantikanne.

Korvausvelvolliseksi määrätyn huutokaupapaostajan kanneoikeus ehdotetaan nyt säädettäväksi 9 luvun 6—13 §:ssä. Ostajalla olisi joko ulosottomiehen osoituksesta tai ilman osoitusta oikeus ajaa täytäntöönpanoriitaa koskevaa kantea käräjäoikeudessa. Tämän vuoksi viittaus takaisinsaantikanteeseen ehdotetaan pois-

tettavaksi 3 momentista. Momenttiin jäisi edelleen viittaus 5 luvun 45 §:ään, jossa puolestaan on viittaus täytäntöönpanoriitaa koskeviin säännöksiin.

11 §. Tässä lainkohdassa on kysymys aluksen ja ilma-aluksen pakkohuutokaupasta. Säännöksen 4 momentissa oleva maksuvelvollisuutensa laiminlyöneen ostajan takaisinsaantikannetta koskeva viittaus ehdotetaan poistettavaksi samasta syystä kuin 9 §:n kohdalla on sanottu.

21 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti. Ulosottolain 5 luvun 21 §:n 2 momentissa luetellaan ne asianosaiset, joille tieto velkojainkeskustelusta on annettava erillisellä kutsukirjeellä. Kutsukirjettä koskevassa lainkohdassa ei mainita erikseen velallista ja kiinteistön omistajaa, mutta oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että sanottu kutsu on lähetettävä myös kiinteistön omistajalle, joka yleensä on ulosottovelallinen. Huutokauppakuulutuksessa on 5 luvun 21 §:n 1 momentin mukaan puolestaan kehoitettava kaikkia asianomistajia valvomaan oikeutensa. Velalliselle on 5 luvun 24 §:n mukaan, jos hän on läsnä, varattava tilaisuus lausua mielipiteensä valvotuista ja asiakirjoista ilmenevistä saamisvaatimuksista.

Takaisinsaannin ollessa nykyisen 6 luvun 14 §:n mukaan käytettävissä, ei velallisen kutsusta velkojainkeskusteluun ja sieltä poisjäännin uhkaa ole tarvinnut järjestää. Kun takaisinsaantikanne ehdotetaan korvattavaksi täytäntöönpanoriitakanteella, edellyttää velallisen oikeusturva 5 luvun 21 §:n täydentämistä säännöksellä, jossa nimenomaisesti todettaisiin, että sanottu kutsu on lähetettävä myös velalliselle. Jos velallinen ei olisi kiinteistön omistaja, olisi kutsu lähetettävä myös omistajalle. Kutsussa olisi ilmoitettava, että riitautukset velkojainluetteluun otettavia vaateita vastaan on esitettävä velkojainkeskustelussa. Ainoa poikkeus tästä olisi ehdotuksen 6 luvun 12 §:n mukainen tilanne, jossa jako-osa on laitettu erilleen saamistodisteen esittämistä varten. Tällöin riitautus olisi mahdollista suorittaa vielä silloin, kun velkoja ilmaantuu nostamaan kyseisiä varoja.

Kuten kohdassa 6.2. on todettu, vuoden 1997 alusta voimaan tulevan maakaaren yhteydessä ulosottolain 5 luvun 21 § on muutettu. Tästä syystä pykälään nyt ehdotettu 3 momentti olisi voimassa vain väliaikaisesti vuoden 1996 joulukuun ajan.

45 §. Ulosottolain 5 luvun 45 § koskee kiinteistön pakkohuutokaupan jälkeen tapahtuvaa

kauppasumman maksamista. Jos ostaja on laiminlyönyt maksuvelvollisuutensa ja tämän vuoksi on jouduttu pitämään uusi huutokauppa, aikaisemmalta ostajalta perittävä kauppahintojen erotus ehdotetaan 3 momentin nojalla ulosotettavaksi ensimmäiseltä ostajalta huutokauppapöytäkirjan nojalla ilman ulosotonhaltijan määräystä, joka nykyisin on tarpeen. Lainkohtaan tulisi myös viittaus takaisinsaantikanteen korvaaviin täytäntöönpanoriitaa koskeviin 9 luvun säännöksiin, jolloin nykyinen 4 momentti voidaan kumota. Säännökseen ehdotetaan selkeyden vuoksi edelleen, että korvausta saa periä vain panttauksen tai takauksen määrään asti. Tämä rajoitus ei kuitenkaan koskisi ostajan omistamaa panttia. Samalla säännöksen sanamuotoa on selvennetty.

Toimivallan siirto ulosotonhaltijalta ulosottomiehelle liittyy jo aikaisemmin mainitulla tavalla ulosotonhaltijan lakkauttamiseen ja ulosottolain nykyisten takaisinsaantikanteiden korvaamiseen täytäntöönpanoriitaa koskevilla säännöksillä.

Ulosottolain 5 luvun 45 §:n 4 momentissa nykyisin oleva takaisinsaantikanne jää tarpeettomaksi ehdotuksen 9 luvun 6—13 §:ssä tarkoitettun yleisen täytäntöönpanoriitaa koskevan kanteen vuoksi. Viittaus 9 luvun säännöksiin on edellä mainitulla tavalla otettu 45 §:n 3 momenttiin. Tästä syystä 45 §:n 4 momentti voidaan kumota.

6 luku. Ulosmittauksesta kertyneitten varain tiilyksestä ja jakamisesta

12 §. Ulosottolain nykyinen 6 luvun 12 § koskee tilannetta, jossa riitaiselle tai ehdonalaiselle vaatimukselle taikka kiinnitetylle saamiselle ulosottolain 5 luvun 31 §:ssä mainitussa tapauksessa on laskettu jako-osa irtaimesta tai kiinteästä omaisuudesta. Jako-osa on tuolloin pantava erilleen, kunnes kysymys velkojan oikeudesta on lopullisesti ratkaistu taikka ehto tullut täytetyksi tai lakannut olemasta. Sanotua pykälää on vuoden 1997 alusta voimaan tulevalla lailla muutettu uuden maakaaren yhteydessä. Sanotusta syystä pykälä nyt ehdotetussa muodossaan olisi voimassa vain joulukuun 1996.

Ehdotuksen 6 luvun 12 §:n 1 momenttiin tulisi nykyistä vastaava säännös ehdollisen vaatimuksen ja 5 luvun 31 §:ssä tarkoitettun kiinnitetyn saatavan osalta.

Nykyisen 6 luvun 12 §:n mukaan velkoja osoitetaan nostamaan kanne alioikeudessa, jos saatava, jonka ulosottomies on kiinteistön tai siihen rinnastettavan omaisuuden pakkohuutokaupassa merkinnyt velkojainluetteloon, on riitautettu ja sille on kertynyt jako-osa. Kysymyksessä ei ole muutoksenhakukeino ulosottomiehen päätökseen vaan riitaista saatavaa koskeva vahvistuskanne. Vahvistuskanteen voi nostaa toinenkin velkoja, jonka oikeus on saatavan olemassaolosta riippuvainen.

Jos taas velallinen ei ole irtaimen omaisuuden huutokaupan yhteydessä myöntänyt esimerkiksi pantti- tai pidätysoikeuteen perustuvaa velkojan vaatimusta oikeaksi, ulosottomiehen on ulosottolain 6 luvun 5 §:n mukaisesti kutsuttava velkoja ja velallinen kokoukseen keskustelemaan asiasta. Riitaisen saamisen osalle jakoluettelon mukaan tuleva jako-osa pannaan tällöinkin 6 luvun 12 §:n mukaisesti erilleen, kunnes kysymys velkojan oikeudesta on lopullisesti ratkaistu.

Jos velkojalle kiinteän tai irtaimen omaisuuden pakkohuutokaupassa on velallisen riitauttamisesta huolimatta annettu jako-osa saamisesta, jota ei ole maksettavaksi tuomittu, velallisella on ulosottolain 6 luvun 14 §:n nojalla oikeus kuuden kuukauden kuluessa jaon tai eräissä tapauksissa huutokaupan lainvoimaiseksi tulosta nostaa takaisinsaantikanne velkojaa vastaan.

Ehdotuksessa nykyisen 6 luvun 12 §:n vahvistuskanne ja 6 luvun 14 §:n takaisinsaantikanne on korvattu 9 luvun 6 §:n täytäntöönpanoriidalla. Asiaa koskeva säännös tulisi 6 luvun 12 §:n 2 momenttiin. Jos velallinen riitauttaa velkojan saatavan velkojainkeskustelussa, ulosottomiehen olisi osoitettava joko velkoja tai velallinen nostamaan täytäntöönpanoriita edellyttäen, että asia on riitautuksen johdosta tullut epäselväksi. Osoitus olisi ehdotuksen 9 luvun 8 §:n mukaisesti annettava velkojalle, jos hänen saatavansa olemassaolo velallisen väitteen johdosta on muuttunut riitaiseksi ja ulosottomies katsoo asian niin epäselväksi, että sen selvittely vaatii tuomioistuinkäsittelyä riita-asian muodossa. Osoituksen antaminen velkojalle velallisen riitautuksen johdosta tulee kysymykseen erityisesti silloin, kun velkoja on saamassa jako-osan panttioikeuden nojalla ilman täytäntöönpanokelpoista ulosottooperustetta. Jos taas velallinen esittää sellaisen väitteen, jonka hänen tulisi itse näyttää toteen, osoitus annettaisiin velalliselle. Viimeksi mainitunlaisia väitteitä oli-

sivat etenkin ehdotuksen 9 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut kuten esimerkiksi maksu- ja vanhentumisväite.

Ulosottomiehen on nykyisin vallitsevan näkemyksen mukaan otettava viran puolesta kantaa kaikkien vaateiden etuoikeusjärjestykseen. Ulosottomiehen sanottuihin ratkaisuihin on mahdollista hakea muutosta valittamalla kiinteistön ja siihen verrattavan omaisuuden osalta velkojainluettelosta ja muussa tapauksessa jakoluettelosta. Mikään ei kuitenkaan estä velallista tai toista velkojaa tekemästä muistutusta myös saatavan etuoikeudesta. Jos muistutus etuoikeudesta tehdään ja ulosottomies katsoo etuoikeuskysymykseen liittyvän toteennäyttämisen tai todistelun poikkeuksellisesti vaativan tuomioistuinkäsittelyä, hän voisi antaa ehdotuksen 9 luvun 6 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla osoituksen täytäntöönpanoriitaan. Koska ulosottomiehen on viran puolesta otettava kantaa etuoikeusjärjestykseen, olisi ulosottomiehen saatavalle alustavasti määräämää etuoikeutta pidettävä lähtökohtana osoitusta annettaessa. Tämän vuoksi osoitus annettaisiin sille asianosaiselle, joka vaatii parempaa etuoikeutta kuin mitä saatavalle ulosottomiehen näkemyksen mukaan kuuluisi. Jos taas toinen velkoja väittää, että saatavalla ei ole ulosottomiehen hyväksymää etuoikeutta, osoitus tulisi antaa väitteen esittäjälle.

Kaikissa sanotuissa tapauksissa jako-osa olisi pidettävä erillään niin kauan kuin täytäntöönpano on keskeytyneenä. Jos tuomioistuin ei määräisi täytäntöönpanoa täytäntöönpanoriidan vuoksi keskeytymään, jako-osa ehdotuksen 9 luvun 12 §:n säännös huomioon ottaen voitaisiin kuitenkin suorittaa vain vakuutta vastaan täytäntöönpanoriidan ollessa vireillä. Kanteen nostamisen laiminlyönnistä aiheutuisi, että jako-osa tilitettäisiin luettelon mukaisesti. Jos osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen olisi kuitenkin annettu jako-osan saajalle ja hän laiminlöisi kanteen nostamisen, jako-osa annettaisiin muille velkojille ehdotuksen 9 luvun 10 §:n 2 momentin perusteella.

Jos saatavaa koskeva riita olisi jo vireillä, uutta osoitusta riidan nostamiseen ei annettaisiin. Täytäntöönpanoriitaa koskevaa osoitusta ei tarvitsisi antaa lainkaan, mikäli ulosottomies pitäisi asiaa selvänä. Tällöin velkojalla ja velallisella olisi oikeus hakea muutosta ulosottomiehen päätökseen ehdotuksen 10 luvun 3 §:n mukaisessa määräajassa huutokaupasta tai kauppahinnanjaosta. Asianosainen, joka on

esittänyt muistutuksensa jo velkojainkeskustelussa tai 6 luvun 5 §:n mukaisessa kokouksessa, voisi myös nostaa täytäntöönpanoriidan ilman osoitusta niin kauan kuin muistutusta ei olisi ratkaistu ulosottomiehen lainvoimaisella täytäntöönpanotoimella tai päätöksellä.

Pykälän 3 momenttiin tulisi poikkeussäännös sitä tilannetta silmällä pitäen, että riitautetusta saatavasta ei ole esitetty saamistodistetta. Tavallisesti kysymys on kiinnitetystä haltijavelkakirjasta, jolle 5 luvun 26 §:n mukaan tulee laskea jako-osa, vaikka velkakirjaa ei esitetäkään. Velkakirjan esittämättä jättäminen voi johtua esimerkiksi siitä, että velkakirja ei ole minkään saatavan vakuutena tai saaminen on muutoin lakannut. Kysymyksessä voisi myös olla esimerkiksi vahingonkorvaussaatavaa koskeva saamistodiste, joka ei perustu velkakirjaan, sekä muukin velkakirjaan perustumaton saaminen, josta ei esitetä saamistodistetta.

Jos kukaan velkojista ei ole ilmoittanut velkakirjaan perustuvaa saatavaansa, ei saatava velallisen tai toisen velkojan mahdollisista väitteistä huolimatta olisi sillä tavoin riitainen, että voitaisiin antaa osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen. Koska mahdollinen velkoja ei olisi tiedossa, ei ulosottomiehellä olisi myöskään selvyyttä riidan asianosaisista. Tämän vuoksi momentissa säädetään, että saatavan olemassaolo ja etuoikeus voitaisiin saattaa täytäntöönpanoriitana ratkaistavaksi vielä siinä vaiheessa, kun velkoja esittää saamistodisteen ja vaatii jako-osaa ehdotuksen 6 luvun 18 §:n määräajassa. Jos saatavaa vastaan olisi esitetty väitteitä jo velkojainkeskustelussa taikka jos muutoin ilmenisi aihetta, ulosottomiehen tulisi kuulla velallista ja niitä velkojia, joille jako-osa 6 luvun 13 §:n mukaisesti toissijaisesti maksettaisiin. Tarvittaessa ulosottomies voisi kutsua sanotut asianosaiset "jatkettuun velkojainkeskusteluun", jossa asianosaiset voisivat erilleen pannun jako-osan osalta esittää väitteitä samaan tapaan kuin varsinaisessa velkojainkeskustelussakin. Jos velkojan oikeus nostaa jako-osa tulisi väitteiden johdosta epäselväksi, ulosottomies antaisi osoituksen täytäntöönpanoriidan vireillepanoon.

Ehdotus muuttaisi erityisesti velallisen asemaa, koska hän ei enää voisi nykyistä 6 luvun 14 §:ää vastaavalla tavalla takaisinsaantiteitse hakea muutosta ulosottomiehen päätökseen, jolla velallisen myöntämättä on annettu jako-osa saamisesta, jota ei ole maksettavaksi tuomittu. Velallinen kutsuttaisiin kuitenkin ehdo-

tuksen 5 luvun 21 §:n 3 momentin mukaisesti kiinteää ja siihen rinnastettavaa omaisuutta koskevaan velkojainkokoukseen samoin kuin 6 luvun 5 §:n nojalla tuossa lainkohdassa tarkoitettuun, pantti- tai pidätysoikeuden alaista irtainta omaisuutta koskevaan kokoukseen. Hänellä olisi mahdollisuus riitauttaa velkojan saaminen ja saada osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen tai itse nostaa sanottu riita sekä valittaa ulosottomiehen päätöksestä. Velallisen oikeusturva ei näin ollen ehdotetun muutoksen vuoksi heikkenisi.

Koska täytäntöönpanoriidan käsittelevä käräjäoikeus määräytyisi ehdotuksen 9 luvun 11 §:n 1 momentin mukaisesti, nykyisin 6 luvun 14 §:ssä oleva viittaus kiinteistön sijaitsemispaikkakunnan tuomioistuimeen ei olisi tarpeen.

14 §. Nykyisen 6 luvun 14 §:n korvaisi edellä esitetyllä tavalla ehdotuksen 6 luvun 12 §:n 2 momentti, joten 14 § voitaisiin kumota.

15 §. Pykälän 1 momentin mukaan ennen kuin kiinteistön tai siihen rinnastettavan omaisuuden huutokauppa taikka muun omaisuuden kauppahinnan jako on saanut lainvoiman, velkoja saa nostaa jako-osansa vain vakuutta vastaan, jolleivät muut asianosaiset suostu siihen, että jako-osa saadaan nostaa ilman vakuutta. Milloin huutokauppa ei ole saanut lainvoimaa, vaaditaan 2 momentin mukaan myös ostajan suostumus, paitsi jos valitus koskee ainoastaan velkojien keskinäistä etuoikeutta.

Ehdotuksen 10 luvun 5 §:n 2 ja 3 momentin nojalla kauppahinnan jaosta ja lopputilityksestä voitaisiin määrääjässä valittaa. Säännös koskisi lopputilitystä omaisuuden laadusta riippumatta ja myös kiinteän ynnä muun sellaisen omaisuuden kauppahinnan jakoa. Ehdotuksessa ei kuitenkaan muutettaisi 15 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä, joiden mukaan kiinteän ynnä muun sellaisen omaisuuden huutokaupan lainvoimaisuus ja tietyissä tapauksissa myös irtaimen omaisuuden kauppahinnan jaon lainvoimaisuus mahdollistavat varojen nostamisen ilman vakuutta. Koska kiinteän ynnä muun sellaisen omaisuuden kauppahinnan jakoa koskevat valitukset olisivat ilmeisesti harvinaisia ja virheet lainvoimaiseen velkojainluetteloon perustuvassa jakoluettelossa olisivat hyvin epätodennäköisiä, ei olisi syytä yleisesti pitentää ajanjaksoa, jonka kuluessa varat voitaisiin nostaa vain vakuutta vastaan. Vastaavasti tilityksen suorittaminen virheellisesti esimerkiksi lainvoimaisesta jakoluettelosta poikkeavalla tavalla

lienee harvinaista. Koska kuitenkin olisi perusteltua, että jaosta tai tilityksestä määrääjässä valittaneella olisi mahdollisuus saada itselleen toiselle velkojalle liikaa suoritettavat varat, pykälän uudessa 3 momentissa säädettäisiin, että liikaa varoja saaneelta velkojalta voitaisiin ulosottaa hänelle maksetut varat valituksen johdosta annetun lainvoimaisen päätöksen nojalla.

Pykälään ehdotetaan selvyiden vuoksi lisättäväksi myös uusi 4 momentti, jossa olisi viittaussäännös 9 luvun 12 §:n 2 momenttiin. Viimeksi mainitun säännöksen mukaan ennen kuin täytäntöönpanoriidassa annettu tuomio on saanut lainvoiman, kertyneet varat saa jakaa vain panttia ja takausta vastaan. Tämä merkitsisi sitä, että vireillä oleva täytäntöönpanoriita saattaa estää varojen ilman vakuutta nostamisen silloinkin, kun varat 6 luvun 15 §:n mukaisesti muutoin voitaisiin nostaa ilman panttia tai takausta.

17 §. Ehdotettu 6 luvun 12 § edellyttää muutoksia myös luvun 17 §:ään. Samalla on otettava huomioon tulossa oleva ulosotonhaltijan lakkauttaminen. Viimeksi mainitusta syystä 17 §:ää muutettaisiin niin, että ulosottomiehen ei enää säännöksessä mainituissa tapauksissa tarvitsisi tallettaa kertynyttä rahamäärää ulosotonhaltijan määräysvaltaan lääninrahastoon. Ulosottomiehen tulisi ehdotuksen mukaan itse viipymättä tallettaa kysymyksessä olevat varat erikseen luottolaitokseen. Talletetuille rahoille maksettavan koron saisi se, jolle varat sittemmin tilitetään. Ulosoton varmuudenkaan ei enää voida katsoa vaativan maksullista lääninrahastoon tallettamista. Asetuksessa voitaisiin antaa tarkemmat säännökset noudatettavasta menettelystä.

Pykälään tulisi myös sanottu 6 luvun 12 §:n muuttamisesta aiheutuva täsmennys. Ulosottomiehen tulisi antaessaan osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen tallettaa jaossa erilleen pannut rahat luottolaitokseen vasta sen jälkeen, kun täytäntöönpanoriitaa koskeva kante osoituksen mukaisesti olisi pantu vireille. Jos kannetta ei pantaisi vireille, jako-osa tilitettäisiin luettelon mukaisesti ottaen huomioon 6 luvun 13 §:n säännös.

Koska varoja ei enää talletettaisi lääninrahastoon, pykälästä voitaisiin poistaa ulosotonhaltijaa koskevat säännökset. Valittajalla tai velkojalla olisi oikeus nostaa ulosottomiehen tallettamat rahat panttia tai takausta vastaan kuten nykyisinkin, jos hänen vaatimuksensa on

hyväksytty lainvoimaa vailla olevalla tuomiolla tai päätöksellä. Ulosottomies päättäisi tässä tapauksessa rahojen maksamisesta. Muussa tapauksessa ei rahoja enää voitaisi nostaa panttia tai takaustakaan vastaan ennen kuin on ratkaistu, kenellä niihin on oikeus.

Ulosottolain 6 luvun 19 ja 24 §:ää ei ole katsottu tarpeelliseksi muuttaa tässä yhteydessä. Ulosotonhaltijan lakkauttamista koskevassa esityksessä joudutaan näihinkin säännöksiin ehdottamaan muutoksia, jotka tulisivat voimaan samanaikaisesti nyt kysymyksessä olevan säännöksen kanssa.

18 §. Pykälän 1 momentti on kumottu lailla (867/84). Pykälän 2 momentin mukaan, jos velkojalle on laskettu jako-osa, vaikkei saamistodistetta ole esitetty, on velkojalla aikaa todisteen esittämiseen ja rahojen nostamiseen yksi vuosi huutokaupan lainvoimaisuudesta lukien. Jollei hän ilmaannu, lainkohdan tarkoittamat varat saa nostaa vakuutta vastaan henkilö, jolle varat 6 luvun 13 §:n mukaan on ehkä annettava. Velkojalla on kuitenkin yleisen 10 vuoden vanhentumisajan pituinen aika esittää vaatimuksensa ja saada suoritus asetetusta vakuudesta, jos nostettuja varoja ei palauteta.

Ehdotuksen mukaan varat voitaisiin kahden vuoden määräajan jälkeen nostaa ilman vakuutta. Jos velkoja laiminlöisi selvityksen esittämisen, hän menettäisi määräajan päättyessä oikeutensa saada suoritus kertyneistä varoista. Tämä oikeudenmenetys ei kuitenkaan vaikuttaisi velallisen maksuvelvollisuuteen, joka jäisi edelleen voimaan. Tällaista muutosta säännökseen on esittänyt oikeusministeriön asettama työryhmä (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 2/1989) kuitenkin niin, että määräaika olisi yksi vuosi. Kahden vuoden määräaikaa voidaan pitää velkojan kannalta riittävänä ottaen huomioon, että rahojen pitäminen jakamatta useiden vuosien ajan ei ole ulosoton nopeuden ja selkeyden kannalta perusteltua. Käytännössä on myös käynyt niin, että varat kymmenen vuoden vanhentumisajan jälkeen ovat menneet valtiolle, koska toissijaisella velkojalla ei ole ollut mahdollisuutta asettaa kymmeneksi vuodeksi vakuutta nostamansa varojen osalta. Tätäkään lopputulosta ei voida pitää perusteltuna.

Muutos liittyy myös ehdotuksen 6 luvun 12 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen voitaisiin antaa kysymyksessä olevan kahden vuoden määräajan kuluessa. Erityisesti silloin kun saa-

tavaa vastaan on esitetty väitteitä velkojainkestelussa, ulosottomies voisi ennen kuin jako-osa maksetaan kahden vuoden määräajassa ilmaantuneelle velkojalle kuulla velallista ja jako-osan toissijaisesti saavaa velkojaa. Tämän jälkeen ulosottomies voisi vielä 6 luvun 12 §:n 3 momentin mukaisesti antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen. Täytäntöönpanoriita voitaisiin panna vireille myös ilman osoitusta. Jos taas velkoja ei olisi ilmaantunut kahden vuoden määräajan kuluessa, varat jaettaisiin muulle 13 §:ssä tarkoitettulle velkojalle.

Ulosottolain 6 luvun 24 §:n 4 momenttia ei tässä yhteydessä ehdoteta muutettavaksi, vaan säännökseen joudutaan edellä mainitulla tavalla palaamaan päätettäessä ulosotonhaltijan lakkauttamisesta. Tämän lainkohdan mukaan ulosmittauksesta kertyneet rahat joutuvat valtiolle, jollei niitä nosteta kymmenen vuoden kuluessa siitä, kun rahat on ollut talletettava lääninrahastoon. Jos saman ajan kuluessa näytetään, että tuomio, johon täytäntöönpano on perustunut, on muutettu tai kumottu tai että tuomio ei ole saanut lainvoimaa, alkaa kulua uusi kymmenen vuoden pituinen määräaika. Samoin on asian laita, jos ei ole vielä lopullisesti ratkaistu, kenellä on oikeus rahoihin. Ehdotuksen 6 luvun 18 § merkitsi poikkeusta tähän ”kymmenen vuoden sääntöön”, koska varat jaettaisiin kahden vuoden määräajan päätyttyä lopullisesti toissijaiselle velkojalle vakuutta vaatimatta.

8 luku. Ulosottoasiain kuluista

9 §. Pykälän mukaan kuluja niistä ulosottoimista, jotka ovat ehdotuksen 9 luvun mukaisen itseoikaisun johdosta jääneet turhiksi, ei saa periä asianosaiselta, jos oikaisutarpeen on aiheuttanut ulosottomiehen oma virhe. Lähinnä kysymys olisi ehdotuksen 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua virheellisestä lain soveltamisesta, mutta myös muu virheellinen menettely voisi aiheuttaa kulujen perimättä jättämisen. Haki-jalla, joka olisi suorittanut kuluja ennakolta, olisi tällöin oikeus saada takaisin enakkona maksamansa erät. Sellaiset kulut, jotka aiheutuisivat jo ennen ulosottomiehen virheellistä menettelyä asianmukaisesti suoritetuista ulosottoimista, jäisivät ulosoton asianosaisten korvattaviksi.

Säännös koskisi ulosottotoimituksista aiheutuvia kustannuksia eli varsinaisia ulosottokulu-

ja samoin kuin ulosottomaksuja, jotka johtuvat ulosottoviranomaisten virkatoimista. Perityt maksut olisi säännöksen nojalla palautettava ne suorittaneelle asianosaiselle niiltä osin kuin maksuvelvollisuutta virheen oikaisun johdosta ei voitaisi katsoa olleen. Säännös ei koskisi ulosoton niin sanottuja asianosaiskuluja, jotka voidaan rinnastaa oikeudenkäyntikuluihin.

Jos itseoikaisu ei johtuisi ulosottomiehen virheestä, ulosottomiehen tulisi tarvittaessa oikaisupäätöksessä määrätä turhiksi jääneiden ulosottotoimien aiheuttamien kulujen maksamisesta noudattaen soveltuvin osin 8 luvun 3-5 §:n säännöksiä. Myös tällöin virheellisesti perityt maksut olisi palautettava ilman nimenomaista säännöstäkin.

Ulosottomies määräisi kuluista itseoikaisupäätöksessään. Tähän päätökseen voitaisiin ehdotuksen 9 luvun 4 §:n 1 momentin nojalla hakea muutosta ehdotuksen 10 luvun mukaisesti. Ulosottomaksuista annetun lain (34/95) 7 §:n 1 momentin mukaan ulosottomiehen ulosottomaksujen määräämistä koskevaan päätökseen haetaan muutosta ulosottolain mukaisesti.

Ulosottomiehen virheellisistä toimista valtiolle aiheutuneen vahingon korvaamista koskisivat vahingonkorvauslain (412/74) säännökset. Ehdotetussa säännöksessä ei otettaisi kantaa siihen, jäävätkö kulut valtion vahingoksi vai joutuuko ulosottomies korvaamaan ne osittain tai kokonaan valtiolle.

9 luku. Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita ja täytäntöönpanon keskeyttäminen

Ulosottolain nykyinen 9 ja 10 luku muutettiin kokonaan. Uuteen 9 lukuun tulisivat itseoikaisua (1—5 §), täytäntöönpanoriitaa (6—13 §) sekä täytäntöönpanon keskeyttämistä (14—18 §) koskevat säännökset. Nykyisen 9 luvun (muutoksen hakemisesta ulosottomiehen menettelyyn) korvaavat säännökset tulisivat pääosin uuteen 10 lukuun. Nykyisen 10 luvun (muutoksen hakemisesta ulosottoasiassa annettuun päätökseen) säännöksistä pääosa muutuisi tarpeettomiksi ulosotonhaltijan lakkauttamisen seurauksena.

Itseoikaisu

1 §. *Itseoikaisun käyttöala.* Ulosottolaissa ei nykyisin ole itseoikaisua koskevia säännöksiä.

Yleisperusteluissa mainituista syistä ulosottolaikiin ehdotetaan otettavaksi suhteellisen laajan itseoikaisumahdollisuuden sisältävä säännös. Säännöksen nojalla olisi mahdollista oikaista sekä asiavirheitä että kirjoitus- ja laskuvirheitä.

Säännöksen 1 momentin mukaan ulosottomies voisi oikaista virheellistä täytäntöönpanotoimintaa tai aikaisempaa päätöstään niiden lainvoimaisuudesta huolimatta. Kysymys olisi havaitun asiavirheen itseoikaisusta. Oikaiseminen ei olisi riippuvainen täytäntöönpanon kohteena olevan omaisuuden laadusta eli siitä onko kyseessä kiinteä tai irtain omaisuus. Virheellisyys voisi johtua asiaan vaikuttavien tosiseikkojen virheellisestä tai puutteellisesta selvittämisestä taikka väärästä lain soveltamisesta. Esitetty uusi selvitys voi antaa aiheen aikaisemman päätöksen korjaamiseen. Merkitystä ei ole sillä seikalla, kenen selvitys alunperin olisi tullut esittää ja oliko selvitys jo aikaisempaa päätöstä tehtäessä asianosaisen tiedossa.

Virheen on tullut vaikuttaa täytäntöönpanotoimen tai päätöksen lopputulokseen. Täytäntöönpanotoimintaa tai päätöstä voitaisiin oikaista kokonaan tai osittain. Itseoikaisu voisi merkitä sekä virheellisen toimen peruuttamista ja korvaamista uudella toimella että aikaisemman päätöksen muuttamista.

Oikaiseminen edellyttää, että virheellisyys on kiistatonta. Oikaistavan täytäntöönpanotoimen tai päätöksen on tullut perustua selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lainsoveltamiseen. Tulkinnaallisissa tapauksissa ulosottomiehen ei tulisi ryhtyä itseoikaisuun ja näin heikentää ulosottoasioissa annettujen päätösten pysyvyyttä. Asian ollessa epäselvä asianosaisten tulisi hakea toimeen tai päätökseen muutosta valittamalla käräjäoikeudelle. Ulosottomies voisi ehdotuksen 9 luvun 6 §:ssä mainituissa tapauksissa antaa myös osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen ja keskeyttää samalla täytäntöönpanon.

Ulosottomies ei olisi suoranaisesti velvollinen oikaisemaan asiavirhettä, vaan oikaisun suorittaminen olisi hänen harkinnassaan. Tavoitteena kuitenkin olisi, että ulosottomies mahdollisimman usein itse oikaisisi virheet, koska näin ulosottoasioissa havaitut selvät virheet saataisiin nopeasti korjattua eikä asiassa tarvitsisi hakea muutosta. Kirjoitus- ja laskuvirheen sekä muun niihin rinnastettavan virheen kor-

jaaminen olisi kuitenkin pykälän 4 momentin mukaan ulosottomiehen velvollisuus.

Avustavalla ulosottomiehellä ei 1 luvun 5 §:n 8 kohdan mukaan olisi oikeutta asiavirheen itseoikaisun suorittamiseen. Ulosottomiehen olisi oikaistava myös avustavan ulosottomiehen asiallisesti virheellinen täytäntöönpanotoimi tai päätös. Jos asiassa olisi pyydetty virka-apua, itseoikaisusta päättäisi se ulosottomies, jonka suorittaman täytäntöönpanotoimen virheellisyttä oikaisuvaatimus koskisi. Jos oikaisupyyntö koskisi ulosoton perustetta, kuten täytäntöönpanoasiakirjan kelpoisuutta tai siinä ilmaistun velvoitteen lakkaamista, kuuluisi itseoikaisusta päättäminen virka-apua pyytäneelle ulosottomiehelle, jonka vastuulla täytäntöönpanoperusteen hyväksyminen ensisijaisesti olisi.

Säännös koskee täytäntöönpanotoimen tai päätöksen itseoikaisua. Ulosottomenettelyn luonteeseen kuuluu tietyissä tilanteissa mahdollisuus muuttaa aikaisempia päätöksiä. Näissä tilanteissa aikaisempi toimi tai päätös voitaisiin muuttaa, kumota tai peruuttaa riippumatta itseoikaisua koskevista säännöksistä.

Ulosottomiehen suorittamat pelkät käytännölliset ja valmistelut toimet, jotka eivät luo asianosaisille oikeuksia tai merkitse puuttumista heidän oikeuspiiriinsä ja joihin ei myöskään voitaisi erikseen hakea muutosta, ulosottomies voisi peruuttaa ja tehdä uudella tavalla ilman, että hänen tarvitsisi noudattaa itseoikaisua koskevia menettelysäännöksiä.

Ulosoton peruste eli kysymys maksuvelvollisuudesta tai muusta täytäntöönpanossa toteutettavasta velvoitteesta on ratkaistu täytäntöönpanon perusteena olevassa tuomiossa tai muussa ulosottokelpoisessa asiakirjassa. Pääsääntö on, että näitä kysymyksiä ei oteta täytäntöönpanon yhteydessä tutkittavaksi ja uudelleen ratkaistaviksi. Itseoikaisun salliminen ei merkitsisi muutosta tähän pääsääntöön.

Säännöksen 1 momentin 1—4 kohdassa on asiavirheen korjaamista koskevat rajoitukset.

Ulosmittausta ei enää huutokaupan kuuluttamisen jälkeen 1 kohdan mukaan saisi oikaista muutoin kuin painavista syistä. Painava syy voisi esimerkiksi olla ulosmitatun omaisuuden arvon osoittautuminen huomattavasti arvioitua alhaisemmaksi, jolloin omaisuus olisi tullut 4 luvun 15 §:n mukaisesti jättää ulosmittaamatta. Jos käy ilmi, että omaisuus kuuluu sivulliselle, tulisi ulosmittaus 2 momentin perusteella peruuttaa silloinkin, kun huutokauppa on kuulu-

tettu. Samalla kun itseoikaisu suoritettaisiin olisi huutokauppa kuulutettava peruutettavaksi, jos se vielä olisi mahdollista.

Kun huutokauppa on toimitettu ja omaisuus myyty, merkitsisi itseoikaisun salliminen liian voimakasta puuttumista ostajan ja ulosoton asianosaisten oikeusasemaan. Tämän vuoksi huutokaupan itseoikaisu on 2 kohdassa kielletty. Sanottu oikaisukielto koskisi 2 momentin mukaan myös sivulliselle kuuluvaa omaisuutta, jota ei itseoikaisupäätöksen nojalla voitaisi enää vaatia palautettavaksi sivulliselle. Sivullisella olisi kuitenkin valitusoikeus ja oikeus myynnistä saatuihin varoihin.

Myynnin jälkeen velkojainluettelon ja lainvoimaisen jakoluettelon oikaiseminen olisi 3 kohdan mukaan luvallinen vain niiden suostumuksella, joiden oikeus itseoikaisun vuoksi heikkenee. Velkojainluettelo kiinteistön ja siihen rinnastettavan omaisuuden myynnistä tulee ehdotuksen 10 luvun 5 §:n mukaan, kuten nykyisinkin, lainvoimaiseksi vasta huutokaupan saatua lainvoiman. Koska velkojat arvioivat tarvetta turvata etunsa huutokaupassa tarjouksia esittämällä nimenomaan velkojainluettelon perusteella, on tärkeää, ettei velkojainluettelo myynnin jälkeen muuteta muutoin kuin tuomioistuimen päätöksellä, jolleivät velkojat oikaisuun suostu. Koska asianosaisilla on jakoluettelon osalta muutoksenhakuoikeus, lainvoimaisen luettelon oikaisu on syytä sallia vain 3 kohdassa mainituilla edellytyksillä. Valituksenkin johdosta velkojainluettelo tai jakoluettelo voitaisiin ehdotuksen 10 luvun 13 §:n 4 momentin nojalla muuttaa vain valittajan eduksi. Tästäkään syystä ulosottomiehen itseoikaisu ilman velkojen suostumusta ei olisi perusteltua. Oikaisuun ei tarvittaisi niiden velkojen suostumusta, joiden asemaan itseoikaisu ei vaikuttaisi.

Rahasaamisen täytäntöönpanossa lopputilityksen suorittaminen ja kertyneiden varojen lähettäminen hakijalle muodostaisi takarajan asiavirheen itseoikaisulle. Muussa täytäntöönpanossa oikaisun takarajan muodostaisi täytäntöönpanon lainvoimainen loppuunsaattaminen. Tästä on säännös 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa. Kun lopputilitys on suoritettu ja kertyneet varat lähetetty hakijalle, merkitsisi itseoikaisun salliminen ja varojen palauttamiseen velvoittaminen itseoikaisun perusteella liian voimakasta puuttumista käytännössä loppuun saatettuun täytäntöönpanoon ja ulosoton asianosaisten oikeusasemaan. Muun lainvoi-

maisesti loppuunsaatetun täytäntöönpanon osalta tilanne olisi aivan vastaava. Ulosottomies voisi kuitenkin asianomaisen suostumuksella periä hänelle virheellisesti lähetetyt varat takaisin tilityksen lainvoimaisuudesta huolimatta. Jos varoja ei vapaaehtoisesti palautettaisi, voitaisiin lainvoimaa vailla olevasta tilityksestä määrääjässä valittaa. Jos valitus hyväksyttäisiin, voitaisiin liikaa maksetut varat periä ehdotuksen 6 luvun 15 §:n 3 momentin nojalla myös ulosottoteitse takaisin. Perustetonta etua virheellisen tilityksen kautta saanut, esimerkiksi henkilö, jolla ei ole lainkaan saatavaa, tai henkilö, joka on saanut saatavaansa suuremman suorituksen, voitaisiin myös erillisessä oikeudenkäynnissä velvoittaa palauttamaan varat.

Jos käy ilmi, että ulosmittattu omaisuus kuuluu sivulliselle, itseoikaisu voitaisiin säännöksen 2 momentin nojalla suorittaa 1 momentin 2 kohdan mukaista poikkeusta lukuun ottamatta siihen saakka, kunnes lopputilitys on tehty ja kertyneet varat lähetetty hakijalle. Täytäntöönpanon eteneminen voisi kuitenkin aiheuttaa sen, että itseoikaisulla ei enää voitaisi täysin palata virhettä edeltäneeseen tilanteeseen. Jos sivulliselle kuuluva omaisuus olisi jo ehditty myydä, toimitettua huutokauppaa ei säännöksen mukaan enää olisi mahdollista oikaista, vaan itseoikaisu kohdistuisi ainoastaan saatujen varojen jakamiseen. Varat olisi suoritettava myydyin omaisuuden oikealle omistajalle, jos niitä ei olisi vielä ehditty lähettää velkojille.

Jos sivullinen olisi saamastaan osoituksesta huolimatta ehdotuksen 9 luvun 13 §:n 1 momentin poikkeustapausta lukuun ottamatta laiminlyönyt määrääjässä nostaa 6 §:ssä tarkoitettua täytäntöönpanoriidan, menettäisi hän oikeutensa täytäntöönpanon kohteena olevaan omaisuuteen. Itseoikaisu ei enää olisi mahdollinen ja ulosottomiehen olisi jatkettava täytäntöönpanoa. Kanteen vireillepanon laiminlyönnin seurauksista on säännös ehdotuksen 9 luvun 10 §:n 2 momentissa.

Asiavirheen itseoikaisu olisi muutoksenhakuun nähden vaihtoehtoinen virheiden korjaamistapa. Itseoikaisulla ei olisi vaikutusta valitusajan kulumiseen eikä oikaisu olisi myöskään muutoksenhaun pakollinen esiasie. Asianomaisen ei tarvitsisi ensin pyytää itseoikaisun suorittamista voidakseen valittaa täytäntöönpanotoimesta. Jos asiasta on valitettu, ulosottomies voisi kuitenkin ehdotuksen 10 luvun 10 §:n 1

momentin nojalla oikaista täytäntöönpanotoimintaa tai päätöstä viikon kuluessa valituksen saapumisesta ulosottomiehen kansliaan. Pykälän 3 momentissa olisi viittaus 10 luvun 10 §:n säännökseen. Sanotun määrääjän päättymisen jälkeen ei asiavirheen itseoikaisua voitaisi suorittaa, koska on pyrittävä estämään keskenään ristiriitaisten päätösten tekemisen mahdollisuus ja asian pitkä yhtäaikainen vireilläolo eri viranomaisissa. Kun valitusviranomainen on ratkaissut asian, valitusviranomaisen päätös tulisi ulosottomiehen päätöksen sijaan ja itseoikaisu valituksessa mainituilla perusteilla ei enää olisi mahdollista.

Selvien virheiden oikaiseminen ulosottomiehen päätöksellä ilman, että asianosainen joutuu hakemaan muutosta käräjäoikeudelta olisi ulosoton joutuisuuden kannalta perusteltua. Selvän virheen korjaaminen ei myöskään liiallisesti vaarantaisi asianomaisen oikeusturvaa. Näin ollen ulosottomies voisi pyrkiä oikaisemaan tietoonsa tulleet virheet valitusajan kuluessa ilman, että asianosainen joutuu laatimaan valituskirjelmää. Oikaisupäätös olisi pyrittävä tekemään mahdollisuuksien mukaan niin hyvissä ajoin, että asianosainen voi siinä tapauksessa, että itseoikaisua ei suoriteta, vielä laatia tarpeellisenä pitämänsä valituskirjelman ja toimittaa sen määrääjässä ulosottomiehen kansliaan. Säännös itseoikaisun suorittamisesta viivytyksettä on ehdotuksen 9 luvun 2 §:ssä. Ehdotuksen 10 luvun 11 §:n mukaan valitusosoituksessa olisi mainittava ulosottomiehen mahdollisuudesta tehdä itseoikaisu.

Säännöksen 4 momentissa olisi kirjoitus- ja laskuvirheen sekä muun niihin rinnastettavan selvän virheen oikaisemista koskeva säännös, joka vastaisi pääosin oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 10 §:n ja hallintomenettelylain 27 §:n säännöstä.

Ulosottomiehellä ja avustavalla ulosottomiehellä olisi velvollisuus korjata kirjoitusvirhe muutoksenhausta huolimatta ja täytäntöönpanon päättymisen jälkeenkin. Jos muutoksenhakemus olisi tuomioistuimen käsiteltävänä, oikaisusta olisi heti ilmoitettava sille. Näin muutoksenhakuviranomainen voisi tarvittaessa ottaa kirjoitus- ja laskuvirheen oikaisun huomioon omaa päätöstä tehdessään.

Kirjoitusvirheiden korjaamisvelvollisuus olisi perusteltu, koska ne poikkeavat luonteeltaan asiavirheistä. Päätöksen sisällöstä ilmenevät kirjoitusvirheet ovat syntyneet ehkä vasta päätöstä laadittaessa. Aikaisempi, pelkästään tek-

ninen laskuvirhe on voinut siirtyä päätökseen. Kysymyksessä voisi olla myös mekaaninen ATK-virhe. Korjaamisen harkinnanvaraisuus voisi johtaa eriarvoisuuteen joidenkin joutuessa kärsimään oikeudenmenetyksiä ja joidenkin saadessa perusteettomia etuja viranomaisien tekemien kirjoitus- ja laskuvirheiden johdosta.

Oikaistavan virheen tulisi olla selvä. Virhe olisi selvä silloin, kun se on ulkopuolisenkin havaittavissa ja ilmenee oikaistavasta asiakirjasta itsestään. Jos virhe on tapahtunut ulosottomiehen harkinnassa, virhettä ei voitaisi korjata kirjoitusvirheenä. Myös lainvoimaisessa velkojainluettelossa ja jakoluettelossa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe olisi oikaistavissa. Korjaus voitaisiin ottaa huomioon varojen tilityksestä.

Kirjoitusvirheen oikaisemisessa olisi soveltuvin osin noudatettava 2 ja 3 §:n säännöksiä itseoikaisun suorittamisesta ja siitä ilmoittamisesta. Itseoikaisuun voitaisiin hakea myös muutosta 4 §:n mukaisesti ja 5 §:n säännös koskisi kertyneiden varojen tilitystä.

2 §. *Itseoikaisun suorittaminen.* Ulosottomies voisi 1 momentin nojalla suorittaa itseoikaisun asianosaisen tai sivullisen pyynnöstä tai väitteen johdosta, toimitusmiehen esityksestä taikka omasta aloitteestaan edellyttäen, että itseoikaisulle on olemassa 1 §:ssä säädetty edellytykset. Itseoikaisun suorittaminen ei näin ollen edellyttäisi asianosaisen vaatimusta tai pyyntöä, vaan ulosottomies voisi oma-aloitteisesti suorittaa oikaisun. Koska avustavalla ulosottomiehellä ei olisi oikeutta asiavirheen itseoikaisun suorittamiseen, hänen olisi heti ilmoitettava havaitsemastaan virheestä ulosottomiehelle. Avustavan ulosottomiehen tulisi ehdotuksen 3 luvun 32 a §:n mukaisesti ilmoittaa ulosottomiehelle myös sellaisesta asianosaisen tai sivullisen esittämästä väitteestä tai vaatimuksesta, joka saattaisi aiheuttaa itseoikaisun tarpeen.

Ulosottomies voisi velallisen väitteen johdosta oikaista sivullisen omaisuuteen kohdistunutta ulosmittausta niissäkin tilanteissa, joissa velallisella ei olisi valitusoikeutta, koska itseoikaisun suorittaminen on ulosottomiehen omassa harkinnassa.

Asianosaisen tai sivullisen itseoikaisua koskevalta pyynnöltä tai väitteeltä ei edellytettäisi mitään määrättyä muotoa, vaan ne voitaisiin esittää vapaamuotoisesti suullisesti tai kirjallisesti ulosottoimituksen yhteydessä tai ulosottomiehen kansliassa. Asianosaisen tulisi voida

toimia ilman oikeudellisen koulutuksen saanutta avustajaa. Asianosaisen pyynnön tai väitteen tulisi koskea jo suoritettua täytäntöönpanotointa tai asiassa aikaisemmin annettua päätöstä sekä sisältää jonkinlaisen aikaisemman toimen tai päätöksen muuttamis- tai kumoamisvaatimuksen, jotta voitaisiin katsoa asianosaisen nimenomaisesti pyytäneen itseoikaisua. Tarvittaessa asianosaisilta olisikin tiedusteltava, vaativatko he väitteensä perusteella ulosottomieheltä itseoikaisua, millä seikalla voi olla merkitystä siihen, millainen päätös asiassa on annettava.

Ehdotuksen 3 luvun 32 ja 32 a §:n nojalla ulosottoasiassa suullisesti esitetty väite ja vaatimus olisi merkittävä asiassa laadittuun pöytäkirjaan. Tämä koskisi myös suullisesti esitettyä oikaisupyyntöä. Kirjallisesti esitetty pyyntö voitaisiin liittää ulosottoasian asiakirjoihin ja tehdä siitä päiväkirjaan ja pöytäkirjaan tarpeelliset merkinnät. Oikaisupyyntöjä varten voitaisiin myös laatia painettu lomake, jota asianosaiset voisivat halutessaan käyttää. Asianosaisia olisi tarvittaessa avustettava ja neuvottava ulosottomiehen kansliassa heidän täyttäessään kysymyksessä olevaa lomaketta. Kaikkien edun mukaista olisi, että vakaviksi tarkoitettuihin oikaisupyyntöihin olisivat mahdollisimman hyvin laadittuja, sillä tämä helpottaisi asian ratkaisemista. Jo tässä vaiheessa saattaisi olla mahdollista, että asianosainen luopuisi oikaisupyyntöstään, kun hänelle selviäisivät ulosottomiehen ratkaisun perustelut. Selvät ja yksinkertaiset virheet, joiden oikaiseminen ei edellyttäisi kenenkään muun kuulemista, voitaisiin oikaista ehkä asianosaisen odottaessakin.

Jos ulosottomies suorittaisi itseoikaisun toimitusmiehen esityksestä tai omasta aloitteestaan, tulisi myös tämän seikan sopivalla tavalla ilmetä asiassa laaditusta päätöksestä tai pöytäkirjasta. Jos toimitusmies tekisi itseoikaisusta ainoastaan suullisen esityksen, ei itseoikaisun suorittamatta jättämisestä tulisi merkintää asiakirjoihin.

Itseoikaisu olisi suoritettava viivytyksettä virheen havaitsemisen jälkeen. Virheen nopea oikaiseminen olisi erityisen tärkeää silloin, kun asianosaisella olisi mahdollisuus hakea täytäntöönpanotoimeen tai päätökseen muutosta ja itseoikaisun suorittaminen voisi merkitä asianosaisen väittämän virheen korjaamista. Itseoikaisu tekisi tällöin muutoksenhaun tarpeettomaksi ja säästäisi niin asianosaisen kuin viranomaisienkin vaivaa ja kustannuksia. Eh-

dotuksessa ei kuitenkaan ole katsottu aiheelliseksi pidentää muutoksenhaun määräaikaa niissäkään tapauksissa, joissa ulosottomies päättää olla suostumatta oikaisupyyntöön asianosaisen valitusmahdollisuuden ollessa edelleen avoin, jolloin asianosaisen on entisessä määräajassa haettava muutosta alkuperäiseen toimeen tai päätökseen. Tämä merkitsisi, että jos itseoikaisupyyntö esitetään aivan valitusajan lopussa, asianosaisen olisi jätettävä ulosottomiehelle valituskirjelmä siltä varalta että itseoikaisua ei valitusajan kuluessa ehditä tai katsota mahdolliseksi suorittaa. Valituskirjelmän saapumisen jälkeen ulosottomiehellä olisi mahdollisuus suorittaa itseoikaisu ehdotuksen 10 luvun 10 §:n mukaisessa viikon määräajassa.

Ulosottomiehen ei itseoikaisua harkitessaan tarvitsisi hankkia mitään muodollista selvitystä toimitusmieheltä, vaan asia olisi pyrittävä ratkaisemaan nopeasti viraston sisäisin keskusteluin. Epäselvässä tapauksessa itseoikaisun suorittaminen ei olisi paikallaan, vaan asianosainen voisi hakea normaalisti muutosta, jos valitusaikaa olisi jäljellä. Ulosottomies voisi myös ehdotuksen 9 luvun 6 §:ssä mainituissa tapauksissa antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen, ei kuitenkaan 9 luvun 6 §:n 3 momentin mukaan enää silloin, kun asianosainen on jo ehtinyt toimittaa valituskirjelmän ulosottomiehen kansliaan.

Ulosottomiehen olisi säännöksen 1 momentin mukaan varattava sille, jolle oikaisusta voi aiheutua haittaa, tilaisuus tulla kuulluksi, jollei kuuleminen erityisestä syystä olisi tarpeetonta. Niitä ulosoton asianosaisia, joiden asemaan itseoikaisu ei vaikuttaisi haitallisesti, ei tarvitsisi kuulla.

Kuulemisvelvollisuus koskisi ulosottoasian asianosaisia eli velallista, velkojaa ja puhevaltaa käyttänyttä sivullista. Tällainen sivullinen voisi olla esimerkiksi henkilö, joka väittää omistavansa velalliselta ulosmitatun esineen tai pitäneensä velallisen omistamaa esinettä hallussa panttioikeuden nojalla, velallisen työnantaja tai maksuvelvollisuutensa laiminlyönyt huuto-kauppaostaja. Erityisestä syystä kuuleminen voisi olla tarpeetonta esimerkiksi poikkeuksellisen kiireellisessä tapauksessa tai mahdollisen haitan ollessa vähäinen. Jos täytäntöönpanoa usein hakeva velkoja, esimerkiksi perintätöimisto, olisi etukäteen ilmoittanut, että hakijaa ei tarvitse kuulla ennen ulosmittauksen itseoikaisua, voitaisiin itseoikaisu suorittaa velkojaa kuulematta.

Kuuleminen voisi tapahtua vapaamuotoisesti suullisesti tai kirjallisesti sekä myös puhelimen välityksellä. Ulosottomies voisi lähettää asianosaiselle tämän ilmoittamalla osoitteella kirjeen varaten tilaisuuden asetetussa määräajassa ilmaista kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä vireillä olevasta itseoikaisusta. Ulosottomies voisi myös kutsua asianosaiset itse tai asiamiehensä edustamina ulosottomiehen kansliassa pidettävään kuulemistilaisuuteen. Asianosaisten suullisesti esittämät näkemykset olisi kirjattava pöytäkirjaan kuten myös merkintä suullisesti tai puhelimitse ilmoitetusta tilaisuuden varaamisesta. Samalla kun tilaisuus tulla kuulluksi varataan, olisi asianosaiselle riittävästi selvítettävä asia, josta kuulemisesta on kysymys.

Koska itseoikaisu voi koskea myös lainvoimaisia, asianosaisten oikeusasemaan vaikuttavia ulosottotoimia ja päätöksiä, olisi kuulemistilaisuuden varaaminen useissa tapauksissa asianosaisten oikeusturvan kannalta välttämätöntä. Jos itseoikaisua koskeva pyyntö selvästi perusteettomana heti hylätään tai jätetään tutkimatta, ei muiden asianosaisten kuuleminen olisi tarpeellista.

Kirjoitus- ja laskuvirhe voitaisiin asian luonteesta johtuen tavallisesti oikaista asianosaisia etukäteen kuulematta.

Koska itseoikaisu tulisi suorittaa viivytyksettä, asianosaisia ei tavallisesti olisi syytä kuulla toistensa itseoikaisun yhteydessä antamista lausumista. Jos asia on niin epäselvä, että se edellyttäisi laajaa asianosaiskeskustelua, ei itseoikaisuun 1 §:n nojalla tulisi ryhtyä.

Suoritetusta itseoikaisusta on pykälän 2 momentin mukaan tehtävä erillinen päätös. Myös itseoikaisun suorittamatta jättämisestä on tehtävä erillinen päätös, jos oikaisua on pyydetty kirjallisesti. Vähäisessä asiassa itseoikaisusta ei tarvitse laatia erillistä pöytäkirjaa tai päätöstä, vaan oikaisu voidaan merkitä asiassa aikaisemmin laadittuun pöytäkirjaan tai muuhun asiakirjaan. Ulosottomiehen on päivättävä ja allekirjoitettava merkintä. Esimerkiksi kirjoitus- ja laskuvirheen korjaaminen voidaan tavallisesti suorittaa viimeksi mainitulla tavalla. Oikaisua ei tällöin tarvitsisi erikseen perustella, mutta korjausmerkinnässä tulisi viitata oikaisun salli-vaan 9 luvun 1 §:n 4 momenttiin. Jos vähäisessä asiassa olisi pyydetty kirjallisesti itseoikaisua ja itseoikaisua ei suoritettaisi, voitaisiin merkintä tehdä myös oikaisupyyntöön sisältävälle asiakirjalle.

Jos asia ei ole vähäinen, ulosottomiehen tulisi laatia itseoikaisusta erillinen päätös, josta riittävän selvästi ilmenisi päätöksen sisältö ja sen perustelut sekä sovelletut lainkohdat. Päätös voitaisiin sisällyttää pöytäkirjaan tai laatia erikseen. Jos itseoikaisua on pyydetty kirjallisesti, päätös voitaisiin kirjoittaa pyynnön sisältävälle asiakirjalle myös silloin, kun pyyntö on selvästi perusteeton ja sen hylkääminen kiistatonta. Pöytäkirjaan sisällytetty tai erillinen päätös on ulosottomiehen päivättävä ja allekirjoitettava.

Aikaisemmin laadittuun pöytäkirjaan tai päätökseen merkitty itseoikaisu olisi merkittävä myös asianosaiselle aikaisemmin annettuun toimituskirjaan eli jäljennökseen tai otteeseen ulosottomiehen pöytäkirjasta tai päätöksestä. Jos asianosaiselle lähetettyä jäljennöstä tai otetta ei saada korjatuksi, olisi asianosaiselle lähetettävä maksutta jäljennös korjatusta asiakirjasta. Jos oikaisusta on laadittu erillinen päätös, tulisi asianmukaisesti päivätty ja allekirjoitettu jäljennös päätöksestä maksutta lähettää asianosaiselle. Myös tällöin tulisi asianosaiselle aikaisemmin annettuun toimituskirjaan tehdä oikaisun suorittamisesta merkintä, jossa viitattaisiin erilliseen päätökseen. Ehdotuksen 9 luvun 3 §:n mukainen ilmoitus voitaisiin tehdä lähettämällä asianosaiselle jäljennös päätöksestä, jollei asianosainen ole paikalla ja saa heti suullisesti tietoa päätöksen sisällöstä. Jos itseoikaisu on suoritettu, olisi oikaisupäätökseen liitettävä 10 luvun 11 §:ssä tarkoitettu valitusosoitus, koska 9 luvun 4 §:n nojalla päätökseen voisi hakea muutosta.

3 §. *Itseoikaisusta ilmoittaminen.* Ulosottomiehen olisi ilmoitettava itseoikaisusta oikaisupyynnön tai itseoikaisuun johtaneen väitteen esittäjälle. Oikaisusta olisi ilmoitettava myös muulle, jolle oikaisupäätöksestä voi aiheutua haittaa.

Läsnä olevalle oikaisupäätös voitaisiin ilmoittaa suullisesti. Muulle asianosaiselle ilmoitus olisi annettava tiedoksi kirjallisesti. Ilmoitus voitaisiin tehdä esimerkiksi toimittamalla asianosaiselle jäljennös oikaisupäätöksestä. Asianosaista voitaisiin myös pyytää noutamaan päätös ulosottomiehen kansliasta.

Koska asianosainen, jonka oikeutta itseoikaisu koskee, voisi hakea oikaisupäätökseen määräajassa muutosta, tiedoksiannon tulisi tapahtua niin, että valitusajan päättymisajankohta olisi yksiselitteisesti laskettavissa. Valituksen määräaika laskettaisiin ehdotuksen

10 luvun 4 §:n mukaisesti. Oikaisutilaisuudessa läsnä olleen osalta valitusaika laskettaisiin oikaisupäätöksen tekemisestä. Jos asianosainen on ilmoittanut ulosottomiehelle 3 luvun 21 §:n postiosoitteen, voitaisiin ilmoitus lähettää 3 luvun 27 §:n mukaisesti tavallisena kirjeenä. Asiakirjaan olisi 3 luvun 27 §:n 3 momentin mukaisesti merkittävä lähettämispäivä. Muussa tapauksessa jouduttaisiin käyttämään tiedoksiannosta hallintoasioissa annetun lain 8 §:n mukaista tiedoksiantotapaa. Jos asiakirjaa ei luovutettaisi asianosaiselle tai tämän lähetille, tiedoksiannon tulisi tapahtua todisteellisesti.

Ulosmittauksen itseoikaisusta ei kuitenkaan tarvitsisi ilmoittaa hakijalle, jos itseoikaisusta voi aiheutua tälle vain vähäistä haittaa. Velkojalla ei olisi tarvetta eikä aina haluakaan saada tietoonsa tällaista itseoikaisua. Velkoja voisi joka tapauksessa valittaa itseoikaisusta siitä tiedon saatuaan.

Itseoikaisun suorittamatta jättämisestä olisi ilmoitettava oikaisupyynnön esittäjälle. Säännös koskisi lähinnä niitä tilanteita, joissa asianosainen on kirjallisesti pyytänyt itseoikaisua, jolloin asiasta olisi tehtävä erillinen päätös. Koska tähän päätökseen ei saisi hakea muutosta, ilmoitus voitaisiin tehdä myös puhelimitse ja ilmoituksen tekemisestä olisi tehtävä asiakirjalle asianmukainen merkintä. Tarvittaessa suullisestikin esitetyn pyynnön hylkäämisestä olisi ilmoitettava pyynnön tekijälle, jos pyyntöä ei ole toimituksessa heti asianosaisen läsnäollessa hylätty. Toimituksessa esitetyistä väitteistä ja vaatimuksista pöytäkirjaan tehtävistä merkinnöistä säädetään 3 luvun 32 ja 32 a §:ssä.

4 §. *Muutoksenhaku itseoikaisupäätökseen.* Pykälän 1 momentin mukaan itseoikaisupäätökseen haetaan muutosta ehdotuksen 10 luvun mukaisesti. Säännös koskisi sekä asiavirheen että kirjoitus- ja laskuvirheen oikaisua. Oikaisupäätöksiin liittyvän muutoksenhaun yhtenäisen sääntelyn säilyttämiseksi ei ole katsottu aiheelliseksi osoittaa asianosaista määräajassa kantelemaan käräjäoikeudelle kirjoitus- ja laskuvirheen oikaisusta, vaikka esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 10 §:n 3 momentin mukaan kirjoitus- ja laskuvirheen korjaamisesta voidaan kannella.

Viittaus ehdotuksen 10 lukuun merkitsisi muun muassa valituksen tekemisen määräajan laskemista 4 §:n mukaisesti ja velvollisuutta ilmoittaa muutoksenhakuoikeudesta 11 §:n mukaisesti. Oikaisupäätökseen olisi liitettävä vali-

tusosoitus. Asian luonteesta kuitenkin johtuu, että oikaisupäätöstä ei enää voitaisi 10 luvun 10 §:n nojalla uudelleen oikaista valituksen johdosta.

Itseoikaisun suorittamatta jättämiseen ei 2 momentin mukaan saisi hakea muutosta. Tämä olisi perusteltua sen vuoksi, että päätös ei mitenkään muuttaisi vallitsevaa tilannetta ja asiavirheen itseoikaisun suorittaminen olisi ulosottomiehen harkinnassa. Itseoikaisun suorittamatta jättämistä koskeva päätös, johon ei olisi oikeutta hakea muutosta, voitaisiin kuitenkin uuden selvityksen perusteella helpommin muuttaa kuin aikaisempi itseoikaisupäätös. Jos uusi selvitys osoittaisi täytäntöönpanotoimen tai aikaisemman päätöksen selvästi virheelliseksi, itseoikaisu voitaisiin suorittaa aikaisemman oikaisupyyntöä hylkäämispäätöksestä huolimatta.

Käräjäoikeuden tulisi käsitellessään oikaisupäätöksestä tehtyä valitusta oikaisupäätöksen sisällön lainmukaisuuden lisäksi tutkia viran puolesta myös, oliko ulosottomiehellä oikeus itseoikaisun suorittamiseen eli ulosottomiehen asiallinen toimivalta asiassa. Jos ulosottomies olisi selvästi 1 §:n vastaisesti oikaissut esimerkiksi toimitettua huutokauppaa, voitaisiin oikaisupäätös erityisestä syystä kumota, vaikka valituksessa toimivallan ylitykseen ei olisikaan vedottu. Menettelyvirheen vuoksi asia voitaisiin myös palauttaa ulosottomiehelle.

5 §. *Oikaisupäätöksen täytäntöönpano.* Jos ulosottoasiassa on tehty itseoikaisupäätös, joka ei ole lainvoimainen, voitaisiin täytäntöönpanossa kertyneet varat tämän pykälän mukaan nostaa vain ulosottolain 3 luvun 20 §:ssä tarkoitettua vakuutta vastaan. Vakuuden tulisi olla riittävä kattamaan sekä ulosottomieheltä nostettavan määrän että sille laskettavan koron. Jos itseoikaisupäätös vaikuttaisi siihen, kenelle varat olisi jaettava, on perusteltua vaatia varoja oikaisupäätöksen nojalla nostavalta vakuuden asettamista niin kauan kuin oikaisupäätös ei ole lainvoimainen. Sillä, joka oikaisupäätöksen nojalla olisi menettämässä osuutensa kertyneistä varoista, ei olisi oikeutta nostaa varoja enää vakuuttakaan vastaan. Niiltä osin kuin itseoikaisulla ei olisi vaikutusta varojen jakamiseen, varat voitaisiin jakaa yleisten varojen tilittämistä koskevien säännösten mukaisesti. Täytäntöönpanoriidan osalta on vastaava varojen nostamista koskeva säännös ehdotuksen 9 luvun 12 §:n 2 momentissa.

Valtion ja muiden yhteisöjen, joilta ulosotto-

lain 3 luvun 20 §:n 3 momentin mukaan ei vaadita vakuutta, edellytetään aina ulosottomiehen kehotuksen saatuaan viivyttämättä maksavan korkoineen takaisin tilitettyt varat, jotka oikaisupäätöksen mukaan on palautettava.

Itseoikaisun suorittaminen voi aiheuttaa asianosaisille kuluja ja vahinkoa. Ehdotusta valmisteltaessa on katsottu, että ulosottolain nykyiset säännökset ulosottokulujen ja asianosaiskulujen korvausvelvollisuudesta pääosin soveltuvat noudatettavaksi myös itseoikaisun yhteydessä. Ehdotuksen 8 luvun 9 §:n mukaan kuluja, varsinaisia ulosottokuluja ja ulosottomaksuja, niistä ulosottotoimista, jotka ovat jääneet itseoikaisun johdosta turhiksi, ei saa periä asianosaiselta, jos oikaisutarpeen on aiheuttanut ulosottomiehen oma virhe.

Jos vasta lopputilityksen ja varojen lähettämisen jälkeen ilmoittautuisi sivullinen, jonka omaisuutta on realisoitu ulosottotoimin, hän voisi saada hyvitystä lähinnä velalliselta perusteettoman edun palauttamista koskevien säännösten nojalla. Valtiolta ja ulosottomieheltä olisi mahdollista vaatia korvausta virkatoimesta aiheutuneesta vahingosta vahingonkorvauslain nojalla, jos korvausvelvollisuuden edellytykset olisivat olemassa.

Täytäntöönpanoriita

6 §. *Osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen.* Säännöksen nojalla ulosoton epäselvät tosiasiakysymykset voitaisiin nykyistä laajemmin osoittaa käsiteltäväksi täytäntöönpanoriitana normaalissa siviiliprosessissa. Ulosotossa noudatettaisiin kuitenkin edelleen lähtökohtaisesti niin sanottua attraktioperiaattia, jonka mukaan asianosaisten täytäntöönpanossa esittämät väitteet ja vaatimukset tulee ratkaista itse ulosoton yhteydessä. Täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen antaminen puolestaan edellyttäisi, että väitteen tai vaatimuksen tueksi on esitetty todennäköisiä perusteita ja että ulosottoasia on tämän johdosta tullut epäselväksi eikä luotettavaa selvitystä voida ulosottomenettelyssä hankkia. Esille tulleet oikeuskysymykset olisi aina ratkaistava ulosottomenettelyssä niiden vaikeudesta ja tulokinnanvaraisuudesta huolimatta, joskin raja oikeus- ja tosiasiakysymyksen välillä voi joskus olla liukuva. Jonkin oikeudellisen seikan ratkaiseminen voi myös olla tosiasiaa koskevan

ratkaisun esikysymys. Ulosoton tehokkuus kuitenkin edellyttää, että perusteettomia osoituksia täytäntöönpanoriidan nostamiseen ei anneta.

Osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen antaisi ensiasteen ulosotossa ulosottomies. Ehdotuksen 1 luvun 5 §:n mukaan avustava ulosottomies ei voisi antaa täytäntöönpanoriitaa koskevaa osoitusta, vaan hänen tulisi 3 luvun 32 a §:n nojalla ilmoittaa esitetystä väitteestä tai vaatimuksesta ulosottomiehelle. Ehdotusta on näiltä osin perusteltu mainittujen säännösten yhteydessä. Ulosottovalitusta käsittelevä tuomioistuin voisi myös antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen.

Täytäntöönpanoriitaa koskevasta ulosottomiehen osoituksesta seuraa, että asianosaisen on tämän luvun 13 §:n 1 momentin poikkeusta lukuun ottamatta nostettava kanne uhalla, että hän menettää oikeutensa vedota väitteeseensä tai vaatimukseensa kysymyksessä olevassa ulosottoasiassa. Kanteen nostaminen ja käsitteleminen käräjäoikeudessa riita-asioiden oikeudenkäyntijärjestyksen mukaisesti voi vaatia asianosaiselta huomattavasti enemmän voimavaroja kuin ulosottovalituksen tekeminen ja hidastaisi täytäntöönpanoa. Ulosottomiehen tulisi kuulla asianosaista ennen osoituksen antamista. Tällöin asianosaisen mielipiteellä kanteen nostamisesta voisi rajatapauksessa olla merkitystä osoitusta annettaessa. Jos asianosainen esimerkiksi ilmoittaisi, että hän ei halua nostaa kannetta väittämästään saatavan vanhentumisesta, vaan valittaa mieluummin ulosottomiehen täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä, hyvän ulosottotavan mukaista saat-taisi olla täytäntöönpanon jatkaminen ilman osoituksen antamista.

Tapaukset, joissa osoitus täytäntöönpanoriitaa koskevan kanteen nostamiseen olisi mahdollinen, eroavat jonkin verran toisistaan. Säännöksen 1 momentin 1 kohtaa vastaavaa säännöstä ei ole nykyisessä ulosottolaissa, joskin oikeuskäytännössä on katsottu mahdolliseksi keskeyttää ulosottomenettely esimerkiksi siksi, kunnes tuomioistuimessa vireillä oleva, saatavan lakkaamista koskeva riita on lainvoimaisesti ratkaistu. Ulosottolain voimassa olevat muutoksenhakukeinon luonteiset takaisin-saantisäännökset (UL 3:20 a, 4:9 b ja 9 c, 5:9, 11 ja 45 sekä 6:14) korvattaisiin täytäntöönpanoriitaa koskevalla 6 pykälän 1 momentin 2 kohdan säännöksellä. Se korvaisi myös ulosottolain 6 luvun 12 §:n mukaisen, riitaista saata-

vaa koskevan vahvistuskanteen samoin kuin osamaksukauppalaan 13 §:ssä tarkoitetun myyjän ja ostajan takaisinsaantikanteen. Myös velkojien saatavien keskenäinen etuoikeus olisi toisin kuin nykyisin mahdollista 2 kohdan nojalla saattaa täytäntöönpanoriitana tuomioistuimen käsiteltäväksi. Ulosottolain 4 luvun 10 §:n mukaisen sivullisomistajan käytettävissä olevan ulosoton torjuntakanteen eli niin sanotun positiivisen vahvistuskanteen sekä velkojan sivullista vastaan ajaman kanteen eli niin sanotun negatiivisen vahvistuskanteen korvaisi kysymyksessä olevan säännöksen 3 kohta. Säännöksen 4 kohdan mukaan olisi mahdollista antaa osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen muissakin 1—3 kohtaan rinnasteisissa epäselvissä tilanteissa, mikä merkitsisi varovaista askelta yleisen väliloikeudenkäyntimahdollisuuden suuntaan; ulosotossa esitetty väite tai vaatimus, jonka ratkaisemista täytäntöönpanon jatkaminen edellyttäisi, voitaisiin epäselvässä tapauksessa saattaa täytäntöönpanoriitana tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Tavoitteena on ollut nykyisten erityyppisten kanteiden yhtenäistäminen samoin kuin kanneperusteiden ja menettelymuotojen yhdenmukainen järjestäminen. Merkittävä muutos nykyiseen tilanteeseen nähden olisi, että osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen voitaisiin antaa esitetyn väitteen tai vaatimuksen johdosta jo ennen täytäntöönpanotoimen suorittamista, jolloin kysymyksessä ei olisi suoritettujen täytäntöönpanotoimen lainmukaisuuden tutkiminen (vrt. esimerkiksi nykyiset takaisinsaantikanteet). Asianosaisten esittämien väitteiden ja vaatimusten sekä niitä koskevien ulosottomiehen ratkaisujen merkitys korostuisi huomattavasti. Tämän vuoksi ulosottolain 3 luvun 32 a §:ään on ehdotettu lisättäväksi erityinen väitteiden ratkaisemista koskeva säännös.

Ulosottomies voisi ehdotuksen 9 luvun 13 §:n nojalla antaa osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen valitusajan vielä kuluessa täytäntöönpanotoimen suorittamisen jälkeenkin, jos valitusta ei olisi tehty. Osoitus voitaisiin 9 luvun 6 §:n 2 momentin nojalla antaa myös tietyn täytäntöönpanotoimen lainvoimaiseksi tulon jälkeen täytäntöönpanon edelleen jatkua, jos aikaisemmasta valituskelpoisesta ja lainvoiman saavuttaneesta täytäntöönpanotoimesta päätettäessä ei ole ratkaistu asianosaisen esittämää väitettä tai vaatimusta. Täytäntöönpanoriitakanteen nostaminen ei tällöin-

kään olisi varsinaista muutoksenhakua ulosottoimeen, vaan riidassa annettu tuomio vahvistaisi, jos kanne hyväksyttäisiin, täytäntöönpanon esteeksi tai edellytykseksi ilmoitetun seikan olemassaolon ja pätevyyden. Jos kanne hylättäisiin, tuomioissa vahvistettaisiin, ettei väitettyä täytäntöönpanon estettä tai edellytystä ole olemassa. Tuomioistuin ei antaisi lausuntoa kysymyksessä olevan seikan vaikutuksesta ulosottomenettelyyn, vaan ulosottomies ottaisi tuomion lopputuloksen huomioon jatkaessaan täytäntöönpanoa tai peruuttaessaan sen. Ulosottovalitus käsiteltäisiin tuomioistuimessa täytäntöönpanoriidasta erillään, vaikka molemmat asiat olisivat yhtä aikaa vireillä samassa tuomioistuimessa. Myös muutoksenhakutuomioistuin voisi antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen. Ulosottolain 9 luvun 6 §:n 2 momentissa olisi säännös täytäntöönpanoriidan nostamisen takarajasta: esimerkiksi rahasaamisen täytäntöönpanossa kannetta ei enää voitaisi nostaa lopputilityksen suorittamisen ja varojen lähettämisen jälkeen.

Ehdotukseen ei sisälly säännöstä siltä varalta, että tuomioistuin pitäisi ulosottomiehen antamaa osoitusta aineellisesti virheellisenä. Ehdotuksen 9 luvun 11 §:n 3 momentissa on kylläkin viittaus 10 luvun 11 §:n 4 momenttiin, joka koskee lähinnä muodollisesti virheellistä valitusosoitusta ja siitä asianosaiselle aiheutuvia seuraamuksia. Aineellisesti virheellinen osoitus ei kuitenkaan saa johtaa oikeuksien menetykseen. Ulosottoasian havaitseminen väitteestä tai vaatimuksesta huolimatta selväksi helpottaisi täytäntöönpanoriidan ratkaisua, mutta ei oikeuttaisi jättämään kannetta tutkimatta. Jos osoitus olisi kuitenkin annettu sellaisessa asiassa, jota ei voida tutkia täytäntöönpanoriitana, kanne olisi jätettävä tutkimatta. Ulosottomies joutuisi ratkaisun saatuaan ja jatkaessaan täytäntöönpanoa ottamaan huomioon kanteen tutkimatta jättämisen vaikutukset. Myös puhtaan oikeuskysymyksen osoittaminen täytäntöönpanoriitana ratkaistavaksi voisi ääritapauksessa johtaa samaan lopputulokseen: kanne jätettäisiin tutkimatta ja ulosottomiehen olisi ratkaistava oikeuskysymys attraktioperiaatteen mukaisesti jatkaessaan täytäntöönpanoa.

Osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen voitaisiin antaa vain silloin, kun epäselvä kysymys voidaan käsitellä käräjäoikeudessa riitasiana. Jos asian ratkaiseminen ei kuulu yleisen tuomioistuimen toimivaltaan, ulosottolain 9

luvun mukaista osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen ei voida antaa. Velallisen käytettävissä saattaisi verojen ja maksujen täytäntöönpanossa olla veroulosottolain 8 §:n mukainen perustevalitus, joka voi myös johtaa täytäntöönpanon keskeyttämiseen. Jos riitainen ja epäselvä asia voitaisiin käsitellä esimerkiksi hallintoriita-asiana lääninoikeudessa, riidan viireilletulolla ei olisi ulosottolaissa täytäntöönpanoriidan osalta säädettyjä vaikutuksia.

Säännöksen 1 momentin 1 kohta liittyy tilanteeseen, jossa velallinen väittää, että tuomion tai muun ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut esimerkiksi saatavan vanhentumisen, suoraan velkojalle tapahtuneen maksun, sijaissuorituksen, kuittauksen tai hakijan ja velallisen välisen uuden sopimuksen johdosta. Väite voisi koskea vain lainvoimaisen tuomion antamisen jälkeen tapahtuneita seikkoja, sillä tuomion antamista edeltäneisiin tapahtumiin velallisen olisi tullut vedota jo ennen tuomion antamista. Väiteen tulisi koskea siis sellaista seikkaa, jota ei ole täytäntöönpanon perusteena olevalla tai muulla tuomiolla ratkaistu.

Ulosottomiehellä on oikeus ja velvollisuus lähteä siitä, että tuomio sellaisena kuin se on ulosottoperusteena olevaan toimituskirjaan kirjoitettu, on oikea. Poikkeus tästä on tapaus, jossa tuomio on niin sekava tai epätäydellinen, ettei sitä kyetä panemaan täytäntöön. Tällöin asianosainen voi oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:n 3 kohdan nojalla kannella asiasta tuomiovirheen perusteella. Ulosottolain 3 luvun 19 §:n säännöksen mukaan myös ulosotonhaltijan on osoitettava asianosainen kantelemaan kysymyksessä olevassa tapauksessa. Viimeksi mainitun säännöksen 2 momentin nojalla sekä ulosottomies että ulosotonhaltija voivat osoittaa ulosoton hakijan pyytämään tuomioon sisältyvän kirjoitus- tai laskuvirheen oikaisemista oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 10 §:n mukaisesti.

Ulosottomies voisi antaa velalliselle osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen silloin, kun tämä esittää täytäntöönpanoa vastaan edellä mainittuja väitteitä, jos niitä koskeva selvitys on luonteeltaan sellaista, että näyttö voidaan esittää yleisessä alioikeudessa. Ulosottomiehen tulisi kuulla velkojaa esitetystä väitteestä. Myös velkoja voitaisiin jo ennen täytäntöönpanotoimen suorittamista osoittaa nostamaan täytäntöönpanoriita sen vahvistamiseksi, että täytäntöönpanon esteeksi esitetty seikka ei

pidä paikkaansa taikka että oikeustoimi ei ole pätevä. Se, kenelle täytäntöönpanoriitaa koskeva osoitus annettaisiin, ratkaistaisiin ehdotuksen 9 luvun 8 §:n säännöksen mukaisesti.

Säännöksen 1 momentin 2 kohta liittyy ensinnäkin tilanteisiin, joissa ulosottomies voi ulosottoasiassa asettaa asianosaiselle tai muulle maksu- tai varojenpalautusvelvollisuuden. Tällöin ulosottomies käyttää hänelle uskottua tuomiovaltaa. Nämä tapaukset ovat seuraavat:

a) suorituksen ottaminen ulosottoasiassa asetetusta pantista taikka maksuvelvollisuuden asettaminen takaajalle (UL 3:20 a),

b) työnantajan asettaminen vastuuseen työntekijän käypää palkkaa vastaavan palkan pidätyksestä (UL 4:9 b),

c) maksuvelvollisuutensa laiminlyöneen pakkohuutokauppaostajan määrääminen vastuuseen kauppahintojen erotuksesta (UL 5:9, 5:11 ja 5:45),

d) ulosottomiehen toimittaman tilityksen ulosottokelpoisuus osamaksukauppalain 16 §:n perusteella välittömästi pöytäkirjan nojalla sekä

e) teettämistuomion täytäntöönpanossa (UL 3:2,1:6) voittopuolen maksamien teettämiskustannusten ulosottaminen ulosottolain 8 luvun 4 §:n nojalla vastaajalta ulosottomiehen päätöksellä.

Nykyisessä oikeuskäytännössä ei e kohdan tapauksissa ole annettu osoitusta kanteen nostamiseen alioikeudessa, vaikka teettämiskustannusten markkamäärä olisi suuri ja "laskut laveat". Velallinen voi myös katsoa voittopuolen teettäneen sellaista työtä, jota teettämistuomiossa ei ole mainittu.

Lakiehdotuksen mukaan yllä luetelluissa tapauksissa olisi mahdollisuus joko ennen täytäntöönpanotoimita esitetyn väitteen johdosta tai täytäntöönpanotoimen suorittamisen jälkeen antaa osoitus täytäntöönpanoriitaa koskevan kanteen nostamiseen. Osoituksen antamista on käsitelty alustavasti jo edellä tämän säännöksen yhteydessä; ehdotuksen 9 luvun 7—13 §:n perusteluissa asiaa tarkastellaan yksityiskohtaisesti. Täytäntöönpanoriitaa koskeva kanne korvaisi edellä mainitulla tavalla ulosottolain nykyiset takaisinsaantia koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan säännös koskee toiseksi velkojan oikeutta saada suoritus pantti- tai pidätysoikeuden alaisesta esineestä. Velkoja, jolla on kiinnitykseen tai hallintaan perustuva panttioikeus tai pidätysoi-

keus, on oikeutettu saamaan suorituksen silloin, kun esinevakuusoikeuden kohde myydään ulosottotoimin, vaikkei hänellä itsellään olisi täytäntöönpanokelpoista ulosottoperustetta. Tässä tapauksessa nykyisen ulosottolain 6 luvun 12 §:n mukaan panttivelkojan on näytettävä riittaisena velkojainluetteloon merkitty saatavansa toteen. Velallisella puolestaan silloin, kun hän ei joko ole riitauttanut panttivelkojan saatavaa tai ole onnistunut riitautuksessaan, on käytettävissään nykyisen ulosottolain 6 luvun 14 §:n mukainen takaisinsaantikanne. Sekä 6 luvun 12 §:n mukainen velkojan vahvistuskanne että 14 §:n takaisinsaantikanne korvattaisiin ehdotuksen mukaisella täytäntöönpanoriidalla silloin, kun velallinen tai toinen velkoja on riitauttanut saamisen ja asian selvittäminen edellyttää normaalia siviiliprosessia oikeudessa.

Kolmanneksi myös saatavien keskinäinen etuoikeus saattaa jossain tapauksissa käydä riitaiseksi ja riippua seikasta, jonka toteennäyttö on erityisen todistelun varassa. Erityisten etuoikeuksien poistuminen 1 päivänä tammikuuta 1993 voimaan tulleen velkojen maksusaantijärjestyksestä annetun lain (1578/92) myötä vähentäneen irtaimen omaisuuden ulosotossa etuoikeuskysymyksiin liittyviä riitaisuuksia. Kiinteän omaisuuden ulosotossa noudatetaan edelleen kiinnitysasetuksen 22 §:n etuoikeutta koskevia säännöksiä. Sanotut säännökset kumotaan maakaaren voimaantulon yhteydessä 1 päivästä tammikuuta 1997 lukien. Uudet kiinteistön pakkohuutokauppaa koskevat etuoikeussäännökset ovat tämän jälkeen ulosottolain 5 luvun 26 §:ssä. Todistelua vaativalla tavalla epäselvää kiinteistön pakkohuuto-kaupassa voisi olla esimerkiksi, koska vuokramies on ottanut kiinteistön haltuunsa tai mikä on haltijavelkakirjan todellinen panttausajan kohta.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen voidaan antaa, kun sivullinen vastustaa täytäntöönpanoa sillä perusteella, että se loukkaa hänen oikeuttaan. Ulosottolain nykyisessä 4 luvun 10 §:ssä säädetään sivullisen oikeudesta ajaa vahvistuskannetta omistusoikeudestaan ulosmitattuun omaisuuteen. Ehdotuksen mukaan sivullisella olisi oikeus vahvistuskanteen sijasta panna vireille täytäntöönpanoriita ulosoton torjumiseksi. Ehdotuksen 9 luvun 6 §:n 1 momentin 3 kohdan kanne voisi perustua muuhunkin oikeuteen kuin omistusoikeuteen, kuten esimerkiksi rajoitettuun esineoikeuteen

tai panttioikeuteen, jota täytäntöönpano loukkaa.

Voimassa oleva ulosottolain 4 luvun 10 § koskee ainoastaan irtaimen omaisuuden sivullisomistajan nostamaa ulosoton torjuntakannetta. Kiinteistön osalta saantosuoja määräytyy nykyisin ulosottolain 4 luvun 26 §:n mukaisesti, ja tällöin lainhuudon hakemisella on ratkaiseva merkitys. Uuden maakaaren myötä säännös muuttuu siten, että myös kiinteistön omistusoikeutta koskevan väitteen osalta sovelletaan 4 luvun 10 §:ää.

Lakiehdotuksessa ei ole tehty eroa täytäntöönpanoriidan kohteena olevan kiinteän ja irtaimen omaisuuden välillä.

Nykyisen lain mukaan kannetta sivullisen oikeudesta ulosmitattuun omaisuuteen voi ajaa sivullinen itse. Myös velkojalla on oikeus ajaa negatiivista vahvistuskannetta. Velallisella ei ole oikeutta ajaa kannetta; velallisen väite voi kuitenkin tulla huomioiduksi ulosmitattavaa omaisuutta etsittäessä. Irtaimen omaisuuden osalta kanteen nostamiseen oikeutettuihin ei esitetäisi muutosta. Maakaaren uudistamisen myötä kanneoikeus kiinteän omaisuuden osalta määräytyy irtaimen osalta esitetyllä tavalla. Lisäksi voidaan viitata täytäntöönpanoriidan asianosaisia koskevaan ehdotuksen 9 luvun 8 §:n 2 momenttiin, jossa olisi säännös siitä, ketä vastaan kannetta olisi ajettava.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan myös 1—3 kohtaan rinnastettava väite tai vaatimus, jonka ratkaisemista täytäntöönpano tai sen jatkaminen edellyttää, voitaisiin osoittaa täytäntöönpanoriitana ratkaistavaksi. Säännöstä olisi tulkittava suppeasti, jottei ulosoton tehokkuus kärsisi. Kysymys olisi tilanteesta, jossa ulosoton jatkaminen edellyttäisi kannanottoa riitaiseen tosiseikastoon. Tällöinkin ulosottomiehen olisi ratkaistava itse riitaiset oikeuskysymykset. Esitetyt väitteet voisivat olla rinnastettavissa erityisesti momentin 1 kohdan väitteisiin. Kysymys saattaisi esimerkiksi olla tilanteesta, jossa ulosotto edellyttää hakijan vastasuoritusta, ulosottoperuste on ehdollinen tai sisältää ensi- ja toissijaisen velvoitteen.

Myös silloin kun ulosottomiehelle esitetään ulosottoperusteen sisältävän tuomion jälkeen annettu uusi tuomio, joka voitaisiin perustellusti epäillä hankituksi ulosoton välttämiseksi, saattaisi osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen olla perusteltu. Esimerkiksi velallisen ja sivullisen väliseen oikeudenkäyntiin perustuva tuomioistuimen ratkaisu velan olemassaolosta

tai sivullisen omistusoikeudesta ei ehkä olisi ulosotossa velkojaa sitova, jos hän ei ole ollut riidassa asianosaisena mukana. Kysymys tulisi voida saattaa erikseen täytäntöönpanoriitana ratkaistavaksi. Tuomioistuimien vahvistaisi tällöin, missä määrin velallisen ja sivullisen välinen tuomiolla vahvistettu oikeussuhde sitoo ulosotovelkojaa ja esimerkiksi estää omaisuuden käyttämisen täytäntöönpanoon (ks. KKO 1992:137).

Puheena olevan 4 kohdan tarkoituksena on antaa poikkeuksellisissa tilanteissa ulosottomiehelle mahdollisuus osoittaa epäselvä näytöksymys täytäntöönpanoriitana ratkaistavaksi. Tarkoituksena ei ole ollut pyrkiä lisäämään välioikeudenkäyntien määrää.

Säännöksen 1 momentin lopussa säädettäisiin täytäntöönpanoriidan edellytykseksi, kuten edellä on todettu, että ulosottoasian olisi väitteen tai vaatimuksen johdosta oltava epäselvä. Väitteen tai vaatimuksen tueksi täytyisi esittää todennäköisiä perusteita. Pelkät väitteet ilman perusteluita eivät vielä riittäisi tekemään asiaa tässä lainkohdassa tarkoitettulla tavalla epäselväksi. Osoituksen antamisen edellytys olisi myös, että selvitystä ei voitaisi hankkia ulosottomenettelyssä. Lähinnä olisi kysymys selvityksestä, joka edellyttää todistajien kuulustelua. Yksinomaan kirjallisesti esitetyn näytön arvioimiseksi osoitusta ei saisi antaa.

Pykälän 2 momentin mukaan osoitus eräin poikkeuksin voidaan antaa niin kauan kuin täytäntöönpano jatkuu. Koska täytäntöönpanoriitaan oikeuttava väite tai vaatimus voi tulla esille missä menettelyn vaiheessa tahansa ja koskee yleensä koko menettelyn oikeutusta, osoituksen antaminen ei ole sidoksissa tiettyyn täytäntöönpanotoimeen.

Täytäntöönpanon päättymisen muodostaisi kuitenkin täytäntöönpanoriidan nostamisen takarajan. Tämän vuoksi 2 momentissa säädettäisiin, että rahasaamisen täytäntöönpanossa osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen ei voitaisi antaa enää sen jälkeen, kun lopputilitys on suoritettu ja varat lähetetty hakijalle. Lopputilityksellä tarkoitettaisiin säännöksessä selasta tilitystä, jonka jälkeen kysymyksessä oleva ulosottoasia ei enää voisi tulla ulosottomiehen käsiteltäväksi muuten kuin siinä poikkeuksellisissa tilanteissa, että tilitykseen ja varojen lähettämiseen haettaisiin muutosta tilityksessä olevan virheen perusteella ja muutoksenhakuus johtaisi tulokseen. Näin ollen osoitus täytäntöönpanoriitaan voitaisiin antaa varojen

nostamisesta huolimatta, jos ulosottoasiaa koskeva varojen jakoon mahdollisesti vaikuttava muu kuin tilitystä koskeva muutoksenhakemus on vireillä ja varat on voinut nostaa vain vakuutta vastaan; ulosottoasian ollessa valituksen vuoksi lopullisesti ratkaisematta, säännöksen tarkoittamaa lopputilitystä ei vielä olisi tehty. Muussa kuin rahasaamisen täytäntöönpanossa osoituksen antamisen takarajan muodostaisi täytäntöönpanon lainvoimainen loppuunsaattaminen. Kannetta ei voitaisi panna vireille, jos asianosainen ei enää voisi hakea muutosta täytäntöönpanoon.

Osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen annetaan asianosaisten esittämien väitteiden tai vaatimusten johdosta. Jos asianosainen on esittänyt väitteen tai vaatimuksen ennen täytäntöönpanotoimen suorittamista ja ulosottomies on tästä huolimatta suorittanut täytäntöönpanotoimen, asianosaisella on oikeus valittaa täytäntöönpanotoimesta tai ulosottomiehen päätöksestä. Jos valitusta ei tehdä, täytäntöönpanotoimi tai päätös, jolla väite tai vaatimus on ratkaistu, tulee lainvoimaiseksi. Ulosottoasian selkeyden ja yleisten oikeudenkäyntiä koskevien periaatteiden vuoksi on perusteltua, että asiassa ei enää väitteen tai vaatimuksen lainvoimaisen ratkaisemisen jälkeen anneta osoitusta samaa väitettä tai vaatimusta koskevan täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Tilanne olisi sama, jos asianosainen on valittanut täytäntöönpanotoimesta ja muutoksenhakutuomioistuimella päätöksellään lainvoimaisesti ratkaissut väitettä tai vaatimusta koskevan valituksen. Tämän vuoksi osoituksen antaminen väitteen tai vaatimuksen tultua lainvoimaisesti ratkaistuksi ei enää olisi mahdollista.

Osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen ei voitaisi antaa myöskään niissä tapauksissa, joissa on nimenomaisesti varattu määrätty ulosottomenettelyn vaihe väitteiden tekemiselle. Asianosaisten on esimerkiksi tietyin edellytyksin esitettävä kiinteistön pakkohuutokaupassa vaatimuksensa ja suoritettava muiden saatavia koskevat riitautukset ulosottolain 5 luvun 24 §:ssä tarkoitettussa velkojainkeskustelussa. Myös velalliselle ja kiinteistön omistajalle tulisi ehdotuksen 5 luvun 21 §:n 3 momentin mukaan sanottu velvollisuus. Tämän keskustelun jälkeen saamisista ei enää voida valvoa, mutta myöhästyneellä velkojalla on kylläkin ulosottolain 6 luvun 10 §:n perusteella oikeus saada jako-osa saamisensa valvoneiden velkojien jäl-

keen. Kiinteistön kauppahinnan jakotilaisuudessa ei enää voida riitauttaa velkojainluetteloon otettuja saamisista ja vain jälkikäteen ilmoitetuista saamisista voidaan esittää mielipiteitä. Näin ollen velkojainkeskustelussa esitettäviin väitteisiin ja vaatimuksiin perustuvaa täytäntöönpanoriitaa ei voitaisi enää panna vireille sen jälkeen, kun mahdollisuus väitteiden esittämiseen on laiminlyöty ja oikeus väitteiden esittämiseen menetetty.

Momentti koskisi myös tilannetta, jossa asianosainen on osoituksesta huolimatta laiminlyönyt nostaa täytäntöönpanoriidan tai 13 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, ulosottomiehen annettua osoituksen valitusajankana tehdyn väitteen tai vaatimuksen johdosta, laiminlyönyt nostaa kanteen tai valittaa täytäntöönpanotoimesta. Koska hän ehdotuksen 9 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan olisi menettänyt oikeutensa väitteen tai vaatimuksen esittämiseen, hänelle ei uudelleen voitaisi antaa osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen.

Jos asiassa ei 6 §:n 2 momentin nojalla voitaisi antaa osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen, asianomainen ei 9 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan voisi enää panna kannetta vireille ilman osoitustakaan.

Ulosottomiehen ja muutoksenhakutuomioistuimen osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen keskeyttää täytäntöönpanon 9 luvun 14 §:n 2 momentin määräajaksi. Rahasaamisen täytäntöönpanossa tämä merkitsee, että ulosottomies ei voi keskeytyksen aikana suorittaa lopputilitystä ja lähettää varoja hakijalle.

Jos ulosottovalitus on tehty, ulosottomies ei pykälän 3 momentin mukaan saisi antaa valittajalle osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen. Kun täytäntöönpanotoimi on suoritettu ja asianosainen on jo valinnut oikeusturvakeinokseen valituksen, ulosottomiehen osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen ei enää olisi asianmukaista. Täytäntöönpanoriitaosoituksen antaminen lainmukaisten edellytysten vallitessa kuuluisi tässä tapauksessa muutoksenhakutuomioistuimelle, joka ehdotuksen 10 luvun 13 §:n 3 momentin nojalla osoituksen antaessaan ratkaisisi myös valituksen muun kuin täytäntöönpanoriidan kohteena olevan kysymyksen osalta. Muutoksenhakutuomioistuimella voisi ulosottovalitusta käsitellessään antaa täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen, jos asianosainen ei ole itse 9 §:n nojalla pannut kannetta vireille ilman osoitusta. Silloin kun asianosainen on 13 §:n 1 mo-

mentin mukaisessa tilanteessa ulosottomiehen antamasta osoituksesta huolimatta valittanut täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä, muutoksenhakutuomioistuimien voisi antaa uuden osoituksen. Säännös täytäntöönpanoriitaosoituksen antamisesta koskisi kaikkia ulosottovelitusta käsitteleviä tuomioistuimia. Kun tuomioistuin antaa osoituksen, noudatettaisiin soveltuvien osin ehdotuksen 9 luvun täytäntöönpanoriitaa koskevia säännöksiä.

Muutoksenhakutuomioistuimen olisi myös heti ilmoitettava täytäntöönpanoriitaa koskevasta osoituksesta ulosottomiehelle. Ehdotuksen 9 luvun 14 §:n mukaisesti ulosottomiehen olisi keskeytettävä täytäntöönpano ilmoituksen saatuaan, jos asianosainen ei jo tätä ennen olisi esittänyt selvitystä muutoksenhakuviranomaisen antamasta osoituksesta ja siihen liittyvästä keskeytysmääräyksestä.

Pykälän 4 momentin mukaan osoitusta koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta. Tämä koskisi sekä osoituksen antamista että osoituksen antamista jättämistä. Yleinen valitusoikeus hidastaisi ulosottoa ja toisaalta ulosoton asianosaisilla samoin kuin sivullisella olisi oikeus nostaa täytäntöönpanoriita myös ilman osoitusta. Osoituksen antaminenkin keskeyttäisi täytäntöönpanon sitä hidastaen, mutta keskeytyksen jatkuminen edellyttäisi täytäntöönpanoriitaa käsittelevän tuomioistuimen suhteellisen lyhyessä määräajassa antamaa erillistä määräystä. Asianosaisten oikeusturva ei näin ollen vaadi valitusoikeutta. Asianosaisella olisi lisäksi mahdollisuus kannella turhana pitämässään osoituksesta ulosottomiehen toimintaa valvovalle viranomaiselle. Jos virheellinen osoitus olisi aiheuttanut asianosaiselle kuluja ja vahinkoa, voisi hän vaatia valtiolta korvausta vahingonkorvauslain mukaisesti.

Jos ulosottomies olisi antanut osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen aikaisempaa täytäntöönpanotoimintaa tai päätöstä koskevana valitusaikana tehdyn väitteen tai vaatimuksen johdosta, osoituksen saaja voisi kuitenkin jo edellä mainitulla tavalla osoituksesta huolimatta valittaa sanotusta aikaisemmasta täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä (ehd. 9:13,1).

Jos ulosottoasia on osin ratkaistu ja samalla on annettu muilta osin osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen, voitaisiin ulosottomiehen täytäntöönpanotoimeen ratkaistuilta osin hakea muutosta.

7 §. *Osoituksen sisältö ja tiedoksiantaminen.*

Pykälän 1 momentin mukaan osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen olisi annettava kirjallisesti. Osoituksessa olisi mainittava, missä tuomioistuimessa ehdotuksen 9 luvun 11 §:n 1 momentin ja 10 luvun 2 §:n mukaan kanne on pantava vireille sekä 9 luvun 10 §:n 1 momentin mukainen kanteen nostamisen määräaika. Täytäntöönpanoriidan käsittelevä tuomioistuin olisi mainittava nimeltä. Samalla olisi ilmoitettava tuomioistuimen osoitetiedot ja puhelinnumero. Kanteen nostamisen määräaika olisi ilmoitettava niin, että määräajan viimeinen päivä olisi helposti laskettavissa, jos se ei ilmenisi itse osoituksesta.

Osoituksesta tulisi käydä ilmi, kenen kanne on nostettava ja ketä vastaan eli 9 luvun 8 §:n asianosaiset. Samoin olisi selostettava riidan kohde eli mistä asiasta kanne on nostettava. Esimerkiksi sivullisen omistusoikeusväitteen johdosta osoituksessa olisi mainittava yksilöidysti se omaisuus, jonka omistusoikeus on tullut epäselväksi. Lisäksi olisi selvitettävä määräykset täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen antaminen keskeyttäisi 9 luvun 14 §:n 2 momentin mukaisesti täytäntöönpanon, mutta keskeytyksen jatkaminen edellyttäisi viimeksi mainitun säännöksen 3 momentin mukaan tuomioistuimen antamaa määräystä asiasta.

Ehdotuksen 9 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan kanteen nostamisen laiminlyönti 13 §:n 1 momentissa mainituihin poikkeuksiin johtaisi siihen, että asianosainen menettää oikeutensa vedota sanottuun väitteeseen tai vaatimukseen siinä ulosottoasiassa. Myös tämän tulisi ilmetä täytäntöönpanoriitaa koskevasta osoituksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan osoitus on annettava tiedoksi osoituksen saajalle. Tällöin on noudatettava ulosottolain 3 luvun 27 §:n säännöstä ulosottoasioiden tiedoksi antamisesta siinä järjestyksessä kuin tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa säädetään erityistiedoksiannosta, jollei jonkin tapauksen osalta ole toisin säädetty tai määrätty. Jos osoitusta ei voida luovuttaa osoituksen saajalle, tiedoksiannon tulisi tapahtua mainitun lain mukaisesti erityistiedoksiannona. Jos osoituksen saaja olisi ilmoittanut ehdotuksen 3 luvun 21 §:ssä tarkoitetun oikeudenkäyntiosoitteen, osoitus voitaisiin lähettää hänelle 3 luvun 27 §:n 3 momentin nojalla tavallisena kirjeenä. Tällöin asianosaisten katsottaisiin saaneen tiedon osoituksesta seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kulje-

tettavaksi. Näin määräytyvästä tiedoksianto-päivästä laskettaisiin 9 luvun 10 §:n 1 momentin neljän viikon vireillepanon määräaika sekä saman luvun 14 §:n 2 momentin mukainen kahden viikon keskeytysmääräaika.

Jos täytäntöönpanoriitakanne pannaan viireille osoituksen mukaisesti, kantajan haastehakemus ja tuomioistuimen haaste annetaan riidan vastaajille tiedoksi käräjäoikeuden toimesta. Jos kannetta ei panna viireille, täytäntöönpano jatkuisi ja osoituksen saanut olisi menettänyt oikeutensa vedota väitteeseensä tai vaatimukseensa. Tämän vuoksi riidan muille asianosaisille ei erikseen tarvitsisi ilmoittaa täytäntöönpanoriitaa koskevasta osoituksesta.

8 §. *Täytäntöönpanoriidan asianosaiset.* Pykälän 1 momentissa on yleissäännös täytäntöönpanoriidan asianosaista, joita voivat olla ulosottoasian varsinaiset asianosaiset eli velallinen ja velkoja sekä myös sivullinen, jonka oikeutta täytäntöönpanotoimi koskee. Riidan luonteesta johtuen asianosaisten lukumäärä vaihtelee. Kun ulosottoasiassa esitetty väite koskee vain velkojan ja velallisen välistä suhdetta, kuten useimmat 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa mainitut väitteet, esimerkiksi maksu-, vanhentumis- ja kuittausväitteet, täytäntöönpanoriidan asianosaisia olisivat vain velkoja ja velallinen. Olettavasti suhteellisen yleisessä sivullisen omistusoikeutta koskevassa täytäntöönpanoriidassa asianosaisia olisivat velkoja, velallinen ja sivullinen huolimatta siitä, ajaako kannetta sivullinen tai velkoja. Myös velkojen lukumäärä riidoissa voisi vaihdella tilanteesta riippuen. Esimerkiksi sivullisen olisi ajettava omistusoikeuskannetta kaikkia niitä velkoja vastaan, joiden saatavasta kysymyksessä oleva omaisuus on ulosmitattu. Kun velkojan on ajettava kannetta muita velkoja vastaan, riita-asiaan tulisi osoittaa haastettavaksi vastaajiksi kuitenkin vain ne velkojat, joiden asemaa kantajavelkojan vaatimukset heikentävät.

Pykälän 2 momentin mukaan täytäntöönpanoriidan kantaja olisi vaatimuksen tai väitteen esittäjä, jollei epäselvää kysymystä koskevan selvityksen esittäminen kuuluisi toiselle.

Silloin kun osoitus annetaan muulle kuin väitteen tai vaatimuksen esittäjälle, täytäntöönpanoriidan kantajan määrittäminen voi olla vaikeaa. Tulkintatilanteiden ratkaisemisen helpottamiseksi säännöksen 2 momenttiin on sisällytetty luettelo täytäntöönpanoriidan asianosaisista tietyissä ulosottolaissa erikseen säännellyissä tilanteissa. Ulosottomiehen olisi an-

nettava osoitus tämän luettelon mukaisesti. Luetteloon on sisällytetty asianosaissäännökset erityisesti niiden täytäntöönpanoriitojen osalta, jotka korvaavat entiset takaisinsaantikanteet.

Säännöksen 2 momentin luettelon 1 kohta koskee ulosottolain 3 luvun 20 a §:n 2 ja 4 momentin tilannetta, jossa vakuutta vastaan nostettujen varojen palauttamisesta, lainvoimaa vailla olevaan tuomioon perustuvan maksuvelvollisuuden täyttämisestä tai huutokauppasummasta on asetettu pantti tai takaus ja palautettava tai suoritettava määrä ulosotetaan pantista tai takausmieheltä. Tämä edellyttää, että asianomainen on laiminlyönyt maksu- tai palautusvelvollisuutensa ja että mainittu velvollisuus perustuu ulosottolakiin tai lainvoimaiseen tuomioon. Tässä tilanteessa pantinomistajan tai takaajan olisi ajettava kannetta, jos he väittävät, että maksua ei voida esimerkiksi panttaus- tai takaussitoumuksen pätemättömyyden vuoksi periä pantista tai ulosmitata takaaajalta.

Myös siinä tapauksessa, että pantti on asetettu ulosottoasiassa maksettavaksi tuomittujen kulujen ja vahingon korvaamisen vakuudeksi, pantinomistaja olisi velvollinen näyttämään, että tuomioon perustuvaa korvausta ei voitaisi ulosottaa pantista.

Jos pantin on antanut sivullinen, esimerkiksi velallisen tai velkojan puolesta pantin asettanut taikka huutokauppaostaja, hänen olisi ajettava kannetta sekä velkojaa että velallista vastaan, koska panttaussitoumuksen pätevyydellä on vaikutuksia molempiin suuntiin. Jos taas pantin olisi asettanut jompi kumpi varsinaisista asianosaisista, osoitettaisiin velkoja nostamaan kanne velallista vastaan taikka päinvastoin, riippuen siitä kumpi on maksuvelvollisuutensa kiistänyt.

Takaussitoumuksen antajan, joka ei voi olla velallinen tai velkoja itse, olisi myös ajettava kannetta sekä velkojaa että velallista vastaan. Ulosottomies voisi antaa osoituksen esitetyn väitteen johdosta jo ennen ulosottoimen suoritamista, mutta myös toimen suorittamisen jälkeen tämän luvun 13 §:n mukaisesti. Pantinasettajalla ja takaajalla olisi mahdollisuus nostaa täytäntöönpanoriita ilman osoitustakin ja hakea muutosta ulosottomiehen päätökseen, jolla suoritus on ulosotettu pantista tai takaaajalta.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan velkojan olisi nostettava 4 luvun 9 b §:n 2 momentissa tarkoitettu kanne velallista ja tä-

män työnantajaa vastaan taikka työnantajan velkojaa vastaan. Säännös vastaisi ulosottolain nykyistä 4 luvun 9 b ja 9 c §:ää. Velkoja olisi osoitettava nostamaan kanne, kun ulosottomies velkojan vaatimuksesta huolimatta katsoisi, että edellytyksiä velallisen kohtuullisen työpalkan rahamäärän vahvistamiselle ei olisi. Tällöin velkojan olisi näytettävä väitteensä tai vaatimuksensa toteen. Hänen olisi ajettava kannetta sekä velallista että tämän työnantajaa vastaan. Jos taas ulosottomies katsoisi, että edellytykset työpalkan rahamäärän vahvistamiselle todennäköisesti olisivat olemassa, tulisi hänen osoittaa työnantaja ajamaan kannetta velkojaa vastaan, jos asia työnantajan väitteen johdosta kuitenkin olisi epäselvä eikä selvitystä voitaisi hankkia ulosottomenettelyssä. Velallista ei voitaisi osoittaa nostamaan täytäntöönpanoriitaa nyt kysymyksessä olevassa tapauksessa, koska täytäntöönpanoriita koskisi välitömmästä vain velkojan oikeutta saada maksu työnantajalta ja työnantajan velvollisuutta maksun suorittamiseen.

Säännöksen 3 kohdan mukaan sivullisen omistusoikeutta tai muuta oikeutta koskevaan väitteeseen perustuvaa täytäntöönpanoriitaa sivullisen olisi ajettava velkojaa ja velallista vastaan tai velkojan velallista ja sivullista vastaan. Tavallisesti sivullinen esittää väitteen, joka hänet osoitetaan näyttämään toteen. Sivullisen on kuitenkin väitteensä tueksi esitettävä todennäköisiä perusteita, jotka horjuttavat irtaimen omaisuuden osalta hallintaan perustuvan ja, uuden maakaaren tultua voimaan, kiinteistön osalta lainhuutoon perustuvan velallisen omistusoikeutta koskevan oletaman (UL 4:10) ennen kuin osoitus voidaan antaa. Myös sivullisen muiden oikeuksien, esimerkiksi panttioikeuden, osalta voidaan asettaa saman vahvuinen perusteiden esittämisaatimus. Myös velkojalla olisi oikeus ajaa täytäntöönpanoriitakannetta, mutta lähinnä tämä tulisi kysymykseen siinä tapauksessa, että sivullinen on esittänyt niin vahvaa näyttöä oikeutensa tueksi, että ulosottomies ei katso voivansa ulosmitata omaisuutta. Velalliselle ei voitaisi antaa osoitusta nyt kysymyksessä olevan täytäntöönpanoriidan nostamiseen, vaikka hänellä tietyissä harvinaisissa tapauksissa saattaisikin olla valitusoikeus. Velallisen asemaan on otettu yksityiskohtaisemmin kantaa ehdotuksen 4 luvun 10 §:n perusteluissa.

Säännöksen 4 kohdan mukaan maksuvelvollisuutensa laiminlyönyt aikaisempi huutokaup-

paostaja olisi osoitettava nostamaan ulosottolain 5 luvun (9, 11 ja) 45 §:n 3 momentissa tarkoitettu kanne, joka koskee häneltä perittäviä korvauksia, velkojaa ja velallista vastaan. Säännös vastaisi nykyistä ostajan käytettävissä olevaa takaisinsaantikannetta. Kannetta olisi ajettava niitä velkojia vastaan, joiden mahdollisuuteen saada suoritus aikaisemman ostajan maksettava korvaus vaikuttaisi. Muilla velkojilla ei olisi asiassa oikeudellista intressiä. Jos ostaja olisi antanut pantin, riidan asianomaiset määräytyisivät momentin 1 kohdan mukaisesti.

Säännöksen 5 kohdan mukaan velkoja osoitettaisiin nostamaan ulosottolain 6 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kanne riitaisen saatavan vahvistamisesta, jos hänen olisi näytettävä saatavansa toteen. Tämä koskee erityisesti tilannetta, jossa velkojalla ei ole täytäntöönpanokelpoista ulosottooperustetta. On kuitenkin huomattava, että tässäkin tapauksessa osoitusta ei saisi antaa perustelemattoman riitatuksen johdosta, vaan vasta silloin kun ulosottomies katsoo saamisoikeuden tulleen riitatuksen johdosta epäselväksi. Kannetta olisi ajettava velallista ja niitä velkojia vastaan, joiden oikeuteen asian ratkaisu vaikuttaa.

Osoitus voitaisiin antaa myös velkojan vaatimusta vastaan muistutuksen tehneelle toiselle velkojalle tai velalliselle. Se, kenelle osoitus annettaisiin, ratkaistaisiin yleisten väittämisen ja todistustaakkaa koskevien säännösten ja periaatteiden mukaisesti. Muistutuksen tehnyt velkoja voitaisiin osoittaa nostamaan täytäntöönpanoriita esimerkiksi silloin, kun toinen velkoja on esittänyt velkomustuomion antamiseen riittävän selvityksen, jolloin muistutuksen esittäjän olisi näytettävä toteen väitettään tukevat tosiseikat. Tässä tapauksessa velkojan olisi ajettava kannetta velallista ja sitä velkojaa vastaan, jonka saatavasta muistutus on esitetty. Muilla velkojilla ei pääsääntöisesti olisi asiassa oikeudellista intressiä. Velallisen olisi ajettava kannetta velkojaa vastaan.

9 §. *Täytäntöönpanoriita ilman osoitusta.* Asianomaisen ja sivullisen oikeusturvan kannalta ei ole riittävää, että täytäntöönpanoriita voitaisiin panna vireille ainoastaan ulosottomiehen osoituksesta. Jo nykyisin sekä oikeuskäytännössä että -kirjallisuudessa on tunnustettu velallisen ilman osoitusta aloittaman välioikeudenkäynnin mahdollisuus niin sanotussa jälkisattumustilanteessa (KKO 1970 II 19 ja KKO 1970 II 50, Jouko Halila — Erkki Havansi, Ulosotto-oikeuden oppikirja. Helsinki

1986 s. 67—68 sekä Risto Koulu, Ulosotto menettelynä. Helsinki 1988 s. 235—237).

Pykälän 1 momentin mukaan asianosainen voisi nostaa täytäntöönpanoriidan myös ilman osoitusta. Asianosaisella tarkoitetaan säännöksessä niitä henkilöitä, jotka voivat 8 §:n mukaan olla täytäntöönpanoriidan asianosaisia. Näin esimerkiksi sivullinenkin voisi ilman osoitusta nostaa kanteen omistusoikeutensa vahvistamiseksi. Jotta kanne olisi ulosottolaissa tarkoitettu täytäntöönpanoriita, sen täytyisi perustua 6 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa mainittuihin väitteisiin ja vaatimuksiin ja kannetta olisi ajettava kaikkia 8 §:ssä tarkoitettuja asianosaisia vastaan 11 §:n 1 momentissa tarkoitetussa tuomioistuimessa.

Kun asianosainen nostaa kanteen ilman osoitusta, riidan tutkimisen edellytyksenä ei voitaisi pitää sitä, että asia olisi 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla epäselvä ja että selvitystä ei voitaisi hankkia ulosottomenettelyssä. Asianosainen harkitsisi näin ollen itse täytäntöönpanoriidan nostamisen tarpeen näiltä osin. Vaikka esimerkiksi voitaisiin pitää aivan selvänä, että omaisuus ei kuulu sivulliselle, tämä voisi panna täytäntöönpanoriidan vireille. Sivullinen saisi panna riidan vireille, vaikka hän ei alioikeuskäsittelyssä voisi esittää mitään sellaista selvitystä, jota ei olisi ollut mahdollista esittää ulosoton yhteydessä. Mainituilla seikoilla olisi luonnollisesti vaikutusta siihen, miten pääasia ja oikeudenkäyntikulujen korvaaminen ratkaistaisiin samoin kuin esimerkiksi siihen, onko aihetta antaa täytäntöönpanon keskeytysmääräys. Jos määräystä ei annettaisi, täytäntöönpano jatkuisi riidasta huolimatta. Kertyneet varat tilitettäisiin kuitenkin tässäkin tapauksessa ehdotuksen 9 luvun 12 §:n 2 momentin mukaisesti vain vakuutta vastaan ennen kuin täytäntöönpanoriidassa annettu tuomio on saanut lainvoiman.

Myös kanne ilman osoitusta voitaisiin nostaa täytäntöönpanon missä vaiheessa tahansa. Jos ulosottomies tai muutoksenhakutuomioistuin ei 9 luvun 6 §:n 2 momentin nojalla voisi antaa osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen, kannetta ilman osoitustakaan ei voitaisi nostaa. Viimeksi mainitun lainkohdan osalta viitataan edellä perusteluissa lausuttuun.

Asianosaisen väitteen tai vaatimuksen lainvoimainen ratkaiseminen ulosottomiehen täytäntöönpanotoimella tai päätöksellä taikka muutoksenhakutuomioistuimen ulosottovalituksen johdosta antamalla päätöksellä estää

täytäntöönpanoriitakannetta koskevan osoituksen antamisen ja näin myös kanteen nostamisen ilman osoitusta. Tämän vuoksi asianosaisen olisi pantava täytäntöönpanoriita-asia ilman osoitusta vireille eli jätettävä asiaa koskeva haastehakemus käräjäoikeuden kansliaan täytäntöönpanotointoa koskevan valitusajan kuluessa tai valitettava täytäntöönpanotoimesta. Jos asianosainen, joka on valittanut täytäntöönpanotoimesta, nostaisi kanteen, jätettäisiin valitus 13 §:n nojalla kanteessa tarkoitetuilta osin tutkimatta.

Asianosainen voisi nostaa kanteen ilmoittamatta siitä ulosottomiehelle. Täytäntöönpanoriita on kuitenkin ulosottoon välittömästi vaikuttavaa prosessia. Kanteen nostamisen mielekkyysskin edellyttää, että asianosainen haluaa riidassa annetun ratkaisun tulevan huomioon otetuksi ulosottoasiasa ratkaistaessa. Tämän vuoksi 9 luvun 11 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että käräjäoikeuden olisi heti lähetettävä jäljennös täytäntöönpanoriidan haastehakemuksesta tiedoksi ulosottomiehelle ja pyydyttävä tämän lausunto asiasta. Luultavaa olisi myös, että asianosainen tavallisesti itse jo ennen kanteen nostamista on ollut asiasta yhteydessä ulosottomieheen. Jos riidan käsittelevä käräjäoikeus heti haastehakemuksen saatua määräisi täytäntöönpanon keskeytettäväksi 9 luvun 14 §:n nojalla, saisi ulosottomies 9 luvun 17 §:n mukaisen ilmoituksen keskeytysmääräyksestä.

Asianosainen olisi velvollinen itse määrittelemään riidan kohteen ja asian käsittelevä käräjäoikeus ratkaisisi, oikeuttaako ehdotuksen 9 luvun 6 §:n 1 momentti tutkimaan kanteen täytäntöönpanoriitana. Käräjäoikeus voisi kuitenkin 11 §:n 2 momentin nojalla kehottaa asianosaista nostamaan kanteen puuttuvia asianosaisia vastaan. Ulosottomies puolestaan voisi lausunnossaan ottaa kantaa siihen, onko kanne pantu vireille asianmukaisesti eli koskeeko kanne 6 §:n 1 momentissa mainittuja seikkoja, onko tuomioistuin toimivaltainen käsittelemään riidan ja onko kanne pantu vireille kaikkia asianosaisia vastaan. Ulosottomiehen lausunto ei kuitenkaan sitois i täytäntöönpanoriitaa käsittelevää tuomioistuinta.

Jos asiasta ennen kanteen nostamista ulosottomiehen kanssa keskusteltaessa kävisi ilmi, että asianosaisella on virheellinen käsitys täytäntöönpanoriidan luonteesta, ulosottomiehen tulisi mahdollisuuksien mukaan neuvoa asianosaista. Ulosottomiehen olisi tarvittaessa selos-

tettava asianosaiselle myös riidan käsittelevä käräjäoikeus, riidan asianosaiset, täytäntöönpanon keskeyttämiseen liittyvät seikat sekä kanteen puutteellisen vireillepanon seuraukset. Riidan muut asianosaiset saisivat kanteesta tiedon viimeistään silloin, kun heidät haastetaan vastaamaan asiassa. Ulosottomiehen ei tarvitsisi heille asiasta ilmoittaa.

Jos asianosaisen kanne ei täyttäisi täytäntöönpanoriidalle säädettyjä edellytyksiä käsiteltävän asian ja asianosaisten osalta, riitaa ei voitaisi tutkia täytäntöönpanoriitana eikä sillä olisi täytäntöönpanoriidan vaikutuksia, kuten esimerkiksi keskeytymahdollisuutta, ulosottoon. Kanne voitaisiin ehkä joissain tapauksissa tutkia muuna riita-asiana, mutta täytäntöönpanoviranomaisten harkintaan jäisi, olisiko riidassa annetulla tuomiolla esimerkiksi todistusvaikutusta ulosotossa. Jos sivullinen ajaisi omistusoikeutta koskevaa kannettaan vain velallista vastaan, ei riidan ratkaisu estäisi omaisuuden ulosmittaamista, koska velkojaa ei ole haastettu mukaan. Riidan ratkaisulla saat- taisi kuitenkin olla todisteena merkitystä asias- sa.

Ilman osoitusta nostetun täytäntöönpanoriitakanteen sillensä jättämisen vaikutuksista täytäntöönpanoon on säännös 10 §:n 2 momentissa.

Kun asianosainen on valittanut täytäntöönpanotoimesta, ulosottomies ei enää ehdotuksen 6 §:n 3 momentin mukaan voisi antaa osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen. Osoituksen antaisi tuolloin muutoksenhakutuomioistuin. Jos asianosainen itse nostaisi kanteen ennen kuin ulosottovalitus on ratkaistu, valitusta ei 13 §:n mukaan tutkittaisi niiltä osin kuin asia on saatettu täytäntöönpanoriitana tuomioistuimen ratkaistavaksi. Tämän vuoksi on katsottu aiheelliseksi ehdottaa 9 luvun 11 §:n 2 momentissa säädettäväksi, että käräjäoikeuden, jossa täytäntöönpanoriita ilman osoitusta on tullut vireille, olisi ilmoitettava kanteesta muutoksenhakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle. Ilmoitus olisi tehtävä viipymättä. Useassa tapauksessa saattaisi olla kysymys samasta tuomioistuimesta, koska ulosottovalitus ja täytäntöönpanoriita käsiteltäisiin ensivaiheessa samassa käräjäoikeudessa.

Jos asianosainen olisi ennen täytäntöönpanon aloittamista nostanut kanteen, jolla voi olla täytäntöönpanoriitana vaikutusta ulosottoon, asianosaisen olisi pykälän 2 momentin mukaan heti täytäntöönpanosta tiedon saatu-

aan ilmoitettava asiasta kannetta käsittelevälle tuomioistuimelle ja kanteesta ulosottomiehelle. Ilmoitus voitaisiin tehdä kirjallisesti tai suullisesti. Tuomioistuimelle suullinen ilmoitus voitaisiin kuitenkin tehdä vain kannetta muutoin suullisesti käsiteltäessä. Jotta kanne voitaisiin ottaa täytäntöönpanoriitana huomioon ulosotossa, ilmoitusta tuomioistuimelle ei voitaisi tehdä enää sen jälkeen, kun osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen 6 §:n 2 momentin nojalla ei enää voitaisi antaa. Jos ilmoitus tehtäisiin vasta tämän jälkeen, kannetta ei voitaisi tutkia käynnissä olevaan täytäntöönpanoon välittömästi vaikuttavana täytäntöönpanoriitana.

Riitaa käsittelevän tuomioistuimen olisi pyydettävä ulosottomiehen lausunto asianosaisen tehtyä kysymyksessä olevan ilmoituksensa. Tuomioistuin voisi myös tässä tapauksessa kehottaa asianosaista nostamaan kanteen puuttuvia asianosaisia vastaan. Myös kanteen täydentäminen saattaisi olla mahdollista.

Riita on ennen täytäntöönpanon aloittamista saatettu panna vireille muussa tuomioistuimessa kuin 9 luvun 11 §:n 1 momentissa säädetään. Jos tuomioistuin on yleisten oikeuspaikkaa koskevien säännösten mukaan ollut toimivaltainen aloittamaan riidan käsittelyn, riita voitaisiin käsitellä täytäntöönpanoriitana 11 §:n 1 momentin säännöksestä huolimatta. Jos kuitenkin jutun käsitteleminen 11 §:n 1 momentissa mainitussa oikeuspaikassa olisi tarkoituk- senmukaista, olisi jutun siirtäminen ehdotetun 11 §:n 3 momentin mukaisesti mahdollista.

Jollei tuomioistuimelle ennen asian ratkaisua ilmoitettaisi riidan liittymisestä täytäntöönpanoon eikä ulosottomies näin ollen saisi tietää asiasta, olisi riidassa annettu ratkaisu sitova vain oikeudenkäynnin osapuolten välisessä suhteessa. Jos tuomioistuin olisi esimerkiksi vahvistanut, että velkojalla ei tapahtuneen maksun tai vanhentumisen taikka kuittauksen vuoksi olisi oikeutta aikaisemmin tuomiolla vahvistettuun saatavaansa, sitoisi tämä pääsääntöisesti riidan osapuolia ulosotossakin, jos tuomioon vedottaisiin, vaikka asiaa ei olisikaan ratkaistu täytäntöönpanoriitakanteella. Sen sijaan esimerkiksi sivullisen omistusoikeuden vahvistava tuomio ei olisi täytäntöönpanoriidassa annetun tuomion tavoin ulosotossa välittömästi ulosottomiestä sitova, ellei velkojaa olisi haastettu vastaajaksi sivullisen ja velallisen väliseen riita-asiaan.

10 §. *Täytäntöönpanoriidan vireillepano ja sen*

laiminlyönnin seuraukset. Pykälän 1 momentin mukaan määräaika täytäntöönpanoriidan nostamiseen olisi neljä viikkoa siitä päivästä, jona asianosainen on saanut tiedon ulosottomiehen tai muutoksenhakutuomioistuimen antamasta osoituksesta. Mainitut viranomaiset voisivat myös pidentää määräaika hyväksyttävästä syystä. Hakemus määräajan pidentämiseksi olisi tehtävä kirjallisesti ennen määräajan päättymistä. Kanteen nostamisesta ei enää nykyisen ulosottolain 4 luvun 10 §:n tavoin tarvitsisi kanteen nostamiselle varatussa määräajassa ilmoittaa ulosottomiehelle uhalla, että kanne jätettäisiin tutkimatta. Ulosotto olisi keskeytyneenä kaksi viikkoa määräajan päättymisestä lukien, mutta jatkuisi tämän jälkeen, jollei ulosottomies saisi tuomioistuimen antamaa keskeytysmääräystä ja asianosaiselta keskeytyksen mahdollisesti edellyttämää vakuutta.

Täytäntöönpanoriidan vireillepanijan olisi esitettävä tuomioistuimelle selvitys siitä, että kanne on nostettu määräajassa. Tämän vuoksi oikeudelle olisi esitettävä selvitys siitä, koska asianosainen on saanut osoituksesta tiedon. Kun ulosottomies on antanut kirjallisen osoituksen, osoituksesta ilmenisi tiedoksiannon ajankohta, jos se on luovutettu asianosaiselle tai annettu postin kuljetettavaksi. Muusta tiedoksiannosta olisi esitettävä asianmukainen tiedoksiantotodistus.

Riittävänä määräaikana kanteen nostamiselle on pidetty neljää viikkoa ottaen huomioon, että kanne riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamisen jälkeen tulee vireille, kun haastehakemus saapuu tuomioistuimen kansliin (OK 5:1,2). Neljän viikon määräaika olisi myös helposti laskettavissa, määräajan päätyessä tavallisesti samana viikonpäivänä kuin tiedoksisaaminen on tapahtunut. Ehdotuksen 9 luvun 7 §:n perustelun yhteydessä on käsitelty osoituksesta ilmoittamista ja kysymyksessä olevan määräajan laskemista. Jos määräaika olisi jo kulunut umpeen ennen pidennyshakemuksen saapumista, ulosottomies ei enää voisi suostua hakemukseen.

Kysymystä nykyisen ulosottolain 4 luvun 10 §:n mukaisen määräajan palauttamiskelpoisuudesta on oikeuskirjallisuudessa pidetty josain määrin epäselvänä (Ks. mm. Tauno Ellilä, *Oikeudenkäynti ja täytäntöönpano*. Porvoo 1976 s. 324—327). Koska ehdotuksen mukaiset täytäntöönpanoriitaoikeudenkäynnit olisivat vireillä olevaa ulosottoasiain palvelevia välioikeudenkäyntejä ("prosessia palvelevaa proses-

sia") ja siten niitä koskevat määräajat olisivat luonteeltaan lähinnä prosessuaalisia, lähdetään ehdotuksessa siitä, että ne periaatteessa olisivat palauttamiskelpoisia. Asianosainen voisi näin ollen hakea korkeimmalta oikeudelta menetety määräajan palauttamista oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 17 ja 18 §:n nojalla. Tällöin korkein oikeus voisi määrätä täytäntöönpanon keskeyttämisestä ulosottolain 3 luvun 13 §:n 3 momentin nojalla.

Määräajan pidentämiseen oikeuttavan hyväksyttävän syyn tulisi olla sellainen, että asianosainen ei ole voinut ottaa sitä huomioon. Kysymyksessä voisi olla esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 28 §:ssä olevaan lailliseen esteeseen rinnastettava tilanne.

Säännöksessä ei ole asetettu pidennetylle määräajalle ylärajaa, mutta selvää on, että uusi määräaika ei voisi mainittavasti poiketa alkuperäisestä määräajasta. Säännös ei myöskään suoranaisesti estäisi pidentämisestä määräaika uudelleen, jos asianosainen esittää uuden hyväksyttävän syyn. Koska määräajan pidentäminen keskeyttäisi automaattisesti myös täytäntöönpanon, määräajan pidentäminen uudelleen olisi erittäin poikkeuksellista ja pidentämisen syyn täytyisi olla sellainen, että sitä ei aikaisemmin ole ollut mahdollista ottaa huomioon. Keskeytyspäätöksen sisältö saattaisi myös olla syytä harkita uudelleen, jos esimerkiksi täytäntöönpanoa turvaavaa ulosmittausta ei vielä olisi suoritettu.

Asianosaisten oikeusturva ei vaadi valitusoikeutta päätöksestä, jolla kanteen vireillepanon määräaika olisi pidennetty. Tätä koskeva säännös olisi pykälän 1 momentin lopussa. Jos asianosainen on tehnyt määräajan pidentämistä koskevan kirjallisen hakemuksen ja hakemus on hylätty, asianosainen voisi hakea päätökseen muutosta valittamalla. Tämä olisi perusteltua, koska asianosainen muutoin menettäisi oikeutensa vedota väitteeseensä tai vaatimukseensa. Ulosottomiehen olisi tehtävä sekä määräajan pidentämisestä että hakemuksen hylkäämisestä päätös. Jos hakemus on hylätty, olisi päätöksestä käytävä ilmi myös päätöksen perustelut ja päätökseen olisi liitettävä 10 luvun 11 §:n valitusosoitus.

Pykälän 2 momentin mukaan kanteen nostamisen laiminlyönti ulosottomiehen tai muutoksenhakutuomioistuimen osoituksen mukaisesti johtaa siihen, että asianosainen menettää oikeutensa vedota kysymyksessä olevaan väitteeseen tai vaatimukseen siinä ulosottoasiassa.

Hän ei enää myöhemmin samassa asiassa voisi menestyksellisesti esittää samaa väitettä ja saada uutta osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen tai nostaa riitaa ilman osoitusta. Hän ei myöskään ulosotosta valittaessaan voisi vedota mainittuun seikkaan. Laiminlyönnistä seuraisi, että esitetty vaatimus tai väite ei muodostuisi ulosottoprosessin esteeksi.

Jos ulosottomies olisi kuitenkin antanut osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen aikaisempaa täytäntöönpanotointoa tai päätöstä koskevana valitusaikana tehdyn väitteen tai vaatimuksen johdosta, osoituksen saaja voisi 13 §:n 1 momentin mukaan myös valittaa täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä. Hänen ei olisi pakko nostaa kannetta edellisessä kappaleessa mainitulla uhalla. Osoituksen saajan tulisi kuitenkin joko nostaa täytäntöönpanoriitakanne tai valittaa täytäntöönpanotoimesta, jotta hän ei menettäisi väitteeseen tai vaatimukseen vetoamisoikeuttaan.

Vastaava vetoamisoikeuden menettämismuutoksena olisi myös sillä, että asianosainen, joka on nostanut täytäntöönpanoriitakanteen ilman osoitusta, antaa vireillä olevan asian jäädä sillensä. Valitessaan oikeusturvakeinoon täytäntöönpanoriidan kantaja joutuisi näin ollen samaan asemaan kuin riidan kantaja siinä tapauksessa, että ulosottomies tai muutoksenhakuuomioistuimien on antanut riitaa koskevan osoituksen. Vaikka asianosainen olisi menettänyt oikeutensa vedota väitteeseen tai vaatimukseen, saattaisi asianosaisten kanteen peruuttamista tai sillensä jättämistä koskevalla sopimuksella olla vaikutuksia ulosottomenettelyyn. Jos velkoja asianosaisten sopimuksen perusteella esimerkiksi peruuttaisi hakemuksensa, johtaisi tämä myös täytäntöönpanotoimien peruuttamiseen.

Asianosainen menettäisi oikeutensa vedota väitteeseensä tai vaatimukseensa vain vireillä olevassa ulosottoasiassa. Näin ollen hän voisi laiminlyönnistä huolimatta esittää väitteen uuden ulosottoasian yhteydessä silloinkin, kun asianosaiset ovat samat kuin aikaisemmin. Tämä olisi perusteltua, koska väitteen tai vaatimuksen johdosta ei vielä olisi annettu tuomioistuinnratkaisua. Jos taas asianosainen esittäisi väitteen, joka on aikaisemman ulosottoasian yhteydessä jo lainvoimaisesti täytäntöönpanoriidalla ratkaistu, sitoisi annettu ratkaisu samojen asianosaisten välisessä suhteessa myös uudessa samalla perusteella tapahtuvassa täytäntöönpanossa.

Kanne on säännöksen mukaan nostettava myös muutoin kuin määräajan suhteen osoituksen mukaisesti. Jos kannetta ei esimerkiksi olisi nostettu kaikkia täytäntöönpanoriidan asianosaisia vastaan, seuraisi tästä kaikkien asianosaisten osalta kyseisessä ulosottoasiassa väitteeseen tai vaatimukseen vetoamisoikeuden menetys, koska kannetta ei voitaisi pitää osoituksen mukaisena täytäntöönpanoriitana. Ulosoton selkeydenkin kannalta on perusteltua, että kaikki täytäntöönpanoriidan vastaajat olisivat täytäntöönpanoa riidan ratkaisun jälkeen jatkettavaa keskenään samanlaisessa asemassa. Koska kanne tulisi vireille, kun haastehakemus toimitetaan asianomaisen käräjäoikeuden kansliaan, ja koska riidan vastaajat voitaisiin haastaa samalla haastehakemuksella, ei omaksuttu näkemys johtaisi myöskään täytäntöönpanoriidan kantajan osalta kohtuuttoon lopputulokseen. Mikäli riita pantaisiin osoituksen vastaisesti vireille väärässä tuomioistuimessa, jätettäisiin se tästäkin syystä täytäntöönpanoriitana tutkimatta.

Teoriassa olisi mahdollista, että täytäntöönpanoriidan kohteena oleva omaisuus ulosmitataan uusien velkojen saatavista riidan ollessa vireillä. Täytäntöönpanoriidassa annettu ratkaisu ei ehkä suoraan sitoisi myöhempiä velkoja, joita vastaan kannetta ei olisi nostettu. Jos täytäntöönpanoriidassa kuitenkin esimerkiksi vahvistettaisiin, että sivullinen omistaa ulosmitatun esineen, olisi tämä niin vahva näyttö sivullisen omistusoikeudesta, että ulosottomiehen tulisi pääsääntöisesti itseoikeuksella peruuttaa myöhempi ulosmittaus. Hyvään ulosottotapaan saattaisi myös kuulua, että täytäntöönpanoriidan kohteena olevaa omaisuutta ei ulosmitata uudesta velasta, jos se ei esimerkiksi saatavan vanhentumisen uhatessa olisi aivan välttämätöntä. Jos ulosmittaus kuitenkin suoritettaisiin, saattaisi uusi velkoja halutesaan mahdollisesti oikeudenkäymiskaaren 18 luvun säännösten nojalla esiintyä väliintulijana aikaisemmassa oikeudenkäynnissä. Ulosottomiehen tulisikin ilmoittaa riidasta velkojalle. Sivullisen osoittaminen nostamaan täytäntöönpanoriita uutta velkojaa vastaan saattaisi olla kohtuutonta.

Jos asianosaisten kannetta ei voitaisi tutkia välittömästi ulosottoon vaikuttavana täytäntöönpanoriitana, saattaisi asianosaisella siitä huolimatta jossain tapauksessa olla oikeudellista tarvetta kanteessa vaadittuun ratkaisuun. Esimerkiksi sivulliselle saattaisi olla täytän-

töönpanon päättymisestä huolimatta tärkeää saada vahvistetuksi, että velalliselta ulosmitattu ja velkojien saatavien suoritukseksi myyty omaisuus kuuluikin hänelle. Vaikka kertyneitä varoja ei enää saataisikaan takaisin velkojilta, sivullinen voisi ehkä kohdistaa velalliseen perusteettoman edun palauttamista koskevan vaatimuksen.

11 §. Täytäntöönpanoriidan käsittely. Tavoitteena on osoittaa ulosottovalitus ja samaa asiaa koskevat täytäntöönpanoriitakanteet samaan tuomioistuimeen. Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa viitattaisiin 10 luvun 2 §:ään, jossa on säännös ulosottovalituksen käsittelevästä käräjäoikeudesta. Säännös olisi poikkeus yleisistä riita-asian oikeudenkäyntipaikkaa koskevista säännöksistä. Täytäntöönpanoriidan käsitteleminen samassa tuomioistuimessa kuin ulosottovalituskin olisi kuitenkin täytäntöönpanon tehokkuusvaatimus huomioon ottaen perusteltua. Myös asianosaisten oikeusturvan kannalta samaa ulosottoasiaa koskevan valituksen ja täytäntöönpanoriidan käsitteleminen samassa tuomioistuimessa olisi parannus. Ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan kokoaminen samaan tuomioistuimeen on perusteltavissa myös oikeussystemaattisilla syillä; täytäntöönpanoriita on sitä ulosottomenettelyä, joka on kyseiseen kanteeseen antanut aiheen, palveleva ja muotoava välioikeudenkäynti, eräänlainen apuprosessi.

Ehdotuksen 10 luvun 2 §:n mukaisesti kaikki käräjäoikeudet eivät tutkisi ulosottovalituksia eivätkä näin ollen myöskään täytäntöönpanoriitoja. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä sanotuissa asioissa säädettäisiin asetuksella. Ulosottovalitusta käsittelevän käräjäoikeuden istunto voitaisiin tarvittaessa pitää asetuksen mukaisessa tuomiopiirissä olevassa muunkin käräjäoikeuden istutopaikassa (ehd. 10:13,1). Tarkoitus on, että tätä säännöstä sovellettaisiin tarvittaessa myös täytäntöönpanoriidan käsitelyyn.

Säännös koskisi sekä kiinteään että irtaimen omaisuuteen kohdistuvia täytäntöönpanoriitoja. Täytäntöönpanoriitaa koskevassa osoituksessa olisi 7 §:n mukaisesti mainittava riidan käsittelevä käräjäoikeus.

Ulosoton tulisi tapahtua mahdollisimman joutuisasti ilman viivytyksiä. Koska täytäntöönpanoriita on välittömässä yhteydessä käynnissä olevaan ulosottoon, riita tulisi kaikissa oikeusasteissa käsitellä kiireellisenä.

Täytäntöönpanoriidan nostamiseen annettu osoitus keskeyttää ehdotuksen 14 §:n 2 momentin mukaisesti täytäntöönpanon, kunnes kaksi viikkoa on kulunut kanteen vireillepanomääräajan päättymisestä. Täytäntöönpanon keskeytys jatkuu tämän jälkeen vain, jos täytäntöönpanoriitaa käsittelevä tuomioistuin näin määrää. Tämän vuoksi on katsottu, että tuomioistuimen tulisi heti ratkaista asianosaisten esittämä keskeytyspyyntö. Asiasta voisi 14 §:n 3 momentin mukaisesti päättää käräjäoikeudessa yksi tuomari kansliassa heti haastehakemuksen saavuttua ja määräys voitaisiin antaa väliaikaisesti vastapuolta kuulematta. Keskeytyspyyntö voitaisiin esittää myös myöhemmin ja milloin tahansa täytäntöönpanoriidan käsittelyn aikana. Keskeytysmääräyksen antaminen tai esitetyn pyynnön hylkääminen tulisi ratkaista täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevien 14—18 §:n mukaisesti.

Jos käräjäoikeuden täytäntöönpanoriidassa antamasta ratkaisusta on valitettu hovioikeuteen, myös hovioikeuden tulisi heti ratkaista valituskirjelmässä esitetty keskeytyspyyntö. Hovioikeudessa asiasta voisi 14 §:n 3 momentin nojalla päättää yksi jäsen. Myös tällöin asia voitaisiin ratkaista väliaikaisesti vastapuolta kuulematta.

Pykälän 2 momentin mukaan käräjäoikeuden olisi heti lähetettävä jäljennös haastehakemuksesta tiedoksi ulosottomiehelle ja pyydettyä tämän lausunto asiasta, jos täytäntöönpanoriita on pantu vireille ilman ulosottomiehen osoitusta. Lausunto olisi pyydettyä siinäkin tapauksessa, että täytäntöönpano on alkanut vasta riidan vireilletulon jälkeen ja asianosainen on ilmoittanut tuomioistuimelle täytäntöönpanon alkamisesta. Lausunnon pyytäminen olisi välttämätöntä tuomioistuimen ja ulosottomiehen välisen tiedonkulun turvaamiseksi. Ulosottomiehen tulisi olla selvillä tuomioistuimessa vireillä olevista, täytäntöönpanoon liittyvistä oikeudenkäynneistä. Tuomioistuimen puolestaan olisi riidan asianmukaisen ratkaisemisen turvaamiseksi saatava ulosottomiehen lausunto asiasta.

Ulosottomiehen tulisi lausunnossaan ottaa kantaa muun muassa siihen, onko kysymyksessä 6 §:ssä tarkoitettu täytäntöönpanoriita ja onko riita pantu vireille asianmukaisesti. Samalla tuomioistuin saisi tiedon siitä, missä vaiheessa täytäntöönpano on ja voidaanko kannetta enää tutkia täytäntöönpanoriitana. Lausunnolla voisi olla vaikutuksia siihenkin,

annetaanko asiassa täytäntöönpanon keskeytysmääräys.

Koska asianosaisten etu ja esimerkiksi täytäntöönpanon keskeyttäminen edellyttävät, että he ilmoittavat tuomioistuimelle vireillä olevasta täytäntöönpanosta, ei ole kovin todennäköistä, että tuomioistuimessa pantaisiin vireille välittömästi täytäntöönpanoon liittyvä riita-asia ilman, että ulosottoasiasta ilmoitettaisiin tuomioistuimelle. Tällöin voisi olla kysymys pyrkimyksestä asia tuomioistuimelta ja ulosottomieheltä salaten hankkia asianosaisen asemaa ulosotossa parantava tuomioistuinratkaisu. Kuitenkaan esimerkiksi omistusoikeutta koskeva ratkaisu ei välttämättä aina sitoisi niitä asianosaisia, joita ei olisi haastettu mukaan riitaan.

Käräjäoikeuden olisi tarvittaessa kehotettava nostamaan kanne myös puuttuvia asianosaisia vastaan, jos täytäntöönpanoriita on pantu vireille ilman osoitusta. Erityisesti ulosottomiehen tulisi lausunnossaan ottaa kantaa siihen, onko asia tullut vireille kaikkia tarvittavia ulosoton asianosaisia vastaan. Käräjäoikeuden tulisi myös itse pyrkiä selvittämään asiaa kyselyoikeuttaan hyväksi käyttäen. Käräjäoikeuden tulisi asettaa lisäkanteen nostamiselle määräaika. Jos lisäkannetta ei nostettaisi, asianosainen menettäisi oikeuden vedota väitteeseen tai vaatimukseen kysymyksessä olevassa ulosottoasiassa. Näin ollen kannetta ei voitaisi enää tutkia täytäntöönpanoriitana.

Täytäntöönpanoriitakanne estää 9 luvun 13 §:n säännösten mukaan ulosottovalituksen tutkimisen kanteessa tarkoitetuilta osin. Tämän vuoksi käräjäoikeuden on heti ilmoitettava täytäntöönpanoriidasta kanteen nostajan tekemää ulosottovalitusta tutkivalle tuomioistuimelle. Jos samaa väitettä tai vaatimusta koskeva ulosottovalitus olisi jo lainvoimaisesti ratkaistu, kannetta ei enää 6 §:n 2 momentti huomioon ottaen voitaisi tutkia täytäntöönpanoriitana. Tämä johtuu täytäntöönpanoriidan ja valituksen suhdetta koskevien säännösten ratiostakin: jos asianosainen olisi valinnut oikeusturvakeinokseen ulosottovalituksen ja valitus kanteessa tarkoitettua väitteen tai vaatimuksen osalta olisi lainvoimaisesti ratkaistu, asianosainen ei enää voisi saattaa samaa kysymystä täytäntöönpanoriitana käsiteltäväksi. Jos asianosaisen esittämä väite tai vaatimus on muutoksenhakutuomioistuimen päätöksellä ulosottovalituksen yhteydessä lainvoimaisesti ratkaistu, ulosottomieskään ei voisi täytän-

töönpanon jatkuessa enää antaa samaan väitteeseen tai vaatimukseen perustuvaa täytäntöönpanoriitaosoitusta.

Jos kanne asiassa, joka voisi olla täytäntöönpanoriidan kohteena, on 9 §:n 2 momentin mukaisesti pantu vireille jo ennen täytäntöönpanon aloittamista, asia on saattanut tulla laillisesti vireille muussa kuin 1 momentissa mainitussa käräjäoikeudessa. Pykälän 3 momentin mukaan asia voitaisiin tällöin käsitellä loppuun sanotussa tuomioistuimessa tai siirtää pykälän 1 momentin mukaan määräytyvään käräjäoikeuteen. Siirtämiseen ei kuitenkaan tulisi ryhtyä, ellei se olisi tarkoituksenmukaista.

Siirtämisen tarkoituksenmukaisuutta harkittaessa tulisi esimerkiksi ottaa huomioon, missä vaiheessa asian käsittely on. Jos asiaa olisi jo käsitelty suullisessa valmistelussa tai asia olisi edennyt riita-asian pääkäsittelyyn, siirtäminen olisi tuskin tarkoituksenmukaista. Jos käräjäoikeudessa jo vireillä olevassa riidassa olisi kysymys paljon muustakin kuin ulosottoon vaikuttavista väitteistä ja vaatimuksista, ei siirtäminen olisi mahdollista. Harkinnassa voitaisiin ottaa huomioon myös siirtämisestä asianosaisille aiheutuvat hankaluudet sekä missä vaiheessa ulosotto on. Jos täytäntöönpano olisi keskeytetty odottamaan riidan ratkaisua ja ulosottoa koskevia valituksia ei olisi säännöksen 1 momentin käräjäoikeudessa vireillä, toisessa käräjäoikeudessa vireillä olevan riita-asian siirtäminen olisi tuskin tarkoituksenmukaista. Kysymyksessä olevan siirtämisenkin osalta noudatettaisiin säännöksen 3 momentin viimeisen lauseen nojalla soveltuvin osin ehdotuksen 10 luvun 15 §:n säännöksiä. Siirtäminen voisi tapahtua asianosaisen tai tuomioistuimen aloitteesta eikä siirtämistä koskevaan päätökseen saisi hakea muutosta.

Jos osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen olisi annettu väärään tuomioistuimeen ja asianosainen olisi toiminut osoituksen mukaisesti, käräjäoikeuden tulee siirtää asia 3 momentin nimenomaisen säännöksen perusteella oikeaan tuomioistuimeen. Siirtäminen, joka ei olisi tuomioistuimen harkinnassa, tulee suorittaa viran puolesta. Ulosottomiehen tuomioistuinta koskeva virheellinen osoitus ei saa johtaa osoituksen mukaisesti toimineen asianosaisen oikeuksien menetykseen, ja toisaalta täytäntöönpanoriidat tulisi aina pyrkiä käsittelemään säännöksen 1 momentin mukaan määräytyvässä käräjäoikeudessa. Ehdotuksen 10 luvun 15 §:n säännökset huomioon ottaen tä-

hänkään siirtämiseen ei saisi hakea muutosta ja esimerkiksi täytäntöönpanon keskeyttämisestä annettu määräys pysyisi voimassa, kunnes kärkeäjoikeus, johon asia on siirretty, toisin määrää. Jos asia olisi virheestä huolimatta pantu vireille oikeassa käräjäoikeudessa, asia voitaisiin ehdotuksen 10 luvun 11 §:n 4 momentin nojalla käsitellä.

Momentin lopussa on jo edellä mainittu viittaus 10 luvun 11 §:n 4 momenttiin ja 15 §:ään. Jos ulosottomiehen antama täytäntöönpanoriitaa koskeva osoitus olisi muulla kuin edellisessä kappaleessa käsitellyllä tavalla virheellinen eikä virhe olisi ollut selvästi havaittavissa, täytäntöönpanoriita olisi pantu laillisesti vireille, mikäli asianosainen olisi noudattanut osoitusta tai mitä asiasta säädetään. Asianosaisen tulee voida luottaa täytäntöönpanoriitaa koskevaan osoitukseen. Selvään virheeseen asianosainen ei kuitenkaan voisi vedota, esimerkiksi väärin merkittyyn vuosilukuun.

Jos asia olisi selvästi sellainen, että osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen ei olisi voitu antaa, tuomioistuimen tulisi jättää kanne täytäntöönpanoriitana tutkimatta. Jos osoitus olisi puutteellinen esimerkiksi täytäntöönpanoriidan asianosaisten osalta, tuomioistuimen tulisi kehottaa asianosaista nostamaan kanne myös puuttuvia asianosaisia vastaan.

Täytäntöönpanoriitaan voitaisiin sanotun viittaussäännöksen nojalla soveltaa myös 10 luvun 15 §:n 1 momenttia. Täytäntöönpanoriita voitaisiin näin ollen siirtää toiseen tuomioistuimeen sillä perusteella, että siellä on vireillä täytäntöönpanoriita, joka koskee samalla perusteella tapahtunutta täytäntöönpanoa ja jossa epäselvyys johtuu samoista väitteistä ja vaatimuksista kuin myöhemmässäkin täytäntöönpanossa. Toisella paikkakunnalla myöhemmin tapahtuvan täytäntöönpanon yhteydessä ei kuitenkaan enää tulisi antaa uutta osoitusta riidan nostamiseen, jos väitteet, vaatimukset ja asianosaiset ovat samat kuin aikaisemmassa täytäntöönpanoriidassa. Aikaisemmin nostetun täytäntöönpanoriidan ratkaisu olisi voimassa myös toisessa ulosottoasiassa, jossa on samat asianosaiset.

Siirtäminen voisi tulla kysymykseen myös silloin, kun sivullinen ajaa täytäntöönpanoriitakannetta asiassa, jossa velkoja samalla perusteella eri paikoissa vaatii suoritusta samalta velalliselta ja sivullinen väittää omistavansa eri paikoissa olevan ulosmitatun omaisuuden. Koska kysymyksessä olisi eri omaisuus, ulos-

ottomiehen olisi 9 luvun 6 §:ssä ehdotetuilla edellytyksillä annettava osoitus myös myöhemmin ulosmitatun omaisuuden osalta sivullisen väitteiden johdosta. Tällöin eri käräjäoikeuksissa vireillä olevat täytäntöönpanoriidat voitaisiin siirtää käsiteltäväksi samassa tuomioistuimessa. Voitaisiin ehkä myös katsoa, että ulosottomies voisi käsittelyn nopeuttamiseksi antaa osoituksen suoraan siihen käräjäoikeuteen, jossa riita on jo vireillä; asianosaisella olisi oikeus toimia osoituksen mukaisesti ja käräjäoikeus olisi siirtosäännöskin huomioon ottaen oikeudenkäymiskaaren 18 luvun säännösten nojalla toimivaltainen käsittelemään asiaan.

Tarkemmat säännökset siirtämismenettelystä olisivat 10 luvun 15 §:n 1 momentissa. Siirtämisspätökseen ei viimeksi mainitun pykälän 2 momentin kielto huomioon ottaen saisi hakea muutosta.

Ulosottolakiin ei tulisi säännöstä täytäntöönpanoriidan oikeudenkäyntikuluista. Yleensä voitaisiin noudattaa oikeudenkäymiskaaren mukaista pääsääntöä siitä, että hävinneen on korvattava vastapuolen oikeudenkäyntikulut. Tästä pääsäännöstä poikkeaminen saattaisi olla perusteltua etenkin silloin, kun täytäntöönpanoriidan voittanut osapuoli on nostanut kanteen sellaisesta seikasta, joka olisi voitu selvittää ulosottomenettelyssäkin esimerkiksi asiakirjanäyttönä. Samoin jos vastaaja ei ole aktiivisesti vastustanut kannetta tai vaatinut toimitusta, voitaisiin määrätä, että asianosaisten on pidettävä oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Sanotuille kannanotoille saataisiin tukea esimerkiksi uudesta oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 4 §:stä. Jos osoitus olisi annettu virheellisesti, asianosainen voisi vahingonkorvauslain nojalla vaatia korvausta vahingosta valtiolta, mikäli korvauksen tuomitsemisen edellytykset olisivat olemassa.

12 §. *Täytäntöönpanoriidan vaikutus ulosottoasian käsittelyyn.* Ulosottomiehen tai tuomioistuimen osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen keskeyttäisi 14 §:n 2 momentin mukaisesti määrääjäksi täytäntöönpanon. Tuomioistuin, jossa täytäntöönpanoriita on vireillä, voisi 14 §:n 3 momentin nojalla keskeyttää täytäntöönpanon. Ilman osoitusta nostettu täytäntöönpanoriita johtaisi täytäntöönpanon keskeyttämiseen vain tuomioistuimen määräyksellä.

Viittaussäännös täytäntöönpanon keskeyttämistä koskeviin 14 §:n säännöksiin otettaisiin

12 §:n 1 momenttiin. Jos täytäntöönpanoa ei täytäntöönpanoriidan vuoksi määrättäisi keskeyttäväksi, ulosottomiehen tulisi heti 14 §:n 2 momentin määräajan päätyttyä jatkaa täytäntöönpanoa mahdollisesti vireillä olevasta täytäntöönpanoriidasta huolimatta. Riippumatta siitä, onko täytäntöönpano keskeytetty vai ei, ulosottomiehen tulisi täytäntöönpanoriidan ratkaisun jälkeen ottaa riidassa annettu ratkaisu täytäntöönpanon perusteeksi ja jatkaa täytäntöönpanoa tai peruuttaa se.

Täytäntöönpanoriidan ratkaisevan tuomioistuimen tulisi ottaa täytäntöönpanon jatkaminen tai peruuttaminen huomioon määrätessään 16 §:n 1 momentin mukaisesti keskeytysmääräyksen voimassaolosta. Jos keskeytys olisi määrätty olemaan voimassa siihen saakka, kun täytäntöönpanoriidassa annettava ratkaisu saa lainvoiman, tulisi ulosottomiehen jatkaa täytäntöönpanoa tai peruuttaa se vasta sen jälkeen, kun hänelle on esitetty selvitys lainvoimaisuudesta.

Jos täytäntöönpano, jota ei olisi keskeytetty, olisi jatkunut niin pitkälle, että ulosmitattu omaisuus olisi jo myyty, voisi täytäntöönpanoriidan ratkaisulla olla vaikutusta vain myynissä kertyneiden varojen jakamiseen.

Pykälän 2 momentin säännös turvaisi siinäkin tapauksessa, että täytäntöönpanoa ei olisi keskeytetty, täytäntöönpanossa kertyneiden varojen ohjaamisen oikealle henkilölle. Varoja ei saisi nostaa muutoin kuin vakuutta vastaan, jos täytäntöönpanoriidassa annettu tuomio ei olisi vielä saanut lainvoimaa. Jos varat täytäntöönpanoriidassa annetun ratkaisun mukaan kuuluisivat muulle henkilölle kuin sille, joka on ne vakuutta vastaan nostanut, rahat olisi palautettava ulosottomiehelle tai suoritus voitaisiin ottaa asetetusta vakuudesta. Vakuuden tulisi kattaen sekä ulosottomieheltä nostettava määrä että sille laskettava korko.

Selvää on, että kielto nostaa kertyneet varat ilman vakuutta koskisi vain niitä varoja, joiden jakoon täytäntöönpanoriidalla voi olla vaikutusta.

Koska täytäntöönpanoriidan vireilletulo aiheuttaa rajoituksen kertyneiden varojen nostamiseen, on täytäntöönpanoriita tästäkin syystä 11 §:n 1 momentin mukaisesti käsiteltävä kiireellisenä. Erityisen tärkeä olisi pyrkiä nopeasti ratkaisemaan, onko asianosaisen ilman ulosottomiehen osoitusta nostama kanne 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu täytäntöönpanoriitakanne. Jos ulosottomiehen lausunnosta ilme-

nee, että asianosaisen nostama kanne ei ole täytäntöönpanoriita ja tuomioistuinkin pitää tätä selvänä, tulisi näiltä osin pyrkiä mahdollisimman nopeasti antamaan ratkaisu täytäntöönpanoriidan tutkimatta jättämisestä. Kanne voitaisiin tämän jälkeen tutkia muuna riita-asiana, jos asianosainen tätä vaatisi ja tutkiminen muutoin olisi mahdollista. Vaikka täytäntöönpanoriitakanne jätettäisiinkin tutkimatta, voitaisiin kertyneet varat nostaa ilman vakuutta vasta sen jälkeen, kun tutkimatta jättämistä koskeva päätös olisi saanut lainvoiman.

13 §. *Täytäntöönpanoriidan ja ulosottovalituksen suhde.* Koska asianosaiset voivat yhtä aikaa sekä valittaa täytäntöönpanotoimesta että pan-na vireille täytäntöönpanoriidan ulosottomiehen osoituksesta tai ilman osoitusta, on tarpeen säännellä ulosoton muutoksenhaun ja välioikeudenkäynnin välinen suhde.

Jos asianosainen esittää väitteensä tai vaatimuksensa ennen täytäntöönpanotoimen suorittamista, ulosottomies voisi antaa osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen ja keskeyttäisi tällöin täytäntöönpanon. Osoituksen antamista koskevaan päätökseen ja keskeytyspäätökseen ei saisi hakea muutosta, vaikka keskeytyspäätökseen sisältyisikin esimerkiksi täytäntöönpanon turvaava ulosmittaus (ehd. 9:6,4 sekä 9:14,4 ja 9:15,1). Jos ulosottomies täytäntöönpanoriitaosoitusta antamatta tekee täytäntöönpanotoimen, asianosainen voisi valittaa täytäntöönpanotoimesta eikä ulosottomies enää saman väitteen tai vaatimuksen johdosta voisi antaa osoitusta. Asianosainen voisi myös valitusajan kuluessa tai valitettuaan, mutta ennen valituksen lainvoimaista ratkaisemista, nostaa kanteen ilman osoitusta.

Jos asianosainen vasta valitusaikana ennen täytäntöönpanotoimen lainvoimaiseksi tuloa ja valituskirjelmää ulosottomiehelle toimittamatta tekee 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun väitteen tai vaatimuksen, ulosottomies voisi tämän pykälän 1 momentin mukaan antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen. Osoituksesta huolimatta asianosainen voisi tällöin myös valittaa täytäntöönpanotoimesta, koska ei voida pitää hyväksyttävänä, että asianosainen valitusaikana annetun osoituksen johdosta menettäisi oikeutensa valittaa jo suoritetusta täytäntöönpanotoimesta. Jos myös käräjäoikeus ulosottovalitusta käsitellessään päätyisi osoituksen antamiseen, asianosainen ei enää voisi valittaa täytäntöönpanotointa koskevasta käräjäoikeuden päätöksestä niiltä osin kuin asia on

osoitettu käsiteltäväksi täytäntöönpanoriitana (ehd. 9:6,4).

Jos asianosainen edellisessä kappaleessa mainitussa tilanteessa kuitenkin nostaisi kanteen ulosottomiehen osoituksen mukaisesti, mahdollinen valitus jätettäisiin muutoksenhakutuomioistuimessa täytäntöönpanoriitana ratkaistavaksi saatetuilta osin tutkimatta. Jos asianosainen ei panisi täytäntöönpanoriitaa vireille osoituksen mukaisesti eikä myöskään valittaisi täytäntöönpanotoimesta tai ulosottomiehen päätöksestä, menettäisi hän 10 §:n 2 momentin mukaisesti oikeutensa vedota väitteeseen tai vaatimukseen kysymyksessä olevassa ulosottoasiassa. Koska ulosottovalitus toimitetaan ulosottomiehen kansliaan, ulosottomies olisi selvillä valituksen tekemisestä. Täytäntöönpanoriitakanteen nostamisesta ulosottomies saisi tiedon käräjäoikeudelta, jos oikeus on antanut keskeytymääräyksen. Ulosottomies voisi myös kanteen nostamisen määräajan päätyttyä itse tiedustella asiaa käräjäoikeudesta. Jos valitusta ei olisi tehty ja kanteen nostaminen laiminlyötäisiin, ulosottomies voisi jatkaa täytäntöönpanoa niin kuin väitettä tai vaatimusta ei olisi esitettykään.

Täytäntöönpanoriitaa koskeva ulosottomiehen osoitus saattaisi koskea vain osaa ulosmittatusta omaisuudesta. Muilta osin mahdollisesti tehty valitus tulisi tutkia täytäntöönpanoriitakanteen nostamisesta huolimatta.

Täytäntöönpanoriita olisi näin ollen suhteessa valitukseen pääsääntöisesti ensisijainen: ulosottovalitus jätettäisiin täytäntöönpanoriitana ratkaistavaksi saatetuilta osin tutkimatta lukuun ottamatta nyt kysymyksessä olevaa 13 §:n 1 momentin tilannetta, jossa osoitus on annettu aikaisempaa täytäntöönpanotointa tai päätöstä koskevana valitusaikana ja asianosainen voi osoituksesta huolimatta valittaa täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä. Muussa tapauksessa laiminlyönti nostaa täytäntöönpanoriitakanteen osoituksen mukaisesti johtaisi ulosottovalituksen tutkimatta jättämiseen niiltä osin kuin asia on osoitettu ratkaistavaksi täytäntöönpanoriitana. Myös silloin kun riita on pantu vireille ilman osoitusta, ulosottovalitus jätettäisiin sanotulla tavalla tutkimatta. Tätä koskeva säännös olisi 13 §:n 2 momentissa.

Poikkeuksellisessa tilanteessa voisi käydä niinkin, että asiassa, jossa on annettu osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen, muulla perusteella tehty ulosottovalitus johtaa jo suori-

tetun täytäntöönpanotoimen kumoamiseen. Jos esimerkiksi ulosmittauskiellon alaiseen omaisuuteen kohdistunut ulosmittaus kumotaan, velallisen maksuväitettä tai sivullisen omistusoikeutta koskevan täytäntöönpanoriidan käsittelemiseen ei enää olisi oikeudellista tarvetta. Tällöin täytäntöönpanoriita jätettäisiin tutkimatta. Samanlainen olisi tilanne silloinkin, kun ulosmittaus kumottaisiin siitä syystä, että riittävää kertymää ei olisi odotettavissa. Koska täytäntöönpanoriita on ulosottoasiiaan nähden alisteinen prosessi, katoaisi täytäntöönpanoriidan tutkimisen tarve ensisijaisen prosessin eli ulosoton edellytysten lakatessa. Asiaa koskevaa erillistä mainintaa säännöksissä ei ole pidetty tarpeellisena, koska sanotun lopputuloksen voidaan katsoa johtuvan yleisistä prosessioikeudellisista periaatteista.

Jos joku muu kuin valittaja 8 §:n mukaisesti olisi osoitettava nostamaan täytäntöönpanoriitakanteen, olisi osoituksen antaminen valituksesta huolimatta mahdollista. Yhden asianosaisen valitus ei estä muita asianosaisia nostamasta täytäntöönpanoriitakannetta joko ulosottomiehen osoituksesta tai ilman osoitusta. Jos esimerkiksi velkoja valittaa sillä perusteella, että sivullisen omaisuutta on täytäntöönpanoon vaikuttavalla tavalla jätetty ulosmittaamatta ja sivullinen ulosmittauksen jälkeen väittää, että jokin muu kuin velkojan tarkoittama, samalla perusteella ja samalla yhteydessä ulosmitattu omaisuus kuuluu hänelle, voitaisiin sivullinen, jos hän ei ole tehnyt valitusta, osoittaa nostamaan täytäntöönpanoriita 6 §:ssä säädetyin edellytyksin. Velkojan muuta omaisuutta koskeva valitus voitaisiin tutkia täytäntöönpanoriidasta riippumatta ja tuomioistuin voisi 6 §:n mukaisesti osoittaa velkojankin nostamaan täytäntöönpanoriitakanteen.

Jos ulosottoasiassa ei ole annettu osoitusta täytäntöönpanoriidan nostamiseen eikä asianosainen ole ilman osoitusta nostanut täytäntöönpanoriitaa, voisivat ulosottomies tai myöhemmästä täytäntöönpanotoimesta tehtyä valitusta käsittelevä tuomioistuin jo suoritettujen täytäntöönpanotoimien lainvoimaisuudesta huolimatta 6 §:n 2 momentin nojalla antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen, jos asianosaisen väitettä tai vaatimusta ei olisi ulosottomiehen tai muutoksenhakutuomioistuimen toimella tai päätöksellä lainvoimaisesti ratkaistu. Täytäntöönpanoriidan lopputulos voitaisiin kuitenkin jo aikaisemmin mainitulla tavalla ottaa huomioon vain niissä rajoissa,

kun se täytäntöönpanon kulloinenkin vaihe huomioon ottaen on mahdollista. Jos sivullisen väitteeseen perustuva kanne tulee vireille vasta lainvoimaisen huutokaupan jälkeen, ei sivullinen voisi enää saada omaisuuttaan takaisin (KKO 1994:20 ja 1995:2). Uuden maakaaren myötä vuoden 1997 alusta voimaan tulevan ulosottolain 5 luvun 50 §:n muutoksen mukaan kauppa ei kuitenkaan jää pysyväksi eräissä maakaaren tarkoittamissa muun muassa saantokirjan väärentämisestä tai omistajan pakottamista koskevilla tapauksilla, jotka muodostavat poikkeuksen luovutuksensaajan suojasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin jo edellä mainitulla tavalla, että ulosottovalitus jätettäisiin täytäntöönpanoriitakanteessa mainituilta osin tutkimatta myös silloin, kun asianosainen, joka on valittanut ulosottotoimesta, panee riidan vireille ilman osoitusta. Asianosainen saisi siis tekemästään valituksesta riippumatta nostaa täytäntöönpanoriitaa koskevan kanteen tämän luvun 6 pykälän 3 momentissa olevasta ulosottomiestä koskevasta kiellosta huolimatta. Ulosottovalitus jätettäisiin 10 §:n 2 momentin säännös huomioon ottaen tutkimatta myös silloin, kun asianosainen antaisi ilman osoitusta nostamansa kanteen jäädä sillensä. Asianosainen olisi menettänyt oikeutensa vedota väitteeseensä tai vaatimukseensa kysymyksessä olevassa ulosottoasiassa.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen

14 §. *Keskeytysmääräyksen antaminen.* Koska nykyisessä ulosottolaissa ei ole itseoikaisuusäännöksiä eikä välioikeudenkäyntiä koskevaa yleissäännöstä, puuttuu laista myös täytäntöönpanon keskeyttämistä koskeva sääntely sanotuilta osin.

Ulosottomiehen on nykyisen ulosottolain 4 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan keskeytettävä täytäntöönpano osoittaessaan sivullisen ajamaan kannetta omistusoikeutensa vahvistamiseksi. Myös ulosotonhaltija voi antaa keskeytysmääräyksen osoituksen antaessaan. Uudet 9 luvun keskeytysäännökset korvaisivat 4 luvun 10 §:n säännökset.

Täytäntöönpanoriitaa käsittelevä tuomioistuimien voisi ehdotuksen 14 §:n mukaan päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä sen jälkeen, kun kanne ulosottomiehen osoituksen mukaisesti tai ilman osoitusta on pantu vireille. Ulosottolain vanhat takaisinsaantia koskevat

säännökset ehdotetaan edellä selostetulla tavalla korvattaviksi täytäntöönpanoriitaa koskevilla säännöksillä. Ulosottolain nykyisen 3 luvun 13 §:n 1 momentin mukaan takaisinsaantikannetta käsittelevä tuomioistuin voi kieltää täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi. Määräyksen voi antaa väliaikaisesti myös kihlakunnantuomari. Ehdotuksen 9 luvun keskeytysäännökset korvaavat ulosottolain 3 luvun keskeytysäännökset täytäntöönpanoriidan osalta. Ulosottolain 3 luvun 13 §:n 1 momenttia onkin edellä ehdotettu muutettavaksi niin, että säännös jäisi koskemaan enää oikeudenkäymiskaaren 12 luvun mukaan nostettua takaisinsaantikannetta. Tällöinkin noudatettaisiin soveltuvin osin ehdotuksen 9 luvun 14—18 §:ää.

Ulosottomuutoksenhakuun liittyvät keskeytysäännökset ovat ulosottolain 9 luvun 9 ja 12 §:ssä sekä 10 luvun 14 §:ssä, joiden mukaan ulosotonhaltija tai hovioikeus voi valitusta käsitellessään keskeyttää täytäntöönpanon. Ehdotuksen 14—18 § korvaisivat mainitut säännökset.

Ulosotoperustetta koskevaan muutoksenhakuun liittyvästä keskeyttämisestä ovat säännökset 3 luvun 12 §:n 2 ja 3 momentissa. Näitä säännöksiä on edellä ehdotettu muutettavaksi niin, että 3 momentti voidaan kumota. Muutoksenhakutuomioistuimien noudattaisi päättäessään täytäntöönpanon keskeyttämisestä myös pääosaa 9 luvun täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevista säännöksistä.

Korkein oikeus voi ulosottolain nykyisen 3 luvun 13 §:n 2 momentin nojalla päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Tähän säännökseen ei ehdoteta muutoksia. Ottaen huomioon ulosottolain nykyiset 10 luvun 14 §:n ja 15 §:n 1 momentin säännökset, joita vastaavat säännökset tulisivat ehdotuksen 9 ja 10 lukuun, sekä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 23 §:n, korkein oikeus voisi päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä sekä ulosoton perustetta koskevaa valitusta että varsinaista ulosottovalitusta käsitellessään. Korkein oikeus päättää nykyisen ulosottolain 3 luvun 13 §:n 3 momentin mukaisesti täytäntöönpanon keskeyttämisestä myös tuomion purkamista ja menetetyn määräjän palauttamista koskevaa hakemusta käsitellessään.

Veroulosottolain 9 §:ssä oleva erityinen keskeytysäännös jäisi edelleen voimaan.

Pykälän 1 momentin mukaan 9 luvun 1 §:n ja 10 luvun 10 §:n itseoikaisu voisi aiheuttaa täytäntöönpanon keskeyttämisen. Itseoikaisu-

ta päättävä ulosottomies voisi, itseoikaisuupyyntönsä saatuaan tai päätettyään itse ryhtyä itseoikaisuun suorittamiseen, samalla keskeyttää täytäntöönpanon. Avustavalla ulosottomiehellä ei olisi 1 luvun 5 §:n 8 kohdan säännös huomioon ottaen oikeutta tehdä täytäntöönpanon keskeyttämis päätöstä, vaikka hänen toimintansa tosiasiallisesti voikin vaikuttaa täytäntöönpanon etenemiseen. Kun avustava ulosottomies esittäisi ulosottomiehelle itseoikaisuun suorittamista, voisi hän samalla ottaa kantaa täytäntöönpanon keskeyttämiseen.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen itseoikaisuun johdosta olisi ulosottomiehen harkinnassa. Keskeytys päätöstä tehdessään ulosottomiehen tulisi kuitenkin noudattaa tämän luvun 15, 16 ja 18 §:n säännöksiä päätöksen sisällöstä ja voimassaolosta sekä päätöksen vaikutuksista jo suoritettuihin täytäntöönpanotoimiin. Ehdotuksen 15 §:n 1 momentin nojalla voitaisiin esimerkiksi suorittaa omaisuuden ulosmittaus, mutta jättää myynti toistaiseksi toimittamatta. Koska itseoikaisu tähtää ulosottomiehen selvästi virheellisen täytäntöönpanotoimen muuttamiseen tai kumoamiseen ja on asiavirheen osalta ulosottomiehen harkinnassa, olisi ilmeisesti vain poikkeustapauksessa syytä vaatia vakuuden asettamista. Kertyneiden varojen tilityksestä itseoikaisuun yhteydessä on säännös 9 luvun 5 §:ssä.

Ulosottomiehen tulisi ilmoittaa antamastaan keskeytysmääräyksestä sille ulosoton asianosaiselle, jota hänen 9 luvun 2 §:n mukaan on kuultava itseoikaisuasiassa.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottomiehen tai tuomioistuimen antama täytäntöönpanoriitaosoitus johtaisi automaattisesti täytäntöönpanon keskeyttämiseen, kunnes kaksi viikkoa on kulunut kanteen vireillepanomääräajan päättymisestä. Tämä määräaika laskettaisiin ehdotuksen 9 luvun 10 §:n 1 momentin mukaisesti ja määräaika voitaisiin keskeytyksen edelleen jatkuessa pidentää.

Jos ulosottomies ehdotuksen 9 luvun 6 §:n nojalla antaisi osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen, hän samalla määräisi keskeytys päätöksen sisällöstä. Myös tässä tapauksessa keskeytys päätöksen sisältö ja keskeytys määräyksen voimassaolo määräytyisivät 15 ja 16 §:n mukaisesti. Ulosoton turvaamiseksi voisi olla aiheellista suorittaa omaisuuden ulosmittaus tai haltuunotto. Silloin kun sivullisen vaatimus koskee vain osaa ulosmitatusta omaisuudesta, tulisi keskeytys 15 §:n 1 momentin

mukaisesti rajoittaa koskemaan sanottua omaisuutta. Koska kysymys olisi viranomaisen antamasta osoituksesta, ei vakuutta pääsääntöisesti pitäisi vaatia. Tuomioistuimen, joka antaisi osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen, olisi 6 §:n 3 momentin ja 17 §:n mukaisesti ilmoitettava määräyksestä ulosottomiehelle. Ulosottomiehen tulisi heti ilmoituksen saatuaan 18 §:n mukaisesti keskeyttää täytäntöönpano. Kun kaksi viikkoa kanteen vireillepanomääräajan päättymisestä olisi kulunut, ulosottomiehen tulisi jatkaa täytäntöönpanoa, jollei hän olisi saanut täytäntöönpanoriitaa käsittelevän tuomioistuimen 17 §:n nojalla lähettämää ilmoitusta tai asianosaisen esittämää keskeytysmääräystä. Jos keskeyttäminen edellyttäisi kuitenkin vakuuden asettamista, ulosottomies voisi keskeyttää täytäntöönpanon 18 §:n mukaan vasta sen jälkeen, kun asianosainen on asettanut vaaditun vakuuden.

Ulosottomiehen tai tuomioistuimen osoituksesta vireille pannusta täytäntöönpanoriidasta ei ehdotuksen mukaan enää tarvitsisi riidan vireillepanon jälkeen erikseen ilmoittaa ulosottomiehelle. Toisin kuin nykyisen 4 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan, sanottu ilmoitus ei olisi kanteen tutkimisen edellytys. Täytäntöönpanon keskeyttäminen edellyttää kuitenkin, että ulosottomies saa keskeytyksestä tuomioistuimen tai asianosaisen ilmoituksen. Asianosaisen edun mukaista on ilmoittaa ulosottomiehelle täytäntöönpanoriidasta silloinkin, kun keskeytys määräystä ei ole annettu, koska täytäntöönpanoriidan vireilläolosta aiheutuu 9 luvun 12 §:n 2 momentin mukaan, että kertyneet varat voidaan nostaa vain vakuutta vastaan.

Jos asianosainen olisi pannut täytäntöönpanoriidan vireille ilman osoitusta, ulosottomies tulisi tietoiseksi kanteesta viimeistään silloin, kun tuomioistuin pyytää 9 luvun 11 §:n 2 momentin mukaisesti lausuntoa asiasta. Ilman osoitusta nostettu täytäntöönpanoriita ei aiheuttaisi täytäntöönpanon keskeyttämistä, ellei kanteen tutkiva tuomioistuin niin määräisi. Vasta tuomioistuimen 17 §:n mukainen ilmoitus tai asianosaisen itsensä esittämä keskeytys määräys velvoittaisivat ulosottomiehen keskeyttämään täytäntöönpanon.

Kun ulosottomies tai tuomioistuin antaa täytäntöönpanoriitaa koskevan kirjallisen osoituksen, ilmenisi osoituksesta myös puheena olevan säännöksen mukainen täytäntöönpanon määräaikainen keskeytys. Ehdotuksen 9 luvun

7 §:n 2 momentin nojalla osoituksen saaja saisi tiedon keskeytyksestä.

Pykälän 3 momentin mukaan ulosottovalitusta tai täytäntöönpanoriitaa käsittelevä tuomioistuimien voi määrätä täytäntöönpanon keskeyttäväksi. Säännös yhdessä 15—18 §:n kanssa korvaisi edellä mainitulla tavalla ulosottolain nykyisen 9 luvun 9 §:n ja 10 luvun 14 §:n säännökset sekä 3 luvun 13 §:n 1 momenttiin sisältyvät ulosottolain mukaiseen takaisinsaantikanteeseen liittyvät keskeytysäännökset. Viimeksi mainitusta säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi viittaus ulosottoa laissa tarkoitettuun takaisinsaantikanteeseen.

Ulosottomies ei voisi päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä täytäntöönpanoriidan tai ulosottovalituksen johdosta. Hänen tulisi kuitenkin mahdollisuuksien mukaan toimia niin, että täytäntöönpanoa jatkettaessa pyrittäisiin ottamaan huomioon asianosaisten tuomioistuimelle esittämät keskeytyspyynnöt. Jos esimerkiksi ulosottovalituksessa on pyydetty täytäntöönpanon keskeyttämistä, hyvän ulosottotavan mukaista on odottaa, jos se on mahdollista, niin kauan kuin keskeytyspyyntö on ratkaistu.

Tuomioistuin voisi määrätä täytäntöönpanon keskeyttäväksi joko asianosaisen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan. Myös nykyisiä ulosottolain keskeytysäännöksiä 3 luvun 12 §:ssä ja 9 luvun 9 §:ssä on tulkittu vastaavalla tavalla. Tavallisesti keskeytysmääräyksen antaminen tulisi ajankohtaiseksi asianosaisen pyynnöstä. Sekä täytäntöönpanoriitaosoituksesta että 10 luvun 11 §:n valitusosoituksesta tulisi käydä ilmi täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevat säännökset, joten asianosainen saisi heti tiedon keskeytysmahdollisuudesta.

Siitä riippumatta, päätetäänkö keskeyttämisestä asianosaisen pyynnöstä vai tuomioistuimen omasta aloitteesta, sovellettaisiin esimerkiksi päätöksen sisällön ja voimassaolon osalta ehdotuksen 15 ja 16 §:ää. Tuomioistuimen tulisi päättäessään omasta aloitteestaan täytäntöönpanon keskeyttämisestä vain poikkeuksellisesti asettaa vakuus keskeytyksen ehdoksi. Tuomioistuimen tulisi omasta aloitteestaan ryhtyä täytäntöönpanon keskeyttämiseen lähinnä vain sellaisissa tapauksissa, joissa valituksen hyväksyminen näyttäisi erittäin todennäköiseltä tai siihen muutoin olisi erityisiä syitä. Jollei asianosainen haluaisi ottaa vastuuta keskeytyksestä aiheutuvista kuluista ja vahingosta, hän voisi

jättää vakuuden asettamatta, jolloin ulosottomies ei keskeyttäisi täytäntöönpanoa.

Ehdotuksen 9 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimelle täytäntöönpanoriidassa esitetty pyyntö täytäntöönpanon keskeyttämisestä olisi ratkaistava heti. Vastaava säännös on ulosottovalitusta koskevassa 10 luvun 13 ja 17 §:ssä. Tämän vuoksi 14 §:n 3 momentissa säädettäisiin, että keskeytysmääräyksen voisi käräjäoikeudessa antaa yksi tuomari kansliassa ja hovioikeudessa yksi jäsen.

Ulosottoasian valituskirjelmä liitteineen olisi 10 luvun 12 §:n 2 momentin nojalla lähetettävä ulosottomiehen kansliasta heti käräjäoikeuteen ja 10 luvun 17 §:n 1 momentin nojalla käräjäoikeudesta heti hovioikeuteen. Käräjäoikeudessa tuomari voisi tehdä keskeytyspäätöksen kansliassa heti täytäntöönpanoriidan haastehakemuksen tai valituskirjelmän saatuaan. Hovioikeudessa mainittu jäsen tekisi ratkaisun esittelystä tarvittaessa jo ennen valituksen jaostokäsittelyä. Ulosottooperustetta tai täytäntöönpanoriitaa koskevaa valitusta taikka ulosottovalitusta käsiteltäessä keskeytyksestä päättäminen kiireellisesti voisi olla erityisen tarpeellista silloin, kun aikaisempi tuomioistuin ei olisi pidentänyt keskeytysmääräyksen voimassaoloa 16 §:n 1 momentin nojalla pääasian ratkaisun lainvoimaisuuteen saakka. Vaikka keskeytyspyyntö olisikin ratkaistava heti, ei pyyntöön olisi pakko suostua. Vaikka pyyntöön ei heti suostuttaisikaan, voitaisiin asia ehdotuksen 16 §:n 2 momentin nojalla ottaa myöhemmin uudelleen harkittavaksi.

Ennen kuin tuomioistuin päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä, olisi asiassa yleisten oikeudenkäyntiä koskevien periaatteiden mukaisesti kuultava vastapuolta, jonka oikeuteen keskeytys vaikuttaa. Kysymykseen tulisivat ne täytäntöönpanoriidan vastaajat ja ulosottovalittajan vastapuolet, joita riita tai valitus koskee. Jos pyyntö kuitenkin heti hylättäisiin esimerkiksi sen vuoksi, että valitus näyttää selvästi turhalta, ei kuulemiseen tarvitsisi ryhtyä.

Silloin kun keskeytyspyyntö jouduttaisiin ratkaisemaan kiireellisesti ehkä jo haastehakemuksen tai valituksen saapumispäivänä, vastapuolen kuulemiseen ei aina olisi aikaa. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että keskeytysmääräys voitaisiin antaa väliaikaisesti vastapuolta kuulematta. Käräjäoikeuden osalta väliaikaisuus tarkoittaisi, että täytäntöönpanon keskeyttäminen olisi otettava heti uudelleen

käsiteltäväksi, kun haastehakemuksen tai ulosottovalituksen johdosta pyydetty vastaus on saapunut. Jos keskeytysmääräys on annettu väliaikaisesti, se tulisi liittää vastapuolelle lähetettäviin haaste- tai valitusasiakirjoihin tiedoksi.

Jos asianosainen olisi täytäntöönpanoriitaa koskevan valituksen yhteydessä pyytänyt hovioikeudelta täytäntöönpanon keskeyttämistä, valittajan vastapuoli olisi saanut halutessaan tiedon tyytymättömyyden ilmoittamisesta ja myös valituskirjelmästä ja voinut halutessaan vastata esitettyyn vaatimukseen. Näin ollen erityinen kuuleminen keskeytyksen jälkeen, vaikka muutoksenhakemukseen ei olisi vastattu, ei enää olisi tarpeen. Päätöstä voitaisiin kuitenkin myöhemmin 16 §:n mukaisesti muuttaa. Koska asia ehdotuksen 9 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan tulisi käsitellä hovioikeudessa kiireellisesti, asian esittely tapahtuisi niin pian kuin mahdollista. Ennen pääasian ratkaisua tehdystä keskeytyspäätöksestä ei olisi tarpeen ilmoittaa muille kuin 17 ja 18 §:n nojalla päätöksen toimeenpanevalle ulosottomiehelle.

Myös käräjäoikeuden ratkaisemaa ulosottovalitusta koskeva, hovioikeudelle osoitettu valituskirjelmä jätettäisiin ehdotuksen 10 luvun 13 §:n 1 momentin säännös huomioon ottaen tyytymättömyyden ilmoittamisen jälkeen käräjäoikeuden kansliaan. Vastapuoli saisi halutessaan tiedon tyytymättömyyden ilmoittamisesta ja pyynnöstään heti myös valituskirjelmän jäljennöksen. Hän voisi välittömästi vastata valitukseen ja myös vastine lähetettäisiin heti hovioikeuteen. Erityinen kuuleminen väliaikaisen keskeytysmääräyksen jälkeen ei tällöinkään olisi tarpeen, koska valittajan vastapuoli olisi saanut keskeytyspyynnöstä tiedon ja olisi voinut halutessaan ottaa siihen kantaa. Myös ulosottovalitus käsiteltäisiin hovioikeudessa ehdotuksen 10 luvun 17 §:n 1 momentin mukaisesti kiireellisenä.

Hovioikeusmenettelyä koskevien säännösten uudistaminen saattaisi muuttaa huomattavasti hovioikeuden työtapoja ja vaikuttaa myös täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevien määräysten antamiseen (Hovioikeustoimikunnan 1989 loppumietintö, komiteamietintö 1992: 20). Jos esimerkiksi vastine annettaisiin vain hovioikeuden pyynnöstä, saattaisi tämä vaikuttaa valittajan vastapuolen kuulemisessa noudatettavaan menettelyyn.

Ehdotuksen 17 §:n mukaan tuomioistuimen

olisi ilmoitettava keskeytysmääräyksestä ja siinä tapahtuneista muutoksista ulosottomiehelle. Jos keskeytysmääräys asiassa olisi annettu, tuomioistuimen tulisi ilmoittaa ulosottomiehelle myös pääasian ratkaisusta.

Ulosottomiehen päätös keskeytysmääräyksen antamisesta olisi merkittävä ulosottoasian pöytäkirjaan. Tarvittaessa päätös olisi perusteltava. Jos keskeytys liittyisi täytäntöönpanoriitaa koskevaan ulosottomiehen tai tuomioistuimen osoitukseen, päätös täytäntöönpanon keskeyttämisestä sisältyisi kirjalliseen osoitukseen, joka puolestaan voisi olla ulosottomiehen pöytäkirjassa tai erillisessä päätöksessä taikka tuomioistuimen valituksen johdosta antamassa päätöksessä. Jos tuomioistuin keskeyttäisi täytäntöönpanon täytäntöönpanoriidan tai ulosottovalituksen johdosta, tulee asiasta tehdä kirjallinen päätös. Ratkaistessaan pääasian tuomioistuin lausuisi päätöksessään keskeytettäväksi määräämästään täytäntöönpanosta.

Pykälän 4 momentin mukaan täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevaan päätökseen ei saisi hakea erikseen muutosta. Säännös koskisi sekä päätöstä, jolla täytäntöönpano on keskeytetty, että päätöstä, jolla keskeytysvaatimus on hylätty. Täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä valitettaessa voitaisiin hakea muutosta myös mahdolliseen keskeytyspäätökseen. Jos keskeytyspäätökseen esimerkiksi silloin, kun on annettu osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen, sisältyy täytäntöönpanon turvaava ulosmittaus, ei keskeytyspäätökseen tämän momentin säännös huomioon ottaen eikä myöskään osoitukseen voida hakea muutosta (ehd. 9:6,4).

Ehdotus poikkeaisi nykyisistä säännöksistä, sillä ulosottolain 10 luvun 2 §:n mukaan ulosotonhaltijan ennen asian lopullista ratkaisemista antamasta keskeytyspäätöksestä saa valittaa erikseen hovioikeuteen. Valituskieltoa on perusteltu jo edellä yleisperustelujen kohdassa keskeiset ehdotukset.

15 §. *Keskeytyspäätöksen sisältö.* Keskeytyspäätöstä tehdessään ulosottomiehen ja tuomioistuimen olisi ensin harkittava, onko keskeyttämiselle perusteita. Nykyisessä ulosottolaissa ei ole keskeytyspäätöksen perusteita koskevia säännöksiä. Yleisperusteluissa mainitusta syystä myöskään tähän ehdotukseen ei sisältyisi erillistä säännöstä keskeytyspäätöksen perusteista. Ulosotossa noudatetaan kuitenkin vaikiintuneesti eräitä periaatteita, jotka ilman ni-

menomaista säännöstäkin olisivat edelleen voimassa.

Täytäntöönpanon keskeyttämisestä päätettäessä voitaisiin näiden periaatteiden mukaisesti ottaa huomioon erityisesti seuraavat seikat (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 10/1988):

— Tuomion täytäntöönpanosta velalliselle ja täytäntöönpanon viipymisestä hakijalle aiheutuva vahinko: Jos esimerkiksi työkonetta olisi ulosmitattu, realisointi saattaisi aiheuttaa tulonlähteen menetyksen. Kieltotuomion täytäntöönpano voisi aiheuttaa suuren teollisuuslaitoksen tai palvelulaitoksen toiminnan pysähtymisen. Rakennuksen purkutuuomion täytäntöönpano saattaisi olla peruuttamaton. Toiselta puolen velkojalle aiheutuva vahinko täytäntöönpanon viipymisestä voisi olla suuri. Esimerkiksi avattavaksi määrätyn tien kiinnipitäminen voisi aiheuttaa huomattavia ylimääräisiä kuljetuskustannuksia. Erityisesineen tai asiakirjojen haltuunsaaminen voisi olla edellytys suurten hankkeiden käynnistymiselle.

— Mahdollisuudet ja vaikeudet saattaa ennalteen hakijan ja velallisen olot, jos täytäntöönpano peruutetaan: Jos tapahtunut täytäntöönpano jouduttaisiin purkamaan, olisi ensisijaisesti ennen täytäntöönpanoa vallinnut fyysinen olotila palautettava. Jos tämä ei kävisi päinsä, vahingon kärsineellä olisi oikeus saada rahakorvaus, joko tätä varten asetetusta vakuudesta tai erikseen korvaustuomion perusteella. Jos ennen täytäntöönpanoa vallinneen olotilan ennalleen saattaminen olisi mahdotonta tai vaikeaa, tämä saattaisi puoltaa täytäntöönpanon keskeyttämistä.

— Toimet, joita täytäntöönpanossa jo on suoritettu, ja niiden keskeyttämisestä tai peruuttamisesta johtuvat kustannukset ja haitta: Keskenäisen täytäntöönpanon pysäyttämistä saattaisi aiheutua monenlaista vahinkoa. Kaivuun, rakennus- tai purkamistöiden keskeyttäminen saattaisi työn jossain vaiheessa olla mahdollista vain erityisten suojaamistöiden jälkeen. Jos huutokauppa olisi kuulutettu, kuulutuksesta ja sen peruuttamisesta aiheutuvat kustannukset voisivat olla epäsuhteessa ulosmitatun omaisuuden arvoon. Tällaisista syistä olisi asiassa syytä ottaa huomioon täytäntöönpanossa jo suoritettut toimet ja niiden keskeyttämisestä tai peruuttamisesta johtuvat kustannukset ja haitat.

— Ratkaisuun vaikuttavien oikeuskysymysten tulkinnanvaraisuus ja tosiasiakysymysten

selvyys: Jos asiassa olisi esitetty vastakkaista todistelua tai asianosainen ilmoittaisi saaneensa uusia todisteita taikka jos sovelletut oikeussäännökset olisivat tulkinnanvaraisia ja oikeuskäytäntö epäyhtenäinen, voisi olla syytä pitää täytyä täytäntöönpanon jatkamisesta.

— Muut täytäntöönpanoon vaikuttavat tai siitä johtuvat seikat, joilla on hakijalle tai velalliselle olennainen merkitys: Käytännössä voisi esiintyä muitakin seikkoja, joilla voisi olla velkojalle tai velalliselle huomattava merkitys ja jotka puoltaisivat täytäntöönpanon jatkamista tai tekisivät sen pysäyttämisen perustelluksi.

— Jos epäselvässä asiassa täytäntöönpano tekisi muutoksenhaun hyödyttömäksi, täytäntöönpano olisi keskeytettävä, jollei viipymisestä aiheutuisi olennaista haittaa. Jos lykkäys tekisi tuomion hyödyttömäksi, täytäntöönpanoa ei keskeytettäisi.

Täytäntöönpanon keskeyttämisestä päätettäessä olisi suoritettava eräänlainen etuvertailu asianosaisten välillä ja tällöin huomioon otettavat perusteet olisivat edellä kuvatulla tavalla harkinnallisia ja osin eri suuntiin vaikuttavia. Yleisesti voitaisiin kuitenkin sanoa, että keskeytyksen tarpeellisuudesta ei tarvitsisi olla täyttä näyttöä, vaan todennäköisyysarviointi riittäisi. Jos siis esimerkiksi valituksen hyväksyminen vaikuttaisi todennäköiseltä, keskeytys olisi syytä määrätä. Lisäksi voitaisiin kokoa vasti todeta, että keskeytyksestä päätettäessä olisi otettava huomioon muun muassa, mihin täytäntöönpanon lajiin keskeyttäminen liittyy, missä vaiheessa keskeytettävä täytäntöönpano on ja millä todennäköisyydellä kanne tai valitus hyväksyttäisiin samoin kuin keskeyttämisestä tai keskeyttämättä jättämisestä aiheutuvat kulut ja haitta sekä ennalleen saattamisen vaikeusaste.

Pykälän 1 momentin mukaan keskeytysmääräys voitaisiin antaa joko täydellisenä, niin että kaikki täytäntöönpanotoimet lakkaisivat, tai keskeyttämistä voitaisiin eri tavalla rajoittaa. Esimerkiksi häätötuomioissa on voitu tuomita maksettavaksi myös laiminlyöty vuokra. Tällöin voitaisiin täytäntöönpano keskeyttää huoneiston tyhjentämisen osalta, kun taas vuokrasaatavan periminen jatkuisi normaalisti. Jos olisi ulosmitattu sekä kiinteää että irtainta omaisuutta, voitaisiin keskeyttää kiinteistön ulosmittaus, mutta kuuluttaa huutokauppa irtaimen realisointia varten (kohderajoitus). Jos asiassa olisi kysymys vain osasta maksettavaa

rahamäärää velallisen esimerkiksi vaatiessa maksettavaksi tuomitun rahamäärän alentamista, täytäntöönpanon loppuunsaattamiseen velallisen myöntämän rahamäärän osalta ei olisi estettä (määrärajoitus).

Säännöksen mukaan voitaisiin myös rajoittaa niitä toimia, joihin ulosottomies täytäntöönpanossa ryhtyisi. Velkomistuomion täytäntöönpanossa olisi usein tarkoituksenmukaista sallia ulosmittaus ja luovutustuomion täytäntöönpanossa omaisuuden haltuunotto, mutta kieltää ulosmitatun omaisuuden myyminen ja erityisesineen hallinnan luovuttaminen. Voitaisiin myös rajoittaa määräykseen, jossa kielletään kertyvien varojen tilittäminen hakijalle (toimenpiderajoitus). Keskeytysmääräyksen voimassaoloa koskevia säännöksiä on ehdotuksen 16 §:ssä (aikarajoitus).

Keskeytyksen ehdoksi voitaisiin määrätä vakuuden asettaminen keskeytyksestä aiheutuvista kuluista ja vahingosta. Kysymys olisi ulosottolain 3 luvun 20 §:ssä tarkoitettua pantista tai takauksesta. Tällöin keskeytysmääräyksen täytäntöönpano olisi mahdollista vasta vakuuden asettamisen jälkeen. Myös tämä säännös vastaisi yllä mainittuja nykyisiä ulosottolain säännöksiä. Vakuuden vaatiminen olisi täytäntöönpanon keskeyttämisestä päättävän harkinnassa; huomioon olisi otettava muun muassa asianosaisen kyky asettaa vakuus.

Jos tuomioistuimien päätättä keskeyttämisestä omasta aloitteestaan, tulisi vakuus asettaa keskeytyksen ehdoksi 14 §:n 2 momentin perusteissa mainitulla tavalla vain poikkeuksellisesti. Tämä olisi perusteltua sen vuoksi, että tuomioistuimen tulisi antaa keskeytysmääräys omasta aloitteestaan lähinnä vain selvissä tapauksissa, jolloin vakuuden asettamisen tarve ei olisi niin suuri kuin epäselvissä tapauksissa. Jos asianosainen jättäisi tuomioistuimen edellyttämän vakuuden asettamatta, täytäntöönpano ei keskeytyisi.

Kuulutettu huutokauppa voitaisiin määrätä jätettäväksi toimittamatta vain erityisestä syystä esimerkiksi silloin, kun omaisuus selvästi kuuluu sivulliselle ja jos keskeytystä vaatinut asettaa vakuuden huutokauppakustannusten korvaamisesta.

Ehdotuksen 15 §:n 1 momentti korvaisi nykyiset 9 luvun 9 §:ään sekä 10 luvun 14 §:ään sisältyvät säännökset. Nykyinen 3 luvun 12 §:n 2 momentti muutettaisiin edellä mainitulla tavalla niin, että sanotun pykälän 3 momenttiin sisältyvät säännökset siirrettäisiin muutettuun 2

momenttiin ja nykyinen 3 momentti poistettaisiin. Täytäntöönpanoperustetta koskevan muutoksenhakemuksen yhteydessä noudatettaisiin tällöin 3 luvun 12 §:n muutetun 2 momentin lisäksi 9 luvun täytäntöönpanon keskeyttämisestä koskevia säännöksiä lukuun ottamatta 9 luvun 15 §:n 2 momenttia. Myös oikeudenkäymiskäärän 12 luvun mukaisen takaisinsaantikanteen käsittelyn yhteydessä täytäntöönpanon keskeyttämisestä määrättäessä noudatettaisiin ehdotuksen ulosottolain 3 luvun 13 §:n 1 momentin mukaan soveltuvin osin 9 luvun 14—18 §:n säännöksiä.

Säännöksen 2 momenttiin sisältyisi säännöksiä täytäntöönpanon peruuttamisesta. Jos täytäntöönpanotoimi määrätään peruutettavaksi, tulisi tämä aina perustella keskeytyspäätöksessä. Peruuttaminen keskeytyksen yhteydessä edellyttäisi erityistä syytä. Erityinen syy voisi olla esimerkiksi tavanomaista suurempi valituksen hyväksymisen todennäköisyys tai erityisen painavana vaikuttava tämän pykälän perustelujen alussa mainittu muu seikka.

Velallisen tulisi asettaa vakuus, jos hän vaatii pilaantuvaan, arvossaan nopeasti alentuvaan tai kallishoitaiseen omaisuuteen kohdistuvan täytäntöönpanon peruuttamista. Tuomioistuimen tulisi erityisesti ennen väliaikaisen, vastapuolta kuulematta päätettävän keskeytysmääräyksen antamista olla esimerkiksi puhelimitse yhteydessä ulosottomieheen saadakseen selville, missä vaiheessa täytäntöönpano on. Myös keskeytyksen pyytäjä olisi velvollinen ilmoittamaan asiasta. Keskeytysmääräys voitaisiin antaa tarvittaessa myös mahdollisena niin, että täytäntöönpanon keskeyttäminen edellyttäisi tässä momentissa tarkoitettua vakuuden asettamista, jos huutokauppa olisi kuulutettu tai omaisuus olisi momentissa tarkoitettua laadultaan.

Ulosottolain nykyisessä 3 luvun 12 §:n 3 momentissa on myös täytäntöönpanon peruuttamista ja vakuuden asettamista koskeva määräys, joka jäisi edellä esitetyllä tavalla 3 luvun 12 §:n 2 momenttiin siirrettynä täytäntöönpanoperustetta koskevan muutoksenhaun yhteydessä edelleen sovellettavaksi.

Päätettäessä täytäntöönpanon keskeyttämisestä ehdotuksen mukaisesti voitaisiin menetellä esimerkiksi seuraavasti:

— Jos keskeyttämisestä päätettäisiin ennen varsinaisen ulosottotoimituksen suorittamista, täytäntöönpano keskeytettäisiin siten rajoitettuna, että ulosmittauksen ja varmistustoimet,

esimerkiksi luovutettavaksi määrätyn omaisuuden poisottamisen, saisi suorittaa. Jos kuitenkin kysymyksessä olisi häätö tai muu vaikeasti ennalleen palautettava täytäntöönpanotoimi, keskeytys määrättäisiin yleensä ilman rajoituksia.

— Jos ulosmittaus olisi jo suoritettu, täytäntöönpano keskeytettäisiin siten rajoitettuna, että huutokauppaa ei toimitettaisi, tai palkan, saatavan tai muun sellaisen ulosmittauksen osalta, että kertyviä varoja ei tilitettäisi.

— Jos pakkohuutokauppa olisi jo kuulutettu, meneteltäisiin 15 §:n 1 momentin mukaisesti. Jos omaisuus olisi pilaantuvaa, arvossaan nopeasti alentuvaa tai jos sen hoitokustannukset olisivat korkeat, meneteltäisiin 15 §:n 2 momentin mukaisesti.

16 §. *Keskeytysmääräyksen voimassaolo.* Pykälän 1 momentin mukaan pääsääntö olisi, että keskeytysmääräys olisi voimassa sen ajan, minkä määräyksen antanut viranomainen käsittelee määräyksen aiheen antanutta pääasiaa. Voimassaolosta voitaisiin antaa aina uusi määräys sekä itse keskeytysmääräyksessä että erikseen, joko uudella välitoimella tai pääasiaseläisessä. Jos pääasiaseläisessä sisältyisi sen, että ulosottooperuste selitettäisiin täytäntöönpanokelvottomaksi, keskeytysmääräys olisi voimassa siihen saakka, kun täytäntöönpanotoimet on kumottu ja peruuntuvat. Jos sen sijaan täytäntöönpanoa vastaan esitetyt vaatimukset hylättäisiin, täytäntöönpanon keskeytys määrättäisiin samalla lakkaamaan. Epäselvässä asiassa, jossa täytäntöönpanon saattaminen ennalleen olisi vaikeaa tai täytäntöönpanosta voisi aiheutua kohtuutonta vahinkoa, olisi lakiehdotuksen mukaan mahdollista määrätä, että keskeytys jatkuisi siihen asti, kun pääasiaseläisessä saisi lainvoiman.

Säännöksen 2 momentin mukaan keskeytysmääräyksen antaja voisi peruuttaa määräyksen, muuttaa sitä taikka antaa uuden määräyksen. Uusi määräys voisi perustua ulosottomiehen tai tuomioistuimen uuteen harkintaan tai asianosaisen pyyntöön. Asianosaisella ei 14 §:n 4 momentin säännös huomioon ottaen olisi oikeutta hakea keskeytyspäätökseen erikseen muutosta. Tämän vuoksi uusi määräys voisi olla perusteltu erityisesti silloin, kun aikaisemman päätöksen perusteet asianosaisen esittämän selvityksen vuoksi näyttäisivät selvästi virheellisiltä.

17 §. *Keskeytysmääräyksestä ilmoittaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan tuomioistuimen

olisi aina ilmoitettava keskeytysmääräyksestä ja siinä tapahtuvista muutoksista ulosottomiehelle. Säännös on erityisen tärkeä sen vuoksi, että ulosottomiehen olisi viran puolesta ehdotuksen 18 §:n mukaan keskeytettävä täytäntöönpano ilmoituksen saatuaan. Asianosaisten olisi voitava luottaa siihen, että ilmoitukset lähetetään heti ulosottomiehelle ja että ulosottomies keskeyttää täytäntöönpanon välittömästi.

Ulosoton mahdollisimman nopea ja joustava mukautuminen keskeytysmääräyksiin on kaikkien osapuolten edun mukaista. Tämän vuoksi on katsottu perustelluksi, että täytäntöönpanon keskeyttämisestä ilmoitetaan aina viran puolesta. Jos tuomioistuin on keskeyttänyt täytäntöönpanon, on ulosottomiehen välttämättä saatava tietää myös keskeytyspäätöksen kumoamisesta sekä pääasian ratkaisemisesta samoin kuin muista ratkaisuun mahdollisesti liittyvistä täytäntöönpanoa koskevista määräyksistä.

Tuomioistuin voisi tehdä ilmoituksen sopivaksi katsomallaan tavalla lähettämällä esimerkiksi jäljennöksen keskeytyspäätöksestä ulosottomiehelle. Kiireellisessä tapauksessa ilmoitus voitaisiin tehdä puhelimitse ja varmistaa kirjellä. Myös telekopiolaitteen käyttäminen olisi mahdollista, mutta viestin perillemeno olisi tällöin syytä varmistaa puhelimitse.

18 §. *Keskeytysmääräyksen vaikutus jo suoritettuihin täytäntöönpanotoimiin.* Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomiehen olisi heti keskeytettävä täytäntöönpano saatuaan tuomioistuimen 17 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen. Jos keskeytys edellyttäisi vakuuden asettamista, tulisi asianosaisen kuitenkin oma-aloitteisesti asettaa määräyksen edellyttämä vakuus. Ulosottomies voisi tiedustella vakuuden asettamisvelvolliselta, tullaanko vakuus asettamaan, sillä tämä voisi jouduttaa ja selkeyttää täytäntöönpanoa. Täytäntöönpanoa ei pitäisi jatkaa ennen kuin ulosottomies on saanut vastauksen, jos ulosottomies on saanut tuomioistuimen ilmoituksen keskeytysmääräyksestä.

Selvää on, että ulosottomiehen tulisi jatkaa täytäntöönpanoa, kun tuomioistuin ilmoittaa keskeytysmääräyksen kumoamisesta. Kun pääasia on ratkaistu ja ulosottomies saa siitä 17 §:n mukaisen ilmoituksen, hänen tulisi menetellä ratkaisun mukaisesti. Jos keskeytysmääräys olisi voimassa siihen saakka, kun pääasiassa annettu ratkaisu saisi lainvoiman, olisi ulosottomiehen viime kädessä viran puolesta selvitettävä tuomioistuimen päätöksen lainvoimaisuus

sen jälkeen kun määräaika tyytymättömyyden ilmoittamiselle ja valituslupan hakemiselle olisi päättynyt, jolleivät asianosaiset sanottua selvitystä esitä.

Vaikka täytäntöönpanon keskeyttäminen ja keskeytetyn täytäntöönpanon jatkaminen tapahtuisi pääsääntöisesti viran puolesta ulosottomiehen saatua tuomioistuimen ilmoituksen asiasta, voisivat asianosaiset myös itse ilmoittaa määräyksistä ulosottomiehelle. Ulosottomies voisi tällöin toimia asianosaisten ilmoituksen mukaisesti, jos esitetty selvitys antaisi luotettavan ja yksiselitteisen käsityksen tuomioistuimen ratkaisusta. Tarvittaessa asia voitaisiin varmistaa tuomioistuimesta puhelimitse.

Pykälän 2 momentin mukaan täytäntöönpanossa jo suoritettut toimet pysyisivät pääsääntöisesti voimassa keskeytyspäätöksestä huolimatta. Toimien peruuttaminen edellyttäisi eri määräystä ja vaatisi 15 §:n 2 momentin mukaan erityisiä syitä. Sanotussa momentissa on myös säännös, jonka mukaan täytäntöönpano siinä mainituissa tapauksissa jatkuisi edelleen ja peruutettaisiin vain, jos vakuus asetettaisiin.

10 luku. Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

Ehdotuksen ulosottolain 10 luku (muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn) korvaisi nykyisen ulosottolain 9 luvun (muutoksen hakemisesta ulosottomiehen menettelyyn). Lukuun sisältyisivät valitusta (1—12 §) sekä valituksen käsittelyä käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa (13—18 §) koskevat säännökset. Nykyisin 10 lukuun (muutoksen hakemisesta ulosottoasiassa annettuun päätökseen) sisältyvät säännökset jäisivät ulosotonhaltijan lakkauttamisen takia tarpeettomiksi.

Ehdotuksen säännökset vastaavat monessa suhteessa oikeudenkäymiskaaren 25 ja 26 lukuun sisältyviä muutoksenhakua alioikeudesta hovioikeuteen ja valitusasian käsittelyä hovioikeudessa koskevia säännöksiä. Vuoden 1989 hovioikeustoimikunta on loppumietinnössään esittänyt näiden lukujen muuttamista kokonaisuudessaan. Ehdotusta laadittaessa on tämän vuoksi pyritty ottamaan huomioon myös hovioikeustoimikunnan esitykset. Osa toimikunnan ehdotuksista vaikuttaisi automaattisesti myös ulosottovalitusten käsittelyyn. Jos esimerkiksi tyytymättömyyden ilmoittamisesta käräjäoi-

keuden päätökseen luovuttaisiin, ei myöskään ulosottovalituksen johdosta tehtyyn käräjäoikeuden ratkaisuun tarvitsisi ilmoittaa tyytymättömyyttä.

Valitus

1 §. *Valitusoikeus.* Pykälän 1 momentin mukaan täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen ulosottoasiassa saa hakea muutosta. Ehdotuksen tarkoituksena ei ole supistaa tai laajentaa nykyistä täytäntöönpanotoimien ja päätösten valituskelpoisuutta. Näin ollen valitusoikeus on ulosoton asianosaisten oikeusturvan takaamiseksi lähtökohtaisesti suhteellisen laaja; tavoitteena on, että virheelliseen täytäntöönpanoon voidaan puuttua myös valitusteitse mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ehdotuksessa on muutoksenhakujärjestelmän selkeyttämiseksi luovuttu nykyisestä jaottelusta 9 luvun 1 §:n menettelyvalitukseen (kantelu), jonka tekeminen ei ole sidottu määräaikaan, sekä 9 luvun 2—4 §:n määräaikaisvalituksiin (ulosmittausvalitus, pakkohuutokauppavalitus ja valitus irtaimen omaisuuden kauppahinnan jaosta).

Valitusoikeus koskisi periaatteessa kaikkia täytäntöönpanotoimia, toimituksia ja päätöksiä. Muutoksenhaku voi kuitenkin olla erikseen kielletty. Esimerkiksi ulosottolain 3 luvun 34 d §:n 2 momentissa on valituskielto ulosottomiehen päätöksestä, jolla on asetettu sakon uhka. Ehdotuksen 9 luvun 4, 6, 10 ja 14 §:ään sekä 10 luvun 15 §:ään sisältyy itseoikaisua, täytäntöönpanoriitaa, täytäntöönpanon keskeyttämistä ja asian siirtämistä koskevia valituskieltoja. Myös kysymyksessä olevan 10 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentissa säädettäisiin valituskiellosta ja valitusoikeuden rajoituksista eräissä tapauksissa. Esityksen 9 luvun 4 §:n 1 momenttiin otettaisiin puolestaan selvyiden vuoksi säännös itseoikaisupäätöksen valituskelpoisuudesta.

Prosessioikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti valituskelpoisia ovat erityisesti täytäntöönpanotoimet ja päätökset, joilla jokin asia on lopullisesti ratkaistu tai jätetty tutkimatta. Valituskelpoisia ovat esimerkiksi ulosmittauspäätös ja tämän luvun 5 §:ssä mainitut toimet ja päätökset. Ulosottomiehen suorittamista pelkästään käytännöllisistä ja valmistelevista toimista, jotka eivät luo asianosaiselle oikeuksia tai merkitse puuttumista heidän oikeuspiiriinsä,

ei saisi valittaa (ks. myös itseoikaisua koskevat perustelut ehdotuksen 9 luvun 1 §:n kohdalla). Selvää on, että ulosoton perustetta, joka on ratkaistu täytäntöönpanon perusteena olevassa ulosottokelpoisessa asiakirjassa, ei voitaisi saat-
taa ulosottovalituksella muutoksenhakutuo-
mioistuimen tutkittavaksi.

Täytäntöönpanomenettely käsittää usein sar-
jan erillisiä toimituksia tai toimia, jotka kaikki
erikseenkin ovat valituskelpoisia. Kun velkoja
hakee esimerkiksi elatussopimuksen perusteella
ulosmittausta, velallinen voi valittaa jo siitä,
että ulosottomies on hyväksynyt täytäntöön-
panoperusteen (elatussopimuksen) ulosottoon
oikeuttavaksi ja antanut perimistehtävän avus-
tavan ulosottomiehen suoritettavaksi. Tämän
jälkeen velallinen voi valittaa uudelleen erik-
seen ulosmittauksesta ja pakkohuutokauppaan
liittyvistä toimista sekä varojen jaosta ja tili-
tyksestä.

Pykälän 1 momentin mukaan muutosta saisi
hakea se, jonka oikeutta toimitus tai päätös
koskee. Ehdotus vastaisi pääosin nykyistä ulos-
ottolakia ja oikeuskäytäntöä. Valitusoikeus oli-
si ulosoton varsinaisilla asianosaisilla eli ulos-
ottovelkojalla ja ulosottovelallisella sekä näiden
lisäksi sivullisella. Valitusoikeus tietyssä yksit-
täistapauksessa eli valituslegitiimaatio edellyt-
täisi, että ulosottotoimi tai ulosottomiehen päätös
juuri tuossa yksittäistapauksessa kajoaa
asianosaisen tai sivullisen intresseihin. Sään-
nöksen perusteella ja oikeuskäytännön mukai-
sesti valitusoikeus olisi esimerkiksi sivullisella,
joka omaisuutta on ulosmitattu, pakkohuuto-
kauppaostajalla ja hylätyn tarjouksen huuto-
kaupassa tehneellä.

Ehdotuksen 4 luvun 9 b ja 10 §:n kohdalla
on perusteltu ehdotuksessa omaksuttua kantaa,
jonka mukaan velallisella ei pääsääntöisesti
olisi oikeutta valittaa päätöksestä, jolla on
vahvistettu työnantajaa velvoittavasti velallisen
työpalkan kohtuullinen rahamäärä tai päätök-
sestä, jolla velallisen käsityksen mukaan on
ulosmitattu sivulliselle kuuluvaa omaisuutta.
Valitusoikeudesta tai sen puuttumisesta ei ole
otettu ehdotukseen nimenomaista säännöstä,
vaan asian ratkaisu jäisi yleisten valituslegiti-
maatiota koskevien periaatteiden ja oikeuskäy-
tännön varaan. Oikeuskäytännön varaan jäisi
edelleen myös velalliselta ulosmitatun saamisen
velallisen oikeus valittaa ulosmittauksesta.

Rahasaamisen ulosotossa on nykyisen lain
nojalla vakiintuneesti katsottu, että lopputili-
tyksen suorittamisen jälkeen ulosottovalitusta

ei enää voida tehdä. Ehdotuksen 10 luvun 5 §:n
3 momentin mukaan lopputilityksestä voidaan
kuitenkin valittaa kolmen viikon määräajassa
siitä, kun varat on lopputilityksen perusteella
lähetetty hakijalle. Kysymyksessä olevan pykä-
län 2 momentin mukaan kertyneiden varojen
lopputilityksen ja varojen lähettämisen jälkeen
tehty valitus voisi kuitenkin koskea ainoastaan
lopputilityksessä olevaa virhettä: varat on esi-
merkiksi maksettu jakoluettelosta poikkeavasti.
Jos lopputilitys olisi jo suoritettu ja varat
lähetetty, esimerkiksi ulosottomittausvalitusta
tai pakkohuutokauppaa koskevaa valitusta ei
enää voitaisi tehdä.

Täytäntöönpano on loppuunsaatettu, jos
täytäntöönpanoa ei ole keskeytetty ulosottova-
lituksen vuoksi ja varat on lopputilityksen
yhteydessä lähetetty hakijalle vakuutta vaati-
matta, esimerkiksi tavallisen irtaimen omaisuu-
den ulosmittaus ja myynti lainvoimaisen täy-
täntöönpanoperusteen nojalla. Tässä tapauk-
sessa ulosmittaus- ja pakkohuutokauppavali-
tuksen käsittely raukeaisi, vaikka valitus olisi
tehty ennen tilitystä ja varojen lähettämistä.
Mahdollinen tilitysvalituskin voisi edellä mai-
nitulla tavalla koskea vain itse tilityksessä
olevaa virhettä: ulosmittauksen tai pakkohuuto-
kaupan lainmukaisuutta ei enää voitaisi tut-
kia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että
asianosainen ei saisi hakea muutosta sillä pe-
rusteella, että ulosottomiehellä ei ole alueellista
toimivaltaa asiassa. Jos ulosottomies samalla
rikkoo jotain muuta ulosoton menettelysään-
nöstä, esimerkiksi laiminlyö ennakkoilmoituk-
sen tai rikkoo velallisen oikeutta osoittaa ulos-
mitattavaa omaisuutta, asianosaisella olisi va-
litusoikeus. Säännös ei myöskään koskisi ulos-
ottomiehen asiallista toimivaltaa. Jos esimer-
kiksi avustava ulosottomies olisi suorittanut
ulosottotoimen, johon vain ulosottomiehellä on
oikeus, olisi tämä muutoksenhakuperuste, joka
mahdollistaisi toimen kumoamisen.

Ulosottoviranomaisen alueellista toimivaltaa
koskeva säännös on ulosottolain 3 luvun 21 §:n
1 momentissa. Vastaava säännös on ve-
roulosottolain 3 §:ssä. Ulosottomies voi 3 luvun
21 a §:n nojalla siirtää ulosottoasian toiselle
ulosottomiehelle. Sanotun luvun 21 b § säänte-
lee samanaikaista täytäntöönpanoa, joka toteu-
tetaan virka-aputeitse. Ulosoton toimivaltas-
äännökset ovat täten joustavia; täytäntöönpano
on pyrittävä suorittamaan tehokkaasti ja
niin, että alueellista toimivaltaa koskevat sään-

nökset tukevat toimintaa. Koska ulosoton oikeuspaikkasäännökset eivät saa olla itsetarkoituksellisia, ehdotuksessa ei asianosaisten oikeusturvan katsota vaativan sitä, että muutoin lainmukainen ulosotto olisi kumottavissa pelkästään alueellisen toimivallan puuttumisen vuoksi.

Niiden saamisten osalta, jotka voidaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä, kuten esimerkiksi verot, kysymys maksuunpanon laillisuudesta voidaan saattaa veroulosottolain 8 §:n nojalla perustevalituksin sen viranomaisen ratkaistavaksi, jolle saamisesta tehdyn säännönmukaisen valituksen ratkaiseminen kuuluu. Jos valitusviranomaisesta ei ole säännöksiä, perustevalituksen ratkaisee asianomainen lääninoikeus. Perustevalituksen lisäksi asianosainen voi myös tehdä ulosmittauksesta ulosottovalituksen. Perustevalitus voidaan jättää veroulosottolain 9 §:n nojalla ulosottomiehelle täytäntöönpanon keskeytyshakemukseen liitettynä. Selvyyden vuoksi on pykälän 4 momenttiin otettu viittaus veronulosottoasioissa käytettävissä olevaan perustevalitukseen.

2 §. *Toimivaltainen tuomioistuin.* Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomiehen täytäntöönpanotoimeen tai päätökseen ulosottoasiassa haettaisiin muutosta kärjäoikeudelta. Esityksen yleisperusteluissa alajakson 3.1. kohdassa lainkäyttöorganisaatio mainituista syistä ehdotetaan nykyisen ulosottolain 9 luvun 1 §:n mukaisesta muutoksenhakutiestä ulosotonhaltijalle luovuttavaksi ja ulosottovalitukset keskitettäväksi kyseisessä momentissa mainituille kärjäoikeuksille. Yleisperustelujen alajaksossa organisaatio- ja henkilöstövaikutukset on myös selostettu valituksia käsittelevien kärjäoikeuksien valintaperusteita. Kärjäoikeuksien tuomiopiireistä ulosottovalitusasioissa säädettäisiin erikseen asetuksella.

Oikeudenkäymiskaaren 1 päivänä joulukuuta 1993 voimaan tulleen 3 luvun 1 §:n mukaan kärjäoikeuden tuomiopiirinä on yksi tai useampi kunta. Kärjäoikeuksien tuomiopiirit on vahvistettu kärjäoikeuksien tuomiopiireistä annetulla valtioneuvoston päätöksellä (1623/91), joka myös on tullut voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993. Ehdotuksen 10 luvun 2 §:n 1 momentin mukaiset tuomiopiirit vastaisivat kärjäoikeuksien tuomiopiirijakoa niin, että ulosottovalituksia käsittelevän kärjäoikeuden tuomiopiiri koostuisi joko yhdestä tai useammasta oikeudenkäymiskaaren nojalla vahvistetusta kärjäoikeuden tuomiopiiristä.

Ehdotusta laadittaessa ei ole pidetty mahdollisena, että kärjäoikeuksien tuomiopiirit määräytyisivät normaalista tuomiopiirijaosta poiketen nykyisen ulosottomiesten toimialuejaon perusteella tai paikallishallintolain mukaisen kihlakuntajaon ja sen perusteella määräytyvän ulosoton toimialuejaon mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan muutosta haettaisiin siltä kärjäoikeudelta, jonka 1 momentin mukaisen tuomiopiirin alueella täytäntöönpano on tapahtunut.

Ulosottolain alueellista toimivaltaa koskeva yleinen oikeuspaikkasäännös on ulosottolain 3 luvun 21 §:ssä, jonka mukaan täytäntöönpanoa haetaan asianmukaiselta ulosottoviranomaiselta sillä paikkakunnalla, missä velallinen asuu tai hänellä on kotipaikka eli niin sanottu yleinen forum. Säännös vastanee oikeudenkäymiskaaren velallisen kotipaikan tuomioistuinta. Jollei velallisella ole Suomessa tunnettua kotipaikkaa, saa täytäntöönpanoa hakea siellä, missä velallinen oleskelee tai hänet tavataan taikka hänellä on omaisuutta. Kun täytäntöönpanon kohteena on tietty omaisuus, täytäntöönpanoa haetaan omaisuuden sijaintipaikan viranomaiselta. Määräalaa koskevaa täytäntöönpanoa on haettava siellä, missä määräalan tilukset sijaitsevat, ja pesäosuuden ulosmittaus on toimitettava siellä, missä perinnönjättäjällä on ollut asunto tai kotipaikka. Täytäntöönpanoa voidaan muun toimivaltaisen viranomaisen puuttuessa hakea siellä, missä ensimmäisen oikeusasteen tuomio on annettu eli niin sanottu erityinen forum. Palkan ulosmittauksen suorittanut toimivaltainen ulosottomies voi ulosottolain 4 luvun 18 b §:n mukaan antaa palkanmaksajalle maksukiellon siihen katsomatta, missä palkan maksaminen tapahtuu.

Ulosottolain 3 luvun 21 a §:n mukaan ulosottomiehen on viran puolesta siirrettävä asia toisen paikkakunnan ulosottomiehelle, jos ulosottomies toteaa, että tuomio olisi pantava täytäntöön tuolla toisella paikkakunnalla. Asian vireilläolo siirtävällä ulosottomiehellä lakkaa. Siirtäminen on mahdollista olipa siirtävä ulosottomies ulosottolain 3 luvun 21 §:n nojalla toimivaltainen tai ei. Jos tietty tuomio joudutaan panemaan täytäntöön useilla paikkakunnilla esimerkiksi sen vuoksi, että velallisen omaisuutta on eri paikkakunnilla tai samassa tuomiossa maksuvelvolliseksi määrätyillä velallisilla on eri asuinpaikat, ulosottomiehen tulee ulosottolain 3 luvun 21 b §:n mukaan tarvittaessa pyytää muiden paikkakuntien ulosottomie-

hiltä virka-apua samanaikaisen täytäntöönpanon aikaansaamiseksi. Virka-apupyynnön seurauksena ulosottoasia tulee vireille toisessakin paikassa. Siirto on virka-apuun nähden toissijainen vaihtoehto. Myös palkan ulosmittausta koskevassa ulosottolain 4 luvun 18 d §:n 3 momentissa on virka-avun antamista koskeva säännös. Ulosottolain 4 luvun 18 c §:ssä on useiden samanaikaisten eri ulosottomiesten antamien maksukieltojen samalle ulosottomiehelle keskittämiseen tähtäävä siirtosäännös. Aikaisemmasta poiketen ulosottolain 3 luvun 23 §:n uuden 1 momentin nojalla samanaikainen täytäntöönpano eri ulosottomiesten toimesta riita-asioissa on 1 päivästä joulukuuta 1993 ollut mahdollista ilman virka-apupyynnöäkin, koska täytäntöönpano voi tapahtua käräjäoikeuden toimituskirjan tai pöytäkirjan jäljennöksen nojalla. (HE 15/1990 vp)

Ulosottolain oikeuspaikkaa (forum) koskevat säännökset ovat jossain määrin epäselviä. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty näkemys, että ulosottomiehen toimivalta määräytyisi ensisijaisesti velallisen kotipaikan mukaan. Toisaalta on esitetty, että kotipaikan forum ja erityinen forum olisivat valinnaisia kuitenkin niin, että virka-apu- ja siirtosäännöksillä pyritään huolehtimaan esimerkiksi velallisen oikeudesta osoittaa ulosmittattava omaisuus ja ulosmittausjärjestyksen toteutumisesta (ks. Risto Koulumäki, Ulosotto menettelynä. Helsinki 1988 s. 115 ss.).

Ulosottomiehen toimivaltaa koskevien säännösten tulkinnanvaraisuudella on vaikutuksia myös muutoksenhakutuomioistuimen määräämiseen. Ehdotuksen 2 §:n 2 momentin lähtökohta kuitenkin olisi, että muutosta voitaisiin aina hakea siellä, missä täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Jos kuitenkin esimerkiksi velallisen kotipaikkakunnalla ulosmittattu omaisuus paremman kauppahinnan saamiseksi myydään toisella paikkakunnalla, valitustuomioistuin määräytyisi velallisen kotipaikan mukaisesti.

Jos asia on siirretty toisen paikkakunnan ulosottomiehelle, valitettaisiin siirtämisen jälkeisistä täytäntöönpanotoimista sen mukaisesti, missä myöhemmät täytäntöönpanotoimet ovat tapahtuneet. Virka-apua antava ulosottomies vastaa omista toimistaan ja valitus tehtäisiin sen mukaan, missä virka-aputoimet on suoritettu. Jos kuitenkin ulosoton perustetta koskeva valitus olisi tehty virka-apua pyytäneen ulosottomiehen täytäntöönpanotoimen

johdosta ja täytäntöönpano olisi valituksen johdosta keskeytetty, täytyisi ulosottomiehen huolehtia siitä, että myös virka-aputoimet keskeytetään. Jos valitus hyväksyttäisiin, se tulisi ottaa huomioon myös virka-apupyynnön perustuvien täytäntöönpanotoimien osalta. Jos virka-aputoimet kohdistuisivat eri velalliseen, tulisi hänen itse valittaa virka-aputoimista erikseen. Jos virka-apuna suoritetusta täytäntöönpanotoimesta valitettaisiin, voitaisiin valitus tämän luvun 15 §:n 1 momentissa mainituin edellytyksin siirtää toiseen käräjäoikeuteen. Siirtämistä koskeva viittaussäännös on otettu tämän pykälän 2 momentin loppuun.

Ehdotuksen 9 luvun 11 §:n mukaan täytäntöönpanoriita käsiteltäisiin nyt puheena olevan pykälän mukaan määräytyvässä käräjäoikeudessa. Myös ulosottolain 7 luvun mukaisen turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanosta tehtävä valitus käsiteltäisiin tämän pykälän mukaan määräytyvässä käräjäoikeudessa, vaikka turvaamistoimesta oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 4 §:n nojalla olisi päättänyt toinen käräjäoikeus. Tämä vastaisi ehdotuksen mukaista normaalia tilannetta, jonka mukaan täytäntöönpanon lainmukaisuuden tutkimista ei ole sidottu ulosotoperusteen antaneeseen tuomioistuimeen. Ulosottolain säännönmukaisesta valitustiestä poikkeaminen ei ilmeisestikään olisi siinä määrin välttämätöntä, että valitus turvaamistoimen täytäntöönpanosta tulisi ohjata turvaamistoimesta päättäneeseen tuomioistuimeen. Tästä voisi myös aiheutua ongelmia esimerkiksi silloin, kun turvaamistoimesta olisi päätetty vasta käräjäoikeuden päätöstä koskevaa muutoksenhakemusta hovioikeudessa käsiteltäessä. Tarvittaessa eri käräjäoikeudet voisivat olla hyvinkin tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Näin taattaisiin, että turvaamistointa koskeva päätös ja sen täytäntöönpano koskevaan valitukseen annettava päätös olisivat sopusoinnussa toistensa kanssa.

Ulosottolain 3 luvun 37 §:ssä tarkoitettu kanne kulujen ja vahingon korvaamisesta käsiteltäisiin edelleen tuon pykälän mukaisesti käräjäoikeudessa sillä paikkakunnalla, missä täytäntöönpano on tapahtunut tai jossakin niistä tuomioistuimista, jonka tuomiopiirissä useammalla paikkakunnalla suoritettu täytäntöönpano on tapahtunut.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanossa ulosottomiehen toimista haettaisiin muutosta ulosottolain mukaisesti. Täten myös valitukset sanotuissa

asioissa olisi tehtävä puheena olevan pykälän mukaisiin käräjäoikeuksiin (HE 96/1995 vp).

3 §. *Valituksen tekeminen ja peruuttaminen.* Valituksen tekeminen ei edellytä, että ulosottomiehen päätökseen olisi ilmoitettu tyytymättömyyttä tai että asianosainen olisi ensin vaatinut itseoikaisun suorittamista. Pykälän 1 momentin mukaan valitus olisi tehtävä kirjallisesti. Valitus tulisi säännöksen mukaan vireille valituksen käsittelevässä käräjäoikeudessa silloin, kun valituskirjelmä saapuu ulosottomiehen kansliaan. Suullista valitusta ei ole epäselvyyksien suuren riskin vuoksi pidetty mahdollisena. Ulosottomiehen kansliassa voisi kuitenkin olla saatavissa lomakkeita valituksen tekemistä varten. Yksinkertaisissa ja selvissä asioissa kansliahenkilökunta voisi neuvoa asianosaisia valituksen tekemisessä. Tarkemmat säännökset valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä ovat ehdotuksen 10 luvun 7 §:ssä.

Valituskirjelmä on ehdotuksen 9 luvun 4 ja 5 §:n mukaisessa määräajassa puhevallan menettämisen uhalla toimitettava ulosottomiehen kansliaan. Nykyisen ulosottolain 9 luvun mukaisesti valitettaessa ulosottomiehen toimesta tai päätöksestä valituskirjelmä toimitetaan suoraan ulosotonhaltijalle. Ehdotus vastaa oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 12 §:ää, joka on voimassa valitettaessa alioikeudesta hovioikeuteen: valituskirjelmä on puhevallan menettämisen uhalla toimitettava määräajassa alioikeuden kansliaan.

Uusi menettely olisi tarkoituksenmukainen sekä asianosaisten että ulosottoasioita käsittelevien viranomaisten kannalta. Asianosainen voisi jättää asiakirjat virastoon, joka tavallisesti sijaitisi lähellä hänen kotipaikkaansa. Asiakirjoissa olevat selvät puutteet voitaisiin havaita jo asiakirjoja jätettäessä, jolloin asianosaista voitaisiin neuvoa ne korjaamaan. Ulosottomiehelle tulisi valituksen määräaikaan liittyvä tarkastustehtävä (ehd. UL 10:9,3), joka helpottaisi valituksen käsittelyä käräjäoikeudessa. Ulosottomies voisi heti pyytää toimitusmiehen selityksen asiasta ja laatia oman lausuntonsa. Asiakirjojen jättäminen ulosottomiehen kansliaan mahdollistaisi ehdotuksen 10 luvun 10 §:n mukaisen itseoikaisun valituksen johdosta. Käräjäoikeuteen lähetettäisiin 12 §:n mukaisesti myös asiassa syntynyt asiakirjavihko tai jäljennös siitä sekä jäljennös ulosottomiehen päätöksestä, jolloin valittaja ei enää joutuisi toimittamaan niitä valitusviranomaiselle.

Jos valitus toimitettaisiin määräajan päätty-

misen jälkeen, käräjäoikeus ei voisi tutkia valitusta. Ulosottomiehen ei tällöin 9 §:n 3 momentin mukaan tarvitsisi pyytää toimitusmiehen selvitystä tai laatia omaa lausuntoaan. Hänen olisi toimitettava valituskirjelmä ja ilmoitus valituksen myöhästymisestä käräjäoikeuteen, joka tekisi päätöksen valituksen tutkimatta jättämisestä. Asianosainen voisi 6 §:n nojalla pyytää ennen määräajan päättymistä käräjäoikeudelta uuden määräajan asettamista ja hakea korkeimmalta oikeudelta menetetyn määräajan palauttamista oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 17 ja 18 §:n nojalla. Ehdotusta laadittaessa ei ole pidetty mahdollisena, että myöhästyneen valituksen tutkimatta jättämisestä päättäisi ulosottomies (vrt. alioikeudesta hovioikeuteen tapahtuva muutoksenhaku oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 12 a §:n nojalla 1.12.1993 lukien). Koska valituksen tutkimatta jättäminen vaikuttaa voimakkaasti asianosaisen asemaan ja valituksen myöhästymisen on ulosottoasioissa usein tulkinallisempaa kuin käräjäoikeudesta hovioikeuteen valitettaessa, on perusteltua, että päätöksen tekee käräjäoikeuden tuomari.

Määräaikaa laskettaessa noudatettaisiin säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia (150/30). Tällöin sovellettaisiin muun muassa niin sanottua pyhäpäiväsääntöä: valituksen voisi toimittaa ensimmäisenä arkipäivänä pyhäpäivän jälkeen, jos määräajan viimeinen päivä on ollut pyhäpäivä tai muu lain 5 §:ssä mainittu juhlapäivä. Sama koskisi tilannetta, että toimitus ulosottolain 3 luvun 29 §:n nojalla olisi poikkeuksellisesti suoritettu lauantaina tai sunnuntaina.

Muutoksenhakijan on joko itse tai valtuutetun asiamiehen välityksellä jätettävä valituskirjelmä ulosottomiehen kansliaan. Ulosottolain 3 luvun 21 §:n 2 momentin nojalla hakemukset ja asiakirjat ulosottoasiassa saa lähettää ulosottomiehelle postitse tai lähetin välityksellä niin kuin asiakirjojen lähettämisestä valtion hallintoviranomaiselle säädetään. Asiakirjoja toimitettaessa sovellettaisiin näin ollen asiakirjain lähettämisestä annettua lakia (74/54) eikä eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimelle annettua lakia (248/65), vaikka valitus osoitettaisiinkin käräjäoikeudelle. Mainittavia asiallisia eroja laeissa ei ole; ehdotusta laadittaessa ei ole katsottu aiheelliseksi esittää säädettäväksi joidenkin ulosottomiehelle toimitettavien asiakirjojen osalta normaalista menettelystä poikkeavasti. Myöskään sähköisen viestinnän ja

automaattisen tietojenkäsittelyn käyttämisestä yleisissä tuomioistuimissa annettu laki (594/93) ei tulisi sovellettavaksi ulosottomiehelle toimitettavan valituskirjelmän osalta, vaikka lakia käräjäoikeudessa valitusta käsiteltäessä olisikin noudatettava. Esimerkiksi telekopiolaitteen käyttämisestä lähetettäessä asiakirjoja ulosottomiehelle ei ole säännöksiä, joskin oikeuskäytäntö on laitteen käyttämisen jo eräissä tapauksissa hyväksynyt.

Lähetin ja postin käyttäminen tapahtuisi muutoksenhakijan vastuulla. Valituskirjelmä olisi toimitettava viimeistään valitusajan päättymispäivänä säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain 6 §:n mukaisesti ennen virkaajan päättymistä. Postitse lähetetty asiakirja katsotaan viranomaiselle annetuksi sinä päivänä, jona asiakirjan sisältävä postilähetys tai ilmoitus lähetyksen saapumisesta postin osoitetoimipaikkaan on annettu viranomaiselle.

Valituskirjelmien asianmukainen käsittely ulosottomiehen kansliassa edellyttää, että ulosottoasioiden päiväkirjaan ja asiakirjoille tehdään säännösten mukaiset merkinnät asiakirjojen saapumisesta ja kansliahenkilökunta saa tarpeellisen koulutuksen.

Pykälän 2 momentin mukaan valitus peruutetaan toimittamalla käräjäoikeudelle osoitettu peruutuskirjelmä ulosottomiehen tai käräjäoikeuden kansliaan. Nykyisessä ulosottolain 9 luvussa ei ole peruuttamista koskevia säännöksiä. Säännös vastaa oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 12 §:n 3 momenttia. Momentista ilmenee, että myöskään peruuttamista ei ole mahdollista tehdä suullisesti. Koska peruuttamisesta seuraa, että aikaisempi päätös jää asianosaista sitovaksi, on välttämätöntä sekä asianosaisen että tuomioistuimen kannalta, että peruutustahto ja peruutuslausuman sisältö ovat kirjallisesti todistettavissa.

Päätöksen valituksen jättämisestä sillensä peruuttamisen vuoksi tekisi käräjäoikeus, koska asia on tullut vireille käräjäoikeudessa silloin, kun valituskirjelmä on toimitettu ulosottomiehelle. Asianosainen voisi toimittaa peruutuskirjelmän joko ulosottomiehen tai käräjäoikeuden kansliaan. Ulosottomiehen kansliaan toimittamisen osalta olisi voinossa, mitä edellä on valituskirjelmästä todettu. Peruutuskirjelmä tulisi heti lähettää käräjäoikeuteen.

4 §. *Valituksen määräaika.* Pykälän 1 momentin mukaan määräaika valituksen tekemiseen olisi kolme viikkoa. Määräaikaa laskettaessa noudatetaan 3 §:n perustelujen yhteydessä

mainitulla tavalla säädettyjen määräaikain laskemisesta annettua lakia. Valituksen tekeminen olisi aina sidottu määräaikaan. Ehdotuksessa luovuttaisiin, kuten edellä on todettu, ulosottolain 9 lukuun nykyisin sisältyvästä jaosta määräaikaan sitomattomaan 9 luvun 1 §:n mukaiseen menettelyvalitukseen ja 9 luvun 2—4 §:n määräaikaisvalitukseen.

Määräajan säätäminen valitukselle on perusteltua täytäntöönpanotoimia koskevan lainvoimaisuuden selvittämiseksi ja mahdollisimman nopeaksi saavuttamiseksi. Esimerkiksi pakko-huutokauppaa ei yleensä ole syytä toimittaa ennen kuin myytävän esineen ulosmittaus on tullut lainvoimaiseksi. Toisaalta määräajan säätäminen ei vaarantaisi nykyisestä poikkeavalla tavalla ulosoton asianosaisten oikeusturvaa, koska määräaika laskettaisiin pääsääntöisesti aina tiedoksisaamisesta, jos asianosainen ei ole ollut läsnä toimituksessa tai siitä ole hänelle etukäteen ilmoitettu. Eräissä tapauksissa määräaika 5 §:n mukaisesti laskettaisiin kuitenkin aina säännöksestä ilmenevän täytäntöönpanotoimen suorittamisesta. Näissäkin tapauksissa ulosoton asianosaiset olisivat tavallisesti joko henkilökohtaisesti tai kuulutuksesta saaneet tiedon toimesta.

Ulosottolain nykyisen 9 luvun 2—4 §:n mukaisen valituksen määräaika on 20 päivää. Valitusajan pidentäminen kolmeen viikkoon (21 päivää) olisi luonteeltaan lähinnä tekninen, mutta helpottaisi hieman määräajan laskemista: määräajan viimeinen päivä olisi määräaikain laskemisesta annetun lain 3 §:n mukaisesti nimeltään sama viikonpäivä kuin se, jona täytäntöönpanotoimi tai päätös tehtiin taikka tiedoksisaaminen tapahtui. Ulosottolaissa on myös muualla ilmaistu viikkoina alle kuukauden pituisia määräaikoja (UL 5:7, 5:7 a, 5:10, 5:18, 5:42, 6:6, 6:22 ja 6:24 sekä 7:11). Täytäntöönpanon joutuisuuden takaamiseksi valitusaikaa ei ole pidennetty käräjäoikeudesta hovioikeuteen valitettaessa noudatettavaan 30 päivään. Kolmen viikon määräaikaa on pidettävä riittävänä, jotta asianosainen ehtii hankkia muutoksenhakemisessa tarvitsemansa selvityksen ja toimittaa valituskirjelmän käräjäoikeuteen.

Pykälän 2 momentin mukaan määräaika valituksen tekemiseen lasketaan toimituspäivästä tai päätöksen tekemisestä, jos siitä on asianomaiselle etukäteen ilmoitettu tai hän on ollut toimituksessa läsnä. Muussa tapauksessa määräaika lasketaan siitä päivästä, jona asian-

omainen on saanut toimituksesta tai päätöksestä tiedon, jollei 5 §:ssä toisin säädetä. Läsne olleeksi katsotaan myös sellainen asianosainen, jonka puolesta valtuutettu asiamies tai muu laillinen edustaja on ollut toimituksessa.

Säännös koskee erityisesti ulosmittauksesta tehtävää valitusta, mutta myös kaikkia muita toimituksia ja päätöksiä, jotka ehdotuksen 10 luvun 1 §:n mukaisesti ovat valituskelpoisia ja joita ei ole erikseen mainittu 5 §:ssä. Täytäntöönpanotoimen ja ulosottomiehen päätöksen valituskelpoisuutta on käsitelty mainitun 1 §:n perusteluissa.

Ulosottolain nykyisen 9 luvun 2 §:n mukaan määräaika ulosmittauksesta valittamiseen lasketaan velalliselle siitä päivästä, jona ulosmittaus on päättynyt tai ulosottolain 4 luvun 18 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa saatavan ynnä muun sellaisen omaisuuden ulosmittaus on velallisen luona toimeenpanttu. Ehdotuksen mukaan velallinen, jolle ei olisi ilmoitettu ulosmittauksesta ja joka ei olisi ollut toimituksessa läsnä, saisi nykyisestä säännöksestä poiketen aina valittaa määräajassa ulosmittauksesta tiedon saatuaan. Oikeuskäytännössä tämä oikeus on tosin tietyissä tilanteissa jo nykyisin velalliselle myönnetty (KKO 1962 II 74 ja 1964 II 36). Jos velalliselle olisi ilmoitettu etukäteen ulosmittauksen toimittamisesta, hän olisi velvollinen itse ottamaan selvää ilmoituksen perusteella suoritetusta ulosmittauksesta, jos hän ei olisi tullut toimitukseen saapuville. Määräaika valituksen tekemiseen alkaisi toimituksen suorittamisesta.

Koska ulosotto voi ulosmittauksen lainvoiman puuttumisesta huolimatta jatkua, ehdotettu säännös ei ulosottoa hidastavalla tavalla haittaisi täytäntöönpanoa. Kun velallinen nykyisten säännöstenkin mukaan on voinut ulosmittauksen lainvoimaisuudesta huolimatta valittaa kiinteän ja sitä vastaavan omaisuuden huutokaupasta ja irtaimen omaisuuden kauppahinnan jaosta määrätyissä tilanteissa ja näin saada aikaan huutokaupan tai jaon kumoutumisen, ei ulosmittausvalituksen määräajan pidentyminen näiltä osin muuttaisi tilannetta. Jos myynti olisi lainvoimaisesti tapahtunut, ulosmittausvalitus voisi merkitä puuttumista ainoastaan kertyneiden varojen jakamiseen. Jos lopputilitys olisi tehty ja varat olisi lähetetty hakijalle, ulosmittausvalitusta ei 10 luvun 1 §:n 2 momentin säännös huomioon ottaen enää voitaisi tehdä. Jos ulosmittausvalitus olisi tehty ennen varojen lähettämistä, mutta täytäntöön-

panoa ei olisi keskeytetty, ei valitusta varojen lähettämisen jälkeen enää myöskään voitaisi tutkia.

Muun kuin rahasaamisen täytäntöönpanossa velallisen käytössä on tähän saakka ollut määräaikaan sitomaton 9 luvun 1 §:n mukainen menettelyvalitus. Näiltä osin ehdotus merkitsisi velalliselle velvollisuutta toimia määräajassa toimituksesta tai päätöksestä taikka niistä tiedon saatuaan, jos hän ei ole ollut toimituksessa läsnä tai siitä ei ole hänelle ilmoitettu.

Velkojan kannalta ehdotus vastaa ulosmittausvalituksen osalta pääosin nykyistä ulosottolain 9 luvun 2 §:ää ja sen soveltamiskäytäntöä. Velkojan tulee valittaa säännöksen mukaisessa määräajassa saatuaan tiedon siitä, että ulosottomies on jättänyt ulosmittauksen toimittamatta esimerkiksi ulosmittauskelpoisen omaisuuden puuttumisen takia. Velkojalle ehdotus asettaisi lisäksi velvollisuuden muun kuin rahasaamisen ulosotossa toimia määräajassa tiedoksisaamisesta poiketen siitä, mitä on säädetty menettelyvalituksen osalta nykyisessä 9 luvun 1 §:ssä.

Nykyinen ulosottolain 9 luvun 2 § ei ole koskenut sivullisen tekemää valitusta, vaan hän on voinut valittaa määräajasta riippumatta siihen saakka, kun lopputilitys on tehty. Ehdotus merkitsisi, että myös sivullisen tulisi valittaa määräajassa ulosmittauksesta tiedon saatuaan. Sivullisen oikeusturvan kannalta on pidettävä riittävänä, että hänen on reagoitava kolmen viikon määräajassa ulosmittauksesta tiedon saatuaan. Jos sivullisen valitus hyväksyttäisiin, saattaisivat ulosmittauksen kumoamisen seuraukset tilanteesta riippuen olla hyvinkin erilaisia. Jos esimerkiksi sivullisen omistama omaisuus olisi jo myyty, ei lainvoimaisen huutokaupan kumoaminen enää olisi mahdollista. Sivullinen voisi ainoastaan saada osuutensa myynnistä kertyneistä varoista. Säännös ei näiltä osin muuttaisi nykyistä käytäntöä, mutta pakottaisi sivullisen reagoimaan nopeammin. Muun kuin rahasaamisen ulosoton osalta säännös asettaisi myös sivulliselle nykyisestä 9 luvun 1 §:stä poiketen määräaikaan sidotun reagointivelvollisuuden.

Myös velkojan ja sivullisen osalta valituksen määräaika laskettaisiin toimituspäivästä tai päätöksen tekemisestä, jos siitä on hänelle etukäteen ilmoitettu tai hän on ollut toimituksessa läsnä. Näiltä osin noudatetaan, mitä edellä on velallisen osalta todettu.

Määräaika lasketaan säännöksessä maini-

tuissa tilanteissa asianomaiselle toimituspäivästä tai päätöksen tekemisestä. Nykyisessä 9 luvun 2 §:ssä käytetään ilmaisua "ulosmittauksen päättyminen", josta on käytännössä aiheutunut jonkin verran epäselvyyksiä. Toimituspäivän tai päätöksen tekemisen ajankohta on ehkä helpommin määriteltävissä kuin ulosmittauksen päättymispäivä. Palkan ulosmittauksessa jokainen palkkaerä katsotaan eri ulosmittaukseksi ja toimituspäiväksi katsotaan ulosottolain 4 luvun 18 b §:n 4 momentin ja 33 §:n nimenomaisten säännösten nojalla päivä, jona ulosottomies on saanut palkasta pidätettävän erän haltuunsa taikka se on maksettu ulosottoviranomaiselle postiin tai hänen tililleen rahalaitokseen. Sama koskee ulosmittausta eläkkeestä tai muusta toistuvaissuorituksesta. Maksu kieltöön ja muuhun jatkuvasti voimassa olevaan ulosottotoimeen voitaisiin puolestaan vaatia muutosta koko sen ajan, minkä toimi on voimassa.

Muutoksia ei ehdoteta ulosottolain 3 luvun 25 ja 26 §:n säännöksiin, jotka koskevat ulosmittauksesta ilmoittamista velalliselle, eikä myöskään 4 luvun 18 e §:ään, joka koskee muun muassa palkan ulosmittauksesta ilmoittamista. Viimeksi mainitun lainkohdan nojalla ulosmittauksesta voidaan tietäen edellytyksin ilmoittaa velalliselle virkakirjeessä palkanmaksajan osoitteella. Ehdotuksen mukaiset 3 luvun 21 §:n 4 momentti ja 27 §:n 3 momentti helpottavat täytäntöönpanotoimesta ilmoittamista silloin, kun velallinen on ilmoittanut ulosottomiehelle niin sanotun oikeudenkäyntiosoitteen. Tällöin tiedoksiannot voivat tapahtua tavallisena kirjeenä. Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Myös tiedoksiannot ulosoton hakijalle ja sivulilliselle, joka on ilmoittanut sanotun osoitteen, voidaan antaa samalla tavalla. Jos asianosainen ei ole ilmoittanut oikeudenkäyntiosoitetta, noudatetaan ulosottolain erityisiä tiedoksiantoja koskevia säännöksiä sekä niiden puuttuessa ulosottolain 3 luvun 27 §:n nojalla tiedoksiantosta hallintoasioissa annetun lain erityistiedoksiantoja koskevia säännöksiä. Vain todisteellisesti tapahtunut ulosottolain 3 luvun 32 §:n 2 momentin mukainen jälki-ilmoitus katkaisisi valittamisen määräajan silloin, kun ulosmittauksesta ei ole ilmoitettu velalliselle etukäteen eikä velallinen myöskään ole ollut läsnä toimituksessa tai ilmoittanut oikeudenkäyntiosoitetta.

5 §. *Valituksen määräajan laskeminen eräissä tapauksissa.* Ulosottolain nykyisen 9 luvun 3 §:n mukaan valitus kiinteistön tai muun sanotussa pykälässä mainitun omaisuuden, kuten alus, ilma-alus, niiden lasti ja niin edelleen, huutokaupasta ja muusta huutokauppaan liittyvästä toimenpiteestä, esimerkiksi kuuluttaminen tai velkojainluettelon laatiminen, on tehtävä määräajassa huutokaupasta lukien. Määräaika koskee kaikkia huutokauppaan tyttymättömiä eli myös muita kuin velkojaa ja velallista. Muun kuin mainitussa lainkohdassa tarkoitettujen irtaimen omaisuuden huutokaupan osalta on käytettävissä nykyisen 9 luvun 1 §:n mukainen määräaikaan sitomaton menettelyvalitus.

Nykyisen 9 luvun 4 §:n mukaan valitus irtaimen omaisuuden kauppahinnan jakamisesta ulosottolain 6 luvun 3 §:ssä mainitussa tapauksessa on tehtävä määräajassa jakoluettelon esille panemisesta taikka 6 luvun 5 §:n mukaisesta kokouksesta. Jos jakoluetteloa ei ole pyynnöstä huolimatta laadittu, valitus tästä on voitu tehdä nykyisen 9 luvun 1 §:n mukaisesti määräajasta riippumatta.

Pykälän 1 momentti vastaa kiinteän ja siihen rinnastettavan omaisuuden osalta nykyistä ulosottolain 9 luvun 3 §:ää. Momentti koskisi myös valittamista muun kuin nykyisen 9 luvun 3 §:ssä tarkoitettujen irtaimen omaisuuden pakko-huutokaupasta ja siihen liittyvästä myyntiä edeltävästä toimenpiteestä. Asianosaisten oikeusturvan ei ole katsottu vaativan määräajasta riippumatonta valitusoikeutta, koska ulosmitatun omaisuuden myynnistä huutokaupalla on ulosottolain 5 luvun 6 ja 7 §:n mukaisesti kuulutettava. Lisäksi on ehdotettu 5 luvun 6 §:ään lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan arvokkaan omaisuuden huutokaupasta on ilmoitettava etukäteen velalliselle. Yrityskiinnityksen alaisen irtaimen omaisuuden myynnissä on lisäksi noudatettava 5 luvun 7 a §:n mukaista menettelyä, joka turvaa kiinnityksen haltijan asemaa. Kuulutussäännösten puutteellinen noudattaminen voisi johtaa huutokaupan kumoamiseen valituksen johdosta, ja valituksen sitominen määräaikaan on tästäkin syystä perusteltua. Silloin kun tavallinen irtain omaisuus on heti luovutettu ostajalle, huutokaupan kumoamisella ei tosin voisi olla muuta vaikutusta kuin esimerkiksi kertyneiden varojen maksaminen mahdolliselle oikealle omistajalle; näin on asianlaita nykyisinkin. Niissä tapauksissa, joissa omaisuus voidaan myydä ilman huutokaupan toimittamista, vali-

tuksen määräaika laskettaisiin 4 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentti vastaa ulosottolain nykyisen 9 luvun 4 §:ssä mainitun irtaimen omaisuuden osalta aikaisempaa säännöstä. Momenttia sovellettaisiin kuitenkin nykyisestä poiketen myös ulosottolain 6 luvun 8 §:n mukaan tapahtuvaan aluksen ja muun mainitun pykälän mukaisen irtaimen omaisuuden kauppahinnan jakoon sekä 6 luvun 9 §:n mukaan tapahtuvaan kiinteän omaisuuden kauppahinnan jakoon. Ulosottolain 6 luvun 8 ja 9 §:ssä mainitusta omaisuudesta on ennen omaisuuden myyntiä tehtävä velkojainluettelo, johon voidaan hakea muutosta huutokaupasta valitettaessa. Ulosotto-laissa lähdetään nykyisin siitä, että lainvoimaisen velkojainluettelon ja huutokaupan jälkeen valitusoikeus jaosta ja sen yhteydessä tehtävästä jakoluettelosta ei enää olisi tarpeen, koska jako tapahtuu velkojainluettelon mukaisesti. Omaisuuden kauppahinnan jakamisen yhteydessä voidaan kuitenkin tehdä kauppasummaa velkojen kesken jaettaessa sellaisia ratkaisuja, että valituksen salliminen kauppahinnan jaosta on perusteltua. Valituksen salliminen jaosta ei luonnollisestikaan oikeuta muuttamaan lainvoimaista velkojainluetteloa ja huutokauppaa. Ulosottolain 6 luvun 8 §:n mukaan tapahtuvan jaon ajankohdasta ilmoitetaan huutokauppatilaisuudessa ja jako 6 luvun 9 §:n mukaan tapahtuu tiettyinä päivinä, jollei jakoa suoriteta heti huutokaupan jälkeen. Valituksen määräaika lasketaan jakopäivästä.

Pykälän 3 momenttiin sisältyy säännös rahavarojen lopputilityksestä valittamisesta. Nykyisessä laissa vastaavaa säännöstä ei ole, vaan rahavarojen suorittaminen velkojalle on katkaissut ulosotto-oikeudellisen reagoinnin mahdollisuuden ja täytäntöönpano on päättynyt. Lopputilityksen suorittamisen ja varojen lähettämisen jälkeen valitus voisi 10 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan koskea vain lopputilityksessä olevaa virhettä. Valituksen määräaika laskettaisiin siitä, kun varat tilityksen perusteella on lähetetty hakijalle.

Ehdotuksen mukainen muutoksenhaku ulosottoasioissa olisi aina sidottu määräaikaan. Tämän vuoksi on ollut tarpeellista pyrkiä nykyistä selvemmin määrittelemään täytäntöönpanotoimet ja päätökset, joihin voidaan hakea muutosta ja joiden tekemisestä valituksen määräaika alkaa. Vaikka tilitys esimerkiksi velkojainluettelon ja jakoluettelon laatimisen

jälkeen ilmeisesti suhteellisen harvoin sisältää sellaisia itsenäisiä päätöksiä, että todellista tarvetta muutoksenhakuun olisi, on erillisen määräaikaisen valituksen mahdollisuus lopputilityksestä katsottu perustelluksi. Kun lopputilitys olisi lainvoimainen, ulosottoasia olisi päätynyt.

Säännöksessä mainittu lopputilitys tarkoittaisi tilitystä, jonka lainvoimaiseksi tuleminen päättää ulosoton vireilläolon seuraavissa tilanteissa: a) tilitys, joka suoritetaan luovutustuomion täytäntöönpanossa, b) tilitys, kun varat tavallisen irtaimen omaisuuden myynnissä lähetetään yhdelle velkojalle eli hakijalle ja c) tilitys, kun varat jaon jälkeen lähetetään useammalle velkojalle. Jos varat esimerkiksi täytäntöönpanoperusteen lainvoiman puuttumisen vuoksi tai huutokauppaa koskevan valituksen johdosta on voitu nostaa vain vakuutta vastaan, lopputilitystä säännöksen tarkoittamassa mielessä ei vielä olisi tehty.

Säännös ei tarkoittaisi niin sanottua välitilitystä ja estetilitystä. Näitä tilityksiä koskisi 4 §:n säännös, jonka mukaan velkoja voisi hakea muutosta saatuaan tiedon ulosottomiehen ulosoton estettä koskevasta päätöksestä tai välitilityksestä.

Nykyisen ulosottolain 6 luvun 15 §:n mukaan kiinteän ynnä muun sellaisen omaisuuden huutokaupan ja irtaimen omaisuuden ulosottolain 6 luvun 3, 4 ja 5 §:n mukaisen kauppahinnan jaon lainvoimaisuus mahdollistaa varojen nostamisen ilman vakuutta. Ehdotuksen mukaan muutosta voidaan hakea erikseen myös kiinteän ynnä muun sellaisen omaisuuden kauppahinnanjaosta sekä kaiken lajisen omaisuuden osalta kauppahinnan tilityksestä. Ehdotuksessa ei kuitenkaan ole asetettu niiden lainvoimaisuutta ehdoksi varojen nostamiselle ilman vakuutta; kiinteän ynnä muun sellaisen omaisuuden huutokaupan ja velkojainluettelon sekä irtaimen omaisuuden erillisen kauppahinnan jaon lainvoimaisuus tavallisesti merkitsevät, että muutoksenhakuintressi myöhempien toimien osalta ei voi olla kovin painava. Ehdotuksen 6 luvun 15 §:n 3 momenttiin on kuitenkin otettu säännös, jonka nojalla liikaa tilitetyt varat voidaan ulosottaa valitukseen annetun lainvoimaisen päätöksen nojalla. Täytäntöönpanoriidan vaikutuksesta varojen nostamiseen on säännös 9 luvun 12 §:n 2 momentissa.

6 §. *Uuden määräajan asettaminen.* Ulosottolain nykyisen 9 luvun 5 §:ssä on säännös, jonka nojalla ulosotonhaltija voi määrätä valittajalle

uuden määräajan valituksen perilleajamista varten, jos valittaja on valitusajan kuluessa näyttänyt laillisen esteen. Myös oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 13 §:ssä on säännös uuden määräajan asettamisesta. Ehdotuksen 6 §:ään otettaisiin vastaava säännös.

Pykälän 1 momentin mukaan uusi määräaika voidaan asettaa laillisen esteen vuoksi tai muusta hyväksyttävästä syystä. Laillisen esteen määrittelyyn voidaan saada johtoa oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 28 §:stä. Kysymys voi olla myös tilanteesta, että asianosainen ei ole saanut toimituskirjaa riittävän ajoissa ehtiäkseen laatia perusteellisen valituskirjelmän. Hyväksyttävän syyn tarkempi määrittely jäisi oikeuskäytännön varaan. Esimerkiksi aikaisemmin käytetyn avustajan äkillinen sairastuminen juuri ennen valitusajan päättymistä on oikeuskäytännössä oikeuttanut uuden määräajan asettamiseen (KKO 1987:114).

Käräjäoikeus päättäisi hakemuksesta uuden määräajan asettamisesta. Oikeusturvasyistä ei ole katsottu mahdolliseksi ehdottaa, että ulosottomies päättäisi uuden määräajan asettamisesta kuten oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 13 §:ssä säädetään käräjäoikeuden osalta hovi-oikeudelle tehtävästä valituksesta. Käräjäoikeudelle osoitettu kirjallinen hakemus olisi 2 momentin mukaan toimitettava ennen valitusajan päättymistä ulosottomiehen kansliaan. Hakemukseen olisi liitettävä selvitys hakijaa kohdanneesta esteestä tai muusta hakemuksen perusteena olevasta syystä. Ehdotuksen 10 luvun 12 §:n 2 momentin mukaisesti hakemus liitteineen olisi heti lähetettävä käräjäoikeuteen. Ulosottomiehen olisi ilmoitettava käräjäoikeudelle, onko uuden määräajan asettamista koskeva hakemus saapunut määräajassa (ehd. UL 10:9,3). Myös tämä ilmoitus olisi 10 luvun 12 §:n 2 momentin mukaan lähetettävä hakemuksen kanssa heti käräjäoikeudelle.

Hakemus tulisi 2 momentin viittaussäännöksen nojalla vireille käräjäoikeudessa, kun se on saapunut ulosottomiehen kansliaan. Hakemuksesta käräjäoikeudessa käsiteltäessä noudatettaisiin sanotun viittaussäännöksen ja ehdotuksen 10 luvun 13 §:n perusteella myös soveltuvien osin hakemusasialakia. Jos hakemus hylättäisiin, käräjäoikeuden päätökseen voitaisiin hakea muutosta hovioikeudelta. Hakemuksesta olisi soveltuvien osin voimassa, mitä hakemusasialain 6 §:ssä säädetään. Asia olisi käsiteltävä kiireellisenä.

7 §. *Valituskirjelmän sisältö ja liitteet.* Ulos-

ottolain nykyisen 9 luvun 1 ja 6 §:stä ilmenee, että valitus on tehtävä kirjallisesti. Tarkempia säännöksiä valituskirjelmän sisällöstä ulosottolakiin ei sisälly. Valituskirjelmän on kuitenkin tullut olla asianmukaisesti yksilöity ja valituskirjelmän sisällön osalta voidaan analogisesti viitata oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 14 §:ään. Kirjelmästä on tullut ilmetä, mitä muutosta ja millä perusteella ulosottomiehen toimenpiteeseen vaaditaan. Ulosottolain 9 luvun 6 §:n mukaan valituskirjelmän oheen on ollut liitettävä ulosottomiehen valituksenalaisessa toimituksessa laatima pöytäkirja.

Muutoksenhakemuksen asianmukaisen käsitellyn kannalta on välttämätöntä, että valituskirjelmä ei ole liian ylimalkainen ja perustelematon. Koska valitus kuitenkin koskee summaarisessa täytäntöönpanomenettelyssä tehtyjä ulosottoitoimia ja päätöksiä, valituskirjelmille ei voida asettaa aivan niin suuria vaatimuksia kuin normaalissa riita- ja rikosasioiden oikeudenkäynnissä. Ulosottoasioissa on katsottu muutoksenhaun yhteydessä voitavan asiaa erityisesti perustelematta esittää seläistakin näyttöä, jota ulosottomiehelle ei ole aikaisemmin esitetty. Muutoksenhakuviranomainen on valitusta ratkaistessaan voinut ottaa huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat, jopa sellaisetkin, joihin asianosaiset eivät ole vedonneet (ks. KKO 1990:57). Asia on näin voitu tutkia laajemmin kuin mitä valituskirjelmässä ja vastineessa vaadittu.

Pykälän 1 momentin mukaan valituskirjelmä on osoitettava käräjäoikeudelle ja toimitettava ehdotuksen 10 luvun 3 §:n mukaisessa määräajassa ulosottomiehen kansliaan. Valituskirjelmässä on yksilöitävä ulosottomiehen ratkaisu, johon haetaan muutosta. Samalla tavalla kirjelmässä olisi yksilöitävä muutos, joka vaaditaan tehtäväksi, sekä se, millä perusteella muutosta vaaditaan. Valituskirjelmässä olisi mainittava myös todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä niillä halutaan näyttää toteen.

Valituksen tutkivan käräjäoikeuden kannalta olisi tärkeää, että valituskirjelmä on riittävän yksilöity, koska tällöin käräjäoikeus voisi kiinnittää huomionsa erityisesti valituksessa mainittuihin seikkoihin. Asiaa ei käräjäoikeudessa tulisi tutkia laajemmin kuin valituskirjelmä edellyttää, jos siihen ei olisi muutoksenhakijan oikeusturvan kannalta erityistä syytä. Valituskirjelmän yksilöinnistä olisi hyötyä myös asianosaiselle, koska käräjäoikeus voisi keskittyä

juuri niihin seikkoihin, joihin vaaditaan muutosta.

Vaatus todisteiden mainitsemisesta valituskirjelmässä ei kuitenkaan estäisi asianosaista niin kauan kuin valitus on ratkaisematta, toimittamasta käräjäoikeudelle uutta todistusaineistoa. Valituskirjelmässä voitaisiin esittää myös pyyntö suullisesta käsittelystä näytön esittämiseksi, jolloin käräjäoikeus joutuisi harkitsemaan suullisen istunkäsittelyn järjestämistä. Myös suullista käsittelyä koskevan pyynnön tulisi olla perusteltu ja riittävän yksityiskohtainen.

Valittajan tai, jos joku muu kuin valittaja on laatinut valituskirjelmän, laatijan olisi allekirjoitettava kirjelmä.

Säännöksen 2 momentissa viitataan hakemusasiain 6 §:ään. Valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä olisi 1 momentissa säädetyn lisäksi soveltuvien osin voimassa, mitä mainitussa laissa säädetään hakemuksesta. Valituskirjelmässä olisi näin ollen mainittava asianosaisten nimet, ammatit ja asuinpaikat sekä valittajan, hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä puhelinnumero sekä postiosoite, johon asiaa koskevat ilmoitukset saadaan lähettää. Ehdotuksen 3 luvun 21 §:n 4 momentissa ja 27 §:n 3 momentissa tarkoitettu ulosottomiehelle ilmoitettu oikeudenkäyntiosoite koskisi myös muutoksenhakua ja valituskirjelmässä oleva postiosoite, jos se eroaisi aikaisemmin ilmoitetusta oikeudenkäyntiosoitteesta, voitaisiin katsoa ilmoitukseksi oikeudenkäyntiosoitteen muuttumisesta.

Valitukseen olisi säännöksen nojalla liitettävä tarpeelliset asiakirjat, mikä tarkoittaa erityisesti kirjallisia todisteita, joihin valittaja haluaa vedota. Valituskirjelmään ei enää tarvitsisi liittää ulosottomiehen päätöstä tai pöytäkirjaa, koska ehdotuksen 10 luvun 12 §:n 2 momentin mukaan ulosottomiehen olisi itse liitettävä valitukseen jäljennös ulosottomiehen pöytäkirjasta, päätöksestä tai muusta toimituskirjasta. Ulosottomiehen olisi 12 §:n 2 momentin mukaan liitettävä valitukseen myös jäljennös asiaa koskevasta asiakirjavihkosta ja sekä lähetettävä käräjäoikeudelle 12 §:n 3 momentissa mainitut päätökset, selvitykset, lausunnot sekä luettelo jutun asianosaista, näiden osoitteista ja puhelinnumeroista. Valittajan ei tarvitsisi liittää valitukseen myöskään jäljennöstä valituskirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista.

Muista valituskirjelmässä mahdollisesti esitettävistä tärkeistä vaatimuksista voidaan mai-

nita maksutonta oikeudenkäyntiä ja oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevat vaatimukset sekä vaatimus täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Ehdotukseen sisältyvän maksutonta oikeudenkäyntiä koskevan lain muutoksen perusteella valittajalle voitaisiin myöntää maksuton oikeudenkäynti ulosoton valitusasiassa. Ehdotuksen 10 luvun 18 §:n nojalla asianosaisilla olisi mahdollisuus saada vastapuolelta korvaus muutoksen hakemisesta aiheutuneista kuluistaan. Muutoksenhakutuomioistuimien ehdotuksen 9 luvun 14 §:n 3 momentin nojalla keskeyttää täytäntöönpanon.

Lisävaatimusten asettaminen valituskirjelmälle ei saisi aiheuttaa oikeudenmenetyksiä. Ehdotuksen 10 luvun 11 §:ssä olevat valitusosoitusta koskevat säännökset ohjaisivat asianosaista valituksen tekemisessä. Käräjäoikeuden tulisi 10 luvun 13 §:n 1 momentin ja hakemusasiain 9 §:n nojalla kehottaa valittajaa täydentämään muutoksenhakemustaan, jos valituskirjelmä olisi puutteellinen.

8 §. *Valituksen vaikutus täytäntöönpanoon.* Ulosottolain nykyisessä 9 luvun 12 §:ssä on säännös valituksen vaikutuksesta täytäntöönpanoon. Ulosottovalitus ei yleensä estä täytäntöönpanon jatkamista, ja ehdotuksen 10 luvun 8 §:ään tulisi vastaava säännös. Valituksella ei ole niin sanottua lykkäävää eli suspensiivista vaikutusta. Tästä säännöstä on kaksi poikkeustapausten ryhmää: jos laissa toisin säädetään tai jos ulosotonhaltija tai tuomioistuin toisin määrää.

Ulosottolain nykyisessä 5 luvun 48 §:n 2 momentissa ja 6 luvun 15 §:n 2 momentissa on mainittuun ensimmäiseen ryhmään kuuluvia säännöksiä, joihin ei ehdoteta muutoksia. Myös ehdotuksen 9 luvun 14—18 §:ssä on täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevia säännöksiä.

Tuomioistuin, joka käsittelee ulosottotoimintaa koskevaa muutoksenhakemusta, voi 9 luvun 14 §:n 3 momentin nojalla asianosaisten pyynnöstä tai omasta aloitteestaan määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi. Nykyisin vastaava ulosotonhaltijaa koskeva säännös on ulosottolain 9 luvun 9 §:ssä.

Osoitus täytäntöönpanoriidan nostamiseen johtaa puolestaan automaattisesti 9 luvun 14 §:n 2 momentin nojalla määräaikaiseen täytäntöönpanon keskeytykseen, ja myös riittää käsittelevä tuomioistuin voi määrätä keskeytyksestä.

Jos täytäntöönpanoa ei olisi valituksen vuok-

si keskeytetty ja täytäntöönpanotoimet olisi saatettu loppuun, esimerkiksi rahasaamisen täytäntöönpanossa lopputilitys tehty ja rahat lähetetty vakuutta vaatimatta, raukeaisi mahdollisen ulosmittaus- tai pakkoahuutokauppavalituksen käsittely.

9 §. *Toimitusmiehen selvitys ja ulosottomiehen lausunto.* Ulosottovalitus tehdään nykyisin suoraan ulosotonhaltijalle. Valittajan vastapuolta kuullaan ulosotonhaltijan toimesta tavallisesti suoraan virkateitse. Valituksen johdosta kuullaan säännönmukaisesti myös ulosottomiestä. Valitus on kuitenkin voitu ratkaista ketään sen johdosta kuulematta esimerkiksi silloin, kun valitus on selvästi aiheeton tai jos valitus kiistattomasti on jonkin prosessinedellytyksen takia jätettävä tutkimatta. Näiden periaatteiden on katsottu ilmenevän myös ulosottolain 7 luvun 17 ja 19 §:stä, jotka on ulosottolain 1 päivänä joulukuuta 1993 voimaan tulleella muutoksella kumottu. Ulosottolain nykyisessä 10 luvun 9 ja 12 §:ssä on hovioikeudessa ulosottovalituksen yhteydessä tapahtuvaa kuulemistä koskevat säännökset. Kuuleminen tapahtuu virkateitse ja hovioikeus voi pyytää ulosotonhaltijan lausunnon asiasta.

Ehdotuksen mukaisessa muutoksenhaussa käräjäoikeus päättäisi 10 luvun 13 §:n 1 momentin ja hakemusasialain 11 §:n mukaisesti valittajan vastapuolen kuulemisesta. Ehdotuksen 10 luvun 9 §:n 1 momentin nojalla ulosottomiehen olisi kuitenkin välittömästi valituksen saavuttua ulosottomiehen kansialan pyydettyä asettamassaan määräajassa asiasta toimitusmiehen eli tavallisesti avustavan ulosottomiehen selvitys. Heti selvityksen saatuaan ulosottomiehen olisi annettava valituksesta oma perusteltu lausuntonsa. Selvitys ja lausunto lähetettäisiin 12 §:n 3 momentin nojalla käräjäoikeudelle. Selvitystä ja lausuntoa ei kuitenkaan 9 pykälän 3 momentissa mainitussa tapauksessa tarvitsi pyytää ja laatia.

Valituskirjelmä liitteineen sekä muut 12 §:n 2 momentissa mainitut asiakirjat tulisi lähettää käräjäoikeuteen heti niiden saavuttua, koska valittaja on valituskirjelmässään saattanut pyytää täytäntöönpanon keskeyttämistä, mistä käräjäoikeuden puolestaan olisi heti päätettävä. Myös sekä selvitys että lausunto olisivat kiireellisiä ja ne olisi 10 luvun 12 §:n 3 momentin mukaan lähetettävä käräjäoikeudelle viipymättä ja viimeistään viikon kuluttua valituksen saapumisesta. Näin ollen määräaika, jonka ulosottomies toimitusmiehelle asettaa, ei voi

olla juuri päivää tai kahta pitempi. Toimitusmiehen olisi annettava selvitys kirjallisesti, koska selvitys toimitetaan käräjäoikeudelle. Useissa tapauksissa juuri toimitusmiehellä on ensikäden tietoa tapahtumista ja tämän vuoksi on tärkeää, että selvitys kiireestä huolimatta laaditaan mahdollisimman huolellisesti.

Ulosottomiehen lausunto tulisi myös antaa viipymättä ja viimeistään viikon kuluessa, joten näiltäkin osin käytettävissä oleva määräaika on melko lyhyt. Lausunnon tulisi kuitenkin olla mahdollisimman hyvin perusteltu. Lausunnon perusteluilla tarkoitetaan soveltuvin osin samaa kuin esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 15 §:ssä tuomion osalta: perusteluissa on ilmoitettava, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu perustuu. Erityisesti olisi otettava kantaa siihen, millä perusteella riitainen seikka on tullut näytetyksi tai jäänyt näyttämättä. Myös ulosottomiehen lausunnon tulee olla kirjallinen, mutta toimitusmies ja ulosottomies voisivat antaa myös yhteisen lausunnon. Koska selvitys ja lausunto ovat valituksen käsittelymisen kannalta tärkeitä, tulisi niiden laatimiseen kiinnittää erityistä huomiota. Estettä ei olisi myöskään sille, että ulosottomies vaikeassa asiassa lähettää myöhemmin alkuperäistä lausuntoa täydentävän lausunnon. Tästä olisi kuitenkin ensimmäistä lausuntoa annettaessa ilmoitettava käräjäoikeudelle.

Ehdotuksen 10 luvun 10 §:n nojalla ulosottomies voi valituksen johdosta suorittaa 9 luvun 1 §:ssä tarkoitetun itseoikaisun. Itseoikaisusta olisi 9 luvun 2 §:n nojalla tehtävä erillinen päätös. Erityisesti ulosottovalituksen yhteydessä on tarpeellista, että päätös laaditaan riittävän yksityiskohtaisesti ja perustellaan, vaikka tavallisesti kysymyksessä olisi luultavasti valittajan vaatimusten hyväksyminen kokonaan tai osittain. Tämän vuoksi 9 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä on ehdotettu säädettäväksi, että ulosottomiehen perusteltu itseoikaisupäätös korvaa säännöksessä tarkoitetun ulosottomiehen lausunnon. Jos itseoikaisu koskisi vain osaa valituksessa tarkoitetusta täytäntöönpanotoimesta tai valituksesta, tulisi oikaisematta jätetyiltä osin laatia erikseen säännöksen tarkoittama lausunto, jos lausunnossa esitettäväksi vaaditut seikat eivät ilmenisi itseoikaisupäätöksestä.

Ulosottomiehellä on käytettävissään mahdollisimman hyvät tiedot ulosoton asianosaisista, heidän edustajistaan ja asiamiehistä sekä näiden puhelinnumeroista ja postiosoitteista.

Käräjäoikeus voisi ehdotuksen 3 luvun 21 ja 27 §:n muutosten mukaisesti käyttää yhteydenpidossa asianosaisiin hyväkseen näiden ulosottomiehelle ilmoittamia oikeudenkäyntiosoitteita. Asian käsittely käräjäoikeudessa saattaisi vaatia myös puhelimen käyttöä. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 2 momentissa säädettäväksi, että ulosottomiehen olisi liitettävä lausuntoonsa luettelo tiedossaan olevista ulosoton asianosaisista, heidän laillisista edustajistaan ja asiamiehistä sekä näiden puhelinnumeroista ja postiosoitteista. Ulosoton asianosaisilla tarkoitettaisiin tässä myös sivullisia, jotka ovat esittäneet asiassa väitteitä tai vaatimuksia. Luettelo olisi 12 §:n 3 momentin mukaisesti toimitettava käräjäoikeuteen. Luettelosta tulisi myös erikseen ilmetä, mitkä ilmoitetuista osoitteista ovat 3 luvun 21 §:n 4 momentissa tarkoitettuja oikeudenkäyntiosoitteita.

Asianosaisten oikeusturvan kannalta ei ole pidetty mahdollisena, että ulosottomies päättäisi valituksen tutkimatta jättämisestä valituksen myöhästymisen vuoksi, kuten käräjäoikeus päättää oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 12 a §:n nojalla hovioikeuden tutkittavaksi tarkoitettua myöhästyneestä valituksesta. Koska ulosottomies ulosottoasioiden päiväkirjasta ja muusta hallussaan olevasta aineistosta kuitenkin useissa tapauksissa voi heti havaita, onko valitus tullut ajoissa, ehdotetaan pykälän 3 momentissa, että ulosottomiehen on ilmoitettava käräjäoikeudelle, onko valitus tai uuden määräajan asettamista koskeva hakemus toimitettu ulosottomiehen kansliaan määräajassa.

Säännöksessä asetetaan ulosottomiehelle velvollisuus seurata sitä, että valitukset ja uuden määräajan asettamista koskevat pyynnöt saapuvat ajoissa. Ilmoitus määräajan noudattamisesta tai laiminlyönnistä olisi tehtävä kirjallisesti ja ilmoitukseen olisi liitettävä tarvittaessa määräajan päättymistä koskeva selvitys. Selvitys olisi aina silloin tarpeellinen, kun ulosottomies ilmoittaa valituksen tai hakemuksen myöhästyneen. Jos esimerkiksi kysymys olisi ulosmittauksesta, selvityksestä tulisi käydä ilmi toimituspäivä, se mistä päivästä valittajan määräaika lasketaan ja koska määräaika on päätynyt. Jos asianosainen on ollut läsnä toimituksessa, määräajan alkaminen ilmenisi ulosmittauspöytäkirjan jäljennöksestä. Jos asianosainen on saanut tiedon ulosmittauksesta vasta toimituksen jälkeen, tulisi selvityksestä ilmetä, miten tiedoksianto on tapahtunut. Kun määräaika alkaa tietyistä päivästä kuten esimer-

kiksi huutokaupan toimituspäivästä, määräajan alkaminen ilmenisi huutokauppapöytäkirjan jäljennöksestä. Myös ulosottoasiain päiväkirjan merkintöjä ja päiväkirjasta tehtyjä jäljennöksiä voitaisiin käyttää hyväksi selvitystä esittäessä.

Jos valitus olisi myöhästynyt ja jätetään tämän vuoksi käräjäoikeudessa tutkimatta, toimitusmiehen selvitystä ja ulosottomiehen lausuntoa valituksesta ei tarvita. Tämän vuoksi pykälän 3 momentin lopussa säädettäisiin, että selvitystä ja lausuntoa ei tarvitse toimittaa käräjäoikeudelle, jos ulosottomies ilmoittaa valituksen myöhästyneen. Jos käräjäoikeus kuitenkin katsoisi, että valitus voitaisiin tutkia, tulisi käräjäoikeuden erikseen pyytää valituksen johdosta selvitys ja lausunto.

10 §. *Itseoikaisu valituksen johdosta.* Ehdotuksen 9 luvun 1—5 §:ssä ovat itseoikaisua koskevat säännökset. Koska selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen vääriin lain soveltamiseen perustuvaan täytäntöönpanotoimeen tai päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla ennen kuin ulosottomiehellä on ollut mahdollisuutta suorittaa itseoikaisu, on aiheellista sallia itseoikaisun suorittaminen lyhyessä määräajassa vielä valituskirjelmän saapumisen jälkeen. Selvän virheen korjaaminen itseoikaisulla säästää sekä asianosaisten että ulosottovalitusta käsittelevien viranomaisten voimavaroja. Jos toimen selvä virheellisyys käy ilmi ennen valituskirjelmän saapumista, olisi 9 luvun 2 §:n perusteluista ilmenevällä tavalla pyrittävä korjaamaan virhe ilman, että asianosainen joutuu jättämään muutoksenhakukirjelmää. Valituksen määräajan ollessa juuri päätymässä valituskirjelmän toimittaminen on asianosaisten oikeusturvan varmistamiseksi kuitenkin välttämätöntä.

Pykälän 1 momentin mukaan ulosottomies voisi valituskirjelmän saavuttua suorittaa viikon kuluessa 9 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaisen asiavirheen itseoikaisun. Saman ajanjakson kuluessa heti valituskirjelmän saavuttua ulosottomiehen olisi luonnollisesti pyydettävä 9 §:ssä tarkoitettu toimitusmiehen selvitys. Itseoikaisun edellytykset todennäköisesti kävisivät ilmi jo siinä vaiheessa, kun ulosottomies keskustele alustavasti avustavan ulosottomiehen kanssa. Jos itseoikaisu valituksen johdosta suoritettaisiin, perusteltu oikaisupäätös korvaisi 9 §:n 1 momentin nojalla ulosottomiehen lausunnon. Säännöksessä tarkoitettu viikon määräaika vastaa myös sitä määräaika, jonka

kuluessa käräjäoikeuteen lähetetty valitus hakemusasiain 8 §:n nojalla olisi otettava käräjäoikeudessa viimeistään käsiteltäväksi. Itseoikaisupäätös ja selvitys päätöksen lainvoimaisuudesta olisi lähetettävä ulosottomiehen kansliasta käräjäoikeuteen viimeistään viikon kuluessa valituksen saapumisesta (ehd. UL 10:12,3). Kirjoitusvirheen oikaiseminen 9 luvun 1 §:n 4 momentin nojalla olisi suoritettavissa muutoksenhausta huolimatta.

Itseoikaisua valituksen johdosta suoritettaessa noudatettaisiin 9 luvun 1—5 §:n säännöksiä. Asiavirheen itseoikaisu on ulosottomiehen harkinnassa. Valituksen johdosta suoritettava itseoikaisu olisi kuitenkin perusteltu lähinnä silloin, kun asiavirhe on täysin selvä. Itseoikaisun suorittamista harkittaessa voitaisiin ottaa huomioon myös itseoikaisun vaikutukset valitukseen. Jos itseoikaisu näyttäisi aiheuttavan pikemmin uutta epäselvyyttä ja lisääntyvää muutoksenhakutarvetta, oikaisuun tulisi suhtautua varauksin. Jos taas itseoikaisu näyttäisi johtavan siihen, että muutoksenhakija peruuttaisi valituksensa ja kaikki asianosaiset tyytyisivät säännöksen 2 momentin mukaisesti oikaisupäätökseen, olisi itseoikaisun suorittaminen erittäin perusteltua.

Ulosottomiehen tulisi 9 luvun 2 §:n nojalla tarvittaessa kuulla asianosaisia. Kuuleminen voisi tapahtua puhelimitse. Kuulemisesta olisi tällöin tehtävä asianmukaiset merkinnät ulosottoasian pöytäkirjaan. Jos asiavirheen itseoikaisu suoritetaan valituksen johdosta, olisi oikaisusta 10 luvun 9 §:n 1 momentin säännös huomioon ottaen aina laadittava erillinen perusteltu päätös. Tämä olisi tärkeää senkin vuoksi, että oikaisupäätöksestä voitaisiin selvästi nähdä, koskeeko itseoikaisu vain osaa valituksenalaisesta täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä taikka niitä kokonaisuudessaan. Itseoikaisusta olisi ilmoitettava asianosaisille 9 luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti. Vaikka tiedoksianto olisi kesken, itseoikaisupäätös liitteineen olisi lähetettävä käräjäoikeuteen määräjassa. Oikaisupäätökseen voisi 9 luvun 4 §:n nojalla hakea muutosta.

Ehdotuksen 9 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan ulosottomies voi keskeyttää täytäntöönpanon oikaistessaan ulosottoa 10 luvun 10 §:n nojalla. Ryhdyttyä valituksen johdosta itseoikaisun suorittamiseen keskeyttämisen tulisikin oikeusturvaystävänä olla pääsääntöistä. Ulosottomiehen tulisi kuitenkin keskeytyksestä itseoikaisunkin johdosta päättäessään

ottaa huomioon 9 luvun 15 §:n 2 momentin säännökset. Ehdotuksen 9 luvun 14 §:n 3 momentin perusteluissa on lisäksi katsottu, että hyvän ulosottotavan mukaista olisi odottaa, kunnes käräjäoikeus on ratkaissut valituksen yhteydessä esitetyn keskeytyspyynnön. Sama periaate koskisi myös tilannetta, jossa ulosottomies valituksen johdosta harkitsee itseoikaisun suorittamista.

Pykälän 2 momentin mukaan 9 luvun 3 §:ssä tarkoitettu ilmoitus itseoikaisusta asianosaisille olisi tehtävä välittömästi. Koska itseoikaisu voisi tehdä täytäntöönpanotointa tai päätöstä koskevan valituksen tarpeettomaksi, olisi muutoksenhakijalle samalla ilmoitettava mahdollisuudesta peruuttaa valitus 10 luvun 3 §:n mukaisesti. Vaikka valituskirjelmä liitteineen tässäkin tapauksessa olisi toimitettu käräjäoikeudelle, koko valituksen peruuttamisesta seuraisi, että valitusasia jäisi sillensä. Tämä vähentäisi huomattavasti valituksen käsittelyn käräjäoikeudessa vaatimaa työmäärää. Jos itseoikaisu koskisi vain osaa valituksessa tarkoitettua täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä, asianosainen voisi harkita, onko valituksen peruuttamiseen aihetta. Jos valitusta ei peruutettaisi, itseoikaisupäätös vaikuttaisi käräjäoikeuden menettelytapoihin ja tutkimisvelvollisuuteen 10 luvun 14 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentin loppuun otettaisiin säännös asianosaisen oikeudesta itseään sitovasti ilmoittaa tyytyvänsä itseoikaisupäätökseen. Hovioikeustoimikunta on esittänyt, että asianosainen voisi valitusajan kuluessa sitovasti ilmoittaa tyytyvänsä käräjäoikeuden ratkaisuun joko kokonaan tai osaksi. Ulosoton muutoksenhaku-uudistuksen yhteydessä oikeus sitovasti luopua hakemasta muutosta täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen esitettäisiin koskemaan vain valituksen johdosta tehtävää ulosottomiehen itseoikaisupäätöstä. Muilta osin säännöksessä tarkoitettua sitovaa luopumisoikeutta ei olisi, joskin asianosaiset voivat omilla toimillaan ja keskinäisin sopimuksin vaikuttaa siihen, miten muutosta haetaan, ja peruuttaa tarvittaessa muutoksenhakemuksensa. Mahdollisuutta sitovasti luopua oikeudesta hakea muutosta suhteessa hovioikeustoimikunnan esittämään on rajoitettu, koska ulosottoasioiden summaarisesta luonteesta johtuen täytäntöönpanotoimiin ja päätöksiin voi sisältyä epävarmuustekijöitä. Jos päätöksen tekemisen jälkeen ilmenisi uusia asiaan vaikuttavia seikkoja, voisi sitova luopu-

minen aiheuttaa oikeusturvaan liittyviä ongelmia. Valituksen johdosta tehty perusteltu itseoikaisupäätös sen sijaan antaisi asianosaiselle niin selvän käsityksen asian lopputuloksesta, että sitova luopuminen muutoksenhakuoikeudesta olisi mahdollinen.

Ilmoituksen, joka koskee valituksen johdosta tehtyyn itseoikaisupäätökseen tyytymistä, voisi tehdä yksi tai useampi asianosainen. Ilmoitus voisi koskea itseoikaisupäätöstä kokonaisuudessaan tai vain osaa päätöksestä. Ilmoitus olisi tehtävä kirjallisesti. Kirjallinen käräjäoikeudelle osoitettu ilmoitus toimitettaisiin joko käräjäoikeuden tai ulosottomiehen kansliaan. Ulosottomiehelle toimitettu ilmoitus olisi liitettävä käräjäoikeudelle lähetettäviin asiakirjoihin tai, jos asiakirjat ovat jo lähteneet, lähetettävä heti käräjäoikeuteen. Ilmoitus olisi sitova eikä sitä voisi peruuttaa. Kun ilmoitus tehtäisiin itseoikaisupäätöstä koskevan valitusajan kuluessa, oikaisupäätös tulisi ilmoituksen tarkoittamalta osalta välittömästi lainvoimaiseksi.

Sitova luopuminen muutoksenhakuoikeudesta itseoikaisupäätöksen osalta ja muutoksenhakemuksen peruuttaminen helpottaisivat myös ulosottovalituksen käsittelyä käräjäoikeudessa. Tämän vuoksi ulosottomiehen edellä mainitulla tavalla itseoikaisuun ryhtyessään tulisi mahdollisuuksien mukaan ja tilanteesta riippuen pyrkiä sellaiseen ratkaisuun, että itseoikaisu voisi johtaa valituksen peruuttamiseen ja itseoikaisupäätökseen tyytymiseen. Jos asianosainen olisi paikalla itseoikaisupäätöstä tehtäessä, hän voisi samalla peruuttaa valituksensa ja ilmoittaa tyytyvänsä oikaisupäätökseen. Tämä johtaisi valituksen sillensä jäämiseen, mikä nopeuttaisi merkittävästi ulosottoa. Selvää on, että asianosaisia ei saisi mitenkään painostaa luopumaan valituksesta ja tyytymään oikaisupäätökseen.

11 §. *Valitusosoitus.* Ulosottolain nykyisessä 9 luvun 5 §:n 2 momentissa on valitusosoitusta koskeva säännös, joka kuitenkin koskee vain sanotun luvun 2—4 §:n määräaikaista valituksia. Ulosottomiehen on toimituksissa, jotka ulosottolain 9 luvun 2—4 §:ssä mainitaan, ilmoitettava, mitä muutoksenhaussa on noudatettava ja mikä uhka laiminlyömisestä on. Ulosottolain 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua menettelyvalituksen käytettävyydestä ei valitusosoitusta nykyisin anneta.

Ehdotuksen mukaan valituksen tekeminen olisi aina sidottu määräaikaan. Näin ollen asianosaisen oikeusturvan kannalta on välttä-

mätöntä, että hän saa valitusosoituksen sellaisesta täytäntöönpanotoimesta tai ulosottomiehen päätöksestä, johon hän voi hakea muutosta ja jonka osalta valituksen määräaika häneen nähden on alkanut kulua.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että aina silloin kun ulosottomies suorittaa ulosmittauksen tai muun täytäntöönpanotoimituksen taikka tekee päätöksen ulosottoasiassa, hänen on ilmoitettava, saako asiassa hakea muutosta ja mitä valituksen osalta on noudatettava. Jos toimitukseen tai päätökseen ei saisi hakea muutosta, ulosottomies ilmoittaisi vain sen. Täytäntöönpanotoimituksessa läsnä oleville olisi annettava ohjeet muutoksenhakua varten suullisesti ennen toimituksen päättämistä. Myös ilmoitettaessa päätöksestä läsnä oleville olisi samalla annettava suulliset ohjeet.

Pykälän 1 momenttiin sisältyisivät ne vähimmäistiedot, jotka suullisissa muutoksenhakuohjeissa olisi ilmoitettava. Säännös vastaisi pääosin oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 3 §:ää. Läsnä olevalle asianosaiselle olisi selostettava miten valitus tehdään sekä valituksen määräaika. Ohjeiden sisältöä ei määriteltäisi täsmällisesti, mutta muutoksenhakuohjeista voitaisiin painaa erillinen oikeusministeriön hyväksymä lomake, jonka ulosottomies voisi antaa läsnä olevalle, jos toimituskirjaa ja siinä olevaa kirjallista valitusosoitusta ei heti voitaisi luovuttaa.

Jos täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä olisi toimen suorittamisen tai päätöksen tekemisen jälkeen ilmoitettava erikseen asianosaisille, ilmoitukseen olisi liitettävä muutoksenhakuohjeet. Jos ilmoittaminen tapahtuu toimen suorittamisen tai päätöksen tekemisen jälkeen lähettämällä toimituksesta poissa olleelle tai päätöksessä tarkoitettulle asianosaiselle ote tai jäljennös ulosottomiehen pöytäkirjasta tai päätöksestä, asiakirjaan olisi pykälän 2 momentin mukaisesti liitettävä valitusosoitus.

Ulosottomiehen valituskelpoinen ratkaisu voi sisältyä täytäntöönpanotoimeen ilman nimenomaista ulosottomiehen päätöstä, kuten täytäntöönpanoperusteen hyväksyminen lähettämällä velalliselle maksukehoitus tai antamalla asian toimeenpano avustavan ulosottomiehen suoritettavaksi. Tällaisiin toimiin ei liitettäisi eikä voitaisikaan liittää muutoksenhakuohjeita tai valitusosoituksia. Vasta kun asianosainen tekee väitteen jo suoritettua ulosottotoimen muuttamiseksi tai uuden toimen torjumiseksi, hänelle annettaisiin jäljennös ulosottomiehen

pöytäkirjasta tai muu toimituskirja, johon jo suoritettua toimea tai päätöstä koskeva ulosottomiehen ratkaisu sisältyy. Pöytäkirjan jäljennökseen olisi tällöin myös liitettävä valitusosoitus. Myös sivullinen, jonka oikeutta täytäntöönpano koskee, voisi saada valitusosoituksella varustetun toimituskirjan.

Jos ulosottomies päätöksellään ratkaisee asianosaisen esittämän väitteen ilman että itse ulosottoasia tulisi miltään osin ratkaistuksi tai tutkimatta jätetyksi, muutoksenhakuohjeita tai valitusosoitusta ei tarvitsi antaa, koska sellainen väitepäätös ei olisi valituskelpoinen.

Pykälän 2 momentin mukaan asianosaiselle annettavaan ulosmittausilmoitukseen, otteeseen tai jäljennökseen ulosottomiehen pöytäkirjasta tai päätöksestä taikka muusta toimituskirjasta olisi liitettävä valitusosoitus. Valitusosoitus voisi sisältyä jo valmiiseen, toimitusta koskevaan lomakkeeseen tai se voitaisiin erikseen liittää toimituskirjaan valmiiksi painettuna lomakkeena. Ulosottolain 3 luvun 32 §:n ulosottoasiain pöytäkirjaa koskevaan 5 momenttiin otettaisiin viittausäännös valitusosoitusta koskevaan säännökseen.

Pykälän 1 ja 2 momentin säännöksistä seuraisi, että asianosainen, joka ei ole ollut toimituksessa läsnä ja jolle ei ole jälkeinpäin ilmoitettava toimituksesta, ei saisi valitusosoitusta, jollei hän itse toimituksen jälkeen asiaa tiedustelisi tai pyytäisi jäljennöstä toimituksessa laaditusta pöytäkirjasta. Tästä huolimatta valituksen määräaika laskettaisiin tämän luvun 4 ja 5 §:n mukaisesti. Jos asianosainen olisi saanut etukäteen ilmoituksen toimituksesta tai valituksen määräaika laskettaisiin 5 §:n mukaisesti, valitusaika kuluisi siitä huolimatta, että asianosainen ei ole saanut valitusosoitusta.

Pykälän 3 momentissa olisi valitusosoituksen sisältöä koskeva säännös. Valitusosoituksen sisältö olisi yksityiskohtaisempi kuin muutoksenhakuohjeiden sisältö. Valitusosoituksesta kävisi myös ilmi puhevallan menettäminen, jos valitusta ei tehtäisi valitusosoituksen mukaisesti. Säännös vastaa pääosin oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 11 §:n 2 momenttia. Oikeusministeriö voisi ulosottoasetuksen 27 §:n nojalla vahvistaa myös valitusosoituslomakkeen kaavan.

Valitusosoituksessa olisi erikseen mainittava ulosottomiehen mahdollisuudesta suorittaa itseoikaisu. Tällä pyrittäisiin siihen, että ulosottomies itse oikaisisi täytäntöönpanotoimiin ja päätöksiin sisältyvät selvät virheet. Veroulosottolain 9 §:n 5 momentissa on säännös peruste-

valituksen tekemistä ja täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevasta osoituksesta.

Pykälän 4 momentissa olisi säännös valitusosoituksessa olevan virheen merkityksestä. Säännös vastaisi oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 11 §:n 3 momenttia ja muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain 13 §:ää. Asianosaisen tulisi voida luottaa annettuun osoitukseen: valitus olisi tehty oikein, jos asianosainen on noudattanut joko osoitusta tai mitä asiasta on säädetty. Mikäli virheellisyys kuitenkin on selvästi havaittavissa, esimerkiksi muutoksenhakuajassa on vuosilukuvirhe, asianosainen ei voisi vedota virheelliseen osoitukseen. Jos valitusosoitus olisi annettu sellaisesta täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä, josta ei lain mukaan saa valittaa, väärä osoitus ei perustaisi asianosaiselle muutoksenhakuoikeutta.

Täytäntöönpanoriitaa koskevasta osoituksesta ehdotetaan säädettäväksi 9 luvun 7 §:ssä. Ehdotuksen 9 luvun 11 §:n 3 momentissa, joka koskee täytäntöönpanoriidan käsittelyä, on erityinen säännös asian siirtämisestä mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettuun käräjäoikeuteen, jos täytäntöönpanoriitaa koskeva osoitus on riidan käsittelevän tuomioistuimen osalta ollut virheellinen. Säännöstä on pidetty tarpeellisena, koska haasteen nojalla kanteena käsiteltävän täytäntöönpanoriidan oikeuspaikka eroaa yleisestä riita-asioiden oikeuspaikasta. Jos osoitus ulosottovalituksen käsittelevän käräjäoikeuden osalta olisi virheellinen, tulisi osoituksen mukaisesti tehty valitus voida siirtää oikeaan käräjäoikeuteen ilman nimenomaista säännöstäkin.

12 §. *Täydentävät säännökset.* Pykälän 1 momentin mukaan asianosainen ei menettäisi puhevaltaansa, jos ulosottomiehen kansliaan toimitettava valituskirjelmä olisi saapunut määräajassa valituksen tutkivaan käräjäoikeuteen. Käräjäoikeuden olisi heti lähetettävä jäljennös valituskirjelmästä liitteineen ulosottomiehen kansliaan. Jotta ulosottomiehelle ei syntyisi virheellistä käsitystä täytäntöönpanotoimen lainvoimaisuudesta, käräjäoikeudesta voitaisiin ilmoittaa valituskirjelmän saapumisesta heti puhelimitse ulosottomiehen kansliaan tai lähettämällä jäljennös valituskirjelmästä telekopiona.

Käräjäoikeus ei valituskirjelmän saavuttua kiinnittäisi huomiota siihen, onko valitus saapunut ajoissa. Ulosottomies selvittäisi asian valituskirjelmään käräjäoikeudessa tehtyjen saapumismerkintöjen perusteella. Jos valitus

olisi saapunut myöhässä, ulosottomies ilmoitaisi asiasta käräjäoikeudelle 10 luvun 9 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan ulosottomiehen kanslian toimitetut käräjäoikeudelle osoitetut hakemukset ja kirjeet sekä niihin liitetty asiakirjat on heti lähetettävä käräjäoikeuteen. Säännös koskisi erityisesti valituskirjelmää ja uuden määräajan asettamista koskevaa hakemusta liitteineen. Asiakirjojen nopea lähettäminen olisi perusteltua erityisesti siksi, että valitus tulee välittömästi vireille käräjäoikeudessa ja valituskirjelmään voi sisältyä keskeytyspyyntö, joka käräjäoikeuden 10 luvun 13 §:n 2 momentin nojalla olisi ratkaistava heti.

Käräjäoikeudelle olisi samalla lähetettävä jäljennökset asiassa kertyneistä asiakirjoista sekä jäljennös ulosottomiehen pöytäkirjasta, päätöksestä tai muusta toimituskirjasta, jota muutoksenhakemus koskee. Alkuperäiset asiakirjat jäisivät ulosottomiehelle, joka voisi tarvita niitä esimerkiksi jatkaessaan täytäntöönpanoa valituksesta huolimatta. Muutoksenhakijan ei siten tarvitsisi liittää valitukseensa ulosottomiehelle asiassa jo aikaisemmin toimitettuja asiakirjoja eikä myöskään pöytäkirjaa tai päätöstä, jota valitus koskee. Säännös merkitsisi muutosta ulosottolain 9 luvun nykyiseen 6 §:ään, jonka mukaan valituskirjelmään on liitettävä valituksen alaisessa toimituksessa tehty pöytäkirja ja ulosotonhaltijan on asian tutkimatta jättämisen uhalla pyydyttävä valittajaa toimittamaan puuttuva pöytäkirja. Ulosottomiehen olisi samalla myös heti ilmoitettava, onko uuden määräajan asettamista koskeva hakemus tai valituskirjelmä saapunut määräajassa. Jos hakemus tai kirjelmä olisi myöhästynyt, ulosottomiehen olisi liitettävä ilmoitukseen määräajan päättymistä koskeva tarpeellinen selvitys.

Pykälän 3 momentin mukaan ulosottomiehen olisi viipymättä ja viimeistään viikon kullutta valituksen saapumista lähetettävä käräjäoikeudelle 9 §:ssä tarkoitetut selvitys, lausunto ja luettelo sekä jäljennös itseoikaisupäätöksestä, jos itseoikaisu on suoritettu, sekä siihen liittyvät asiakirjat samoin kuin selvitys oikaisupäätöksen lainvoimaisuudesta. Tarkoitus on, että ulosottomies ei jäisi ennen asiakirjojen lähettämistä odottamaan valitetaanko oikaisupäätöksestä. Täten hän voisi selvityksensä oikaisupäätöksen lainvoimaisuudesta ensi vaiheessa lähettää ainoastaan asianosaisen kirjallisen ilmoituksen, jossa tämä 10 luvun 10 §:n 2 momentin mukaisesti ilmoittaa tyytyvänsä oi-

kaisupäätökseen. Jos asianosaiset eivät olisi ilmoitusta tehneet, ulosottomies voisi ilmoittaa tästä seikasta sekä valituksen määräajan päättymispäivän. Tällöin käräjäoikeus oikaisupäätöstä koskevan valitusajan päätyttyä voisi tiedustella ulosottomieheltä päätöksen lainvoimaisuudesta. Itseoikaisupäätöksen vaikutuksesta valituksen käsittelyyn on säännös 10 luvun 14 §:ssä.

Valituksen käsittely tuomioistuimessa

13 §. *Käsittely käräjäoikeudessa* (1 momentti). Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että käräjäoikeus olisi muutoksenhakemusta (kansliassa ja istunnossa) käsitellessään päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Muutoksenhakemus käsiteltäisiin riittävyydestä huolimatta kansliassa, jollei asiassa kuulla todistajaa tai muuta henkilöä henkilökohtaisesti.

Käräjäoikeus voisi tarvittaessa pitää istuntonsa 10 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisessa tuomiopiirissään olevassa muunkin käräjäoikeuden istuntopaikassa. Tämä olisi perusteltua esimerkiksi silloin, kun järjestelyllä merkittävästi helpotetaan asianosaisten ja mahdollisten todistajien osallistumista suulliseen istuntokäsittelyyn. Istuntopaikkaa koskevaa säännöstä sovellettaisiin myös täytäntöönpanoriitaa käsiteltäessä.

Valitusta käsiteltäessä noudatettaisiin muutoin soveltuvin osin hakemusasialakia. Hakemusasialain 20 §:n 1 momentissa on säännös, jonka mukaan hakemusasian käsittelyssä on soveltuvin osin noudatettava, mitä riita-asian käsittelystä alioikeudessa on voimassa, mikäli hakemusasialaissa ei toisin säädetä. Tämä koski soveltuvin osin myös ulosottovalitusta.

Riita-asian käsittelyä koskevat säännökset tulisivat noudatettaviksi, kun ulosottovalitusta käsitellään suullisesti. Tällöin esimerkiksi voidaan käsittely jakaa valmisteluun ja pääkäsittelyyn noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 5 ja 6 luvun säännöksiä.

Hakemusasialain 19 §:n mukaan hakemusasiasa tehtyyn ratkaisuun haetaan muutosta hovioikeudelta oikeudenkäymiskaaren 25 luvussa säädetyssä järjestyksessä.

Vaikka ulosottoasiaa koskevaa muutoksenhakemusta käräjäoikeudessa käsiteltäessä noudatettaisiin soveltuvin osin hakemusasialakia, ulosottovalitus ei ehdotuksen mukaan olisi

viimeksi mainitussa laissa tarkoitettu hakemusasia (vrt. eräiden viranomaisten päätöksiä koskevat kärjäoikeudessa käsiteltävät muutoksenhakemukset, jotka voivat poikkeuksellisesti olla hakemusasioita, ks. HE 90/1985 vp ja hakemusasialaki 5,2 §). Ulosottoasiaa koskeva muutoksenhakemus olisi pikemmin rinnastettavissa normaalia riita-asiaa koskevaan muutoksenhakemukseen kuin hakemusasialain tarkoittamaan hakemukseen.

Yllä lausutusta seuraa, että muussa lainsäädännössä hakemusasialaissa tarkoitetuista hakemusasioista ja niiden käsittelystä kärjäoikeudessa säädettyä ei sellaisenaan sovellettaisi ulosottolaissa tarkoitettujen muutoksenhakemusten käsittelyyn kärjäoikeudessa. Esimerkiksi avustajan määrääminen maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain nojalla ei edellyttäisi mainitun lain 10 §:n 2 momentissa mainittuja erityisen painavia syitä. Laamanni ei voisi kärjäoikeuslain (581/93) 17 §:n nojalla määrätä notaaria käsittelemään ja ratkaisemaan käräjoikeuden kansliassa ulosottovalituksia tai toimimaan kärjäoikeuden puheenjohtajana ulosottovalitusta yhden tuomarin istunnossa käsiteltäessä.

Uuden valitusmääräajan asettamista koskevaa, kärjäoikeudelle tehtävää hakemusta (ehd. UL 10:6,2) voitaisiin kuitenkin pitää hakemusasialaissa tarkoitettuna hakemusasiana.

Koska hakemusasialakia ei ole laadittu pitäen silmällä ulosottovalituksen käsittelyä, selvitetään seuraavassa valitusasian käsittelyyn kärjäoikeudessa vaikuttavia *hakemusasialain* säännöksiä.

Hakemusasialain 1 ja 2 §:llä ei olisi erityistä merkitystä ulosottovalituksen osalta. Hakemusasialain 3 § (hakemustien käsittely) koski myös ulosottovalitusta. Valitus käsiteltäisiin kärjäoikeuden kansliassa tai istunnossa. Muutoksenhakemus olisi aina käsiteltävä istunnossa, jos asiassa kuullaan todistajaa tai muuta henkilöä henkilökohtaisesti.

Ehdotuksen mukaan muutoksenhakemus voitaisiin käsitellä kansliassa riittävästä huolimatta, jos asiassa ei järjestetä suullista käsittelyä. Ulosottovalitus ratkaistaisiin tavallisesti kärjäoikeuden kansliassa kirjallisessa menettelyssä. Ulosottovalituksen luonteeseen kuuluu, että suullisen käsittelyyn, joka hidastaa jo hyväksyttyyn täytäntöönpanoperusteeseen nojautuvaa ulosottoa, ryhdyttäisiin ulosottovalituksia käsiteltäessä asian riittävästä huoli-

matta vain tarvittaessa. Epäselvät ja riitaiset kysymykset, jotka vaativat todistelua, tulisi jo ulosottomiehen osoittaa ehdotuksen 9 luvun 6 §:n nojalla täytäntöönpanoriitana ratkaistavaksi. Ulosottomies ei myöskään ulosottoasian yhteydessä tavallisesti ottaisi vastaan sellaista suullista todistelua, jonka uskottavuuden arviointi voisi olla ulosottovalituksen ratkaisun perusteena kärjäoikeudessa. Myös kärjäoikeus voisi osoittaa valituksessa tarkoitettun asian joko asiassa aikaisemmin esityn selvityksen tai vasta kärjäoikeudelle toimitetun aineiston perusteella täytäntöönpanoriitana käsiteltäväksi.

Yleisperusteluissa mainitulla tavalla voitaisiin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan katsoa vaativan ulosottovalituksen suullista käsittelyä kärjäoikeudessa erityisesti silloin, jos asianosainen on tätä vaatinut. Kärjäoikeus voisi pyrkiä nykyistä useammin — ei kuitenkaan itsetarkoituksellisesti — järjestämään suullisen käsittelyn sekä kuulemaan asianosaisia ja todistajia suullisesti ulosottovalitusta ratkaistessaan.

Hakemusasialain 4 § (alioikeuden kokoonpano): Ulosottolain 10 luvun 13 §:n 1 momentin nimenomaisen säännöksen nojalla kärjäoikeus olisi muutoksenhakemusta käsitellessään kansliassa ja istunnossa päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Valitus käsiteltäisiin siis aina niin sanotussa yhden tuomarin kokoonpanossa. Hakemusasialain 5 §:n (hakemustien käsittely täysilukuisessa alioikeudessa) 1 momentin mukaan riittävä hakemustien on käsiteltävä täysilukuisen alioikeuden istunnossa. Ulosottovalitus käsiteltäisiin kuitenkin edellä esitetyllä tavalla istunnossakin vain yhden tuomarin kokoonpanossa.

Yhden tuomarin kokoonpanoa ainoana vaihtoehtona myös istutokäsittelyn osalta voidaan perustella sillä, että hakemusasialain säännökset eivät näiltä osin sovellu ulosottovalituksen käsittelyyn. Ulosottovalituksen suullinen istutokäsittely ei olisi tavanomaista ja istutokäsittelyn syy ei olisi asian riittävyys, vaan lähinnä asianosaisen kuuleminen jostain epäselvästä tosiasiakysymyksestä tai Euroopan ihmisoikeussopimuksesta johtuva asianosaisen kuulemisvelvoite. Tällöin ei olisi asianmukaista, että muutoksenhakemus pelkästään asianosaisten pyynnöstä riippuen käsiteltäisiin yhden tuomarin istunnossa tai täysilukuisen alioikeuden istunnossa. Pelkästään oikeudellisesti vaikeiden kysymysten ratkaisemista varten ha-

kemusasiain mukaisen täysilukuisen alioikeuden suullisen istunnon järjestäminen ei olisi perusteltua.

Hakemusasiain 5 §:n 2 momentti edellyttää hakemusasian käsittelyä täysilukuisen alioikeuden istunnossa, kun on kysymys asiasta, joka saatetaan tuomioistuimen tutkittavaksi tai johon haetaan muutosta tuomioistuimessa. Koska ulosottovalitus käsiteltäisiin aina yhden tuomarin kokoonpanossa, tätä säännöstä ei sovellettaisi.

Hakemusasiain 6 §:ään (hakemus) on jo viitattu ehdotuksen 10 luvun 7 §:n 2 momentissa. Siinä säädettäisiin, että valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä on sanotun pykälän 1 momentissa mainitun lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä hakemusasiain 6 §:ää sovellettaisiin myös ehdotuksen 10 luvun 6 §:n tarkoittamaan uuden määräajan asettamista koskevaan hakemukseen. Hakemusasiain 7 §:ää (hakemusasian vireilletulo) ei sovellettaisi ulosottolain mukaista muutoksenhakemusta käsiteltäessä. Ulosottovalitus ja uuden määräajan asettamista koskeva hakemus jätettäisiin ulosottomiehen kansliaan, jolloin ne tulisivat vireille kärjäoikeudessa (ehd. UL 10:3,1 ja 6,2).

Hakemusasiain 8 § (hakemusasian käsittely kansliassa) tulisi noudatettavaksi myös ulosottolain mukaista valitusta ja hakemusta käsiteltäessä. Ehdotuksen 10 luvun 13 §:n 2 momentin mukaan muutoksenhakemus olisi käsiteltävä kiireellisenä. Jos muutoksenhakemuksessa on vaadittu täytäntöönpanon keskeyttämistä, kärjäoikeuden olisi heti päätettävä asiasta. Hakemusasiain 8 §:n mukaan hakemusia on otettava kansliassa käsiteltäväksi heti tai viimeistään seitsemäntenä päivänä asian vireilletulosta, jollei ole pätevää estettä. Ehdotuksen 10 luvun 13 §:stä ja hakemusasiain 8 §:n 1 momentista voidaan katsoa johtuvan, että jos valituksessa ei ole pyydetty täytäntöönpanon keskeyttämistä, valitus on otettava kansliassa käsiteltäväksi viimeistään seitsemäntenä päivänä valituksen vireilletulosta. Jos ulosottomiehen lausunto liitteineen tai muu ehdotuksen 10 luvun 12 §:n 3 momentin mukaisessa enintään viikon määräajassa kärjäoikeuteen toimitettava asiakirja ei vielä olisi saapunut, jouduttaisiin käsittelyn alkuvaiheessa odottamaan lausunnon saapumista. Välittömästi tämän jälkeen olisi päätettävä mahdollisista välitoimista. Täytäntöönpanon keskeyttämisestä päättäminen ei voisi jäädä odottamaan lausunnon saapumista.

Hakemusasiain 8 §:n 2 momentin säännös kirjallisen lausuman ja muun asiakirjan toimitamisesta postin tai lähtetin välityksellä kansliaan koskisi ulosottovalitusta käsiteltäessä suoraan kärjäoikeudelle toimitettavaa lausumaa ja asiakirjoja.

Hakemusasiain 9 § (hakemuksen täydentäminen): Kärjäoikeuden olisi kehotettava muutoksenhakijaa määrääjässä täydentämään puutteellista valituskirjelmää, jollei täydentäminen olisi asian käsittelyn kannalta tarpeetonta. Valittajalle olisi samalla ilmoitettava, millä tavoin valituskirjelmä on puutteellinen. Valitusta ei puutteen vuoksi saisi heti hylätä tai jättää tutkimatta.

Täydentämiskehotusta ei puutteesta huolimatta tarvitsisi kuitenkaan antaa esimerkiksi silloin, kun valituksen hylkääminen joka tapauksessa olisi selvää. Jos puute olisi asiaan vaikuttamaton tai vähäinen taikka helpommin korjattavissa kärjäoikeuden toimesta, valittajaa ei myöskään tulisi kehottaa täydentämään valitustaan. Jos valitus jätettäisiin tutkimatta myöhästymisen vuoksi, voisi täydentäminen myös olla tarpeetonta. Epäselvässä tapauksessa olisi aiheellista varata valittajalle tilaisuus lausua ulosottomiehen myöhästymisilmoituksesta (ehd. UL 10:9,3). Jos asianosaisella ei olisi oikeutta hakea muutosta ulosottomiehen ratkaisuun tai muutoin valituksen tutkimiselle ei selvästikään olisi edellytyksiä, tulisi valitus myös heti jättää tutkimatta.

Täydentämiskehotuksen antaisi asiaa kansliassa käsittelevä tuomari. Tuomioistuin huolehtisi kehotuksen tiedoksiantamisesta. Hakemusasiain 14 §:n 2 momentissa on säännös tiedoksiantotavasta. Ehdotuksen mukaisen ulosottolain 3 luvun 21 §:n 4 momentin mukaan asianosaisen ulosottomiehelle ilmoittama oikeudenkäyntiosoite koskisi myös valittamiseen liittyviä kutsuja, kehotuksia ja ilmoituksia. Tiedoksianto voitaisiin 3 luvun 27 §:n 3 momentin nojalla toimittaa lähettämällä asiakirja asianosaiselle postitse tavallisena kirjeenä.

Jollei muutoksenhakija noudata täydentämiskehotusta, valitus olisi noudattaen soveltuvin osin hakemusasiain 12 §:n 2 momenttia jätettävä tutkimatta. Muutoksenhakemus olisi kuitenkin jätettävä tutkimatta vain, jollei asiaa laiminlyönnistä huolimatta voitaisi ratkaista.

Täydennyskehotuksessa olisi hakemusasiain 12 §:n 3 momentin mukaisesti mainittava laiminlyönnistä aiheutuva seuraamus: valitus

jätetään tutkimatta jollei sitä laiminlyönnistä huolimatta voida ratkaista.

Hakemusasia lain 10 § (hakemuksen siirtäminen) tulisi sovellettavaksi siinä tapauksessa, että valituksen johdosta järjestetään suullinen käsittely ja asia säännöksen 1 momentin nojalla siirretään kansliasta istuntoon. Valituksen käsittelyn siirtämisestä olisi ilmoitettava valittajalle hakemusasiain 14 §:n 2 momentin mukaisesti. Hänen olisi tultava itse tai laillisesti edustettuna istuntoon uhalla, että valitusasia ilman laillista syytä tapahtuneen poissaolon vuoksi hakemusasiain 11 §:n 1 momenttia ja 14 §:n 1 momenttia soveltuvien osin noudattaen jätetään sillensä ja ulosottomiehen ratkaisu jää pysyväksi. Valituksen sillensä jääminen ei loukkaisi valittajan vastapuolen oikeusturvaa. Valittajan osalta ratkaisu olisi perusteltavissa myös suullisen käsittelyn näkökulmasta: jos suullinen käsittely valittajan pyynnöstä järjestettäisiin valittajan tarjoaman selvityksen esittämiseksi, olisi perusteltua jättää valituksen käsittely sillensä, jos valittaja jää saapumatta. Tällöin valituksessa tarkoitettu toimi tai päätös jäisi voimaan muuttumattomana.

Hakemusasiain 11 § (valmistavat toimenpiteet) sisältää säännöksen vastapuolen kuulemisesta. Säännös soveltuisi myös ulosottovalituksen käsittelyyn ja käräjäoikeus päättäisi tarvittaessa kuulemisesta. Valitukseen vastaaminen ei siis tapahtuisi oma-aloitteisesti, kuten käräjäoikeudesta hovioikeuteen nykyisin valitettaessa.

Vastapuolen kuuleminen olisi valitusasiassa välttämätöntä aina, kun valitusviranomaisen päätöksellään muuttaa vastapuolen oikeusasema eli kumoaa valituksenalaisen päätöksen tai muuttaa sitä valittajan vastapuolen oikeuksiin tai velvollisuuksiin vaikuttavalla tavalla. Jos päätöstä vaadittaisiin muutettavaksi esimerkiksi vain jonkin velkojan etuoikeusaseman osalta, niiden velkojen kuuleminen, joiden etuoikeusasemaan ei tulisi muutoksia, ei olisi tarpeellista. Jos valitus joka tapauksessa hylättäisiin tai jätettäisiin heti tutkimatta, ei vastausta myöskään pyydetä.

Käräjäoikeuden tulisi kuitenkin heti ehdotuksen 9 luvun 14 §:n 3 momentin ja 10 luvun 13 §:n 2 momentin nojalla vastapuolta kuulematta muutoksenhakemuksessa esitetystä vaatimuksesta päättää keskeytetäänkö täytäntöönpano väliaikaisesti.

Uuden määräajan asettamista koskevan ha-

kemuksen johdosta ulosottoasian muita asianosaisia ei tavallisesti tarvitsisi kuulla.

Ulosottovalitusta käsiteltäessä vastapuolta kuultaisiin pääsääntöisesti varaamalla hänelle tilaisuus antaa kirjallinen lausuma. Käräjäoikeus huolehtisi kuulemisesta antamalla vastapuolelle tiedoksi muutoksenhakemuksen liitteineen.

Hakemusasiain 11 §:n 2 momentin nojalla vastapuolen kirjallisen lausuman sisällöstä eikä sitä nyt ole ehdotettu otettavaksi myöskään ulosottolakiin. Oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 20 §:ssä on valitukseen annettavaa vastausta ja 5 luvun 10 §:ssä riita-asiassa haasteeseen annettavaa vastausta koskevat säännökset, joista voitaisiin saada johtoa vastauksen sisällölle asetettaville vaatimuksille. Vastauksesta tulisi käydä ilmi asia, jossa vastaus annetaan, myöntääkö tai kiistääkö vastauksen antaja muutosvaatimuksen sekä vastaajan käsitys valituksen perusteista. Vastaajan tulisi ilmoittaa myös oman vaatimuksensa perusteet ja kaikki seikat, joihin hän haluaa nojautua. Vastineeseen olisi liitettävä kaikki kirjalliset todisteet. Vastinekirjelmä olisi vastauksen antajan tai kirjelmän laatijan asianmukaisesti allekirjoitettava. Laatijan olisi ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa. Ulosottovalitukseen pyydettyä vastausta varten voitaisiin laatia oikeusministeriön hyväksymä lomake, josta ilmenisivät vastauksen sisältöä koskevat keskeiset säännökset. Myöskään vastaajalla ei olisi velvollisuutta toimittaa käräjäoikeudelle jäljennöstä vastineesta ja siihen liitetystä asiakirjoista. Jos vastineen johdosta pyydetäisiin valittajalta vielä lausuntoa, olisi tarvittavat jäljennökset tehtävä käräjäoikeuden kansliassa ilman eri maksua.

Jollei vastausta annettaisi, valitus voitaisiin hakemusasiain 12 §:n 1 momentin säännös huomioon ottaen käsitellä vastauksen puuttumisesta huolimatta. Tästä uhasta olisi hakemusasiain 12 §:n 3 momentin nojalla ilmoitettava vastauksen antajalle. Ulosottovalituksen luonteeseen kuuluu, että esimerkiksi velkojat eivät läheskään aina anna velallisen valituksen johdosta vastinetta. Valitukseen pyritäisiin aina antamaan aineellisesti oikea ratkaisu eikä vastauksen puuttuminen vaikuttaisi tähän seikkaan.

Vastaajaa olisi kehotettava antamaan kirjallinen lausumansa määräajassa ja määräaikaa voitaisiin pitentää. Myös vastauksen täydentäminen tarvittaessa olisi mahdollista.

Jos ulosottovalitus käsiteltäisiin istunnossa, tulisi valittajan vastapuoli kutsua istuntoon. Jos vastaaja jäisi pois, asia voitaisiin hakemusasiain 12 §:n 1 momentin nojalla käsitellä poissaolosta huolimatta. Tämä uhka olisi mainittava kutsussa.

Hakemusasiain 12 §:ää (kehotuksen noudattamisen laiminlyönti) on käsitelty jo edellä hakemusasiain 9—11 §:n yhteydessä. Hakemusasiain 13 §:n (asiaan osallisen henkilökohtainen läsnäolo) mukaan, jos hakemusasian selvittämiseksi on tarpeellista, että hakijaa tai muuta asiaan osallista kuullaan henkilökohtaisesti, häneen sovelletaan mitä oikeudenkäymiskaaren 12 ja 16 luvussa on säädetty asianosaisen velvoittamisesta saapumaan riita-asian jatkokäsittelyyn.

Koska ulosottovalitus valittajan jäätyä pois käsittelystä jäisi edellä mainitulla tavalla sillensä, henkilökohtaisesti oikeuteen kutsutulle valittajalle ei tulisi asettaa sakon uhkaa, vaikka se oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan olisi mahdollista. Koska tiedoksiannot ehdotuksen mukaisten ulosottolain 3 luvun 21 ja 27 §:n mukaan saadaan toimittaa ilmoitettuun oikeudenkäyntiosoitteeseen tavallisella kirjeellä, valittaja voitaisiin kutsua myös henkilökohtaisesti istuntoon tavallisella kirjeellä, jos sakon uhkaa ei olisi asetettu. Mikäli oikeudenkäyntiosoitetta ei olisi tiedossa, tiedoksiannon tulisi tapahtua hakemusasiain 14 §:n 2 momentin mukaisesti. Jos valittajan vastapuoli jostain poikkeuksellisesta syystä velvoitettaisiin sakon uhalla henkilökohtaisesti saapumaan tuomioistuimeen, tulisi tiedoksiannon tapahtua oikeudenkäymiskaaren 16 luvun 9 §:n nojalla todisteellisesti, koska poissaolon seurauksena voisi olla uhkasakkoon tuomitseminen ja tuotavaksi määrääminen. Asia voitaisiin myös tässä tapauksessa hakemusasiain 12 §:n 1 momentin säännöstä soveltuvien osin noudattaen ratkaista poissaolosta huolimatta.

Hakemusasiain 14 §:ää (hakemuksen jatkaminen) noudatettaisiin soveltuvien osin ulosottovalitusta käsitellessä. Jos valitusasia siirrettäisiin kansliasta istuntoon tai istunnossa asian käsittelyä lykättäisiin, valittajan olisi tultava saapuville uhalla, että asia muutoin jätetään sillensä. Säännöksen 2 momentin mukainen ilmoitus voitaisiin tehdä ulosottomiehelle ilmoitettuun oikeudenkäyntiosoitteeseen tavallisena kirjeenä. Hakemusasiain 15 §:n (hakemusasian ratkaiseminen) mukaisesti ulosottovalitus ratkaistaisiin päätöksellä, joka laadittaisiin eril-

liseksi asiakirjaksi. Päätöksestä tulisi ilmetä hakemusasiain 15 §:n 2 momentissa mainitut seikat. Myös niin sanottua liitepäätöstä voitaisiin käyttää, mutta tämä edellyttäisi, että ulosottomiehen pöytäkirjasta tai päätöksestä riittävän selvästi ilmenevät päätöksen kannalta tarpeelliset seikat. Ulosottoasioiden summaarisuuden vuoksi liitepäätöksen käyttäminen ei olisi mahdollista siinä määrin kuin muutoksenhakutuomioistuimessa tavallisesti.

Velkojan valituksen hyväksyminen johtaa tavallisesti siihen, että ulosottomies velvoitetaan suorittamaan täytäntöönpanotoimi. Velallisen valituksen hyväksyminen saa aikaan täytäntöönpanon kumoamisen osittain tai kokonaan. Sivullisen valituksen hyväksyminen johtaa hänelle aiheutuneen oikeudenloukkauksen kumoamiseen. Mahdollisuuksien mukaan olisi pyrittävä virheellisen toimen oikaisemiseen ilman, että suoritettu toimi vain kumotaan. Ehdotuksen 10 luvun 13 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 14—16 §:ssä on myös eräitä käräjäoikeuden ratkaisun sisältöön vaikuttavia säännöksiä.

Kun kysymyksessä on ulosottomiehen toimista tai päätöstä koskeva muutoksenhakemus, jonka käräjäoikeus ensiasteena tutkii, oikeudenkäymiskaaren säännökset riita-asian oikeudenkäynnin yhteydessä esitettävien väitteiden preklusiosta (väitteisiin vetoamisoikeuden menettämisestä) ja kanteenmuutoskiellosta eivät sellaisenaan tule sovellettaviksi. Kuten edellä 10 luvun 7 §:n perusteluissa on todettu, asianosaiset voisivat esittää käräjäoikeudelle sellaisia valituksessa tarkoitettua tointa tai päätöstä koskevia vaatimuksia perusteluineen, joita he eivät ole esittäneet ulosottomiehelle. Ulosottomenettelyn luonteestakin johtuen esimerkiksi sivullisella ei edes aina ole ollut mahdollisuutta vaatimustensa esittämiseen ulosottomiehelle ennen toimen suorittamista.

Valitusasian tutkiminen laajemmalti kuin valituskirjelmässä on vaadittu edellyttäisi erityistä, esimerkiksi asianosaisten oikeusturvan tarpeeseen perustuvaa syytä. Jos asianosainen viranomaisen toimenpidettä koskevassa ulosottovalituksessaan ei ole osannut vedota esimerkiksi selvään asian ratkaisuun vaikuttavaan viranomaisen virheelliseen menettelyyn tai selvästi virheelliseen lainsoveltamiseen, voitaisiin nämä seikat ottaa valitusta käräjäoikeudessa ratkaistaessa viran puolesta huomioon. Myös oikeuskäytännössä on 10 luvun 7 §:n perustelujen yhteydessä esitetyllä tavalla hyväksytty valituksessa esitettyä laajempi tutkiminen (ks.

KKO 1990:57). Vastaava säännös hovioikeuden osalta on oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 11 a §:n 1 momentissa, jonka mukaan hovioikeus ei ilman erityistä syytä tutki alioikeuden ratkaisun oikeellisuutta muulta kuin valituksen ja vastauksessa ilmoitettujen perusteiden ja seikkojen osalta.

Hakemusasialain 16 §:ää (ratkaisun antaminen) noudatettaisiin myös ulosottovalitusta käsiteltäessä. Päätös ulosottovalitukseen annettaisiin kansliassa tai julistettaisiin istunnossa. Istunnossa käsitellyssä laajassa ja vaikeassa asiassa voitaisiin antaa myös ns. kansliapäätös. Kansliassa päätös olisi annettava viimeistään 14 päivänä kansliassa tai istunnossa suoritettua käsittelyn päättymisestä. Ulosottovalituksen kiireellisuuden vuoksi päätös kansliassakin käsiteltävässä asiassa olisi pyrittävä tekemään valmiiksi heti kun se esimerkiksi valittajan vastapuolen kuulemisen puolesta olisi mahdollista ja näin päättämään kansliakäsittely.

Koska ulosottovalitus pääsääntöisesti käsiteltäisiin kansliassa asianosaisten läsnäolematta, päätöksen antamisesta jouduttaisiin tavallisesti ilmoittamaan kirjallisesti hyvissä ajoin ennen päätöksen antamista. Säännös merkitsisi kuitenkin, että jos valitus kokonaisuudessaan hyväksyttäisiin ja kukaan muu asianosainen ei olisi käyttänyt käräjäoikeudessa puhevaltaa asiassa ja vastustanut valituksen hyväksymistä, päätöksen antamispäivää ei tarvitsisi ilmoittaa asianosaisille etukäteen. Asianosaiset saisivat päätöksestä tiedon heille lähetetystä toimituskirjasta. Jos valitus kokonaan tai osittain hylättäisiin tai jätettäisiin tutkimatta taikka ratkaistaisiin toisin kuin valittajan vastapuoli on vaatinut, päätöksestä tulisi ilmoittaa etukäteen valittajalle ja käräjäoikeudessa puhevaltaa käyttäneelle valittajan vastapuolelle. Niille asianosaisille, jotka eivät käräjäoikeudessa puhevaltaa ole käyttäneet, päätöksen antamisesta ei tarvitsisi ilmoittaa. Päätöksen antamisesta voitaisiin hakemusasialain mukaan ilmoittaa postitse tavallisella kirjeellä. Myös ulosottolain 3 luvun säännösten mukaan ilmoitus oikeudenkäyntiosoitteeseen voisi tapahtua samalla tavalla.

Hakemusasialain 17 §:n (pöytäkirja ja päiväkirja) mukaan ulosottovalituksen käsittelystä laadittaisiin pöytäkirja vain istuntokäsittelystä. Valitusasian asiakirjoista ja pöytäkirjasta muodostettaisiin erillinen asiakirjavihko. Asiakirjavihkosta tulisi ilmetä tarpeelliset tiedot valituksesta ja sen käsittelystä, jos ne eivät ilmenisi

pöytäkirjasta. Ulosottovalituksista pidettäisiin päiväkirjaa ja oikeusministeriö voisi antaa tarkemmat määräykset päiväkirjasta ja asiakirjavihkon muodostamisesta.

Hakemusasialain 18 §:n (toimituskirja) mukaan hakija on velvollinen lunastamaan toimituskirjana päätöksen tai todistuksen tehdystä toimenpiteestä. Tuomioistuimen suoritteista perittävät maksut määrätään tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (701/93) nojalla. Maksut ovat joko käsittelymaksuja tai toimituskirjamaksuja. Muutoksenhakuasian käsittelystä peritään käsittelymaksuna oikeudenkäyntimaksu. Ennen muutoksenhaku-uudistuksen voimaantuloa joudutaan erikseen päättämään ulosottovalituksen käsittelystä käräjäoikeudessa perittävän maksun suuruus.

Hakemusasialain 19 §:n (muutoksenhaku) nojalla ulosottovalituksesta tehtyyn ratkaisuun haettaisiin muutosta hovioikeudelta oikeudenkäymiskaaren 25 luvussa säädetyssä järjestyksessä. Lain 20 §:n (täydentävät säännökset) nojalla ulosottovalituksenkin käsittelyyn käräjäoikeudessa voitaisiin soveltuvin osin noudattaa, mitä riita-asian käsittelystä alioikeudessa on säädetty. Hakemusasialain 20 §:n 2 momentin nojalla noudatettaisiin soveltuvin osin myös eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain (248/65) säännöksiä, kun valittaja toimittaisi lausumansa tai muita asiakirjoja postin tai lähetin välityksellä suoraan käräjäoikeudelle. Hakemusasialain 21 ja 22 §:llä ei olisi erityistä merkitystä ulosottovalituksen käsittelyn kannalta.

13 § *Käsittely käräjäoikeudessa* (2—4 momentti). Ehdotetun ulosottolain 10 luvun 13 §:n 2 momentin mukaan muutoksenhakemus olisi käsiteltävä kiireellisenä ja muutoksenhakemuksessa esitetystä vaatimuksesta käräjäoikeuden olisi heti päätettävä täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Valituksen käsittelyn kiireellisyyttä on selvitetty edellä hakemusasialain 8 §:n kohdalla.

Ehdotuksen 9 luvun 14 §:n 3 momentin mukaan täytäntöönpano voidaan keskeyttää väliaikaisesti vastapuolta kuulematta. Keskeytysmääräyksen sisältöä ja voimassaoloa sekä määräyksestä ilmoittamista ja määräyksen vaikutusta jo suoritettuihin täytäntöönpanotoimiin koskevat ehdotuksen 9 luvun 15—18 §:n säännökset. Ehdotuksessa on katsottu hyvän ulosottotavan edellyttävän, että ulosottomies

mahdollisuuksien mukaan odottaisi käräjäoikeuden ratkaisua ennen täytäntöönpanon jatkamista, jos muutoksenhakija on valituskirjelmässä vaatinut keskeytystä. Käräjäoikeuden tulisi heti valituskirjelmän saavuttua selvittää, sisältyykö kirjelmään keskeytysvaatimus. Käräjäoikeudesta voitaisiin tarvittaessa esimerkiksi puhelimitse tiedustella ulosottomieheltä, missä vaiheessa täytäntöönpano on. Keskeytysmääräyksestä ja siinä myöhemmin tapahtuvista muutoksista olisi ilmoitettava ulosottomiehelle 9 luvun 17 §:n mukaisesti.

Ehdotuksen 10 luvun 9 §:n 3 momentin mukaan ulosottomiehen olisi ilmoitettava käräjäoikeudelle, onko uuden määräajan asettamista koskeva hakemus tai valituskirjelmä saapunut määräajassa. Jos hakemus tai valitus olisi myöhästynyt, ilmoitukseen olisi liitettävä määräajan päättymistä koskeva tarpeellinen selvitys. Jos ulosottomies olisi ilmoittanut myöhästymisestä, käräjäoikeus päättäisi valituksen tutkimatta jättämisestä. Tulkinnallisissa ja epäselvissä asiassa käräjäoikeus voisi pyytää myös muutoksenhakijan vastineen. Jos käräjäoikeus valitusta käsitellessään itse havaitsisi, että valitusta ei ole tehty määräajassa, vaikka ulosottomies ei ole ilmoittanut valituksen myöhästymisestä, käräjäoikeus jättäisi valituksen myös tutkimatta. Ennen päätöksen tekemistä käräjäoikeuden tulisi kuitenkin tarvittaessa pyytää ulosottomiehen lausunto ja muutoksenhakijan vastine asiasta.

Ehdotuksen 9 luvun 6 §:n 3 momentin nojalla käräjäoikeus voisi ulosottovalitusta käsitellessään osoittaa asianomaisen panemaan vireille täytäntöönpanoriidan 9 luvun 6—8 §:n mukaisesti. Osoituksen antamisesta olisi ilmoitettava ulosottomiehelle. Ehdotuksen 10 luvun 13 §:n 3 momentin mukaan käräjäoikeuden olisi antaessaan osoituksen kuitenkin ratkaistava ulosottovalitus muun kuin täytäntöönpanoriidan kohteena olevan kysymyksen osalta. Jos esimerkiksi sivullisen omistusoikeutta koskevan valituksen johdosta osa omaisuudesta katsottaisiin selvästi velalliselle kuuluvaksi, voitaisiin valitus näiltä osin hylätä. Ulosottovalitus ei jäisi odottamaan täytäntöönpanoriidan ratkaisua. Osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen voisi sisältyä ulosottovalitusta koskevaan päätökseen, mutta estettä ei olisi myöskään ratkaista valitusta täytäntöönpanoriitaan osoitettavilta osin erikseen jo ennen valituksen muun osan ratkaisemista. Jos valituksessa tarkoitettu asia kokonaisuudessaan tulisi täytän-

töönpanoriidan kohteeksi, valitusta ei miltään osin asiallisesti ratkaistaisi. Niiltä osin kuin ulosottovalituksen johdosta on annettu osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen, käräjäoikeuden päätökseen ei saisi hakea muutosta (ehd. 9:6,4).

Täytäntöönpanoriitaa koskevat säännökset sisältyisivät ehdotuksen 9 luvun 6—13 §:ään, ja käräjäoikeuden tulisi niitä osoitusta antaessaan noudattaa. Täytäntöönpanon keskeyttämisestä täytäntöönpanoriidan vuoksi olisi säännös 9 luvun 14 §:n 2 ja 3 momentissa. Kun täytäntöönpanoriita olisi ratkaistu, ulosottomiehen olisi 9 luvun 12 §:n mukaisesti otettava riidassa annettu ratkaisu täytäntöönpanon perusteeksi. Jos asianosainen laiminlöisi kanteen nostamisen, hän menettäisi 9 luvun 10 §:n 2 momentin nojalla oikeutensa vedota väitteeseen tai vaatimukseen ulosottoasiassa. Ulosottomiehen olisi otettava tämä huomioon täytäntöönpanoa jatkaessaan.

Ehdotuksen 9 luvun 13 §:ssä on säännös täytäntöönpanoriidan vaikutuksesta ulosottovalitukseen. Jos ulosottomies on antanut osoituksen valitusaikana tehdyn väitteen tai vaatimuksen johdosta ennen valituksen tekemistä, valitus jätettäisiin käräjäoikeudessa täytäntöönpanoriitaosoituksessa mainituilta osiltaan tutkimatta, jos täytäntöönpanoriitakanne osoituksen mukaisesti nostetaan. Samoin meneteltäisiin, jos ulosottovalituksen tehnyt asianosainen itse nostaa kanteen ilman osoitusta. Ulosottomieheltä osoituksen saaneella olisi kysymyksessä olevassa tilanteessa osoituksesta huolimatta oikeus kanteen nostamisen sijasta myös valittaa ulosottomiehen ennen osoituksen antamista suorittamasta täytäntöönpanotoimesta tai ulosottomiehen tekemästä päätöksestä.

Pykälän 4 momentin säännös velkojainluettelon ja jakoluettelon muuttamisesta valituksen johdosta vain muutoksenhakijan eduksi vastaa nykyistä ulosottolain 9 luvun 10 §:ää eikä siihen ehdoteta asiallisia muutoksia. Säännöksen nojalla valituksen tekijä saa sen osan kauppahinnasta, mikä hänelle lain mukaan kuuluu. Niiden velkojien, jotka eivät ole valitusta tehneet ja ovat tyytyneet jakoon, osuus oikaistavasta määrästä jaetaan siis alkuperäisen, vaikkakin virheellisen velkojainluettelon tai jakoluettelon mukaisesti. Tämä säännös nykyisessä laissa ja lakiehdotuksessa on yhdenmukainen sen kanssa, mitä on voimassa osingon jaosta konkurssipesässä konkurssisäännön 100 §:n nojalla. Säännös on poikkeus siitä

periaatteesta, että täytäntöönpanotoimen kumoamispäätös valituksen johdosta vaikuttaa yleensä kaikkiin, jotka voivat joutua tekemisiin tuon kumoamisen kanssa.

14 §. *Itseoikaisupäätöksen vaikutus valitukseen.* Ehdotuksen 10 luvun 10 §:n nojalla ulosottomies voi valituskirjelmän saavuttua viikon määräajassa suorittaa 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua asiavirheen itseoikaisun. Asianosaiset voisivat 9 luvun 10 §:n 2 momentin nojalla kirjallisesti ilmoittaa ulosottomiehelle tyytyvänsä oikaisupäätökseen. Jos asianosaiset olisivat ilmoittaneet tyytyvänsä oikaisupäätökseen ja oikaisupäätös näin ollen olisi lainvoimainen, ulosottovalitus jätettäisiin tutkimatta niiltä osin kuin oikaisupäätös tekee valituksen aiheettomaksi. Muilta osin valitus olisi tutkittava itseoikaisusta huolimatta.

Tilanne olisi sama, jos asianosaiset eivät olisi määräajassa valittaneet itseoikaisupäätöksestä. Valitusta ei tutkittaisi niiltä osin kuin lainvoimainen itseoikaisupäätös tekisi valituksen aiheettomaksi. Jos kärjäoikeudelle valitusasiakirjojen mukana lähetetystä oikaisupäätöksestä ja sen liitteistä ilmenisi, että asianosaiset eivät ole tyytyneet oikaisupäätökseen, valitus voitaisiin ratkaista vasta sen jälkeen, kun oikaisupäätös on lainvoimainen. Kärjäoikeuden tulisi valitusajan umpeuduttua tiedustella oikaisupäätöksen lainvoimaisuutta ulosottomieheltä, jos ulosottomies itse ei olisi ilmoittanut asiasta. Selvityksestä, jonka ulosottomies 10 luvun 12 §:n 3 momentin nojalla lähettää, tulisi ilmetä myös oikaisupäätöksen lainvoimaisuuden ajankohta.

Jos itseoikaisupäätöksestä valitettaisiin, käsiteltäisiin sekä ulosottotointa että tämän toimen oikaisupäätöstä koskevat valitukset yhdessä, koska molemmat valitukset koskisivat samaa täytäntöönpanotointa, jonka lopullinen sisältö määräytyisi molempien valitusten yhteisvaikutuksen kautta. Itseoikaisupäätöksestä valittaisi kuitenkin tavallisesti toinen ulosoton asianosainen kuin täytäntöönpanotoimesta; molemmissa valituksissa esitetty tulisi ottaa huomioon asiaa kärjäoikeudessa ratkaistaessa. Niiltä osin kuin itseoikaisupäätöksestä ei tässäkin tapauksessa valitettaisi ja oikaisupäätös tekisi täytäntöönpanotoimesta tehdyn valituksen aiheettomaksi, valitus jätettäisiin tutkimatta.

15 §. *Asian siirtäminen.* Pykälän 1 momentin mukaan kärjäoikeus voisi perustellusta syystä siirtää muutoksenhakemuksen käsittelyn toiseen toimivaltaiseen kärjäoikeuteen, jossa on

vireillä samalla perusteella tapahtunutta täytäntöönpanoa koskeva valitus. Myös täytäntöönpanoriidan käsittelyä koskevassa ehdotuksen 9 luvun 11 §:n 3 momentissa on viittaus 10 luvun 15 §:n 2 momenttiin.

Eri ulosottomiehet voivat suorittaa virka-apuna täytäntöönpanotoimia saman ulosotto-perusteen nojalla samaa tai eri velallisia vastaan (esim. UL 3:21 b). Asianosaisilla olisi mahdollisuus valittaa myös virka-apuna suoritetuista täytäntöönpanotoimista. Tästä seuraisi, että samaa ulosotto-perustetta koskevia ja samalla perusteella tehtyjä valituksia voisi olla vireillä eri kärjäoikeuksissa. Kun eri ulosottomiehet ulosottolain 3 luvun 23 §:n 1 momentin nojalla voisivat ilmeisesti samanaikaisesti suorittaa täytäntöönpanotoimia ilman virka-apu-pyyntöäkin toimituskirjan tai pöytäkirjan jäljennöksen perusteella, voisi myös tästä aiheutua samaa ulosotto-perustetta koskevia sisällöltään samanlaisia valituksia. Mainituista syistä voisi olla perusteltua, että sama kärjäoikeus käsittelee kaikki muutoksenhakemukset. Tämän vuoksi ehdotetaan, että muutoksenhakemus voitaisiin siirtää toiseen kärjäoikeuteen.

Muutoksenhakemuksen siirtäminen edellyttäisi perusteltua syytä. Jos esimerkiksi samaa velallista koskevissa valituksissa on kysymys saman ulosotto-perusteen täytäntöönpanokelpoisuudesta, saattaisi siirtäminen olla perusteltua. Valitukset tulisi ensisijaisesti käsitellä siinä kärjäoikeudessa, joka tutkii esimerkiksi virka-apua pyytäneen ulosottomiehen toimesta tehdyn valituksen, koska hän ensisijaisesti vastaisi ulosotto-perusteen täytäntöönpanokelpoisuudesta. Jos sen sijaan myöhemmin tehty valitus koskisi ainoastaan virka-apua antavan ulosottomiehen menettelyä, olisi valitukset käsiteltävä erillään. Jos samalla perusteella kohdistetaan täytäntöönpano eri paikkakunnilla eri velallisiin, tulisi siirtäminen kysymykseen ilmeisesti harvemmin, koska eri velallisten ulosotto-perusteen täytäntöönpanokelpoisuuteen kohdistuvat väitteet olisi todennäköisesti esitetty eri perusteilla. Siirtäminen ei olisi tarkoituksenmukaista silloin, kun siitä aiheutuvat haitat olisivat saavutettuja etuja suuremmat.

Kärjäoikeus päättäisi siirtämisestä. Siirtäminen voisi tapahtua joko asianosaisen pyynnöstä tai tuomioistuimen omasta aloitteesta. Ennen siirtämistä tuomioistuimen olisi varmistauduttava siitä, että estettä siirtämiseen ei ole. Toimivaltaisella tuomioistuimella tarkoitettaisiin toista sellaista kärjäoikeutta, joka voi

käsitellä samalla perusteella tapahtunutta täytäntöönpanoa koskevan ulosottovalituksen. Jos esimerkiksi asian käsittely toisessa tuomioistuimessa olisi jo edennyt päätösvaiheeseen, kun taas toisessa tuomioistuimessa asian käsittely olisi vasta aivan alussa, siirtäminen ei olisi perusteltua.

Siirtävän tuomioistuimen olisi heti ilmoitettava siirtopäätöksestä vastaanottavalle tuomioistuimelle, jolle olisi viivytyksettä lähetettävä myös asiaan liittyvät asiakirjat.

Yhdenmukaisesti oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 c §:n 1 momentin ja konkurssisäännön 23 §:n kanssa säädettäisiin, että siirtävän tuomioistuimen asiaan liittyvät päätökset ja muut toimenpiteet olisivat voimassa, kunnes se tuomioistuin, johon asia on siirretty toisin määrää. Siirtävä tuomioistuin on voinut määrätä esimerkiksi täytäntöönpanon keskeyttämisestä tai maksuttoman oikeudenkäynnin myöntämisestä. Olisi tarkoituksenmukaista, että nämä toimenpiteet pysyisivät voimassa, jollei vastaanotettava tuomioistuin niistä toisin päättä. Asia voitaisiin siirtää takaisin vain, jos uudet erityiset syyt sitä vaatisivat.

Pykälän 2 momentin mukaan asian siirtämistä koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta. Kielto koskisi myös päätöstä, jolla asianosaisen siirtopyyntö on hylätty. Muutoksenhaun kieltäminen olisi perusteltua, koska siirtopäätöksellä ei ratkaistaisi ulosottovalitusta. Päätös olisi luonteeltaan lähinnä prosessinjohtoa. Tällaisiin päätöksiin ei yleensä kukaan saa hakea muutosta.

Ehdotukseen ei sisältyisi erityistä säännöstä muutoksenhakemuksen siirtämisestä toiseen käräjäoikeuteen sillä perusteella, että valituksen käsittelevä tuomioistuin on valitusosoituksessa ilmoitettu virheellisesti. Ehdotuksen 10 luvun 11 §:n 4 momentin nojalla asia voitaisiin oikeudenkäyntiä koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti siirtää toiseen käräjäoikeuteen, jos virhe ei ole ollut selvästi havaittavissa.

16 §. *Osoitus kantelun tekemiseen.* Ulosottolain nykyisen 1 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan ulosottomies toimii ulosotonhaltijan valvonnan alaisena. Ulosottovalituksia käsitellessään ulosotonhaltija on voinut valitukseen sisältyvän hallintokantelun johdosta kiinnittää huomiota myös sellaisiin ulosottomiehen virheellisiin virkatoimiin ja laiminlyönteihin, joihin puuttuminen kuuluu virkamiehen toimintaa valvovan viranomaisen toimivaltaan ja virkavelvollisuuksiin. Ehdotuksen mukaan ulosot-

tomiehen toimia ja päätöksiä koskevat ulosottovalitukset käsittelevä käräjäoikeus. Käräjäoikeus ei kuitenkaan olisi ulosottomiehen toimintaa valvova ylempi viranomainen. Käräjäoikeus tutkisi toimivaltansa rajoissa ainoastaan valituksessa tarkoitettujen täytäntöönpanotoimien lainmukaisuuden, mutta ei voisi antaa esimerkiksi ulosottomiehelle tämän virheellistä menettelyä koskevia huomautuksia tai panna vireille ulosottomieheen kohdistuvaa kurinpitomenettelyä.

Ulosottovalituksiin sisältyy suhteellisen usein myös ilmoituksia ulosottomiehen virheellisistä virkatoimista ja ulosottovalitusten yhteydessä on käytännössä voitu sopivalla tavalla tutkia myös valitusasian asianosaisten tekemiä hallintokanteluja. Tästä syystä ehdotetaan, että käräjäoikeuden olisi jättäessään virheellistä virkaintoa tai ulosottomiehen laiminlyöntiä koskevan ilmoituksen hallintokanteluna tutkimatta, osoitettava asianomainen kantelemaan asiasta oikeusministeriölle, jolle ehdotuksen 1 luvun 10 §:n mukaan kuuluu ulosottotoimen valvonta, tai asetuksella säädettävälle viranomaiselle. Viimeksi mainitulla tarkoitettaisiin lääninhallitusta, jos sille on ulosoton hallintoasetuksessa annettu ulosottomiestä koskevien hallintokantelujen ratkaisuvallta.

17 §. *Valituksen käsittely hovioikeudessa ja muutoksenhaku hovioikeuden ratkaisuun.* Ehdotuksen 10 luvun 13 §:n 1 momentin ja hakeusasiainlain 19 §:n nojalla käräjäoikeuden ulosottovalituksen johdosta tekemään ratkaisuun haettaisiin muutosta hovioikeudelta oikeudenkäymiskaaren 25 luvussa säädetyssä järjestyksessä. Muutoksenhakemista on selvitetty 10 luvun 13 §:n perustelujen yhteydessä. Ehdotuksen 10 luvun 17 §:n 1 momentin mukaan käräjäoikeuteen määräajassa toimitettu käräjäoikeuden päätöstä koskeva muutoksenhakemus olisi heti lähetettävä hovioikeuteen. Samalla olisi toimitettava asiaa koskeva asiakirjavihko. Jos muutoksenhakemus olisi myöhästynyt, päättäisi tutkimatta jättämisestä oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 12 a §:n nojalla alioikeuden lainoppinut jäsen. Koska ulosottovalitus on käsiteltävä kiireellisenä ja koska valitukseen voi sisältyä täytäntöönpanon keskeyttämisestä koskeva pyyntö, on katsottu aiheelliseksi ehdottaa säädettäväksi, että valituskirjelmä lähetettäisiin jo ennen mahdollisen vastauksen saapumista. Myöhemmin saapunut vastaus toimitettaisiin myös viipymättä käräjäoikeudesta hovioikeuteen.

Hovioikeuden olisi muutoksenhakemuksessa esitetystä vaatimuksesta päätettävä heti täytäntöönpanon keskeyttämisestä ehdotuksen 9 luvun 14—18 §:n mukaisesti. Keskeytysmääräys voitaisiin 9 luvun 14 §:n 3 momentin nojalla antaa väliaikaisesti vastapuolta kuulematta. Hovioikeudessa määräyksen voisi antaa yksi jäsen. Muutoksenhakemus olisi käsiteltävä hovioikeudessa kiireellisenä.

Ulosottovalitusta hovioikeudessa käsiteltäessä noudatettaisiin myös kärjäoikeutta koskevia ehdotuksen 10 luvun 13 §:n 3 ja 4 momentin sekä 15 §:n säännöksiä, joiden sisältöä on käsitelty edellä asianomaisten pykälien perusteissa.

Pykälän 2 momentin mukaan asian käsittelystä hovioikeudessa ja muutoksenhausta hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen olisi muutoin soveltuvien osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 26 ja 30 luvussa säädetään. Ehdotettu säännös merkitsisi, että nykyinen ulosottolain 10 luvun 15 §:n 1 momentin mukainen 30 päivän määräaika valituslupan pyytämässä ja valituksen tekemisessä hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen piteneisi 60 päivään, joka on sama kuin riita- ja rikosasioissa. Poikkeuksellisen lyhyeen määräaikaan ei enää olisi syytä, koska valituslupa yleensä voidaan myöntää vain asioissa, joissa korkeimman oikeuden ratkaisu on ennakkopäätöksenä merkittävä.

Valitusasiaa käsiteltäessä olisi myös voimassa ehdotuksen 3 luvun 21 ja 27 §:n oikeudenkäyntiosoitetta koskeva säännös.

18 §. *Muutoksen hakemisesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus.* Pykälän mukaan ulosottovalituksen käsitellyt tuomioistuimen voisi velvoittaa sen, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, korvaamaan vastapuolelleen muutoksen hakemisesta aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvien osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä.

Ulosottomenettelyssä viranomaiselle aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta säädetään ulosottolain 8 luvun 3—6 ja 8 §:ssä. Asianosaiskulujen korvaamisesta on säännöksiä ulosottolain 3 luvun 37 §:ssä ja 8 luvun 1—2 ja 7 §:ssä. Lisäksi laissa on säännöksiä vakuuden asettamisesta kumotusta tai muutetusta täytäntöönpanosta aiheutuvien kulujen korvaamisen varalta. Asianosaisilla ei näiden säännösten mukaan nykyisin ole oikeutta korvaukseen niistä asianosaiskuluistaan (oikeudenkäyntikuluistaan), jotka ovat aiheutuneet ulosottomiehen

suorittamista täytäntöönpanotoimista. Säännös asianosaiskulujen korvausvelvollisuudesta ulosotonhaltijan luona tapahtuvassa menettelyssä on edellä mainitussa ulosottolain 8 luvun 2 §:ssä, jonka mukaan ulosotonhaltija ratkaisee asian ”sen mukaan kuin kohtuulliseksi harkitsee”. Valittajan velvollisuudesta korvata vastapuolen kulut aiheuttoman muutoksenhakemuksen johdosta hovioikeudessa on säännös ulosottolain 10 luvun 13 §:ssä, jonka mukaan valittajan on korvattava kulut sen mukaan kuin hovioikeus kohtuulliseksi harkitsee. Jos valitus hyväksytään, hovioikeuden on ratkaistava kulujen korvausvelvollisuus kussakin tapauksessa ilmenneiden asianhaarojen mukaan.

Ehdotuksen 10 luvun 18 § koskisi vain muutoksen hakemisesta aiheutuneita asianosaiskuluja eli oikeudenkäyntikuluja. Asianosaisen olisi vaadittava kulujensa korvaamista. Säännös ei koskisi ulosottomenettelyä aiheutuneita kustannuksia eli niin sanottuja varsinaisia ulosottokuluja eikä ulosottomiehen suorittaman täytäntöönpanon yhteydessä syntyneitä asianosaiskuluja. Varsinaisten ulosottokulujen maksuvelvollisuuden osalta noudatettaisiin ulosottolain 8 luvun säännöksiä.

Ehdotettu 18 §:n säännös merkitsisi, että asianosainen, joka häviää asian kärjäoikeudessa, voitaisiin velvoittaa korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikulut, jollei muuta säädetä. Säännöksen sanamuodon mukaan korvausvelvollisuuden määrittäminen olisi tuomioistuimen harkinnassa. Ulosottomenettelyn luonteesta saattaisi johtua, että valittaja määrättäisiin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 4 §:ää soveltuvien osin noudattaen pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan, kun velallisen valitus hyväksytään sellaisessa asiassa, jossa velkoja ei ole käyttänyt puhevaltaa eikä myöskään voinut vaikuttaa ulosottomiehen suorittaman täytäntöönpanon lopputulokseen. Oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta oikeudenkäymiskaaren 21 luvun nojalla päätettäessä olisi näin ollen otettava huomioon ulosottoasioiden luonne viranomaisen suorittamana täytäntöönpanona, josta aiheutuvat valitukset usein johtuvat viranomaisen yksin päätettävissä olevista seikoista. Jos kärjäoikeuden ulosottovalituksen johdosta antamasta päätöksestä valitetaan hovioikeuteen, noudatettaisiin hovioikeudessa soveltuvien osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 16 §:n säännöstä.

Asianosaisen mahdollisuudesta saada maksuton oikeudenkäynti ulosottolain mukaisessa

muutoksenhaussa säädettäisiin esityksessä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain muuttamisesta.

Voimaantulosäädös. Yleisperusteluissa ja jäljempänä yksityiskohtaisten perustelujen jaksossa 3 mainituista syistä laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain voimaantulon edellyttämiin toimiin.

Siirtymäsäännöksistä säädettäisiin erikseen lailla ulosotonhaltijan lakkauttamisen yhteydessä. Tällöin voitaisiin samalla ottaa kantaa kaikkien ulosotonhaltijalta pois siirtyvien asioiden käsittelyyn siirtymäkauden aikana.

1.2. Laki ulosottotoimesta annetun lain kumoamisesta

Ulosottolain uuden 1 luvun ja sen 17 §:n nojalla annettavan asetuksen säännökset korvaisivat edellä mainitulla tavalla ulosottotoimesta annetun lain 1—4 §:n säännökset. Ulosottomaksuja koskevat säännökset on jo aiemmin kumottu, joten ulosottotoimilaki voidaan kumota kokonaisuudessaan 1 päivästä joulukuuta 1996 lukien.

1.3. Laki osamaksukaupasta

Osamaksukaupasta annettu laki (91/66), jäljempänä osamaksukauppalaki, antaa säädetys-ä muodossa tehdylle osamaksukauppasopimukselle täytäntöönpanokelpoisuuden ilman tuomiota tai päätöstä. Sopimuksessa myyjälle pidätetty omistusoikeus esineeseen ei estä ulosmittaamasta esinettä ostajan velasta, mutta myyjän oikeus maksamatta olevaan osaan myyntihinnasta on esinettä realisoitaessa toteutettava (9—11 ja 18 §). Täytäntöönpanokelpoinen on myös ulosottomiehen toimittamasta lainvoiman saaneesta tilityksestä tehty pöytäkirja myyjän ja ostajan välillä siinä vahvistetun velan perimiseksi (16 §).

Ulosottomiehen toimiin, jotka koskevat osamaksukaupalla myydyin esineen takaisin ottamista ja tilityksen toimittamista myyjän ja ostajan välillä, haetaan muutosta ulosottolain muutoksenhakujärjestelmää soveltaen. Sen vuoksi ehdotetaan osamaksukauppalain 13, 14 ja 16 §:ää muutettavaksi siten, että ulosoton uudistettu muutoksenhakujärjestelmä soveltuu myös näissä asioissa noudatettavaksi.

Ehdotuksessa ei muutettaisi sellaisia osamaksukauppalain säännöksiä, jotka koskevat ulosottoviranomaisten toimivaltaa antaa virka-apua ja suorittaa mainitun lain mukainen tilitys, eikä puututa asianosaisten oikeuteen sopia takaisinotosta ja tilityksestä sekä ajaa suoraan alioikeudessa näitä toimia koskevia kanteita. Ehdotuksessa ei myöskään muutettaisi valituskelpoisten päätösten ja toimitusten alaa.

13 §. Nykyisen 13 §:n 1 momentin mukaan ulosottomiehen päätöksestä virka-apua tai tilitystä koskevassa asiassa sekä hänen menettelystään toimituksessa, johon hän on ryhtynyt osamaksukauppalain nojalla, saadaan valittaa ulosotonhaltijalle. Uudistetussa ulosottolaissa ulosottomiehen toimista ja päätöksistä haettaisiin muutosta käräjäoikeudelta (ehd. UL 10:2). Täten myös osamaksukauppalain nojalla tehtyihin toimiin ja päätöksiin haettaisiin muutosta ehdotetun pykälän nojalla ulosottolain 10 luvun säännösten mukaisesti. Virka-apua ja tilitystä koskeva valitus tehtäisiin näin ollen sille ulosottovalituksia käsittelevälle käräjäoikeudelle, jonka tuomiopiirin alueella toimi on suoritettu.

Nykyisen 13 §:n 1 momentin mukaan ostajan on tehtävä valitus viimeistään kahdentenakymmenentenä päivänä päätöksen antamispäivän tai toimituspäivän jälkeen sekä myyjän samassa ajassa siitä lukien, kun hän on saanut päätöksestä tai toimituksesta tiedon.

Ehdotuksen mukaan myös osamaksukauppalain nojalla tehdyistä ulosottomiehen toimista ja päätöksistä olisi ulosottolain 10 luvun 4 §:n mukaisesti valitettava kolmen viikon määräajassa. Määräaika alkaisi ostajalle niin kuin velallisesta viimeksi mainitussa pykälässä säädetään ja myyjälle niin kuin velkojasta säädetään. Näin ollen määräaika alkaisi myös ostajan osalta päätöksen tai toimituksen tiedoksi saamisesta, jos toimituspäivästä tai päätöksen tekemisestä ei olisi hänelle etukäteen ilmoitettu tai hän ei olisi ollut toimituksessa läsnä.

Osamaksukauppalain mukaisen tilityksen osalta säädettäisiin lisäksi erikseen, että määräaika tilityksestä valittamiselle laskettaisiin sekä ostajalle että myyjälle siitä päivästä, jona hän on saanut päätöksestä tiedon. Kysymys olisi päivästä, jona asianosainen on saanut tiedon tilityksen lopputuloksesta eli hänelle tai vastapuolelle tilityspöytäkirjan mukaan kuuluvasta saatavasta tai maksuvelvollisuudesta. Ulosottomiehen olisi viran puolesta lähetettävä

tilityspöytäkirja tiedoksi asianosaiselle, joka ei ole ollut tilityksessä läsnä. Koska pöytäkirja lähetettäisiin viran puolesta, hakijan vastapuoli saisi pöytäkirjan maksutta. Tiedoksiannossa noudatettaisiin ulosottolain asianomaisia säännöksiä, jolloin pöytäkirja voitaisiin lähettää asianosaisen ilmoittamaan oikeudenkäyntiosoitteeseen tavallisella kirjeellä.

Tilityspöytäkirjan lähettäminen viran puolesta tiedoksi asianosaisille takaisi tilityspäätöksen mahdollisimman nopean lainvoimaisuuden. Jos tilitys ei olisi lainvoimainen, tilitykseen perustuvan saatavan ulosmittaamisesta olisi ehdotetun osamaksukauppalaan 16 §:n mukaan voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 7 §:ssä säädetään; ulosmittaus olisi mahdollista suorittaa, mutta omaisuutta ei pääsääntöisesti voitaisi myydä ennen kuin tilitys olisi lainvoimainen. Siinäkin tapauksessa, että myyminen olisi suoritettu, kertyneet varat voitaisiin ulosottolain 6 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan nostaa vain panttia tai takausta vastaan.

Osamaksukauppalaan nykyisen 13 §:n 2 momentin mukaan ulosotonhaltijan tilitysvalituksen johdosta tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta. Ehdotuksessa ei ole katsottu aiheelliseksi kieltää muutoksenhakua käräjäoikeuden päätöksestä, koska muutoksenhaku ei pääsääntöisesti keskeyttäisi täytäntöönpanoa. Muutoksenhaun rajoitukset tulisivat harkittaviksi samalla kun yleisesti arvioidaan muutoksenhakupajärjestelmän tarpeellisuutta käräjäoikeudesta hovioikeuteen valitettaessa.

Ulosottomiehen osamaksukauppalaan perustuvasta toimesta tai päätöksestä valitettaessa noudatettaisiin 13 §:n viittaussäännöksen perusteella soveltuvin osin ehdotetun ulosottolain 10 luvun muitakin kuin edellä mainittuja säännöksiä. Valitus olisi esimerkiksi tehtävä kirjallisesti ja toimitettava ulosottomiehen kansliaan. Valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä säädetäisiin ulosottolain 10 luvun 7 §:ssä. Ulosottomiehen olisi liitettävä päätökseensä valitusosoitus ja valituksen toimitusmiehen selvitys sekä oma lausuntonsa. Valituksen käsittelevä käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa koskisivat ehdotetun 10 luvun 13—18 §:n säännökset.

Pykälään otettaisiin myös viittaus ulosottolain ehdotetun 9 luvun itseoikaisua, täytäntöönpanon keskeyttämistä ja täytäntöönpanoriitaa koskeviin säännöksiin.

Nykyisessä osamaksukauppalaissa ei ole ulosottomiehen itseoikaisua koskevia säännöksiä. Ulosottomies voisi ehdotuksen mukaan

oikaista osamaksukauppalaan nojalla tekemäänsä päätöstä tai täytäntöönpanotoimintaa soveltaen vastaavasti ulosottolain 9 luvun 1—5 §:n sekä 10 luvun 10 §:n säännöksiä. Ulosottomies voisi oikaista sekä asiavirheen että kirjoitusvirheen.

Osamaksukauppalaan mukaisia ulosottomiehen täytäntöönpanotoimia ja päätöksiä olisivat lähinnä virka-apu esineen takaisin ottamiseksi ja tilityksen suorittamiseksi. Täytäntöönpano olisi ulosottolain 9 luvun 1 §:n 4 kohdan mukaisesti saatettu loppuun, kun tilityspäätös olisi saavuttanut lainvoiman. Ehdotetussa osamaksukauppalaan 13 §:ssä säädettäisiin lisäksi erikseen, että lainvoimaista tilitystä voitaisiin oikaista ulosottolain 9 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla asianosaisten suostumuksin.

Ehdotetun pykälän mukaan ulosottomiehen suorittaman täytäntöönpanon keskeyttämisestä olisi vastaavasti voimassa, mitä ulosottolain 9 luvun 14—18 §:ssä säädettäisiin. Täytäntöönpano voitaisiin keskeyttää itseoikaisun, täytäntöönpanoriidan ja valituksen johdosta. Keskeytysmääräyksen voisi esimerkiksi käräjäoikeudessa antaa kansliassa yksi tuomari. Jos täytäntöönpanoriita pannaan määräajassa vireille, riidan käsittelevä tuomioistuim voisi keskeyttää täytäntöönpanon ehdotetun ulosottolain 9 luvun 14 §:n mukaisesti. Tämä säännös korvaisi osamaksukauppalaan nykyisen 16 §:n 3 momentin säännöksen täytäntöönpanon keskeyttämisestä takaisinsaantikanteen vuoksi.

Osamaksukauppalaan nykyisen 13 §:n 1 momentin mukaan ulosotonhaltija voi riitaiseksi katsomassaan tapauksessa osoittaa muutoksenhakijan, joka valittaa ulosottomiehen toimesta, ajamaan kannetta pykälän 3 momentin mukaisesti tuomioistuimessa. Momentin mukaan osamaksukaupan myyjällä ja ostajalla on oikeus hakea virka-avun tai tilityksen johdosta takaisinsaantia sen paikkakunnan yleisessä alioikeudessa, missä virka-apua on annettu tai tilitys toimitettu. Kanne voidaan nostaa valituksesta huolimatta, ja se on pantava vireille kuuden kuukauden kuluessa toimituspäivästä tai ulosotonhaltijan päätöksen antamisesta lukien. Ulosottomiehen on toimituksessa ja ulosotonhaltijan päätöksessään ilmoitettava, minkä ajan kuluessa ja missä tuomioistuimessa takaisinsaantia saadaan hakea.

Ehdotetun pykälän nojalla ulosottolain 9 luvun 6—13 §:n täytäntöönpanoriitaa koskevat säännökset korvaisivat ulosottolain nykyiset takaisinsaantisäännökset. Ulosottomies voisi

noudattaen soveltuvin osin ulosottolain 9 luvun 6 §:n säännöstä antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen epäselvässä asiassa, johon ei voitaisi hankkia selvitystä ulosottomenettelystä. Osoitus voitaisiin antaa esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, jossa on kysymys omaisuuden arvosta tai myyjän jäljellä olevan saamisen määrästä tai muusta sellaisesta seikasta, jonka ratkaisu olisi erityisen todistelun varassa. Myös valitusta käsittelevä tuomioistuin voisi antaa osoituksen, ja asianosainen voisi nostaa täytäntöönpanoriidan myös ilman osoitusta.

Osamaksukauppalaan 12 §:n 3 momentin mukaan ulosottomies saa tarpeen vaatiessa tilitystä suorittaessaan käyttää esineen arvioimisessa apunaan asiantuntijoita. Tähän säännökseen ei ole ehdotettu muutoksia. Ulosottomies ei nykyisen ulosottolain 13 §:n nojalla voi antaa riittäessään tapauksessa takaisinsaantikannetta koskevaa osoitusta. Ehdotuksessakin on lähdetty siitä, että ulosottomies tarvittaessa ensisijaisesti asiantuntijoiden avulla hankkii selvityksen omaisuuden arvosta ja että hän vain poikkeustapauksessa antaisi täytäntöönpanoriitaa koskevan osoituksen. Ulosottomies voisi antaa osoituksen vain, jos esineen arvo ulosottomiehen hankkimasta asiantuntijalausunnosta huolimatta jäisi epäselväksi. Ostajalla ja myyjällä olisi kuitenkin arvon epäselvyyden vuoksi oikeus panna täytäntöönpanoriita vireille ilman osoitusta, vaikka ulosottomies ei osoitusta antaisikaan.

Osamaksukauppalaan 10 §:n 2 momentin mukaan virka-avun antaminen on kielletty, jos ostaja saattaa todennäköiseksi, että hänellä on myyjän sopimuksenvastaisen suorituksen vuoksi oikeus pidäytyä maksamasta kauppahintaa. Koska säännös kieltää virka-avun antamisen, ulosottomies ei voisi tässä tapauksessa antaa täytäntöönpanoriitaa koskevaa osoitusta eikä täytäntöönpanoriitaa voitaisi nostaa myöskään ilman osoitusta.

Osamaksukauppalaan perustuvaan täytäntöönpanoon liittyvää täytäntöönpanoriitaa käsiteltäessä noudatettaisiin soveltuvin osin ulosottolain 9 luvun 6—13 §:n säännöksiä. Määräaika tilityksestä valittamiseen sekä ostajalle että myyjälle laskettaisiin edellä mainitulla tavalla tilityspäätöksen tiedoksisaamisesta. Täten asianosainen aina voisi määrääjässä tilityksestä tiedon saatuaan saattaa maksuvelvollisuutensa ulosottovalituksella tai täytäntöönpanoriitana tuomioistuimen tutkittavaksi. Se, kenelle täytäntöönpanoriitaa koskeva osoitus annettaisiin,

ratkaistaisiin noudattaen soveltuvin osin ulosottolain asianomaisia säännöksiä (ehd. UL 9:8,2). Omaisuuden arvon ollessa epäselvä, voitaisiin osoitus tilanteesta riippuen antaa ostajalle tai myyjälle riippuen siitä, kumman väitteestä ulosottomies katsoo arvon epäselvyyden aiheutuvan.

Sen jälkeen kun tilitys on saavuttanut lainvoiman, tilitystä koskevaa täytäntöönpanoriitaosoitusta ei enää voitaisi antaa eikä täytäntöönpanoriitakannetta nostaa ilman osoitustakaan. Puheena olevan osamaksukauppalaan 13 §:n mukaan tilitystä koskevaa täytäntöönpanoriitaa, jonka ostaja tai myyjä on pannut vireille tilityksen lainvoimaiseksi tulon jälkeen, ei voitaisi tutkia. Säännös vastaisi ehdotettua ulosottolain 9 luvun 6 §:n 2 momenttia ja 9 §:n 1 momenttia.

Osamaksukauppalaki ei estä ulosmittaamasta osamaksukaupalla myytyä esinettä ostajan muusta kuin osamaksukauppaan perustuvasta velasta. Lain nykyisessä 18 §:n 3 momentissa on säännös ulosmittauksen hakijan oikeudesta valittaa osamaksukaupan ostajaan rinnastettavalla tavalla ulosottomiehen päätöksestä tai menettelystä, jos hän ei ole saanut täyttä suoritusta saatavastaan. Ulosmittauksen hakijalla on myös oikeus ajaa takaisinsaantikannetta toimituksen johdosta. Vaikka 13 §:n takaisinsaantikannetta koskeva säännös on ehdotettu poistettavaksi, osamaksukauppalaan 18 §:ään ei tässä yhteydessä ehdoteta muutoksia. Kun takaisinsaantikannetta koskeva 13 §:n säännös poistettaisiin, ei ulosmittauksen hakijallakaan enää tuota kanne-oikeutta olisi. Ulosmittauksen hakija voisi osamaksukauppalaan 18 §:n tarkoittamassa tilanteessa esittää kuitenkin täytäntöönpanoon vaikuttavia väitteitä ja hänen oikeutensa täytäntöönpanoriidan nostamiseen ratkaistaisiin osamaksukauppalaan 13 §:n uuden viittaussäännöksen mukaisesti ulosottolain täytäntöönpanoriitaa koskevien säännösten nojalla. Ulosmittauksen hakijan tulisi ajaa mahdollista täytäntöönpanoriitakannetta sekä myyjää että ostajaa vastaan.

14 §. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin ulosoton muutoksenhaku-uudistuksen vaatima korjaus. Momentin lopusta poistettaisiin viittaus nykyiseen 13 §:n 3 momentin takaisinsaantikanteeseen, jota koskeva säännös ehdotetaan korvattavaksi ulosottolain täytäntöönpanoriitaa koskevilla säännöksillä. Jos esine otetaan takaisin tuomion nojalla, ulosottomiehen on toimitettava lainmukainen tilitys, jolleivät

asianosaiset siitä keskenään sovi. Tällöinkin ehdotetun osamaksukauppalaan 13 §:n nojalla tilitykseen liittyvät riittaisuudet voitaisiin saatava täytäntöönpanoriitana käsiteltäviksi.

16 §. Pykälässä ovat säännökset tilityssaamisen perimisestä pakkotoimin. Ehdotuksen 16 §:n alkuosa vastaa nykyisen 16 §:n 1 ja 2 momenttia: sekä myyjän että ostajan lainvoimaiseen tilityspöytäkirjaan perustuva saatava voidaan ulosottaa niin kuin lainvoiman saaneen päätöksen täytäntöönpanosta säädetään. Ostajan tilityssaattava suoritettaisiin kuitenkin ensisijaisesti osamaksukauppalaan 4 §:n 1 momentin mukaisesti myyjän ulosottomiehen haltuun mahdollisesti tekemästä talletuksesta.

Tilityksen lainvoimaisuuteen vaikuttaisi edellä mainittu 13 §:n säännös, jonka mukaan määräaika tilityksestä valittamiseen sekä ostajalle että myyjälle laskettaisiin tiedoksisaantipäivästä. Täytäntöönpanon varmistamiseksi säädettäisiin kuitenkin samalla, että lainvoimaa vailla olevaan tilitykseenkin perustuva saatava voitaisiin ulosmitata ulosottolain 3 luvun 7 §:n mukaisesti. Ulosottomies voisi tilityspöytäkirjan nojalla toimittaa ulosmittauksen tilityspöytäkirjan osoittamalta velalliselta, jollei tämä aseta panttia tai takausta maksettavasta määrästä. Ulosmitattua omaisuutta ei kuitenkaan saisi myydä ilman velallisen suostumusta ennen kuin tilitys on saanut lainvoiman. Pilaantuvan tai muun sellaisen omaisuuden myyminen voitaisiin kuitenkin toimittaa, jos velkoja asettaa vakuuden. Tällöinkin varojen nostaminen lainvoimaa vailla olevan tilityksen perusteella edellyttäisi ulosottolain 6 luvun 1 §:n mukaan vakuuden asettamista.

Osamaksukauppalaissa ei ole säännöstä tilitysvelalle maksettavasta viivästyskorosta, ja asia on ollut tulkinnallinen. Korkein oikeus on ratkaisuissaan (KKO 1993:77 ja 1993:96) katsonut, että tilitysvelan erääntymispäivänä on pidettävä tilityksen suorittamispäivää. Jälkimmäisen ratkaisun mukaan ulosottomies voi tilitysvelan määrätessään samalla velkojan vaatimuksesta määrätä tilitysvelalle korkolain 5 §:n 1 momentin mukaisesti viivästyskoron tilityspäivästä, koska tilitysvelan korosta ei ole säädetty toisin ja tuo korko on liitännäinen tilityksessä määrättävään velan pääomaan.

Pykälään otettaisiin viivästyskorosta ja koron erääntymispäivästä nimenomainen säännös. Viivästyskoron määrää koskisi korkolain uusi 4 § (284/95). Viivästyskoron eräpäivä olisi tilityspäivä, josta lukien viivästyskorkoa olisi

maksettava. Viivästyskoron periminen tilityspöytäkirjan nojalla edellyttäisi, että ulosottomies on pöytäkirjassa vahvistanut koronmaksuvelvollisuuden. Ulosottomies voisi vahvistaa maksuvelvollisuuden vain tilityshakemuksessa esitetystä vaatimuksesta. Tilityksen hakija voisi tarvittaessa täydentää hakemustaan edellyttäen, että vastapuoli saa asianmukaisesti tiedon uusista vaatimuksista. Jollei tilityspöytäkirjassa olisi vahvistettu viivästyskoron maksuvelvollisuutta, voitaisiin tilityssaattavan täytäntöönpanossa periä viivästyskorkoa vain tuomioistuimen korosta antaman erillisen tuomion perusteella.

Osamaksukauppalaan nykyisen 16 §:n 3 momentin mukaan takaisinsaantikanne ei estä tilitykseen perustavan saatavan ulosottamista eikä ulosottomiehen huostaan ehkä talletetun määrän nostamista ellei tuomioistuin anna määräystä täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Käräjäoikeuden tuomari voi 16 §:n säännöksen nojalla antaa keskeytyksestä väliaikaismääräyksen.

Ulosottolain uudet täytäntöönpanoriitaa ja täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevat säännökset korvaisivat edellä mainitulla tavalla nykyiset osamaksukauppalaan takaisinsaantikannetta ja täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevat säännökset.

Voimaantulosäännös. Myös tämä laki ehdotetaan kohdassa 3. esitetyistä syistä tulevaksi voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996. Siirtymäsäännöksistä säädettäisiin erikseen lailla.

1.4. Laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä

1 §. Ehdotettu ulosottolain 10 luvun 18 § koskee muutoksen hakemisesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen (asianosaiskulujen) korvausvelvollisuutta. Ulosottovalituksen käsitellyt tuomioistuin voisi velvoittaa sen, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, korvaamaan vastapuolelleen muutoksen hakemisesta aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä. Samalla maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n 1 momentin 1 kohtaa muutettaisiin yleisperusteluissa mainitusta syystä niin, että myös yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä ulosottolain mukaisessa valitusasiassa voitaisiin myöntää maksuton oikeudenkäynti.

Maksuttomuus koskisi ehdotettuun ulosottolain 10 lukuun perustuvasta muutoksenhakemi-

sesta asianosaiselle käräjäoikeudessa, hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa aiheutuvia, maksuttomasta oikeudenkäynnistä annettussa laissa tarkoitettuja kuluja. Jos muutoksenhakijalle olisi määrätty maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain nojalla avustaja, olisi tällä oikeus saada valtion varoista palkkio ja korvaus kuluistaan. Maksuton oikeudenkäynti myönnettäisiin valitusta käsittelevässä tuomioistuimessa. Hakemuksen osalta noudatettaisiin maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain säännöksiä.

Ulosottovalitusta käräjäoikeudessa käsiteltäessä noudatettaisiin soveltuvin osin hakemusasia lakia (ehd. UL 10:13). Tästä huolimatta ulosottovalitus ei olisi laissa tarkoitettu hakemusasia. Näin ollen maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain hakemusasioita koskevia erityissäännöksiä ei olisi otettava huomioon päätettäessä ulosottovalitukseen liittyvästä maksuttomasta oikeudenkäynnistä.

Nyt kysymyksessä oleva maksuttomuus ei koskisi sellaisia kuluja, jotka ovat asianosaiselle aiheutuneet ulosottovalitusta edeltävästä ulosottomenettelystä eikä myöskään valituksen jälkeisiä ulosottomiehen täytäntöönpanotoimia. Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 9 §:n nojalla ulosoton hakija voisi tosin vapautua täytäntöönpanomenettelystä aiheutuvista kuluista, jos hänelle on täytäntöönpantavana olevaan päätöksen tai tuomioon johtaneessa menettelyssä myönnetty maksuton oikeudenkäynti.

Voimaantulosäännös. Myös tämä laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996 ulosottolain muutoksen voimaantulon yhteydessä.

1.5. Kielilaki

Kielilain 10 §:n 2 momentin (1424/92) mukaan eräiden viranomaisten, muun muassa nimismiesten kaksikielisellä virka-alueella viran puolesta antamat kuulutukset ja tiedonannot yksityisen oikeutta koskevissa asioissa voidaan harkinnan mukaan kirjoittaa ainoastaan väestön enemmistön kielellä, jollei hakija toisin vaadi. Kysymyksessä oleva momentti lisättiin lailla (141/35). Muutoksen perusteena oli pyrkimys välttää asianosaisille molemmilla kielillä tapahtuvasta kuuluttamisesta aiheutuvia tarpeettomia kustannuksia. Momentin alkuperäisessä sanamuodossa siihen liittyi asialuettelo,

jossa mainittiin muun muassa pakkohuuto-kauppa-asiat. Momenttia muutettiin lailla (10/75), jossa esimerkkiluettelo jätettiin tarpeettomana pois. Tämän muutoksen varsinaisena syynä oli momentin viranomaisluettelon tarkistaminen sen vuoksi, että siinä mainitut kruununvoudin virat oli lakkautettu ja siitä toisaalta puuttuivat järjestysoikeudet ja nimismiehet. Järjestysoikeudet on sittemmin lakkautettu, ja kiinteistöjen ja alusten ulosottotoimin tapahtuva myynti on siirtynyt maistraateilta kaupunginvoudeille ulosottolain muutoksella (867/84). Maistraatitkin on alioikeusuudistukseen liittyen lakkautettu 1 päivänä joulukuuta 1993. Kielilain 10 §:n 2 momentin muutoksella mainitusta lainkohdasta on poistettu maistraattia ja järjestysoikeutta koskevat maininnat sekä korvattu raastuvan- ja kihlakunnan oikeudet alioikeusuudistuksen mukaisella käräjäoikeudella.

Kielilain 10 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi sillä tavoin, että momentin viranomaisluettelosta poistetaan vanhentuneena sanat nimismies ja rekisteritoimisto ja että luetteloon lisätään kihlakunnanviraston tai sen osaston tai kihlakunnan erillisen viraston taikka niiden virkamiehen antamaa kuulutusta koskeva maininta. Muutos koskisi näin ollen ulosottotoimen lisäksi myös kihlakuntajaon mukaisesti järjestettyä syyttäjääntointia ja poliisia sekä rekisteritointia siitä riippumatta käytetäänkö kyseisessä toimialalla termiä kihlakunnanviraston osasto tai yksikkö. Muutos olisi muilta kuin ulosottotoimen osalta tekninen. Sen sijaan kihlakunnanvoutien osalta muutos merkisi sitä, että he säännöksen alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti voisivat tarvittaessa julkaista esimerkiksi pakkohuuto-kauppakuulutukset ainoastaan enemmistön kielellä.

Säännöksen mukaan hakijalla olisi kuitenkin aina oikeus vaatia kuulutusta molemmilla kielillä. Ulosottolain 5 luvun 6 §:n mukaan ulosottomies voi ilmoittaa ulosmitatun irtaimen omaisuuden myynnistä kuulutuksen lisäksi myös muulla tavoin. Kiinteistön pakkohuuto-kaupasta on ulosottolain 5 luvun 18 §:n mukaan mahdollista julkaista kuulutus velallisen tai velkojan pyytämässä sanomalehdessä. Nämä säännökset tekevät mahdolliseksi kuulutuksen julkaisemisen yksikieliselläkin alueella säädettyjen kuulutusten lisäksi velallisen tai velkojan kielellä, jos siihen ilmenee aihetta.

Voimaantulosäännös. Kielilain 10 §:n muutos ehdotetaan tulevaksi voimaan paikallishallinto-

uudistuksen ja ulosottolain uudistuksen yhteydessä 1 päivänä joulukuuta 1996.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ulosottolain nojalla annettuun ulosottoasetukseen otettaisiin ulosottolain muuttamista koskevan lain edellyttämät lisäykset ja muutokset. Tarkoituksenmukaista saattaisi kuitenkin olla, että ehdotetun ulosottolain 1 luvun 17 §:ssä tarkoitetut hallinnolliset määräykset annettaisiin erillisessä asetuksessa.

Ulosottovalituksen käsittelymaksuista säädetäisiin erikseen.

3. Voimaantulo

Lakiehdotus ulosottolain 1 luvun osalta voitulla voimaan vasta silloin, kun paikallishallintouudistus muiltakin osin toteutetaan. Tämän-

hetkisen käsityksen mukaan paikallishallintouudistus tulisi voimaan 1 päivästä joulukuuta 1996 lukien. Ulosottolain 1 luvun voimaantulo edellyttää myös ulosotonhaltijainstituution lakkauttamista.

Oikeusministeriössä on parhaillaan valmis-teilla lakiehdotukset ulosotonhaltijalle vielä kuuluvien tehtävien siirtämiseksi muille viranomaisille sekä siirtymäsäännöksistä. Myös ehdotettu ulosottolain nykyisen 10 luvun säännösten korvaaminen uudella 10 luvulla voisi tulla voimaan vasta, kun ulosotonhaltijan tehtävät on kokonaisuudessaan lakkautettu.

Edellä mainituista syistä ehdotetaan, että lait tulisivat voimaan paikallishallintouudistuksen yhteydessä 1 päivänä joulukuuta 1996.

Kohdassa 6.2. mainituista syistä ehdotetaan, että 5 luvun 21 §:n 3 momentti ja 6 luvun 12 § ovat tässä laissa säädetyssä muodossa voimassa vain väliaikaisesti 31 päivään joulukuuta 1996.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**ulosottolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain 3 luvun 12 §:n 3 momentti, 4 luvun 9 c §, 5 luvun 45 §:n 4 momentti ja 6 luvun 14 §,

sellaisina kuin ne ovat, 3 luvun 12 §:n 3 momentti, 5 luvun 45 §:n 4 momentti ja 6 luvun 14 § 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa (389/73) ja 4 luvun 9 c § samana päivänä annetussa laissa (394/73),

muutetaan 1 luku, 3 luvun 12 §:n 2 momentti, 13 §:n 1 momentti, 20 a §:n 2 ja 4 momentti sekä 32 §, 4 luvun 9 b ja 10 §, 5 luvun 9 §:n 3 momentti, 11 §:n 4 momentti ja 45 §:n 3 momentti sekä 6 luvun 12, 17 ja 18 § sekä 9 ja 10 luku,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, 3 luvun 12 §:n 2 momentti, 13 §:n 1 momentti, 20 a §:n 2 ja 4 momentti ja 32 § sekä 5 luvun 45 §:n 3 momentti mainitussa 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa (389/73), 4 luvun 9 b § samana päivänä annetussa laissa (394/73) ja 10 § muutettuna 13 päivänä kesäkuuta 1929 ja 18 päivänä lokakuuta 1929 annetuilla laeilla (239 ja 321/29) sekä mainitulla 18 päivänä toukokuuta 1973 annetulla lailla (389/73), 5 luvun 9 §:n 3 momentti 27 päivänä marraskuuta 1987 annetussa laissa (897/87) ja 11 §:n 4 momentti 15 päivänä kesäkuuta 1984 annetussa laissa (461/84) ja 6 luvun 18 § osittain muutettuna 14 päivänä joulukuuta 1984 annetulla lailla (867/84), sekä 9 ja 10 luku niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen, sekä

lisätään 3 luvun 21 §:ään siitä 20 päivänä joulukuuta 1985 annetulla lailla (1016/85) kumotun 4 momentin tilalle uusi 4 momentti, 27 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa (389/73), uusi 3 momentti ja 3 lukuun uusi 32 a §, 5 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 3 momentti ja 21 §:ään, sellaisena kuin se on 12 päivänä maaliskuuta 1909 annetussa laissa, uusi 3 momentti, 6 luvun 15 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa (389/73), uusi 3 ja 4 momentti sekä 8 lukuun uusi 9 § seuraavasti:

1 luku**Yleiset säännökset***Ulosottoviranomaiset***1 §***Ulosottomies*

Ulosottoasiat käsittelee ulosottomies. Ulosottomiehenä on kihlakunnanvouti. Lapin läänissä ulosottomiehenä voi toimia 11 §:n 3 momentissa tarkoitettu nimismies. Ulosottomiehelle kuuluu myös rikostuomioiden täytäntöönpano niin kuin siitä erikseen säädetään.

2 §*Tuomioistuim*

Yleiset tuomioistuimet toimivat ulosottoasioissa muutoksenhakuviranomaisina niin kuin 10 luvussa säädetään sekä käsittelevät niiden tehtäväksi erikseen säädetty ulosottoasiat.

3 §*Ulosottomiehen toimialue ja yhteistoiminta*

Paikallinen ulosottotoimi järjestetään kihlakunnittain.

Oikeusministeriö voi paikallisen ulosottotoimen tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi:

1) määrätä eri kihlakuntien ulosottovirastot tai kihlakunnanvirastojen ulosotto-osastot hoitamaan tehtäviä yhteistoiminnassa; taikka

2) lääninhallitusta kuultuaan määrätä kihlakunnan ulosottoviraston tai ulosotto-osaston hoitamaan tehtäviä myös toisen kihlakunnan alueella.

4 §*Avustava ulosottomies*

Avustava ulosottomies suorittaa ulosottomiehen määräämät täytäntöönpanotehtävät. Avustavasta ulosottomiehestä on tällöin voimassa 5 §:ssä mainituin rajoituksin, mitä ulosottomiehestä säädetään.

5 §

Ulosottomiehen yksinomainen toimivalta

Ulosottomiehen tulee itse:

1) päättää 3 luvun 20 §:n nojalla asetetun vakuuden hyväksymisestä;

2) myydä ulosmitattu kiinteä omaisuus, alusrekisteriin merkitty alus tai osuus siihen taikka sen lastina oleva tavara, rekisteröity ilma-alus, autokiinnityslain (810/72) 1 §:ssä tarkoitettu omaisuus, huoneiston hallintaan oikeuttava asunto- tai kiinteistöasakeyhtiön osake sekä muu ulosmitattu omaisuus, jonka tiedetään olevan kiinnityksen taikka pantti- tai pidätysoikeuden nojalla velan vakuutena;

3) jakaa 2 kohdassa mainitun omaisuuden kauppahinta tai muun omaisuuden kauppahinta, milloin eri jakomenettely 6 luvun 3—5 §:n mukaan on tarpeen;

4) siirtää asia toisen paikkakunnan ulosottomiehelle ja pyytää tältä virka-apua;

5) määrätä pakoileva velallinen tai hänen 3 luvun 34 b §:ssä tarkoitettu edustajansa noudettavaksi ulosotto selvitykseen, määrätä velallinen luovuttamaan kirjanpitokirjat ja -aineisto tarkastettavaksi, asettaa 3 luvun 34 d §:ssä tarkoitettu sakon uhka ja tehdä hakemus tämän sakon tuomitsemiseksi;

6) asettaa maksuvelvollisuus, joka perustuu 3 luvun 20 a §:n 2 momenttiin, 4 luvun 9 b §:ään, 5 luvun 9 §:n 3 momenttiin, 11 §:n 4 momenttiin tai 45 §:n 3 momenttiin taikka 8 luvun 4 §:ään;

7) päättää 7 luvun 11 a §:ssä tarkoitetun turvaamistoimen myöntämisestä;

8) päättää ulosottoimen oikaisemisesta 9 luvun 1 §:n 1—3 momentin ja 10 luvun 10 §:n nojalla, 9 luvun 6—8 §:ssä säädetyn osoituksen antamisesta ja täytäntöönpanon keskeyttämisestä;

9) toimittaa tilitys osamaksukaupan myyjän ja ostajan välillä; sekä

10) päättää lapsen huoltoa ja tapaamisoi-keutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta.

6 §

Muu virkamies

Ulosottomies saa tarvittaessa määrätä yksittäisen täytäntöönpanotehtävän muun alaisensa virkamiehen suoritettavaksi. Virkamiehestä on tällöin voimassa, mitä avustavasta ulosottomiehestä säädetään.

7 §

Ulosottomiehen valvontavelvollisuus

Ulosottomiehen on valvottava, että hänen alaisensa virkamiehet hoitavat heille toimeksiannetut tehtävät asianmukaisesti ja noudattavat heille annettuja määräyksiä.

Ulosottomies voi tarvittaessa siirtää asian toiselle virkamiehelle tai ottaa sen itse suoritettavakseen.

8 §

Ulosottomiehen esteellisyys

Ulosottomies ei saa ryhtyä täytäntöönpanotoimeen, jos hän on asiassa esteellinen. Ulosottomies on esteellinen, jos:

1) hän on asianosaisen kanssa sellaisessa sukulaisuus- tai lankoussuhteessa, joka oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 1 §:n mukaan perustaa tuomarin esteellisyyden;

2) ulosottomies tai häneen 1 kohdassa mainitussa suhteessa oleva henkilö on asiassa osallinen tai muutoin voi toimituksesta odottaa hyötyä tai vahinkoa;

3) ulosottomies on ollut samassa asiassa asianosaisen valtuutettu; taikka

4) ulosottomies on muussa kuin virka-asias-ssa asianosaisen vastapuoli, ei kuitenkaan jos asianosainen ulosottoasian vireilletulon jälkeen hakeutuu ulosottomiehen vastapuoleksi saadakseen tämän esteelliseksi.

Kihlakunnanvoudin on ilmoitettava esteellisyydestään sille, joka määrää hänelle sijaisen. Tämän on määrättävä hänen sijaansa toinen kihlakunnanvouti. Viimeksi mainittuun päätökseen ei saa hakea muutosta. Avustavan ulosottomiehen on ilmoitettava esteellisyydestään kihlakunnanvoudille, jonka on määrättävä toinen virkamies hänen sijaansa tai suoritettava toimi itse.

9 §

Ulosottoviranomainen Ahvenanmaan maakunnassa

Ulosottoviranomaisesta Ahvenanmaan maakunnassa säädetään erikseen.

Ulosottoimen hallinto

10 §

Oikeusministeriö

Ulosottoimen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluu oikeusministeriölle.

Ulosottoviranomaiset ja ulosottotoimen hallinto kuuluvat oikeusministeriön hallinnon-alaan.

11 §

Paikallinen ulosottoviranomainen

Paikallinen viranomainen ulosottoasioissa ja muualla laissa ulosottomiehelle säädetyissä tehtävissä on kihlakunnanvouti, joka toimii kihlakunnan ulosottovirastossa tai kihlakunnanviraston ulosotto-osastossa.

Jos kihlakunnan ulosottovirastossa tai kihlakunnanviraston ulosotto-osastossa on useampia kihlakunnanvousteja, viraston tai osaston päällikkönä on johtava kihlakunnanvouti.

Jos sisäasiainministeriö on päättänyt, että Lapin läänissä perustetaan kihlakunnanvirastoon poliisin hallinnosta annetun lain (110/92) 6 a §:ssä tarkoitettu nimismiehen virka, toimii nimismies myös paikallisena ulosottoviranomaisena.

12 §

Lääninhallitus

Lääninhallitukselle kuuluvat ne ulosoton ohjaus-, valvonta- ja muut hallintotehtävät, jotka 17 §:ssä tarkoitettussa asetuksessa sille erikseen säädetään.

13 §

Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

Kihlakunnanvoudin nimittää oikeusministeriö.

Kihlakunnanvoudilla on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja hyvä perehtyneisyys ulosottotoimeen.

14 §

Työjärjestys

Kihlakunnan ulosottoviraston tai kihlakunnanviraston ulosotto-osaston päällikkö vahvistaa ulosottoviraston tai ulosotto-osaston työjärjestyksen.

Täydentävät säännökset

15 §

Toimitustodistaja

Ulosottomiehellä tulee olla toimituksessa mukanaan esteetön todistaja. Toimitus saadaan

suorittaa ilman todistajaa, jos velallinen on toimituksessa läsnä ja antaa siihen kirjallisen suostumuksensa.

16 §

Päiväkirja

Ulosottomies on velvollinen pitämään ulosottoasioista päiväkirjaa tai rekisteriä sekä antamaan siitä kirjallisia todistuksia siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

17 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ulosottotoimen hallinnosta annetaan asetuksella.

3 luku

Yleisiä säännöksiä tuomioiden ja päätösten täytäntöönpanosta

12 §

Ylempi tuomioistuin voi muutoksenhaun johdosta kieltää lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi. Jos täytäntöönpano kielletään tai määrätään keskeytettäväksi, on asiassa toimitettu ulosmittaus peruutettava, milloin ylempi tuomioistuin niin määrää. Jos omaisuus on pilaantuvaa, arvossaan nopeasti alentuvaa tai jos sen hoitokustannukset ovat korkeat, on täytäntöönpano peruutettava, mikäli velkoja ei ennakolta maksa hoitokuluja sekä aseta vakuutta vastapuolelle ehkä aiheutuvista kuluista ja vahingosta. Muilta osin täytäntöönpanon kieltämisestä ja keskeyttämisestä on voimassa, mitä 9 luvun 14 §:ssä, 15 §:n 1 momentissa ja 16—18 §:ssä säädetään.

13 §

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun mukaan nostettu takaisinsaantikanne ei estä täytäntöönpanoa. Tuomioistuin, jossa sellainen kanne on vireillä, voi kuitenkin kieltää täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi noudattaen soveltuvin osin 9 luvun 14—18 §:n säännöksiä.

20 a §

Milloin ulosottoviranomaiselle on asetettu

panti vakuutta vastaan nostettujen varojen palauttamisesta, lainvoimaa vailla olevaan tuomioon perustuvan maksuvelvollisuuden täyttämistä tai huutokauppasummasta eikä asianomainen ulosottomiehen kehotuksesta palauta varoja tai täytä maksuvelvollisuutta, vaikka hän tämän lain tai lainvoimaisen tuomion mukaan on siihen velvollinen, saadaan palautettava tai suoritettava määrä ulosottaa pantista siinä järjestyksessä kuin ulosmitatusta omaisuudesta säädetään. Jollei panttiesine ole velallisen omistama, suorituksen ottamisesta pantista on ilmoitettava omistajalle. Jos ulosottoviranomaiselle on asetettu takaus, ulosottomies voi takaaajaa kuultuaan päättää, että asianomaiselta perittävä määrä ulosotetaan takaussitoumuksen nojalla takausmieheltä, muun kuin omavelkaisen takaussitoumuksen nojalla kuitenkin vain siltä osin kuin asianomaiselta ei ole löytynyt riidattomia ulosottokelpoisia varoja.

Kysymys, joka koskee palautettavan tai suoritettavan määrän ulosottamista pantista taikka takausmiehen maksuvelvollisuutta, voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi niin kuin 9 luvun 6—13 §:ssä säädetään.

21 §

Täytäntöönpanon hakijan sekä henkilön, jota kuullaan hakemuksen johdosta tai muuten täytäntöönpanossa, on ilmoitettava ulosottomiehelle postiosoite, johon asiaa koskevat täytäntöönpanoon ja siitä valittamiseen liittyvät kutsut, kehotukset ja ilmoitukset saa hänelle lähettää. Jos osoite muuttuu, on siitäkin ilmoitettava. Täytäntöönpanohakemuksessa ja muussa asianosaisen tai sivullisen ulosottomiehelle toimittamassa kirjoituksessa olevaa merkintää postiosoitteesta pidetään tässä momentissa tarkoitettuna ilmoituksena.

27 §

Jos ulosottomiehelle on ilmoitettu 21 §:n 4 momentissa tarkoitettu postiosoite, tiedoksianto voidaan aina toimittaa lähettämällä asiakirja asianosaiselle postitse tavallisena kirjeenä hänen ilmoittamaansa osoitteeseen. Asianosaisen katsotaan saaneen asiakirjasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Asiakirjaan on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi.

32 §

Ulosottomiehen tulee pitää pöytäkirjaa kaikesta toimittamastaan täytäntöönpanosta. Asianosaiselle, joka pyytää otetta tai jäljennöstä pöytäkirjasta tai ulosottomiehen päätöksestä, on viipymättä annettava mainittu ote tai jäljennös. Jos otetta tai jäljennöstä pyydetään valituksen tekemistä varten, se on annettava hyvissä ajoin ennen valitusajan päättymistä.

Jollei velalliselle anneta otetta ulosmittauspöytäkirjasta heti toimituksen päätyttyä, on ulosottomiehen annettava kirjallinen ulosmittausilmoitus velalliselle taikka sille, joka toimituksessa on edustanut velallista tai joka muutoin 25 §:n mukaisesti on ollut toimituksessa läsnä. Milloin ulosmittaus on toimitettu muualla kuin velallisen asunnossa eikä hän itse tai hänen asiamiehensä ole ollut toimituksessa läsnä, ilmoitus on viipymättä lähetettävä velalliselle, jos hänen osoitteensa on tunnettu. Ulosmittausilmoitukseen on merkittävä ulosmittauksen peruste, päivä, jolloin ulosmittaus on toimitettu, velan pääoma ja korko, maininta ulosottokuluista sekä ulosmitattu omaisuus.

Sivulliselle, jonka oikeutta täytäntöönpano saattaa loukata, on myös heti maksuitta annettava tai lähetettävä jäljennös pöytäkirjasta tai ulosottomiehen päätöksestä taikka ulosmittausilmoituksesta.

Milloin toimitus velallisen suostumuksella toimitetaan ilman todistajaa, on suostumus merkittävä pöytäkirjaan ja ulosmittausilmoitukseen. Velallisen tulee nimikirjoituksellaan vahvistaa tämä merkintä.

Pöytäkirjan otteeseen ja jäljennökseen sekä päätökseen ja ulosmittausilmoitukseen liitettävästä valitusosoituksesta säädetään 10 luvun 11 §:ssä.

32 a §

Jos täytäntöönpanossa esitetään väite tai vaatimus, joka ei selvästi ole perusteeton ja jonka ratkaisemista täytäntöönpano tai sen jatkaminen edellyttää, ulosottomiehen on tehtävä asiasta perusteltu päätös. Päätös voidaan merkitä pöytäkirjaan tai siitä voidaan laatia erillinen asiakirja. Ulosottomiehen päätös on voimassa siinä ulosottoasiassa, jossa se on annettu. Tässä momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.

Väitteen tai vaatimuksen esittäjän tulee esittää ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän viittaa perusteinaan. Ulosottomiehen on han-

kittava viran puolesta selvitystä vain, mikäli se ulosottomenettelyssä sopivasti käy päinsä.

Tapauksissa, joita 9 luvun 1 ja 6 §:ssä tarkoitetaan, ulosottomies voi oikaista ulosottointoa tai antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen.

Jos 3 momentissa tarkoitettu väite on esitetty avustavalle ulosottomiehelle, hänen on ilmoitettava siitä ulosottomiehelle. Avustava ulosottomies saa kuitenkin tarvittaessa suorittaa ulosmittauksen tai muun täytäntöönpanon jatkumisen turvaavan toimenpiteen.

4 luku

Ulosmittauksesta

9 b §

Milloin velallinen tekee työtä puolisonsa tai sukulaisensa omistamassa taikka muussa toiselle kuuluvassa yrityksessä ilmeisesti ulosmittausta välttääkseen palkatta tai selvästi pienempää korvausta vastaan kuin mitä paikkakunnalla yleisesti sellaisesta työstä maksetaan, eikä saatavaa saada muuten häneltä täysimääräisenä perityksi, ulosottomies velallista ja työnantajaa sekä tarvittaessa myös velkojaa kuultuaan päättää, mikä on velallisen kohtuullisen työpalkan rahamäärä. Ulosmittaus toimitetaan tästä määrästä noudattamalla vastaavasti, mitä tässä laissa säädetään palkan ulosmittauksesta. Työnantaja on velvollinen vähintään kerran kuukaudessa, hänelle tiedoksi annetun maksuliikkeen mukaisesti, ulosottomiehelle suorittamaan ulosmitatun määrän, kunnes hän ulosottomiehelle osoittaa, ettei olosuhteiden muutoksen vuoksi enää ole edellytyksiä tässä pykälässä säädetyn perinnän jatkamiseen.

Kysymys työnantajan maksuvelvollisuudesta voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi niin kuin 9 luvun 6—13 §:ssä säädetään.

10 §

Sivullisen väite siitä, että hän omistaa velallisen hallinnassa olevaa irtainta omaisuutta, ei estä sanotun omaisuuden ulosmittaamista tai muuta täytäntöönpanoa, ellei sivullinen heti voi todistaa omistusoikeuttaan. Kysymys sivullisen omistusoikeudesta voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi niin kuin 9 luvun 6—13 §:ssä säädetään.

Jos velkoja 1 momentissa tarkoitettussa riita-asiassa osoittaa, että sivullisen oikeus esineeseen perustuu oikeustoimeen, joka peräytyy 3

luvun 35 §:n nojalla, tuo oikeus ei estä täytäntöönpanon loppuun saattamista.

Mitä tässä pykälässä säädetään sivullisesta, koskee myös velallisen puolisoa.

5 luku

Ulosmitatun omaisuuden rahaksi muuttamisesta

6 §

Ulosottomiehen on heti ilmoitettava arvokkaan irtaimen omaisuuden huutokauppausluotuksesta tai -ilmoituksesta velalliselle. Ilmoitus velalliselle voidaan tehdä puhelimitse tai lähettää postitse tavallisena kirjeenä. Ellei velallisen puhelinnumero tai osoite ole tiedossa, ilmoitusta ei tarvitse tehdä.

9 §

Aikaisemman ostajan maksettavasta korvauksesta on voimassa ja sen pöytäkirjaan merkitsemisessä ja ulosottamisessa noudetaan soveltuvien osin, mitä 45 §:ssä säädetään.

11 §

Kun alus tai ilma-alus on myyty, ostajan on heti maksettava kuudennes kauppahinnasta, ei kuitenkaan enempää kuin mitä velkojainluettelon mukaan on maksettava rahana, mutta aina vähintään kauppahinnasta maksettavat kulut. Ostaja voi antaa pantin tai omavelkaisen takauksen siitä heti maksettavan kauppahinnan osasta, joka ylittää mainitut kulut. Jos ostaja ei edellä sanotulla tavalla maksa tai anna vakuutusta, alus tai ilma-alus pannaan heti uudestaan myyntiin. Loppuosa kauppahinnasta on maksettava 30 päivän kuluessa huutokaupasta. Kiinnityksenhaltija saa kuitenkin jättää jaksosuuttaan vastaavan saatavan pääoman alukseen tai ilma-alukseen kiinnitetyksi, jos hän samassa ajassa, jossa kauppahinta on maksettava, ilmoittaa siitä huutokaupan toimittajalle ja ostaja ottaa vastatakseen saatavasta. Jos ostaja ei maksa loppuosaa kauppahinnasta, toimitetaan hänen vastuullaan uusi huutokauppa, jota koskevasta kuulutuksesta on voimassa, mitä 10 §:ssä säädetään. Aikaisemman ostajan maksettavasta korvauksesta on voimassa ja sen pöytäkirjaan merkitsemisessä ja ulosottamis-

sa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 45 §:ssä säädetään. Ostajan velvollisuudesta maksaa korkoa on voimassa, mitä 47 §:ssä säädetään.

21 §

Myös velalliselle ja kiinteistön omistajalle on lähetettävä 2 momentissa tarkoitettu kutsu. Kutsussa on lisäksi mainittava, että mahdolliset muistutukset sellaisia saatavia vastaan, jotka on ilmoitettu 24 §:n mukaisesti tai käyvät ilmi asiakirjoista, on tehtävä sanotussa keskustelussa.

45 §

Aikaisemmalta ostajalta perittävät korvaukset saa ulosottaa häneltä taikka 3 luvun 20 a §:ssä säädettyssä järjestyksessä pantista tai takausmieheltä uudessa huutokaupassa laaditun pöytäkirjan nojalla. Muusta kuin ostajan omistamasta pantista tai takausmieheltä saadaa korvausta periä vain panttauksen tai takauksen määrään asti. Kysymys ostajan maksuvelvollisuudesta voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi niin kuin 9 luvun 6—13 §:ssä säädetään.

6 luku

Ulosmittauksesta kertyneitten varain tilityksestä ja jakamisesta

12 §

Jako-osa irtaimesta tai kiinteästä omaisuudesta, joka on laskettu ehdolliselle vaatimukselle tai kiinnitetylle saamiselle 5 luvun 31 §:ssä mainitussa tapauksessa, on pantava erilleen, kunnes ehto on tullut täytetyksi tai lakannut olemasta taikka kysymys velkojan oikeudesta on lopullisesti ratkaistu.

Kysymys riitautetun saatavan olemassaolosta tai etuoikeudesta voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi niin kuin 9 luvun 6—13 §:ssä säädetään. Jako-osa on pidettävä erillään niin kauan kun täytäntöönpano on keskeytyneenä. Jos kannetta ei nosteta, jako-osa tilitetään luettelon mukaisesti taikka, jos jako-osan saajalle on annettu osoitus, jako-osa jaetaan 13 §:ssä tarkoitetuille velkojille.

Jos on riitautettu saatava, josta saamistodistetta ei ole näytetty, osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen voidaan antaa, jos vel-

koja ilmoittaa saatavansa 18 §:ssä säädettyssä määräajassa. Ulosottomiehen on tarvittaessa kuultava velallista sekä 13 §:ssä tarkoitettua velkojaa ennen jako-osan suorittamista.

15 §

Jollei jako-osan saanut velkoja sen jälkeen kun varojen jako tai tilitys on lainvoiman saaneella päätöksellä muutettu tai kumottu, palauta liikaa saamiaan varoja, ne voidaan ulosottaa häneltä sanotun päätöksen nojalla.

Täytäntöönpanoriidan vaikutuksesta jako-osan nostamiseen on voimassa, mitä 9 luvun 12 §:n 2 momentissa säädetään.

17 §

Ulosottomiehen on viipymättä talletettava erikseen luottolaitokseen rahamäärä, jota 11 §:n mukaan ei voida jakaa sitä varten määrättyllä ajalla tai joka 12 §:n 1 ja 3 momentin mukaan on jaossa pantu erilleen jonkun velkojan saamisen varalle. Samoin on menettävä 12 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, jos täytäntöönpanoriitakanne nostetaan. Jos valittajan tai velkojan vaatimus on hyväksytty lainvoimaa vailla olevalla tuomiolla tai päätöksellä, hänellä on kuitenkin oikeus nostaa rahat panttia tai takausta vastaan. Koron saa se, jolle varat tilitetään.

18 §

Jos jako-osa on laskettu saamiselle, josta ei ole esitetty saamistodistetta, eikä velkoja ilmaannu ja esitä saamistodistetta kahden vuoden kuluessa huutokaupan lainvoimaiseksi tulosta, hän menettää oikeutensa jako-osaan. Tällöin jako-osan saa nostaa muu 13 §:ssä tarkoitettu velkoja. Ulosottomies voi, jos katsoo siihen olevan aihetta, ennen jako-osan maksamista kuulla velallista ja velkojaa, jolle jako-osa 13 §:n mukaan kuuluisi.

8 luku

Ulosottoasiain kuluista

9 §

Kuluja niistä ulosottotoimista, jotka ovat jääneet 9 luvun mukaisen itseoikaisun johdosta turhiksi, ei saa periä asianosaiselta, jos oikaisutarpeen on aiheuttanut ulosottomiehen oma virhe.

9 luku

Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita ja täytäntöönpanon keskeyttäminen*Itseoikaisu*

1 §

Itseoikaisun käyttöala

Ulosottomies voi oikaista selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen perustuvaa virheellistä täytäntöönpanotointoa tai aikaisempaa samassa ulosottoasiassa annettua päätöstään (*asiavirheen itseoikaisu*). Oikaista ei kuitenkaan voi:

1) ulosmittausta, jos huutokauppa on kuullutettu, ellei siihen ole painavia syitä;

2) toimitettua huutokauppaa;

3) velkojainluetteloa myynnin jälkeen tai lainvoimaista jakoluetteloa, elleivät ne, joiden oikeus itseoikaisun vuoksi heikkenee, anna siihen suostumustaan; eikä

4) rahasaamisen täytäntöönpanoa, kun lopputilitys on tehty ja kertyneet varat lähetetty hakijalle, eikä muuta täytäntöönpanoa, joka on saatettu lainvoimaisesti loppuun; virheellisesti lähetetyt varat voidaan kuitenkin asianomaisen suostumuksella periä häneltä takaisin.

Jos käy ilmi, että ulosmitattu omaisuus kuuluu sivulliselle, täytäntöönpanoa voidaan 1 momentin 2 kohdassa mainittua poikkeusta lukuun ottamatta oikaista, kunnes lopputilitys on tehty ja kertyneet varat lähetetty hakijalle.

Asiavirheen itseoikaisusta valituksen yhteydessä säädetään 10 luvun 10 §:ssä.

Ulosottomiehen on oikaistava toimituskirjassa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin rinnastettava selvä virhe (*kirjoitusvirheen itseoikaisu*) noudattaen soveltuvien osin 2—5 §:n säännöksiä. Jos asiassa on haettu muutosta, oikaisusta on ilmoitettava muutoksenhakutuoimioistuimelle.

2 §

Itseoikaisun suorittaminen

Itseoikaisu voidaan suorittaa asianomaisen tai sivullisen pyynnöstä tai väitteen johdosta, toimitusmiehen esityksestä taikka ulosottomiehen omasta aloitteesta. Oikaisu on suoritettava viivytyksettä virheen havaitsemisen jälkeen. Ulosottomiehen on varattava sille, jolle oikaisusta voi aiheutua haittaa, tilaisuus tulla

kuulluksi, jollei se erityisestä syystä ole tarpeellonta. Kuuleminen voi tapahtua myös puhelimitse.

Itseoikaisusta on tehtävä erillinen päätös. Itseoikaisun suorittamatta jättämisestä on tehtävä erillinen päätös vain, jos oikaisua on pyydetty kirjallisesti. Jos asia on vähäinen tai oikaisupyyntö selvästi perusteeton, päätöksestä ei tarvitse laatia uutta asiakirjaa, vaan siitä tehdään kyseistä ulosottoasiata koskevaan pöytäkirjaan, päätökseen tai muuhun asiakirjaan merkintä, jonka ulosottomies päivää ja allekirjoittaa. Oikaisu on tarvittaessa merkittävä myös asianosaiselle annettuun toimituskirjaan tai hänelle on annettava maksutta uusi toimituskirja.

3 §

Itseoikaisusta ilmoittaminen

Ulosottomiehen on ilmoitettava itseoikaisusta pyynnön tai väitteen esittäjälle. Oikaisusta on ilmoitettava myös muulle, jolle päätöksestä voi aiheutua haittaa. Jos ulosmittauksen itseoikaisusta voi aiheutua täytäntöönpanon hakijalle vain vähäistä haittaa, viimeksi mainittua ilmoitusta ei tarvitse tehdä.

Itseoikaisun suorittamatta jättämisestä on ilmoitettava oikaisupyyntön esittäneelle. Ilmoitus voidaan tehdä myös puhelimitse.

4 §

Muutoksenhaku itseoikaisupäätökseen

Päätökseen, jolla täytäntöönpanotointoa tai aikaisempaa päätöstä on oikaistu, saa hakea muutosta siinä järjestyksessä kuin 10 luvussa säädetään.

Itseoikaisun suorittamatta jättämiseen ei saa hakea muutosta.

5 §

Oikaisupäätöksen täytäntöönpano

Ennen kuin oikaisupäätös on saanut lainvoiman, kertyneet varat saa nostaa vain vakuutta vastaan.

Täytäntöönpanoriita

6 §

Osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen

Jos

1) täytäntöönpanoa vastaan esitetään lain-

voimaisen tuomion antamisen jälkeen syntyneitä perusteita, joita ei ole tuomiolla ratkaistu,

2) täytäntöönpanossa määrätty tai määrättävä maksu- tai varojenpalautusvelvollisuus, velkojan oikeus saada suoritus pantti- tai pidätys-oikeuden alaisesta omaisuudesta taikka velkojien saatavien keskinäinen etuoikeus on käynyt riitaiseksi,

3) sivullinen vastustaa täytäntöönpanoa sillä perusteella, että se loukkaa hänen oikeuttaan tai

4) täytäntöönpanossa esitetään muu 1—3 kohdassa mainittuihin seikkoihin rinnastettava väite tai vaatimus, jonka ratkaisemista täytäntöönpano tai sen jatkaminen edellyttää,

ulosottomiehen on osoitettava asianomainen nostamaan käräjäoikeudessa riita-asiana kanne (täytäntöönpanoriita) silloin, kun väitteen tai vaatimuksen tueksi on esitetty todennäköisiä perusteita ja kun ulosottoasia on tämän johdosta tullut epäselväksi eikä selvitystä voida hankkia ulosottomenettelyssä.

Osoitus kanteen nostamiseen voidaan antaa täytäntöönpanon missä vaiheessa tahansa. Rahasaamisen täytäntöönpanossa osoitusta ei kuitenkaan voida antaa enää lopputilityksen suorittamisen ja varojen lähettämisen jälkeen, eikä muussa täytäntöönpanossa sen jälkeen, kun täytäntöönpano on saatettu lainvoimaisesti loppuun. Jos väite tai vaatimus on jo ratkaistu ulosottomiehen lainvoimaisella täytäntöönpanotoimella tai päätöksellä taikka muutoksenhakutuomioistuimen ulosottovalituksen johdosta antamalla lainvoimaisella päätöksellä, ulosottoasiassa ei enää voida antaa samaan väitteeseen tai vaatimukseen perustuvaa osoitusta kanteen nostamiseen. Osoitusta ei voida myöskään antaa, jos asianosainen on laiminlyönyt esittää väitteensä tai vaatimuksensa toimituksessa, jossa hänen lain mukaan olisi tullut ne esittää, taikka hän on 10 §:n 2 momentin mukaisesti menettänyt oikeutensa vedota väitteeseen tai esittää vaatimuksen.

Jos ulosottovalitus on jo tehty, ulosottomies ei saa antaa valittajalle valituksessa tarkoitettua väitteestä tai vaatimuksesta osoitusta kanteen nostamiseen. Muutoksenhakutuomioistuin voi tällöin ulosottovalitusta käsitellessään osoittaa asianomaisen nostamaan täytäntöönpanoriitakanteen niin kuin 1 ja 2 momentissa säädetään. Tuomioistuimen on heti ilmoitettava osoituksesta ulosottomiehelle.

Osoitusta koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

7 §

Osoituksen sisältö ja tiedoksiantaminen

Osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen on annettava kirjallisesti. Siinä on mainittava riidan käsittelevä käräjäoikeus, kanteen vireillepanon määräaika sekä riidan asianosaiset. Osoituksessa on myös selostettava riidan kohde ja täytäntöönpanon keskeyttämiseen liittyvät seikat sekä määräajassa tapahtuvan kanteen vireillepanon laiminlyönnin seuraus.

Osoitus on annettava tiedoksi osoituksen saajalle.

8 §

Täytäntöönpanoriidan asianosaiset

Täytäntöönpanoriidan asianosaisia voivat olla velallinen, velkoja sekä sivullinen, jonka oikeutta täytäntöönpanotoimi koskee.

Osoitus on annettava 6 §:ssä mainitun väitteen tai vaatimuksen esittäjälle, jolle epäselvää kysymystä koskevan selvityksen esittäminen kuulu toiselle. Ulosottomiehen ja muutoksenhakutuomioistuimen on kuitenkin osoitettava:

1) pantin omistaja tai takaaja nostamaan 3 luvun 20 a §:n 4 momentissa tarkoitettu kanne velallista ja velkojaa vastaan;

2) velkoja nostamaan 4 luvun 9 b §:n 2 momentissa tarkoitettu kanne velallista ja tämän työnantajaa vastaan taikka työnantaja velkojaa vastaan;

3) sivullinen nostamaan 4 luvun 10 §:n 1 momentissa ja tämän luvun 6 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu kanne velkojaa ja velallista vastaan taikka velkoja sivullista ja velallista vastaan;

4) aikaisempi ostaja nostamaan 5 luvun 45 §:n 3 momentissa tarkoitettu kanne velkojaa ja velallista vastaan; sekä

5) velkoja nostamaan 6 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kanne velallista ja toista velkojaa vastaan taikka velallinen velkojaa vastaan.

9 §

Täytäntöönpanoriita ilman osoitusta

Asianosainen voi nostaa 6 §:n 1 momentissa mainittuihin väitteisiin tai vaatimuksiin perus-

tuvan kanteen 8 §:ssä mainittuja asianosaisia vastaan 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua kärkeä oikeudessa myös ilman osoitusta. Kanne ei kuitenkaan voida nostaa, ellei asiassa 6 §:n 2 momentin nojalla voitaisi antaa osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen.

Jos asianosainen on ennen täytäntöönpanon aloittamista pannut vireille riita-asian, joka voidaan käsitellä täytäntöönpanoriitana, hänen on heti täytäntöönpanosta tiedon saatuaan ilmoitettava siitä tuomioistuimelle ja kanteesta ulosottomiehelle. Jos ilmoitus tuomioistuimelle tehdään vasta sen jälkeen, kun osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen 6 §:n 2 momentin nojalla ei enää voitaisi antaa, kanne ei voida tutkia täytäntöönpanoriitana.

10 §

Täytäntöönpanoriidan vireillepano ja sen laiminlyönnin seuraukset

Täytäntöönpanoriita on pantava vireille neljän viikon kuluessa siitä päivästä, jona asianosainen on saanut tiedon ulosottomiehen tai muutoksenhakutuomioistuimen antamasta osoituksesta. Ulosottomies tai muutoksenhakutuomioistuin voi ennen määräajan päättymistä tehdystä kirjallisesta hakemuksesta pidentää määräaikaa hyväksyttävästä syystä. Päätökseen, jolla vireillepanomääräaikaa on pidennetty, ei saa hakea muutosta.

Jollei asianosainen nosta kanne osoituksen mukaisesti siinä ilmaistussa määräajassa tai 13 §:n 1 momentissa tarkoitettua tapauksessa valita ulosottomiehen täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä, hän menettää oikeutensa vedota sanottuun väitteeseen tai vaatimukseen siinä ulosottoasiassa. Jos asianosainen, joka on nostanut kanteen ilman osoitusta, antaa asian jäädä sillensä, menettää myös hän sanotun oikeutensa.

11 §

Täytäntöönpanoriidan käsittely

Täytäntöönpanoriita käsitellään 10 luvun 2 §:ssä mainitussa kärjaoikeudessa. Riita on kaikissa oikeusasteissa käsiteltävä kiireellisenä. Tuomioistuimelle esitetty vaatimus täytäntöönpanon kieltämisestä tai keskeyttämisestä on ratkaistava heti.

Jos täytäntöönpanoriita on pantu vireille ilman ulosottomiehen osoitusta, kärjaoikeuden on heti lähetettävä jäljennös haastehake-

muksesta tiedoksi ulosottomiehelle ja pyydettyä tämän lausunto asiasta. Jos lausunnosta tai muutoin käy ilmi, että asia ei ole vireillä kaikkia 8 §:ssä tarkoitettuja asianosaisia vastaan, kärjaoikeuden on tarvittaessa kehoitettava asianosaista nostamaan kanne puuttuvia asianosaisia vastaan kärjaoikeuden asettamassa määräajassa 10 §:n 2 momentissa mainitulla uhalla. Jos asianosainen on valittanut täytäntöönpanotoimesta, kärjaoikeuden on ilmoitettava täytäntöönpanoriidasta myös muutoksenhakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle.

Jos täytäntöönpanoriitana käsiteltävä asia on pantu vireille ennen täytäntöönpanon aloittamista muussa kuin 1 momentissa tarkoitettua kärjaoikeudessa, asia voidaan käsitellä loppuun sanotussa tuomioistuimessa taikka siirtää käsiteltäväksi 1 momentissa tarkoitettua kärjaoikeudessa, jos siirtäminen on tarkoituksenmukaista. Jos täytäntöönpanoriitaa koskeva osoitus on riidan käsittelevän tuomioistuimen osalta virheellinen, asia on siirrettävä 1 momentissa tarkoitettuun kärjaoikeuteen. Täytäntöönpanoriidan käsittelyssä on lisäksi soveltuvin osin noudatettava, mitä 10 luvun 11 §:n 4 momentissa ja 15 §:ssä säädetään.

12 §

Täytäntöönpanoriidan vaikutus ulosottoasian käsittelyyn

Täytäntöönpanon keskeyttämisestä täytäntöönpanoriidan johdosta säädetään 14 §:n 2 ja 3 momentissa. Kun täytäntöönpanoriita on ratkaistu, ulosottomiehen on otettava riidassa annettu ratkaisu täytäntöönpanon perusteeksi ja jatkettava täytäntöönpanoa tai peruutettava se.

Ennen kuin täytäntöönpanoriidassa annettu tuomio on saanut lainvoiman, kertyneet varat saa nostaa vain vakuutta vastaan.

13 §

Täytäntöönpanoriidan ja ulosottovalituksen suhde

Jos ulosottomies on antanut osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen täytäntöönpanotoiminta tai päätöstä koskevana valitusajana tehdyn väitteen tai vaatimuksen johdosta, osoituksen saaja voi myös valittaa täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä. Jos kanne kuitenkin nostetaan, valitus jätetään osoituksessa tarkoitetuilta osin tutkimatta.

Jos asianosainen, joka on valittanut ulosototoimesta, nostaa täytäntöönpanoriitakanteen ilman osoitusta, ulosottovalitus jätetään kan-teessa tarkoitetuilta osin tutkimatta.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen

14 §

Keskeytysmääräyksen antaminen

Ulosottomies voi keskeyttää täytäntöönpanon oikaistessaan ulosottotoimita tämän luvun 1 §:n tai 10 luvun 10 §:n nojalla.

Kun ulosottomies tai muutoksenhakutuo-mioistuin on antanut osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen, ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano, kunnes kaksi viikkoa on kulunut vireillepanomäärääjän päättymisestä. Jollei ulosottomies siihen mennessä ole saanut 17 §:n mukaista käräjäoikeuden ilmoitusta tai asianosainen ole esittänyt selvitystä täytäntöönpanoriidan vireillepanosta ja käräjäoikeuden antamaa keskeytysmääräystä, täytäntöönpanoa jatketaan. Jos joku on ilman osoitusta nostanut 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua kanteen, täytäntöönpanoa ei keskeytetä, ellei tuomioistuin 17 §:n mukaisesti ilmoita täytäntöönpanon keskeyttämisestä tai asianosainen esitä tuomioistuimen antamaa keskeytysmääräystä.

Tuomioistuin, joka käsittelee ulosottotoimita koskevaa muutoksenhakemusta taikka täytäntöönpanoriitaa, voi asianosaisen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi. Määräyksen voi antaa käräjäoikeudessa yksi tuomari kansliassa ja hovioikeudessa yksi jäsen. Määräys voidaan antaa väliaikaisesti vastapuolta kuulematta.

Täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.

15 §

Keskeytyspäätöksen sisältö

Täytäntöönpano voidaan keskeyttää tai määrätä keskeytettäväksi joko kokonaan tai jonkin ulosottooperusteessa olevan määräyksen taikka tietyn esineen tai omaisuuden osalta. Keskeytyspäätöksessä voidaan myös rajoittaa määrää, jonka osalta ulosottooperuste toimeenpannaan, taikka sallia omaisuuden ulosmittaus tai esineen haltuunotto, mutta kieltää omaisuuden myynti ja luovuttaminen hakijalle taikka

kertyneiden varojen tilitys. Keskeytyksen ehdoksi voidaan myös määrätä, että vaatimuksen esittäjä asettaa vakuuden keskeytyksestä aiheutuvista kuluista ja vahingosta. Kuulutettu huutokauppa voidaan määrätä jätettäväksi toimitamatta vain erityisestä syystä ja sillä ehdolla, että keskeytystä vaatinut asettaa vakuuden huutokauppakustannusten korvaamisesta.

Erytisestä syystä voidaan määrätä, että jo suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Jos ulosmitattu omaisuus on pilaantuvaa, arvossaan nopeasti alentuvaa tai jos sen hoitokustannukset ovat korkeat, täytäntöönpano saadaan määrätä peruutettavaksi ainoastaan sillä ehdolla, että velallinen asettaa vakuuden kulujen ja vahingon korvaamisesta.

16 §

Keskeytysmääräyksen voimassaolo

Keskeytysmääräys on voimassa, jollei laissa toisin säädetä, kunnes määräyksen antaneessa viranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä oleva pääasia on ratkaistu. Keskeytyspäätöksessä voidaan määräyksen voimassaoloaikaa rajoittaa tai pidentää, enintään kuitenkin siihen saakka kun pääasiassa annettava ratkaisu saa lainvoiman.

Keskeytysmääräyksen antaja voi peruuttaa määräyksen, muuttaa sitä tai antaa uuden määräyksen.

17 §

Keskeytysmääräyksestä ilmoittaminen

Keskeytysmääräyksen antajan on heti ilmoitettava määräyksestä ja siinä tapahtuneista muutoksista asianomaiselle ulosottomiehelle. Kun keskeytysmääräyksen antaneessa tuomioistuimessa vireillä ollut muutoksenhakemus tai täytäntöönpanoriita on ratkaistu, tuomioistuimen on ilmoitettava ulosottomiehelle ratkaisusta ja siihen mahdollisesti liittyvistä keskeytyksen voimassaoloaikaa koskevista määräyksistä.

18 §

Keskeytysmääräyksen vaikutus jo suoritettuihin täytäntöönpanotoimiin

Ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano saatuaan 17 §:ssä tarkoitettua ilmoituksen, ei kuitenkaan ennen kuin asianosainen on asettanut vakuuden, jos keskeytyspäätöksen ehdoksi on määrätty vakuuden asettaminen.

Täytäntöönpanossa jo suoritettut toimet pysyvät voimassa, jollei keskeytyspäätöksessä ole määräystä niiden peruuttamisesta.

10 luku

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

Valitus

1 §

Valitusoikeus

Täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen ulosottoasiassa saa hakea muutosta se, jonka oikeutta toimi tai päätös koskee.

Sen jälkeen kun kertyneiden rahavarojen lopputilitys on tehty ja varat lähetetty hakijalle, voidaan valittaa ainoastaan lopputilityksessä olevasta virheestä.

Ulosottomiehen täytäntöönpanotoimeen tai päätökseen ei saa hakea muutosta sillä perusteella, että ulosottomiehellä ei ole ollut alueellista toimivaltaa.

Perustevalituksesta veronulosottoasioissa säädetään erikseen.

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Muutosta haetaan valittamalla käräjäoikeudelta. Ulosottovalituksia käsitellään Ahvenanmaan, Espoon, Helsingin, Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kotkan, Kuopion, Lahden, Lappeenrannan, Mikkelin, Oulun, Porin, Rovaniemen, Seinäjoen, Tampereen, Turun, Vaasan ja Vantaan käräjäoikeuksissa. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään asetuksella.

Muutosta haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirin alueella täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Asian siirtämisestä toiseen käräjäoikeuteen säädetään 15 §:ssä.

3 §

Valituksen tekeminen ja peruuttaminen

Valitus on tehtävä kirjallisesti. Valituskirjelmä on puhevallan menettämisen uhalla viimeistään 4 ja 5 §:ssä säädetyn määräajan päättymispäivänä toimitettava ulosottomiehen kansliaan. Valitus tulee vireille asianomaisessa käräjäoikeudessa, kun valituskirjelmä on saapunut ulosottomiehen kansliaan.

Valitus peruutetaan toimittamalla käräjäoikeudelle osoitettu peruutuskirjelmä ulosottomiehen tai käräjäoikeuden kansliaan.

4 §

Valituksen määräaika

Määräaika valituksen tekemiseen on kolme viikkoa.

Määräaika lasketaan asianomaiselle toimituspäivästä tai päätöksen tekemisestä, jos siitä on hänelle etukäteen ilmoitettu tai hän on ollut toimituksessa läsnä. Muussa tapauksessa määräaika lasketaan siitä päivästä, jona asianomainen on saanut toimituksesta tai päätöksestä tiedon, jollei 5 §:ssä toisin säädetä.

5 §

Valituksen määräajan laskeminen eräissä tapauksissa

Valitus huutokaupasta sekä velkojainluettelosta tai muusta huutokauppaan liittyvästä myyntiä edeltävästä ulosottomiehen toimesta on tehtävä 4 §:ssä mainitussa määräajassa huutokaupasta lukien.

Määräaika valituksen tekemiseen kauppahinnan jaosta lasketaan siitä, kun jakoluettelo on 6 luvun 3 tai 4 §:n mukaisesti pantu esille taikka 5 §:n mukainen kokous pidetty tai kun kauppahinta on 6 luvun 8 ja 9 §:n mukaisesti jaettu.

Määräaika rahavarojen lopputilityksestä valittamiseen lasketaan siitä, kun varat tilityksen perusteella on lähetetty hakijalle.

6 §

Uuden määräajan asettaminen

Jos asianosainen laillisen esteen vuoksi tai muusta hyväksyttävästä syystä ei voi määräajassa hakea muutosta, käräjäoikeus asettaa hakemuksesta uuden määräajan valituksen tekemistä varten.

Uutta määräaikaa on pyydetävä käräjäoikeudelta kirjallisella hakemuksella, joka ennen valitusajan päättymistä on toimitettava ulosottomiehen kansliaan. Hakemukseen on liitettävä selvitys hakijaa kohdanneesta esteestä tai muusta hakemuksen perusteena olevasta syystä. Hakemuksesta on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä 3 §:n 1 momentissa ja 13 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään valituksesta.

7 §

Valituskirjelmän sisältö ja liitteet

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava ulosottomiehen ratkaisu, johon haetaan muutosta, vaadittu muutos ja sen perusteet sekä todisteet, joihin halutaan nojautua ja mitä niillä halutaan näyttää toteen. Valittajan tai kirjelmän laatijan on allekirjoitettava valituskirjelmä.

Valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annetun lain (307/86) 6 §:ssä säädetään hakemuksesta. Valituskirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista ei tarvitse antaa jäljennöksiä.

8 §

Valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

Valitus ei keskeytä täytäntöönpanoa, ellei laissa toisin säädetä tai tuomioistuimien toisin määrää.

9 §

Toimitusmiehen selvitys ja ulosottomiehen lausunto

Ulosottomiehen on valituksen johdosta välittömästi pyydettävä toimitusmieheltä asettamassaan määräajassa selvitys. Heti selvityksen saatuaan ulosottomiehen on annettava valituksesta oma perusteltu lausuntonsa. Jos ulosottomies oikaisee täytäntöönpanotoimintaa 10 §:n nojalla, ulosottomiehen perusteltu itseoikaisupäätös korvaa lausunnon.

Ulosottomiehen lausuntoon on liitettävä luettelo ulosottoasian asianosaisista, heidän laillisista edustajistaan ja asiamiehistä sekä näiden puhelinnumeroista ja postiosoitteista.

Ulosottomiehen on ilmoitettava käräjäoikeudelle, onko uuden määräajan asettamista koskeva hakemus tai valitus toimitettu ulosottomiehen kansliaan määräajassa. Ilmoitukseen on tarvittaessa liitettävä määräajan päättymistä koskeva tarpeellinen selvitys. Ulosottomiehen ei tarvitse pyytää myöhästyneen valituksen johdosta 1 momentissa mainittua selvitystä eikä antaa valitusta koskevaa lausuntoaan, ellei käräjäoikeus niitä erikseen vaadi.

10 §

Itseoikaisu valituksen johdosta

Jos valituksessa tarkoitettu täytäntöönpano-

toimi on oikaistavissa 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentin nojalla, ulosottomies voi suorittaa oikaisun viikon kuluessa valituksen saapumisesta noudattaen soveltuvin osin 9 luvun 1—5 §:n säännöksiä.

Oikaisupäätöksestä on välittömästi ilmoitettava asianosaisille. Muutoksenhakijalle on samalla ilmoitettava mahdollisuudesta peruuttaa valitus tämän luvun 3 §:n mukaisesti. Asianosainen voi kirjallisesti itseään sitovasti ilmoittaa ulosottomiehelle tyytyvänsä itseoikaisupäätökseen.

11 §

Valitusosoitus

Kun ulosottomies suorittaa ulosmittauksen tai muun täytäntöönpanotoimituksen taikka tekee päätöksen ulosottoasiassa, hänen on samalla ilmoitettava, saako asiassa hakea muutosta ja mitä valituksen osalta on noudatettava.

Asianosaiselle annettavaan ulosmittausilmoitukseen, otteeseen tai jäljennökseen ulosottomiehen pöytäkirjasta tai päätöksestä taikka muusta toimituskirjasta on liitettävä valitusosoitus.

Valitusosoituksessa on mainittava muutoksenhakutuomioistuimien sekä valitusaika. Siinä on selostettava, miten valitus ajetaan perille sekä valituskirjelmän sisältöä ja liitteitä koskevat säännökset. Valitusosoituksessa on ilmoitettava myös ulosottomiehen mahdollisuudesta suorittaa itseoikaisu 9 luvun 1 §:n nojalla.

Jos valitusosoitus on virheellinen eikä virhe ole ollut selvästi havaittavissa, valitus on tehty oikein, mikäli asianosainen on noudattanut joko osoitusta tai mitä asiasta säädetään.

12 §

Täydentävät säännökset

Jos ulosottomiehen kansliaan toimitettava valituskirjelmä on saapunut määräajassa käräjäoikeuteen, asianosainen ei menetä puhevaltaansa. Jäljennös kirjelmästä liitteineen on käräjäoikeudesta heti lähetettävä ulosottomiehen kansliaan.

Kaikki ulosottomiehen kansliaan toimitetut käräjäoikeudelle osoitetut hakemukset ja kirjelmät sekä niihin liitetyt asiakirjat on heti lähetettävä käräjäoikeuteen. Samalla on lähetettävä jäljennökset asiassa kertyneistä asiakirjoista sekä jäljennös ulosottomiehen pöytäkirjasta, päätöksestä tai muusta toimituskirjasta ja ilmoitet-

tava, onko hakemus tai kirjelmä saapunut määräajassa.

Ulosottomiehen on viipymättä ja viimeistään viikon kuluttua valituksen saapumisesta lähetettävä kärjäoikeudelle 9 §:ssä tarkoitettu selvitys, lausunto ja luettelo tai, jos itseoikaisu on suoritettu, jäljennös 10 §:ssä mainitusta oikaisupäätöksestä, siihen liittyvät asiakirjat ja selvitys oikaisupäätöksen lainvoimaisuudesta.

Valituksen käsittely tuomioistuimessa

13 §

Käsittely kärjäoikeudessa

Muutoksenhakemusta käsitellessään kärjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Muutoksenhakemus käsitellään kärjäoikeuden kansliassa, jollei asiassa kuulla todistajaa tai muuta henkilöä henkilökohtaisesti. Kärjäoikeuden istunto voidaan tarvittaessa pitää 2 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tuomiopiirissä olevassa muunkin kärjäoikeuden istutopaikassa. Muutoin noudatetaan soveltuvin osin hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annettua lakia.

Muutoksenhakemus on käsiteltävä kiireellisenä. Jos muutoksenhakemuksessa on vaadittu täytäntöönpanon keskeyttämistä, kärjäoikeuden on heti 9 luvun 14—18 §:n mukaisesti päätettävä asiasta.

Jos kärjäoikeus 9 luvun 6—8 §:n mukaisesti osoittaa asianosaisen nostamaan täytäntöönpanoriitakanteen, kärjäoikeuden on kuitenkin ratkaistava valitus muun kuin täytäntöönpanoriidan kohteena olevan kysymyksen osalta. Täytäntöönpanoriidan ja valituksen suhteesta säädetään 9 luvun 13 §:ssä.

Velkojainluetteloa tai jakoluetteloa voidaan valituksen johdosta muuttaa vain muutoksenhakijan eduksi.

14 §

Itseoikaisupäätöksen vaikutus valitukseen

Jos ulosottomies on 10 §:n nojalla oikaissut täytäntöönpanotointa eivätkä asianosaiset itseään sitovasti ole ilmoittaneet tyytyvänsä oikaisupäätökseen, valitus voidaan ratkaista vasta sen jälkeen, kun oikaisupäätös on lainvoimainen. Niiltä osin kuin lainvoimainen oikaisupäätös tekee valituksen aiheettomaksi, va-

litus jätetään tutkimatta. Jos oikaisupäätöksestä valitetaan, käsitellään täytäntöönpanotointa ja oikaisupäätöstä koskevat valitukset yhdessä.

15 §

Asian siirtäminen

Kärjäoikeus, jossa on vireillä muutoksenhakemus, saa perustellusta syystä siirtää asian toiseen toimivaltaiseen kärjäoikeuteen, jossa on vireillä samalla perusteella tapahtunutta täytäntöönpanoa koskeva valitus. Siirtävän tuomioistuimen asiaan liittyvät päätökset ja muut toimenpiteet ovat voimassa, kunnes se tuomioistuin, johon asia on siirretty, tosin määrää. Asiaa ei kuitenkaan saa siirtää takaisin, jolleivät uudet erityiset syyt sitä vaadi.

Asian siirtämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

16 §

Osoitus kantelun tekemiseen

Jos valituskirjelmässä on ilmoitus siitä, että ulosottomies on tehnyt virheellisen virkatoimen taikka laiminlyönyt toimen suorittamisen, eikä ilmoitusta voida tutkia muutoksenhakemuksena, kärjäoikeuden on, jättäessään valituksen sanotuilta osin tutkimatta, osoitettava asianomainen kantelemaan asiasta oikeusministeriölle tai asetuksella säädettävälle viranomaiselle.

17 §

Valituksen käsittely hovioikeudessa ja muutoksenhaku hovioikeuden ratkaisuun

Kärjäoikeuteen määrääjassa toimitettu, kärjäoikeuden päätöstä koskeva muutoksenhakemus on heti lähetettävä hovioikeuteen. Jos muutoksenhakemuksessa on vaadittu täytäntöönpanon keskeyttämistä, hovioikeuden on heti päätettävä asiasta 9 luvun 14—18 §:n mukaisesti. Muutoksenhakemus hovioikeudessa käsiteltävä kiireellisenä. Täytäntöönpanoriitaa koskevasta osoituksesta sekä asian ratkaisemisesta ja siirtämisestä on voimassa, mitä 13 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 15 §:ssä säädetään.

Asian käsittelystä hovioikeudessa ja muutoksenhausta hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 26 ja 30 luvussa säädetään.

18 §

Muutoksen hakemisesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus

Valituksen käsitellyt tuomioistuin voi velvoittaa sen, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, korvaamaan vastapuolelleen muutoksen hakemisesta aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvien osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996. Siirtymäsäännöksistä säädetään erikseen lailla.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Lain 5 luvun 21 §:n 3 momentti ja 6 luvun 12 § ovat tässä laissa säädetyssä muodossa voimassa 31 päivään joulukuuta 1996.

2.

Laki**ulosottotoimesta annetun lain kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Täten kumotaan ulosottotoimesta 14 päivänä joulukuuta 1984 annettu laki (866/84) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

3.

Laki**osamaksukaupasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan osamaksukaupasta 18 päivänä helmikuuta 1966 annetun lain (91/66) 13 §, 14 §:n 2 momentti ja 16 § seuraavasti:

13 §

Ulosottomiehen tämän lain nojalla tekemän toimen tai päätöksen itseoikaisusta, asian käsittelemisestä täytäntöönpanoriitana tuomioistuimessa ja täytäntöönpanon keskeyttämisestä samoin kuin muutoksenhausta toimeen tai päätökseen on, mikäli tässä laissa ei toisin säädetä, vastaavasti voimassa, mitä ulosottolain 9 ja 10 luvussa säädetään. Lainvoimaista tilitystä voidaan ulosottolain 9 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla oikaista vain asianosaisten suostumuksella. Määräaika tilityksestä valittamiselle lasketaan sekä ostajalle että myyjälle siitä päivästä, jona asianosainen on saanut päätöksestä tiedon. Ulosottomiehen on viran puolesta lähetettävä tilityspöytäkirja ulosottolain mukaisesti tiedoksi asianosaiselle, joka ei ole ollut tilityksessä läsnä. Tilitystä koskevaa täytäntöönpanoriitaa, jonka ostaja tai myyjä on

pannut vireille tilityksen lainvoimaiseksi tulon jälkeen, ei voida tutkia.

14 §

Esinettä takaisin otettaessa on tilitykseen, mikäli tuomiossa ei ole toisin määrätty, sovellettava 12 §:n säännöksiä.

16 §

Ulosottomiehen tekemään tilitykseen perustuvan saatavan saa ulosottaa, jollei tilitykseen ole haettu muutosta, tilityksestä laaditun pöytäkirjan nojalla lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädetyssä järjestyksessä korkolain mukaisine viivästyskorkoineen tilityspäivästä lukien, jos pöytäkirjassa on määrätty maksettavaksi korkoa saatavalle asianosaisen tilityshakemuksessa esittämän vaatimuksen no-

jalla. Ostajan saatava suoritetaan tällöin kuitenkin ensisijaisesti 4 §:n 1 momentin mukaisesti talletuksesta. Jollei tilitys ole lainvoimainen, tilitykseen perustuvan saatavan ulosmittaamisesta on voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 7 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

Siirtymäsäännöksistä säädetään erikseen laila.

4.

Laki

maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan maksuttomasta oikeudenkäynnistä 2 päivänä helmikuuta 1973 annetun lain (87/73) 1 §:n 1 momentin 1 kohta seuraavasti:

1 §

Maksuton oikeudenkäynti myönnetään tässä laissa säädettyillä ehdoilla Suomen kansalaiselle tai ulkomaalaiselle, joka, huomioon ottaen hänen tulonsa ja varansa sekä elatusvelvollisuutensa ja muut taloudelliseen asemaansa vaikuttavat seikat, ei asiaan osallisena vaikeuksista kykene kokonaisuudessaan suorittamaan asian käsittelyn vaatimia menoja:

1) yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä riita-, rikos- tai hakemusasiassa taikka ulosottolain mukaisessa valitusasiassa;

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

5.

Laki

kielilain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 1 päivänä kesäkuuta 1922 annetun kielilain (148/22) 10 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1424/92), seuraavasti:

10 §

Käräjäoikeuden sekä tuomarin, lääninhallituksen, kihlakunnanviraston tai sen osaston tai kihlakunnan erillisen viraston taikka niiden virkamiehen kaksikielisellä virka-alueella viran puolesta antamat kuulutukset ja tiedonannot

yksityisen oikeutta koskevissa asioissa voidaan harkinnan mukaan kirjoittaa ainoastaan väestön enemmistön kielellä, jollei hakija toisin vaadi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

1.

Laki**ulosottolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain 3 luvun 12 §:n 3 momentti, 4 luvun 9 c §, 5 luvun 45 §:n 4 momentti ja 6 luvun 14 §,

sellaisina kuin ne ovat, 3 luvun 12 §:n 3 momentti, 5 luvun 45 §:n 4 momentti ja 6 luvun 14 § 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa (389/73) ja 4 luvun 9 c § samana päivänä annetussa laissa (394/73),

muutetaan 1 luku, 3 luvun 12 §:n 2 momentti, 13 §:n 1 momentti, 20 a §:n 2 ja 4 momentti sekä 32 §, 4 luvun 9 b ja 10 §, 5 luvun 9 §:n 3 momentti, 11 §:n 4 momentti ja 45 §:n 3 momentti sekä 6 luvun 12, 17 ja 18 § sekä 9 ja 10 luku,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, 3 luvun 12 §:n 2 momentti, 13 §:n 1 momentti, 20 a §:n 2 ja 4 momentti ja 32 § sekä 5 luvun 45 §:n 3 momentti mainitussa 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa (389/73), 4 luvun 9 b § samana päivänä annetussa laissa (394/73) ja 10 § muutettuna 13 päivänä kesäkuuta 1929 ja 18 päivänä lokakuuta 1929 annetuilla laeilla (239 ja 321/29) sekä mainitulla 18 päivänä toukokuuta 1973 annetulla lailla (389/73), 5 luvun 9 §:n 3 momentti 27 päivänä marraskuuta 1987 annetussa laissa (897/87) ja 11 §:n 4 momentti 15 päivänä kesäkuuta 1984 annetussa laissa (461/84) ja 6 luvun 18 § osittain muutettuna 14 päivänä joulukuuta 1984 annetulla lailla (867/84), sekä 9 ja 10 luku niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen, sekä

lisätään 3 luvun 21 §:ään siitä 20 päivänä joulukuuta 1985 annetulla lailla (1016/85) kumotun 4 momentin tilalle uusi 4 momentti, 27 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa (389/73), uusi 3 momentti ja 3 lukuun uusi 32 a §, 5 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on viimeksi mainitussa laissa, uusi 3 momentti ja 21 §:ään, sellaisena kuin se on 12 päivänä maaliskuuta 1909 annetussa laissa, uusi 3 momentti, 6 luvun 15 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 18 päivänä toukokuuta 1973 annetussa laissa (389/73), uusi 3 ja 4 momentti sekä 8 lukuun uusi 9 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 Luku

Ulosottoviranomaisista

1 §

Ulosottoasioita käsittelee ja tutkii ulosotonhaltija. Ulosotonhaltijana on lääninhallitus.

(2 mom. on kumottu aikaisemmin.)

Ulosotonhaltijana Ahvenanmaan maakunnassa on lääninhallitus.

2 §

Toimeenpanijana ulosottoasioissa on, ulosotonhaltijan valvonnan alaisena, ulosottomies.

1 luku

Yleiset säännökset*Ulosottoviranomaiset*

(jää pois)

1 §

Ulosottomies

Ulosottoasiat käsittelee ulosottomies. Ulosottomiehenä on kihlakunnanvouti. Lapin läänissä ulosottomiehenä voi toimia 11 §:n 3 momentissa tarkoitettu nimismies. Ulosottomiehelle kuuluu myös rikostuomioiden täytäntöönpano niin kuin siitä erikseen säädetään.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Kaupungissa, jossa on raastuvanoikeus, ulosottomiehenä on kaupunginvouti. Muualla ulosottomiehenä on nimismies. Jos kaupungissa tarvitaan useampia kaupunginvoutejä, määrätään näiden luku asetuksella. Milloin nimismiespiirissä on ulosottotoimen tehtävissä toimiva osastopäällikkö, hän huolehtii ulosottomiehenä ulosottoasiain toimeenpanosta ja hänellä on sama toimivalta kuin nimismiehellä.

Ulosottomiehen apuna ulosottoasioissa on avustava ulosottomies. Ulosottomies saa tarpeen vaatiessa antaa yksittäisen täytäntöönpanotehtävän myös muun alaisensa virkamiehen suoritettavaksi. Virkamiehestä on tällöin voimassa, mitä avustavasta ulosottomiehestä on säädetty. Lisäksi ulosottomies voi tarvittaessa määrätä alaisensa virkamiehen antamaan perimiskuitin joko ulosottomiehen tai avustavan ulosottomiehen puolesta sekä toimimaan 10 §:ssä mainittuna todistajana.

Ulosottoasiain toimeenpanijasta Ahvenanmaan maakunnassa on säädetty erikseen.

2 §

Tuomioistuim

Yleiset tuomioistuimet toimivat ulosottoasioissa muutoksenhakuviranomaisina niin kuin 10 luvussa säädetään sekä käsittelevät niiden tehtäväksi erikseen säädetty ulosottoasiat.

3 §

Ulosottomiehen toimialue ja yhteistoiminta

(3 § on kumottu aikaisemmin)

Paikallinen ulosottotoimi järjestetään kihlakunnittain.

Oikeusministeriö voi paikallisen ulosottotoimen tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi:

1) määrätä eri kihlakuntien ulosottovirastot tai kihlakunnanvirastojen ulosotto-osastot hoitamaan tehtäviä yhteistoiminnassa; taikka

2) lääninhallitusta kuultuaan määrätä kihlakunnan ulosottoviraston tai ulosotto-osaston hoitamaan tehtäviä myös toisen kihlakunnan alueella.

4 §

Avustava ulosottomies

(ks. 2 §)

Avustava ulosottomies suorittaa ulosottomiehen määräämät täytäntöönpanotehtävät. Avustavasta ulosottomiehestä on tällöin voimassa 5 §:ssä mainituin rajoitukset, mitä ulosottomiehestä säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

Ulosottomies saa antaa saamisen perimisen tai muun täytäntöönpanotehtävän avustavan ulosottomiehen suoritettavaksi. Avustavasta ulosottomiehestä on tällöin voimassa, mitä ulosottomiehestä on säädetty. Avustava ulosottomies ei kuitenkaan saa:

1) myydä ulosmitattua kiinteää omaisuutta, alusrekisteriin merkittyä alusta, osuutta siihen tai sen lastina olevaa tavaraa, rekisteröityä ilma-alusta, linja- tai kuorma-autoa taikka perävaunua, huoneiston hallintaan oikeuttavaa asunto- tai kiinteistöosakeyhtiön osaketta eikä muutakaan ulosmitattua omaisuutta, jonka tiedetään olevan kiinnityksen taikka pantti- tai pidätysoikeuden nojalla velan vakuutena;

2) jakaa 1 kohdassa mainitun omaisuuden kauppahintaa tai muun omaisuuden kauppahintaa, milloin eri jakomenettely on 6 luvun 3—5 §:n mukaan tarpeen;

3) antaa maksukieltoa saatavan ulosmittauksen perusteella toisen ulosottomiehen toimialueella olevalle, antaa maksukieltoa palkan ulosmittauksen perusteella, siirtää asiaa toisen paikkakunnan ulosottomiehelle eikä pyytää tältä virka-apua; eikä

4) määrätä pakoilevaa velallista tai hänen 3 luvun 34 b §:ssä tarkoitettua edustajaansa noudettavaksi ulosottoselvitykseen, määrätä velallista luovuttamaan kirjanpitokirjoja ja -aineistoa tarkastettaviksi, asettaa 3 luvun 34 d §:ssä tarkoitettua sakon uhkaa eikä tehdä hakemusta tämän sakon tuomitsemiseksi.

Ulosottomiehen on valvottava, että avustava ulosottomies täyttää 1 momentissa mainitun tehtävänsä asianmukaisesti sekä noudattaa hänelle annettuja määräyksiä.

(5 §, 6 § ja 7 § on kumottu aikaisemmin)

5 §

Ulosottomiehen yksinomainen toimivalta

Ulosottomiehen tulee itse:

1) päättää 3 luvun 20 §:n nojalla asetetun vakuuden hyväksymisestä;

2) myydä ulosmitattu kiinteä omaisuus, alusrekisteriin merkitty alus tai osuus siihen taikka sen lastina oleva tavara, rekisteröity ilma-alus, autokiinnityslain (810/72) 1 §:ssä tarkoitettu omaisuus, huoneiston hallintaan oikeuttava asunto- tai kiinteistöosakeyhtiön osake sekä muu ulosmitattu omaisuus, jonka tiedetään olevan kiinnityksen taikka pantti- tai pidätysoikeuden nojalla velan vakuutena;

3) jakaa 2 kohdassa mainitun omaisuuden kauppahintaa tai muun omaisuuden kauppahintaa, milloin eri jakomenettely 6 luvun 3—5 §:n mukaan on tarpeen;

4) siirtää asia toisen paikkakunnan ulosottomiehelle ja pyytää tältä virka-apua;

5) määrätä pakoileva velallinen tai hänen 3 luvun 34 b §:ssä tarkoitettu edustajansa noudettavaksi ulosottoselvitykseen, määrätä velallinen luovuttamaan kirjanpitokirjat ja -aineisto tarkastettavaksi, asettaa 3 luvun 34 d §:ssä tarkoitettu sakon uhka ja tehdä hakemus tämän sakon tuomitsemiseksi;

6) asettaa maksuvelvollisuus, joka perustuu 3 luvun 20 a §:n 2 momenttiin, 4 luvun 9 b §:ään, 5 luvun 9 §:n 3 momenttiin, 11 §:n 4 momenttiin tai 45 §:n 3 momenttiin taikka 8 luvun 4 §:ään;

7) päättää 7 luvun 11 a §:ssä tarkoitettun turvaamistoimen myöntämisestä;

8) päättää ulosottoimen oikaisemisesta 9 luvun 1 §:n 1—3 momentin ja 10 luvun 10 §:n nojalla, 9 luvun 6—8 §:ssä säädetyn osoituksen antamisesta ja täytäntöönpanon keskeyttämisestä;

9) toimittaa tilitys osamaksukaupan myyjän ja ostajan välillä; sekä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(ks. 2 § 3 mom.)

8 §

Ulosotonhaltija olkoon samojen jäävien alainen, kun oikeudenkäymiskaaren tuomarista sanotaan.

9 §

Ulosottomies alkoon ryhtyä asioihin, joissa hän on jäävillinen. Nämä ovat hänen lailliset jäävinsä: jos hän on riitapuolen kanssa sellaisessa sukulaisuudessa tahi lankoudessa, joka oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 1 §:n mukaan on tuomarin jäävi; taikka jos hän tahi joku, joka hänen kanssaan on semmoisessa sukulaisuudessa tahi lankoudessa, on asiassa osallinen tahi muuten saattaa toimituksesta odottaa erinomaista hyötyä tai vahinkoa; taikka jos hän on asianosaisen vastapuoli. Jos ulosottomiehellä on viran puolesta oikeudenkäynti jommankumman riitapuolen kanssa, taikka jos riitapuoli, kun asia jo on vireillä, etsii riitaa ulosottomiehen kanssa tahi tekee hänelle sanoilla tai töillä jotakin, siten saattaakseen häntä jäävilliseksi, alkoon sitä jääviksi luettako.

Ulosottomiehen on heti ilmoitettava esteellisyydestään ulosotonhaltijalle, jonka on määrättävä hänen sijaansa toinen ulosottomies. Ulosotonhaltijan päätökseen esteellisyysasiassa ei saa hakea muutosta valittamalla.

(3 mom. on kumottu aikaisemmin)

Avustavan ulosottomiehen esteellisyydestä on voimassa, mitä 1 momentissa on ulosotto-

10) päättää lapsen huoltoa ja tapaamisoi-
keutta koskevan päätöksen täytäntönnpanosta.

6 §

Muu virkamies

Ulosottomies saa tarvittaessa määrätä yksittäisen täytäntönnpanotehtävän muun alaisensa virkamiehen suoritettavaksi. Virkamiehestä on tällöin voimassa, mitä avustavasta ulosottomiehestä säädetään.

7 §

Ulosottomiehen valvontavelvollisuus

Ulosottomiehen on valvottava, että hänen alaisensa virkamiehet hoitavat heille toimeksiannetut tehtävät asianmukaisesti ja noudattavat heille annettuja määräyksiä.

Ulosottomies voi tarvittaessa siirtää asian toiselle virkamiehelle tai ottaa sen itse suoritettavakseen.

8 §

Ulosottomiehen esteellisyys

Ulosottomies ei saa ryhtyä täytäntönnpanotoimeen, jos hän on asiassa esteellinen. Ulosottomies on esteellinen, jos:

1) hän on asianosaisen kanssa sellaisessa sukulaisuus- tai lankoussuhteessa, joka oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 1 §:n mukaan perustaa tuomarin esteellisyyden;

2) ulosottomies tai häneen 1 kohdassa mainitussa suhteessa oleva henkilö on asiassa osallinen tai muutoin voi toimituksesta odottaa hyötyä tai vahinkoa;

3) *ulosottomies on ollut samassa asiassa asianosaisen valtuutettu; taikka*

4) ulosottomies on muussa kuin virka-asiassa asianosaisen vastapuoli, ei kuitenkaan jos asianosainen ulosottoasian vireilletulon jälkeen hakeutuu ulosottomiehen vastapuoleksi saadakseen tämän esteelliseksi.

Kihlakunnanvoudin on ilmoitettava esteellisyydestään sille, joka määrää hänelle sijaisen. Tämän on määrättävä hänen sijaansa toinen kihlakunnanvouti. Viimeksi mainittuun päätökseen ei saa hakea muutosta. Avustavan ulosottomiehen on ilmoitettava esteellisyydestään kihlakunnanvoudille, jonka on määrättävä toinen virkamies hänen sijaansa tai suoritettava toimi itse.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

miehestä säädetty. Avustavan ulosottomiehen on heti ilmoitettava esteellisyydestään ulosottomiehelle. Jos avustava ulosottomies on esteellinen, ulosottomiehen on annettava täytäntöönpanotehtävä esteettömän avustavan ulosottomiehen suoritettavaksi tai suoritettava se itse.

9 §

Ulosottoviranomainen Ahvenanmaan maakunnassa

(ks. L ulosottotoimesta 3 §)

Ulosottoviranomaisesta Ahvenanmaan maakunnassa säädetään erikseen.

Ulosottotoimen hallinto

10 §

Oikeusministeriö

(ks. L ulosottotoimesta 1 §)

Ulosottotoimen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluu oikeusministeriölle.

Ulosottoviranomaiset ja ulosottotoimen hallinto kuuluvat oikeusministeriön hallinnonalaan.

11 §

Paikallinen ulosottoviranomainen

(ks. L ulosottotoimesta 2 ja 3 §)

Paikallinen viranomainen ulosottoasioissa ja muualla laissa ulosottomiehelle säädetyissä tehtävissä on kihlakunnanvouti, joka toimii kihlakunnan ulosottovirastossa tai kihlakunnanviraston ulosotto-osastossa.

Jos kihlakunnan ulosottovirastossa tai kihlakunnanviraston ulosotto-osastossa on useampia kihlakunnanvouteja, viraston tai osaston päällikkönä on johtava kihlakunnanvouti.

Jos sisäasiainministeriö on päättänyt, että Lapin läänissä perustetaan kihlakunnanvirastoon poliisin hallinnosta annetun lain (110/92) 6 a §:ssä tarkoitettu nimismiehen virka, toimii nimismies myös paikallisena ulosottoviranomaisena.

12 §

Lääninhallitus

Lääninhallitukselle kuuluvat ne ulosoton ohjaus-, valvonta- ja muut hallintotehtävät, jotka 17 §:ssä tarkoitettussa asetuksessa sille erikseen säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

Kihlakunnanvoudin nimittää oikeusministeriö. Kihlakunnanvoudilla on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja hyvä perehtyneisyys ulosottotoimeen.

14 §

Työjärjestys

Kihlakunnan ulosottoviraston tai kihlakunnanviraston ulosotto-osaston päällikkö vahvistaa ulosottoviraston tai ulosotto-osaston työjärjestyksen.

Täydentävät säännökset

10 §

Ulosottomiehellä pitää olla toimituksessa mukanaan esteetön todistaja.

(2 mom. on kumottu aikaisemmin.)

Irtaimen omaisuuden ulosmittaus saadaan velallisen läsnä ollessa toimittaa ilman todistajaa, jos velallinen antaa kirjallisen suostumuksensa siihen.

11 §

Ulosotonhaltijan luona on ulosottoasioista pidettävä eri päiväkirjaa.

Ulosottomies olkoon myös velvollinen pitämään päiväkirjaa kaikista ulosottoasioista, joissa häntä pyydetään toimimaan.

Tarkemmat määräykset päiväkirjan pitämisestä annetaan erityisellä armollisella asetuksella.

Päiväkirjan perustuksella annettakoon pyynnöstä kirjallisia todistuksia.

15 §

Toimitustodistaja

Ulosottomiehellä tulee olla toimituksessa mukanaan esteetön todistaja. *Toimitus saadaan suorittaa ilman todistajaa, jos velallinen on toimituksessa läsnä ja antaa siihen kirjallisen suostumuksensa.*

16 §

Päiväkirja

Ulosottomies on velvollinen pitämään ulosottoasioista päiväkirjaa tai rekisteriä sekä antamaan siitä kirjallisia todistuksia siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

17 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ulosottotoimen hallinnosta annetaan asetuksella.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

Ulosotonhaltijan tulee valvoa, että sen alaiset ulosottoviranomaiset toimittavat tehtävänsä asianmukaisesti.

Ulosottomiehen ja avustavan ulosottomiehen velvollisuudesta korvata virassaan virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttamansa vahinko on voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/74) säädetään.

(jää pois)

13 §

Mitä oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 7 §:ssä on säädetty järjestyksensä tuomitsemisesta oikeudessa, on vastaavasti sovellettava menettelyssä ulosotonhaltijan luona.

(14 § on kumottu aikaisemmin.)

(jää pois)

3 luku

Yleisiä säännöksiä tuomioiden ja päätösten täytäntöönpanosta

12 §

Ylempi tuomioistuin voi muutoksenhaun johdosta, joko vastapuolelle ehkä aiheutuvista kuluista ja vahingosta asetettavaa vakuutta vastaan taikka ilman vakuutta, kokonaan tai joltakin osalta kieltää lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanon taikka määrätä sen keskeytettäväksi.

Jos täytäntöönpano kielletään tai määrätään keskeytettäväksi, on asiassa ehkä toimitettu ulosmittaus peruutettava, milloin ylempi tuomioistuin niin määrää. Jos omaisuus on pilaantuvaa, arvoltaan alenevaa tai kallishoitoista, on täytäntöönpano peruutettava, mikäli velkoja ei ennakolta maksa hoitokuluja sekä aseta vakuutta vastapuolelle ehkä aiheutuvista kuluista ja vahingosta.

13 §

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun tai tämän lain mukaan nostettu takaisinsaantikanne ei estä täytäntöönpanoa. Tuomioistuin, jossa sel-

Ylempi tuomioistuin voi muutoksenhaun johdosta kieltää lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi. Jos täytäntöönpano kielletään tai määrätään keskeytettäväksi, on asiassa toimitettu ulosmittaus peruutettava, milloin ylempi tuomioistuin niin määrää. Jos omaisuus on pilaantuvaa, arvossaan nopeasti alentuvaa tai jos sen hoitokustannukset ovat korkeat, on täytäntöönpano peruutettava, mikäli velkoja ei ennakolta maksa hoitokuluja sekä aseta vakuutta vastapuolelle ehkä aiheutuvista kuluista ja vahingosta. Muilta osin täytäntöönpanon kieltämisestä ja keskeyttämisestä on voimassa, mitä 9 luvun 14 §:ssä, 15 §:n 1 momentissa ja 16—18 §:ssä säädetään, (kumotaan, ks. 2 mom.)

13 §

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun mukaan nostettu takaisinsaantikanne ei estä täytäntöönpanoa. Tuomioistuin, jossa sellainen kan-

Voimassa oleva laki

lainen kanne on vireillä voi kuitenkin kieltää täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi. Jollei kihlakunnanoikeus ole koolla, kihlakunnantuomari voi väliaikaisesti antaa sellaisen kiellon tai määräyksen, kunnes kihlakunnan-oikeus kokoontuu tai päättää asiasta.

Ehdotus

ne on vireillä, voi kuitenkin kieltää täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi noudattaen soveltuvin osin 9 luvun 14—18 §:n säännöksiä.

20 a §

Milloin ulosottoviranomaiselta vakuutta vastaan nostettujen varojen palauttamisesta, lainvoimaa vailla olevaan tuomioon perustuvan maksuvelvollisuuden täyttämisestä tai kiinteistön huutokauppasummasta on ulosottoviranomaiselle asetettu pantti eikä asianomainen ulosottomiehen kehotuksesta palauta varoja tai täytä maksuvelvollisuutta, vaikka hän tämän lain tai lainvoimaisen tuomion mukaan on siihen velvollinen, saadaan palautettava tai suoritettava määrä ulosottaa pantista. Jos sellaisessa tapauksessa on asetettu takaus, asianomaiselta perittävä määrä saadaan ulosotonhaltijan määräyksestä ulosottaa takauksittomuksen nojalla takausmieheltä, muun kuin omavelkaisen takauksittomuksen nojalla kuitenkin vain siltä osin kuin asianomaiselta ei ole löytynyt riidattomia ulosottokelpoisia varoja.

Milloin ulosottoviranomaiselle on asetettu pantti vakuutta vastaan nostettujen varojen palauttamisesta, lainvoimaa vailla olevaan tuomioon perustuvan maksuvelvollisuuden täyttämisestä tai huutokauppasummasta eikä asianomainen ulosottomiehen kehotuksesta palauta varoja tai täytä maksuvelvollisuutta, vaikka hän tämän lain tai lainvoimaisen tuomion mukaan on siihen velvollinen, saadaan palautettava tai suoritettava määrä ulosottaa pantista siinä järjestyksessä kuin ulosmitatusta omaisuudesta säädetään. Jollei panttiesine ole velallisen omistama, suorituksen ottamisesta pantista on ilmoitettava omistajalle. Jos ulosottoviranomaiselle on asetettu takaus, ulosottomies voi takaajaa kuultuaan päättää, että asianomaiselta perittävä määrä ulosotetaan takauksittomuksen nojalla takausmieheltä, muun kuin omavelkaisen takauksittomuksen nojalla kuitenkin vain siltä osin kuin asianomaiselta ei ole löytynyt riidattomia ulosottokelpoisia varoja.

Pantin omistajalla tai takausmiehellä on oikeus kanteella vaatia takaisinsaantia yleisessä alioikeudessa sillä paikkakunnalla, missä täytäntöönpano on tapahtunut, kuudessa kuukaudessa panttauksen tai takauksittomuksen nojalla toimitetusta ulosmittauksesta lukien.

Kysymys, joka koskee palautettavan tai suoritettavan määrän ulosottamista pantista taikka takausmiehen maksuvelvollisuutta, voidaan saatua tuomioistuimen ratkaistavaksi niin kuin 9 luvun 6—13 §:ssä säädetään.

21 §

Täytäntöönpanon hakijan sekä henkilön, jota kuullaan hakemuksen johdosta tai muuten täytäntöönpanossa, on ilmoitettava ulosottomiehelle postiosoite, johon asiaa koskevat täytäntöönpanoon ja siitä valittamiseen liittyvät kutsut, kehotukset ja ilmoitukset saa hänelle lähettää. Jos osoite muuttuu, on siitäkin ilmoitettava. Täytäntöönpanohakemuksessa ja muussa asianomaisen tai sivullisen ulosottomiehelle toimittamassa kirjoituksessa olevaa merkintää postiosoitteesta pidetään tässä momentissa tarkoitettuna ilmoituksena.

Jos ulosottomiehelle on ilmoitettu 21 §:n 4 momentissa tarkoitettu postiosoite, tiedoksianto voidaan aina toimittaa lähettämällä asiakirja asianosaiselle postitse tavallisena kirjeenä hänen ilmoittamaansa osoitteeseen. Asianosaisen katsoaan saaneen asiakirjasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Asiakirjaan on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi.

32 §

Ulosottomiehen tulee pitää pöytäkirjaa kaikesta toimittamastaan täytäntöönpanosta. Asianosaiselle, joka pyytää otetta pöytäkirjasta, on annettava ote viipymättä. Jos otetta pyydetään valituksen tekemistä varten, se on annettava hyvissä ajoin ennen valitusajan päättymistä.

Jollei velalliselle anneta otetta ulosmittauspöytäkirjasta heti toimituksen päätyttyä, on ulosottomiehen annettava kirjallinen ulosmittausilmoitus velalliselle tai sille, joka toimituksessa on edustanut velallista tai joka muutoin 25 §:n mukaisesti on ollut toimituksessa läsnä. Milloin ulosmittaus on toimitettu muualla kuin velallisen asunnossa eikä hän itse tai hänen asiamiehensä ole ollut toimituksessa läsnä, ilmoitus on viipymättä lähetettävä velalliselle, jos hänen osoitteensa on tunnettu.

Ulosmittausilmoitukseen on merkittävä ulosmittauksen peruste, päivä, jolloin ulosmittaus on toimitettu, velan pääoma ja korko, maininta ulosottokuluista sekä ulosmitattu omaisuus.

Milloin irtaimen omaisuuden ulosmittaus velallisen suostumuksella toimitetaan ilman todistajaa, on suostumus merkittävä pöytäkirjaan ja ulosmittausilmoitukseen. Velallisen tulee nimikirjoituksellaan vahvistaa tämä merkintä joko pöytäkirjaan tai ulosmittausilmoitukseen.

32 §

Ulosottomiehen tulee pitää pöytäkirjaa kaikesta toimittamastaan täytäntöönpanosta. Asianosaiselle, joka pyytää otetta tai jäljennöstä pöytäkirjasta tai ulosottomiehen päätöksestä, on viipymättä annettava mainittu ote tai jäljennös. Jos otetta tai jäljennöstä pyydetään valituksen tekemistä varten, se on annettava hyvissä ajoin ennen valitusajan päättymistä.

Jollei velalliselle anneta otetta ulosmittauspöytäkirjasta heti toimituksen päätyttyä, on ulosottomiehen annettava kirjallinen ulosmittausilmoitus velalliselle taikka sille, joka toimituksessa on edustanut velallista tai joka muutoin 25 §:n mukaisesti on ollut toimituksessa läsnä. Milloin ulosmittaus on toimitettu muualla kuin velallisen asunnossa eikä hän itse tai hänen asiamiehensä ole ollut toimituksessa läsnä, ilmoitus on viipymättä lähetettävä velalliselle, jos hänen osoitteensa on tunnettu. Ulosmittausilmoitukseen on merkittävä ulosmittauksen peruste, päivä, jolloin ulosmittaus on toimitettu, velan pääoma ja korko, maininta ulosottokuluista sekä ulosmitattu omaisuus.

Sivulliselle, jonka oikeutta täytäntöönpano saattaa loukata, on myös heti maksutta annettava tai lähetettävä jäljennös pöytäkirjasta tai ulosottomiehen päätöksestä taikka ulosmittausilmoituksesta.

Milloin toimitus velallisen suostumuksella toimitetaan ilman todistajaa, on suostumus merkittävä pöytäkirjaan ja ulosmittausilmoitukseen. Velallisen tulee nimikirjoituksellaan vahvistaa tämä merkintä.

Pöytäkirjan oteeseen ja jäljennökseen sekä päätökseen ja ulosmittausilmoitukseen liitettävästä valitusosoituksesta säädetään 10 luvun 11 §:ssä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

32 a §

Jos täytäntöönpanossa esitetään väite tai vaatimus, joka ei selvästi ole perusteeton ja jonka ratkaisemista täytäntöönpano tai sen jatkaminen edellyttää, ulosottomiehen on tehtävä asiasta perusteltu päätös. Päätös voidaan merkitä pöytäkirjaan tai siitä voidaan laatia erillinen asiakirja. Ulosottomiehen päätös on voimassa siinä ulosottoasiassa, jossa se on annettu. Tässä momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.

Väitteen tai vaatimuksen esittäjän tulee esittää ne asiakirjat ja muut todisteet, joihin hän viittaa perusteinaan. Ulosottomiehen on hankittava viran puolesta selvitystä vain, mikäli se ulosottomenettelyssä sopivasti käy päinsä.

Tapauksissa, joita 9 luvun 1 ja 6 §:ssä tarkoitetaan, ulosottomies voi oikaista ulosottotointa tai antaa osoituksen täytäntöönpanoriidan nostamiseen.

Jos 3 momentissa tarkoitettu väite on esitetty avustavalle ulosottomiehelle, hänen on ilmoitettava siitä ulosottomiehelle. Avustava ulosottomies saa kuitenkin tarvittaessa suorittaa ulosmittauksen tai muun täytäntöönpanon jatkumisen turvaavan toimenpiteen.

4 luku

Ulosmittauksesta

9 b §

Milloin velallinen, joka on tuomiolla veloitettu tai asianmukaisesti vahvistetussa kirjallisessa sopimuksessa sitoutunut maksamaan elatusapua puolisolleen tai lapselleen taikka avioliiton ulkopuolella syntyneelle lapselle tahi joka on veloitettu suorittamaan elatusapua vahingonkorvauksena lapselle, ilmeisesti välttääkseen elatusavun perimisen ulosottotoimin tekee työtä puolisonsa tai sukulaisensa omistamassa taikka muussa toiselle kuuluvassa yrityksessä palkatta tahi selvästi pienempää korvausta vastaan kuin mitä paikkakunnalla yleisesti sellaisesta työstä maksetaan, eikä elatusapua saada häneltä täysimääräisenä perityksi, ulosotonhaltija voi elatusavun saamiseen oikeutetun taikka tälle sellaisessa asiassa kuuluvaa puhevaltaa käyttävän viranomaisen hakemuksesta antamallaan päätöksellä ratkaista, mitä rahamäärää on pidettävä velallisen kohtuullisena työpalkkana. Ulosmittaus toimitetaan tästä

9 b §

Milloin velallinen tekee työtä puolisonsa tai sukulaisensa omistamassa taikka muussa toiselle kuuluvassa yrityksessä ilmeisesti ulosmittausta välttääkseen palkatta tai selvästi pienempää korvausta vastaan kuin mitä paikkakunnalla yleisesti sellaisesta työstä maksetaan, eikä saatavaa saada muuten häneltä täysimääräisenä perityksi, ulosottomies velallista ja työnantajaa sekä tarvittaessa myös velkojaa kuultuaan päättää, mikä on velallisen kohtuullisen työpalkan rahamäärä. Ulosmittaus toimitetaan tästä määrästä noudattamalla vastaavasti, mitä tässä laissa säädetään palkan ulosmittauksesta. Työnantaja on velvollinen vähintään kerran kuukaudessa, hänelle tiedoksi annetun maksukiellon mukaisesti, ulosottomiehelle suorittamaan ulosmitatun määrän, kunnes hän ulosottomiehelle osoittaa, ettei olosuhteiden muutoksen vuoksi enää oleedellytyksiä tässä pykälässä säädetyn perinnän jatkamiseen.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

määrästä noudattamalla vastaavasti, mitä tässä laissa on säädetty palkan ulosmittauksesta. Työnantaja on velvollinen vähintään kerran kuukaudessa, hänelle tiedoksi annetun maksukiellon mukaisesti, ulosottomiehelle suorittamaan ulosmitatun määrän, kunnes hän ulosottomiehelle saattaa uskottavaksi, ettei enää ole edellytyksiä ulosotonhaltijan päätökseen perustuvan perinnän jatkamiseen.

Ennen asian ratkaisemista ulosotonhaltijan on kuultava elatusvelvollista ja hänen työnantajansa sekä ulosottomiestä. Jos ulosotonhaltija katsoo asian riitaiseksi, on hakija osoitettava ajamaan vaatimustaan tuomioistuimessa. Ulosotonhaltijan päätökseen tässä pykälässä tarkoitetussa asiassa ei saa hakea muutosta valittamalla.

9 c §

Milloin ulosotonhaltija on 9 b §:ssä tarkoitetussa tapauksessa katsonut asian riitaiseksi taikka kokonaan tai osaksi hylännyt velkojan vaatimukset, on velkojalla oikeus ajaa vaatimustaan tuomioistuimessa haasteen nojalla, joka on annettava tiedoksi elatusvelvolliselle ja hänen työnantajalleen kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun velkoja on saanut tiedon ulosotonhaltijan päätöksestä.

Jos ulosotonhaltija on vahvistanut elatusvelvollisen palkkana pidettävän määrän, on työnantajalla oikeus hakea haasteen nojalla takaisin-saantia velkojalta. Haaste on annettava velkojalle tiedoksi kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun työnantaja sai tiedon ulosotonhaltijan päätöksestä. Jos tuomioistuin on takaisin-saantikanteen johdosta joko kokonaan tai osaksi vapauttanut työnantajan hänelle 9 b §:n mukaisesti asetetusta velvollisuudesta, tulee tuomioistuimen samalla harkita, onko työnantaja saava takaisin, mitä hän jo on suorittanut, tai osan siitä.

Alioikeuden päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava. Hovioikeuden tuomioon tässä pykälässä tarkoitetussa asiassa ei saa hakea muutosta.

10 §

Jos toinen sanoo olevansa jonkin, velallisen pesässä olevan irtaimen omaisuuden omistaja, vaan ei voi heti näyttää oikeuttansa toteen, alköön se estäkö omaisuuden ulosmittaamista. Jos hän ulosmittauksessa esittää todennäköisiä perusteita vaatimukseensa, neuvokoon ulosot-

Kysymys työnantajan maksuvelvollisuudesta voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi niin kuin 9 luvun 6—13 §:ssä säädetään.

(kumotaan)

10 §

Sivullisen väite siitä, että hän omistaa velallisen hallinnassa olevaa irtainta omaisuutta, ei estä sanotun omaisuuden ulosmittaamista tai muuta täytäntöönpanoa, ellei sivullinen heti voi todistaa omistusoikeuttaan. Kysymys sivullisen omistusoikeudesta voidaan saattaa tuomioistui-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

tomies häntä ajamaan kannettansa haasteen nojalla, ja keskeytettäköön täytäntöönpano toistaiseksi; haastattakoon kuitenkin se, joka omaisuutta tahtoo varjella, velkojan ja velallisen sen paikkakunnan oikeuteen, missä omaisuus on, ja tuokoon siitä ulosottomiehelle todistuksen kolmessa kuukaudessa ulosmittauksen jälkeen; muuten käytettäköön ulosmittatu omaisuus velkojan saamisen maksamiseksi.

Jos joku ulosmittauksen jälkeen tuo esiin nyt sanotun vaatimuksen, älköön se estäkö täytäntöönpanon loppuun saattamista, ellei ulosotonhaltija toisin määrää. Jos ulosotonhaltija on neuvonut vaatimuksen tekijää ajamaan kannettansa haasteen nojalla, tulee hänen, ennen mainitulla uhalla, kolmessa kuukaudessa ulosotonhaltijan päätöksen tiedoksisaamisesta antaa haaste ja toimittaa siitä tieto ulosottomiehelle.

Jos velkoja tahtoo itse haastattaa, olkoon hänellä siihen valta.

Milloin velkoja oikeudenkäynnissä, jossa sivullinen vaatii omistusoikeutta ulosmitattuun irtaimen omaisuuteen, osoittaa, että sivullisen oikeus ulosmitattuun omaisuuteen perustuu oikeustoimeen, joka 3 luvun 35 §:n nojalla peräytyy, sivullisen oikeus ei estä täytäntöönpanon loppuun saattamista. Jos tuomioistuin on määrännyt, ettei sivullisen oikeus estä täytäntöönpanon loppuun saattamista, tai jos sivullisen vaatimus on hylätty täytäntöönpano on saatettava loppuun, vaikka tuomioon haetaan muutosta, ja velkojalla on oikeus panttia tai takausta vastaan nostaa kertyneet varat.

Mitä täten on säädetty, sovellettakoon myöskin, kun ulosmittauksen tapahtuessa velallisen pesässä tämän puoliso tahtoo hänelle kuuluvana ottaa erilleen määrättyä irtainta omaisuutta.

men ratkaistavaksi niin kuin 9 luvun 6—13 §:ssä säädetään.

Jos velkoja 1 momentissa tarkoitettussa riita-asiaassa osoittaa, että sivullisen oikeus esineeseen perustuu oikeustoimeen, joka peräytyy 3 luvun 35 §:n nojalla, tuo oikeus ei estä täytäntöönpanon loppuun saattamista.

Mitä tässä pykälässä säädetään sivullisesta, koskee myös velallisen puolisoa.

5 luku

Ulosmitatun omaisuuden rahaksi muuttamisesta

6 §

Ulosottomiehen on heti ilmoitettava arvokkaan irtaimen omaisuuden huutokauppakuulutuksesta tai -ilmoituksesta velalliselle. Ilmoitus velalliselle voidaan tehdä puhelimitse tai lähettää postitse tavallisena kirjeenä. Ellei velallisen puhelinnumero tai osoite ole tiedossa, ilmoitusta ei tarvitse tehdä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Aikaisemman ostajan maksettavasta korvauksesta on voimassa ja sen pöytäkirjaan merkitsemisessä ja ulosottamisessa noudatetaan soveltuvien osin, mitä 45 §:ssä on säädetty. *Korvausta koskeva takaisinsaantikanne käsitellään sen paikkakunnan yleisessä alioikeudessa, missä täytäntöönpano on tapahtunut.*

Aikaisemman ostajan maksettavasta korvauksesta on voimassa ja sen pöytäkirjaan merkitsemisessä ja ulosottamisessa noudatetaan soveltuvien osin, mitä 45 §:ssä säädetään.

11 §

Kun alus tai ilma-alus on myyty, ostajan on heti maksettava kuudennes kauppahinnasta, ei kuitenkaan enempää kuin mitä velkojainluettelon mukaan on maksettava rahana, mutta aina vähintään kauppahinnasta maksettavat kulut. Ostaja voi antaa pantin tai omavelkaisen takauksen siitä heti maksettavan kauppahinnan osasta, joka ylittää mainitut kulut. Jos ostaja ei edelläsanotulla tavalla maksa tai anna vakuutusta, alus tai ilma-alus pannaan heti uudestaan myyntiin. Loppuosa kauppahinnasta on maksettava kolmenkymmenen päivän kuluessa huutokaupasta. Kiinnityksenhaltija saa kuitenkin jättää jako-osuuttaan vastaavan saatavan pääoman alukseen tai ilma-alukseen kiinnitetyksi, jos hän samassa ajassa, jossa kauppahintaa on maksettava, ilmoittaa siitä huutokaupan toimittajalle ja ostaja ottaa vastatakseen saatavasta. Jos ostaja ei maksa loppuosaa kauppahinnasta, toimitetaan hänen vastuullaan uusi huutokauppa, jota koskevasta kuulutuksesta on voimassa, mitä 10 §:ssä on säädetty. Aikaisemman ostajan maksettavasta korvauksesta on voimassa ja sen pöytäkirjaan merkitsemisessä ja ulosottamisessa noudatetaan soveltuvien osin, mitä 45 §:ssä on säädetty. *Korvausta koskeva takaisinsaantikanne käsitellään sen paikkakunnan yleisessä alioikeudessa, missä täytäntöönpano on tapahtunut.* Ostajan velvollisuudesta maksaa korkoa on voimassa, mitä 47 §:ssä on säädetty.

Kun alus tai ilma-alus on myyty, ostajan on heti maksettava kuudennes kauppahinnasta, ei kuitenkaan enempää kuin mitä velkojainluettelon mukaan on maksettava rahana, mutta aina vähintään kauppahinnasta maksettavat kulut. Ostaja voi antaa pantin tai omavelkaisen takauksen siitä heti maksettavan kauppahinnan osasta, joka ylittää mainitut kulut. Jos ostaja ei edellä sanotulla tavalla maksa tai anna vakuutusta, alus tai ilma-alus pannaan heti uudestaan myyntiin. Loppuosa kauppahinnasta on maksettava 30 päivän kuluessa huutokaupasta. Kiinnityksenhaltija saa kuitenkin jättää jako-osuuttaan vastaavan saatavan pääoman alukseen tai ilma-alukseen kiinnitetyksi, jos hän samassa ajassa, jossa kauppahintaa on maksettava, ilmoittaa siitä huutokaupan toimittajalle ja ostaja ottaa vastatakseen saatavasta. Jos ostaja ei maksa loppuosaa kauppahinnasta, toimitetaan hänen vastuullaan uusi huutokauppa, jota koskevasta kuulutuksesta on voimassa, mitä 10 §:ssä säädetään. Aikaisemman ostajan maksettavasta korvauksesta on voimassa ja sen pöytäkirjaan merkitsemisessä ja ulosottamisessa noudatetaan soveltuvien osin, mitä 45 §:ssä säädetään. Ostajan velvollisuudesta maksaa korkoa on voimassa, mitä 47 §:ssä säädetään.

21 §

Myös velalliselle ja kiinteistön omistajalle on lähetettävä 2 momentissa tarkoitettu kutsu. Kutsussa on lisäksi mainittava, että mahdolliset muistutukset sellaisia saatavia vastaan, jotka on

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ilmoitettu 24 §:n mukaisesti tai käyvät ilmi asiakirjoista, on tehtävä sanotussa keskustelussa.

45 §

Aikaisemmalta ostajalta perittävät korvaukset saa ulosotonhaltijan määräyksestä ulosottaa häneltä uudessa huutokaupassa laaditun pöytäkirjan nojalla niin kuin riita-asiassa annetun tuomion täytäntöönpanosta on säädetty. Jos osasta kauppasummaa on 40 §:n mukaisesti asetettu pantti tai takaus, korvaukset saa siinä järjestyksessä, korvaukset saa siinä järjestyksessä, kuin 3 luvun 20 a §:ssä on säädetty, panttauksen tai takauksen määrään asti ulosottaa pantista tai takausmieheltä.

Ostajalla, joka uudessa huutokaupassa laaditun pöytäkirjan mukaan on korvausvelvollinen, on oikeus velkojaa ja velallista vastaan nostettavalla kanteella vaatia takaisinsaantia sen paikakunnan tuomioistuimessa, missä kiinteistö sijaitsee. Kanne on puhevallan menettämisen uhalta nostettava kuuden kuukauden kuluessa huutokaupasta lukien.

Aikaisemmalta ostajalta perittävät korvaukset saa ulosottaa häneltä taikka 3 luvun 20 a §:ssä säädettyssä järjestyksessä pantista tai takausmieheltä uudessa huutokaupassa laaditun pöytäkirjan nojalla. Muusta kuin ostajan omistamasta pantista tai takausmieheltä saadaan korvausta periä vain panttauksen tai takauksen määrään asti. Kysymys ostajan maksuvelvollisuudesta voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi niin kuin 9 luvun 6—13 §:ssä säädetään.

(kumotaan)

6 luku

Ulosmittauksesta kertyneitten varain tilityksestä ja jakamisesta

12 §

Jos riitaiselle tahi ehdonalaiselle vaatimukselle taikka kiinnitetylle saamiselle 5 luvun 31 §:ssä mainitussa tapauksessa on laskettu jako-osa irtaimesta tahi kiinteästä omaisuudesta, pantakoon se määrä erillensä, kunnes kysymys velkojan oikeudesta on lopullisesti ratkaistu taikka ehto tullut täytetyksi tahi lakannut olemasta. Jos riitainen saaminen ei vielä ole oikeuden tutkittavana, neuvottakoon velkojaa panemaan kanteensa vireille haasteen nojalla. Jos toinen, jonka oikeus on sen kysymyksen varassa, tahtoo itse haastattaa, olkoon hänellä siihen valta.

Jako-osa irtaimesta tahi kiinteästä omaisuudesta, joka on laskettu ehdolliselle vaatimukselle tai kiinnitetylle saamiselle 5 luvun 31 §:ssä mainitussa tapauksessa, on pantava erilleen, kunnes ehto on tullut täytetyksi tai lakannut olemasta taikka kysymys velkojan oikeudesta on lopullisesti ratkaistu.

Kysymys riitautetun saatavan olemassaolosta tai etuoikeudesta voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi niin kuin 9 luvun 6—13 §:ssä säädetään. Jako-osa on pidettävä erillään niin kauan kun täytäntöönpano on keskeytyneenä. Jos kannetta ei nosteta, jako-osa tilitetään luetelon mukaisesti taikka, jos jako-osan saajalle on annettu osoitus, jako-osa jaetaan 13 §:ssä tarkoitetuille velkojille.

Jos on riitautettu saatava, josta saamistodistetta ei ole näytetty, osoitus täytäntöönpanorivitakanteen nostamiseen voidaan antaa, jos velkoja ilmoittaa saatavansa 18 §:ssä säädettyssä määräajassa. Ulosottomiehen on tarvittaessa kuultava

Voimassa oleva laki

Ehdotus

velallista sekä 13 §:ssä tarkoitettua velkojaa ennen jako-osan suorittamista.

14 §

Jos velallisen myöntämättä annetaan velkojalle jako-osa saamisesta, jota ei ole maksettavaksi tuomittu, velallisella on oikeus kanteella vaatia takaisinsaantia sen paikkakunnan yleisessä ali-oikeudessa, missä täytäntöönpano on tapahtunut. Jos täytäntöönpano on koskenut kiinteistöä, kanne on kuitenkin ajettava siellä, missä kiinteistö sijaitsee.

Kanne on puhevallan menettämisen uhalla nostettava kuuden kuukauden kuluessa siitä lukien, kun kauppasumman jako taikka, jos on myyty kiinteistö tai rekisteröity alus, osuus siihen tai sen lastina olevaa tavaraa, ilma-alus, linja- tai kuorma-auto taikka perävaunu, huuto-kauppa on saanut lainvoiman.

(kumotaan)

15 §

Jollei jako-osan saanut velkoja sen jälkeen kun varojen jako tai tilitys on lainvoiman saaneella päätöksellä muutettu tai kumottu, palauta liikaa saamiaan varoja, ne voidaan ulosottaa häneltä sanotun päätöksen nojalla.

Täytäntöönpanoriidan vaikutuksesta jako-osan nostamiseen on voimassa, mitä 9 luvun 12 §:n 2 momentissa säädetään.

17 §

Rahamäärä, jota 11 §:n mukaan ei voida jakaa sitä varten määrättyllä ajalla tahi joka 12 §:n mukaan on jaossa pantu erillensä jonkun velkojan saamisen varalle, on viipymättä pantava läänin rahastoon tallettavaksi. Jos valittajan tahi velkojan vaatimus on hyväksytty tuomiolla tahi päätöksellä, joka ei ole saanut lain voimaa, olkoon hän kuitenkin oikeutettu nostamaan rahat panttia tahi takausta vastaan. Muussa tapauksessa tutkikoon ulosotonhaltija, saako joko se velkoja, jonka varalle rahat on erillensä pantu, taikka muu, jolle 13 §:ssä mainitun määräyksen nojalla rahat ehkä tulevat, ne panttia tahi takausta vastaan nostaa, ennenkuin on ratkaistu kellä niihin on oikeus.

17 §

Ulosottomiehen on viipymättä talletettava erikseen luottolaitokseen rahamäärä, jota 11 §:n mukaan ei voida jakaa sitä varten määrättyllä ajalla tahi joka 12 §:n 1 ja 3 momentin mukaan on jaossa pantu erilleen jonkun velkojan saamisen varalle. Samoin on meneteltävä 12 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, jos täytäntöönpanoriitakanne nostetaan. Jos valittajan tahi velkojan vaatimus on hyväksytty lainvoimaa vailla olevalla tuomiolla tahi päätöksellä, hänellä on kuitenkin oikeus nostaa rahat panttia tahi takausta vastaan. Koron saa se, jolle varat tilitetään.

18 §

(1 mom. on kumottu aikaisemmin.)

Jos jako-osa on laskettu ilman että saamins-todistetta on näytetty, ja jos velkoja ei ilmoita

18 §

Jos jako-osa on laskettu saamiselle, josta ei ole esitetty saamistodistetta, eikä velkoja il-

Voimassa oleva laki

itseänsä yön ja vuoden kuluessa siitä kuin huutokauppa sai laillisen voiman, nostakoon rahat panttia tahi takausta vastaan joku muu, jolle ne 13 §:n mukaan ehkä tulevat.

Ehdotus

maannu ja esitä saamistodistetta kahden vuoden kuluessa huutokaupan lainvoimaiseksi tulosta, hän menettää oikeutensa jako-osaan. Tällöin jako-osan saa nostaa muu 13 §:ssä tarkoitettu velkoja. Ulosottomies voi, jos katsoo siihen olevan aihetta, ennen jako-osan maksamista kuulla velallista ja velkojaa, jolle jako-osa 13 §:n mukaan kuuluisi.

8 luku

Ulosottoasiain kuluista

9 §

Kuluja niistä ulosottotoimista, jotka ovat jääneet 9 luvun mukaisen itseoikaisun johdosta turhiksi, ei saa periä asianosaiselta, jos oikaisutarpeen on aiheuttanut ulosottomiehen oma virhe.

9 luku

Itseoikaisu, täytäntöönpanoriita ja täytäntöönpanon keskeyttäminen*Itseoikaisu*

1 §

Itseoikaisun käyttöala

Ulosottomies voi oikaista selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen perustuvaa virheellistä täytäntöönpanotoimintaa tai aikaisempaa samassa ulosottoasiassa annettua päätöstään (asiavirheen itseoikaisu). Oikaista ei kuitenkaan voi:

1) ulosmittausta, jos huutokauppa on kuulutettu, ellei siihen ole painavia syitä;

2) toimitettua huutokauppaa;

3) velkojainluetteloa myynnin jälkeen tai lainvoimaista jakoluetteloa, elleivät ne, joiden oikeus itseoikaisun vuoksi heikkenee, anna siihen suostumustaan; eikä

4) rahasaamisen täytäntöönpanoa, kun lopputilitys on tehty ja kertyneet varat lähetetty hakijalle, eikä muuta täytäntöönpanoa, joka on saatettu lainvoimaisesti loppuun; virheellisesti lähetetyt varat voidaan kuitenkin asianomaisen suostumuksella periä häneltä takaisin.

Jos käy ilmi, että ulosmitattu omaisuus kuuluu sivulliselle, täytäntöönpanoa voidaan 1 momentin 2 kohdassa mainittua poikkeusta lukuun otta-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

matta oikaista, kunnes lopputilitys on tehty ja kertyneet varat lähetetty hakijalle.

Asiavirheen itseoikaisusta valituksen yhteydessä säädetään 10 luvun 10 §:ssä.

Ulosottomiehen on oikaistava toimituskirjassa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin rinnastettava selvä virhe (**kirjoitusvirheen itseoikaisu**) noudattaen soveltuvien osin 2—5 §:n säännöksiä. Jos asiassa on haettu muutosta, oikaisusta on ilmoitettava muutoksenhakutuo- mioistuimelle.

2 §

Itseoikaisun suorittaminen

Itseoikaisu voidaan suorittaa asianosaisen tai sivullisen pyynnöstä tai väitteen johdosta, toimitusmiehen esityksestä taikka ulosottomiehen omasta aloitteesta. Oikaisu on suoritettava viivytyksettä virheen havaitsemisen jälkeen. Ulosottomiehen on varattava sille, jolle oikaisusta voi aiheutua haittaa, tilaisuus tulla kuulluksi, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Kuuleminen voi tapahtua myös puhelimitse.

Itseoikaisusta on tehtävä erillinen päätös. Itseoikaisun suorittamatta jättämisestä on tehtävä erillinen päätös vain, jos oikaisua on pyydetty kirjallisesti. Jos asia on vähäinen tai oikaisupyyntö selvästi perusteeton, päätöksestä ei tarvitse laatia uutta asiakirjaa, vaan siitä tehdään kyseistä ulosottoasiaa koskevaan pöytäkirjaan, päätökseen tai muuhun asiakirjaan merkintä, jonka ulosottomies päivää ja allekirjoittaa. Oikaisu on tarvittaessa merkittävä myös asianosaiselle annettuun toimituskirjaan tai hänelle on annettava maksutta uusi toimituskirja.

3 §

Itseoikaisusta ilmoittaminen

Ulosottomiehen on ilmoitettava itseoikaisusta pyynnön tai väitteen esittäjälle. Oikaisusta on ilmoitettava myös muulle, jolle päätöksestä voi aiheutua haittaa. Jos ulosmittauksen itseoikaisusta voi aiheutua täytäntöönpanon hakijalle vain vähäistä haittaa, viimeksi mainittua ilmoitusta ei tarvitse tehdä.

Itseoikaisun suorittamatta jättämisestä on ilmoitettava oikaisupyyntön esittäneelle. Ilmoitus voidaan tehdä myös puhelimitse.

4 §

Muutoksenhaku itseoikaisupäätökseen

Päätökseen, jolla täytäntöönpanotointa tai aikaisempaa päätöstä on oikaistu, saa hakea muutosta siinä järjestyksessä kuin 10 luvussa säädetään.

Itseoikaisun suorittamatta jättämiseen ei saa hakea muutosta.

5 §

Oikaisupäätöksen täytäntöönpano

Ennen kuin oikaisupäätös on saanut lainvoiman, kertyneet varat saa nostaa vain vakuutta vastaan.

Täytäntöönpanoriita

6 §

*Osoitus täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen**Jos*

1) täytäntöönpanoa vastaan esitetään lainvoimaisen tuomion antamisen jälkeen syntyneitä perusteita, joita ei ole tuomiolla ratkaistu,

2) täytäntöönpanossa määrätty tai määrättävä maksu- tai varojenpalautusvelvollisuus, velkojan oikeus saada suoritus pantti- tai pidätys oikeuden alaisesta omaisuudesta taikka velkojien saatavien keskinäinen etuoikeus on käynyt riitaiseksi,

3) sivullinen vastustaa täytäntöönpanoa sillä perusteella, että se loukkaa hänen oikeuttaan tai

4) täytäntöönpanossa esitetään muu 1—3 kohdassa mainittuihin seikkoihin rinnastettava väite tai vaatimus, jonka ratkaisemista täytäntöönpano tai sen jatkaminen edellyttää,

ulosottomiehen on osoitettava asianomainen nostamaan käräjäoikeudessa riita-asiana kanne (*täytäntöönpanoriita*) silloin, kun väitteen tai vaatimuksen tueksi on esitetty todennäköisiä perusteita ja kun ulosottoasia on tämän johdosta tullut epäselväksi eikä selvitystä voida hankkia ulosottomenettelyssä.

Osoitus kanteen nostamiseen voidaan antaa täytäntöönpanon missä vaiheessa tahansa. Rahasaamisen täytäntöönpanossa osoitusta ei kuitenkaan voida antaa enää lopputilityksen suorittamisen ja varojen lähettämisen jälkeen, eikä muussa täytäntöönpanossa sen jälkeen, kun täy-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

täytäntönpäätös on saatettu lainvoimaisesti loppuun. Jos väite tai vaatimus on jo ratkaistu ulosottomiehen lainvoimaisella täytäntönpäätöstoimella tai päätöksellä taikka muutoksenhakutuomioistuimen ulosottovalituksen johdosta antamalla lainvoimaisella päätöksellä, ulosottoasiassa ei enää voida antaa samaan väitteeseen tai vaatimukseen perustuvaa osoitusta kanteen nostamiseen. Osoitusta ei voida myöskään antaa, jos asianosainen on laiminlyönyt esittää väitteensä tai vaatimuksensa toimituksessa, jossa hänen lain mukaan olisi tullut ne esittää, taikka hän on 10 §:n 2 momentin mukaisesti menettänyt oikeutensa vedota väitteeseen tai esittää vaatimuksen.

Jos ulosottovalitus on jo tehty, ulosottomies ei saa antaa valittajalle valituksessa tarkoitettusta väitteestä tai vaatimuksesta osoitusta kanteen nostamiseen. Muutoksenhakutuomioistuin voi tällöin ulosottovalitusta käsitellessään osoittaa asianomaisen nostamaan täytäntönpäätöskanteen niin kuin 1 ja 2 momentissa säädetään. Tuomioistuimen on heti ilmoitettava osoituksesta ulosottomiehelle.

Osoitusta koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

7 §

Osoituksen sisältö ja tiedoksiantaminen

Osoitus täytäntönpäätöskanteen nostamiseen on annettava kirjallisesti. Siinä on mainittava riidan käsittelevä käräjäoikeus, kanteen vireillepanon määräaika sekä riidan asianosaiset. Osoituksessa on myös selostettava riidan kohde ja täytäntönpäätöksen keskeyttämiseen liittyvät seikat sekä määräajassa tapahtuvan kanteen vireillepanon laiminlyönnin seuraus.

Osoitus on annettava tiedoksi osoituksen saajalle.

8 §

Täytäntönpäätöksiä asianosaiset

Täytäntönpäätöksiä asianosaisia voivat olla velallinen, velkoja sekä sivullinen, jonka oikeutta täytäntönpäätöstoimi koskee.

Osoitus on annettava 6 §:ssä mainitun väitteen tai vaatimuksen esittäjälle, jolle epäselvää kysymystä koskevan selvityksen esittäminen kuuluu toiselle. Ulosottomiehen ja muutoksenhakutuomioistuimen on kuitenkin osoitettava:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1) pantin omistaja tai takaaja nostamaan 3 luvun 20 a §:n 4 momentissa tarkoitettu kanne velallista ja velkojaa vastaan;

2) velkoja nostamaan 4 luvun 9 b §:n 2 momentissa tarkoitettu kanne velallista ja tämän työnantajaa vastaan taikka työnantaja velkojaa vastaan;

3) sivullinen nostamaan 4 luvun 10 §:n 1 momentissa ja tämän luvun 6 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu kanne velkojaa ja velallista vastaan taikka velkoja sivullista ja velallista vastaan;

4) aikaisempi ostaja nostamaan 5 luvun 45 §:n 3 momentissa tarkoitettu kanne velkojaa ja velallista vastaan; sekä

5) velkoja nostamaan 6 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kanne velallista ja toista velkojaa vastaan taikka velallinen velkojaa vastaan.

9 §

Täytäntöönpanoriita ilman osoitusta

Asianosainen voi nostaa 6 §:n 1 momentissa mainittuihin väitteisiin tai vaatimuksiin perustuvan kanteen 8 §:ssä mainittuja asianosaisia vastaan 11 §:n 1 momentissa tarkoitettussa käräjäoikeudessa myös ilman osoitusta. Kannetta ei kuitenkaan voida nostaa, ellei asiassa 6 §:n 2 momentin nojalla voitaisi antaa osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen.

Jos asianosainen on ennen täytäntöönpanon aloittamista pannut vireille riita-asian, joka voidaan käsitellä täytäntöönpanoriitana, hänen on heti täytäntöönpanosta tiedon saatuaan ilmoitettava siitä tuomioistuimelle ja kanteesta ulosottomiehelle. Jos ilmoitus tuomioistuimelle tehdään vasta sen jälkeen, kun osoitusta täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen 6 §:n 2 momentin nojalla ei enää voitaisi antaa, kannetta ei voida tutkia täytäntöönpanoriitana.

10 §

Täytäntöönpanoriidan vireillepano ja sen laiminlyönnin seuraukset

Täytäntöönpanoriita on pantava vireille neljän viikon kuluessa siitä päivästä, jona asianosainen on saanut tiedon ulosottomiehen tai muutoksenhakutuomioistuimen antamasta osoituksesta. Ulosottomies tai muutoksenhakutuomioistuin voi ennen määräajan päättymistä tehdystä kirjalli-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sesta hakemuksesta pidentää määräaikaa hyväksyttävästä syystä. Päätökseen, jolla vireillepanomääräaikaa on pidennetty, ei saa hakea muutosta.

Jollei asianosainen nosta kannetta osoituksen mukaisesti siinä ilmaistussa määräajassa tai 13 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa valita ulosottomiehen täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä, hän menettää oikeutensa vedota sanottuun väitteeseen tai vaatimukseen siinä ulosottoasiassa. Jos asianosainen, joka on nostanut kanteen ilman osoitusta, antaa asian jäädä sillensä, menettää myös hän sanotun oikeutensa.

11 §

Täytäntöönpanoriidan käsittely

Täytäntöönpanoriita käsitellään 10 luvun 2 §:ssä mainitussa kärjäoikeudessa. Riita on kaikissa oikeusasteissa käsiteltävä kiireellisenä. Tuomioistuimelle esitetty vaatimus täytäntöönpanon kieltämisestä tai keskeyttämisestä on ratkaistava heti.

Jos täytäntöönpanoriita on pantu vireille ilman ulosottomiehen osoitusta, kärjäoikeuden on heti lähetettävä jäljennös haastehakemuksesta tiedoksi ulosottomiehelle ja pyydettävä tämän lausunto asiasta. Jos lausunnosta tai muutoin käy ilmi, että asia ei ole vireillä kaikkia 8 §:ssä tarkoitettuja asianosaisia vastaan, kärjäoikeuden on tarvittaessa kehoitettava asianosaista nostamaan kanne puuttuvia asianosaisia vastaan kärjäoikeuden asettamassa määräajassa 10 §:n 2 momentissa mainitulla uhalla. Jos asianosainen on valittanut täytäntöönpanotoimesta, kärjäoikeuden on ilmoitettava täytäntöönpanoriidasta myös muutoksenhakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle.

Jos täytäntöönpanoriitana käsiteltävä asia on pantu vireille ennen täytäntöönpanon aloittamista muussa kuin 1 momentissa tarkoitettussa kärjäoikeudessa, asia voidaan käsitellä loppuun sanotussa tuomioistuimessa taikka siirtää käsiteltäväksi 1 momentissa tarkoitettussa kärjäoikeudessa, jos siirtäminen on tarkoituksenmukaista. Jos täytäntöönpanoriitaa koskeva osoitus on riidan käsittelevän tuomioistuimen osalta virheelinen, asia on siirrettävä 1 momentissa tarkoitettuun kärjäoikeuteen. Täytäntöönpanoriidan käsittelyssä on lisäksi soveltuvin osin noudatettava, mitä 10 luvun 11 §:n 4 momentissa ja 15 §:ssä säädetään.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

12 §

Täytäntöönpanoriidan vaikutus ulosottoasian käsittelyyn

Täytäntöönpanon keskeyttämisestä täytäntöönpanoriidan johdosta säädetään 14 §:n 2 ja 3 momentissa. Kun täytäntöönpanoriita on ratkaistu, ulosottomiehen on otettava riidassa annettu ratkaisu täytäntöönpanon perusteeksi ja jatkettava täytäntöönpanoa tai peruutettava se.

Ennen kuin täytäntöönpanoriidassa annettu tuomio on saanut lainvoiman, kertyneet varat saa nostaa vain vakuutta vastaan.

13 §

Täytäntöönpanoriidan ja ulosottovalituksen suhde

Jos ulosottomies on antanut osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen täytäntöönpanotointa tai päätöstä koskevana valitusajana tehdyn väitteen tai vaatimuksen johdosta, osoituksen saaja voi myös valittaa täytäntöönpanotoimesta tai päätöksestä. Jos kanne kuitenkin nostetaan, valitus jätetään osoituksessa tarkoitetuilta osin tutkimatta.

Jos asianosainen, joka on valittanut ulosottotoimesta, nostaa täytäntöönpanoriitakanteen ilman osoitusta, ulosottovalitus jätetään kanteessa tarkoitetuilta osin tutkimatta.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen

14 §

Keskeytysmääräyksen antaminen

Ulosottomies voi keskeyttää täytäntöönpanon oikaistessaan ulosottotointa tämän luvun 1 §:n tai 10 luvun 10 §:n nojalla.

Kun ulosottomies tai muutoksenhakutuomioistuimien on antanut osoituksen täytäntöönpanoriitakanteen nostamiseen, ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano, kunnes kaksi viikkoa on kulunut vireillepanomääräajan päättymisestä. Jollei ulosottomies siihen mennessä ole saanut 17 §:n mukaista käräjäoikeuden ilmoitusta tai asianosainen ole esittänyt selvitystä täytäntöönpanoriidan vireillepanosta ja käräjäoikeuden antamaa keskeytysmääräystä, täytäntöönpanoa jatketaan. Jos joku on ilman osoitusta nostanut 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun kanteen, täytän-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

töönpanoa ei keskeytetä, ellei tuomioistuin 17 §:n mukaisesti ilmoita täytäntöönpanon keskeyttämisestä tai asianosainen esitä tuomioistuimen antamaa keskeytysmääräystä.

Tuomioistuin, joka käsittelee ulosottotointoa koskevaa muutoksenhakemusta taikka täytäntöönpanoriitaa, voi asianosaisen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan määrätä täytäntöönpanon keskeytettäväksi. Määräyksen voi antaa kärjäoikeudessa yksi tuomari kansliassa ja hovioikeudessa yksi jäsen. Määräys voidaan antaa väliaikaisesti vastapuolta kuulematta.

Täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.

15 §

Keskeytyspäätöksen sisältö

Täytäntöönpano voidaan keskeyttää tai määrätä keskeytettäväksi joko kokonaan tai jonkin ulosottoperusteessa olevan määräyksen taikka tietyn esineen tai omaisuuden osalta. Keskeytyspäätöksessä voidaan myös rajoittaa määrää, jonka osalta ulosottoperuste toimeenpannaan, taikka sallia omaisuuden ulosmittaus tai esineen haltuunotto, mutta kieltää omaisuuden myynti ja luovuttaminen hakijalle taikka kertyneiden varojen tilitys. Keskeytyksen ehdoksi voidaan myös määrätä, että vaatimuksen esittäjä asettaa vakuuden keskeytyksestä aiheutuvista kuluista ja vahingosta. Kuulutettu huutokauppa voidaan määrätä jätettäväksi toimittamatta vain erityisesti syystä ja sillä ehdolla, että keskeytystä vaatinut asettaa vakuuden huutokauppakustannusten korvaamisesta.

Erityisestä syystä voidaan määrätä, että jos suoritettu täytäntöönpanotoimi on peruutettava. Jos ulosmitattu omaisuus on pilaantuvaa, arvosaan nopeasti alentuvaa tai jos sen hoitokustannukset ovat korkeat, täytäntöönpano saadaan määrätä peruutettavaksi ainoastaan sillä ehdolla, että velallinen asettaa vakuuden kulujen ja vahingon korvaamisesta.

16 §

Keskeytysmääräyksen voimassaolo

Keskeytysmääräys on voimassa, jollei laissa toisin säädetä, kunnes määräyksen antaneessa viranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä oleva pääasia on ratkaistu. Keskeytyspäätöksessä voidaan määräyksen voimassaoloaikaa rajoittaa

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

tai pidentää, enintään kuitenkin siihen saakka kun pääasiassa annettava ratkaisu saa lainvoiman.

Keskeytysmääräyksen antaja voi peruuttaa määräyksen, muuttaa sitä tai antaa uuden määräyksen.

17 §

Keskeytysmääräyksestä ilmoittaminen

Keskeytysmääräyksen antajan on heti ilmoitettava määräyksestä ja siinä tapahtuneista muutoksista asianomaiselle ulosottomiehelle. Kun keskeytysmääräyksen antaneessa tuomioistuimessa vireillä ollut muutoksenhakemus tai täytäntöönpanoriita on ratkaistu, tuomioistuin on ilmoitettava ulosottomiehelle ratkaisusta ja siihen mahdollisesti liittyvistä keskeytyksen voimassaoloaikaa koskevista määräyksistä.

18 §

Keskeytysmääräyksen vaikutus jo suoritettuihin täytäntöönpanotoimiin

Ulosottomiehen on keskeytettävä täytäntöönpano saatuaan 17 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, ei kuitenkaan ennen kuin asianosainen on asettanut vakuuden, jos keskeytyspäätöksen ehdoksi on määrätty vakuuden asettaminen.

Täytäntöönpanossa jo suoritettut toimet pysyvät voimassa, jollei keskeytyspäätöksessä ole määrystä niiden peruuttamisesta.

9 Luku

Muutoksen hakemisesta ulosottomiehen menettelyyn

1 §

Ulosottomiehen menettelystä asiassa, josta tässä laissa puhutaan, saa kirjallisesti ulosotonaltilijalle valittaa.

10 luku

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn*Valitus*

1 §

Valitusoikeus

Täytäntöönpanotoimeen tai ulosottomiehen päätökseen ulosottoasiassa saa hakea muutosta se, jonka oikeutta toimi tai päätös koskee.

Sen jälkeen kun kertyneiden rahavarojen lopputilitys on tehty ja varat lähetetty hakijalle, voidaan valittaa ainoastaan lopputilityksessä olevasta virheestä.

Ulosottomiehen täytäntöönpanotoimeen tai päätökseen ei saa hakea muutosta sillä perus-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

teella, että ulosottomiehellä ei ole ollut alueellista toimivaltaa.

Perustevalituksesta veronulosottoasioissa säädetään erikseen.

2 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Muutosta haetaan valittamalla käräjäoikeudelta. Ulosottovalituksia käsitellään Ahvenanmaan, Espoon, Helsingin, Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kotkan, Kuopion, Lahden, Lappeenrannan, Mikkelin, Oulun, Porin, Rovaniemen, Seinäjoen, Tampereen, Turun, Vaasan ja Vantaan käräjäoikeuksissa. Käräjäoikeuksien tuomiopiireistä näissä asioissa säädetään asetuksella.

Muutosta haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirin alueella täytäntöönpanotoimi on suoritettu. Asian siirtämisestä toiseen käräjäoikeuteen säädetään 15 §:ssä.

3 §

Valituksen tekeminen ja peruuttaminen

Valitus on tehtävä kirjallisesti. Valituskirjelmä on puhevallan menettämisen uhalla viimeistään 4 ja 5 §:ssä säädetyn määräajan päättymispäivänä toimitettava ulosottomiehen kansliaan. Valitus tulee vireille asianomaisessa käräjäoikeudessa, kun valituskirjelmä on saapunut ulosottomiehen kansliaan.

Valitus peruutetaan toimittamalla käräjäoikeudelle osoitettu peruutuskirjelmä ulosottomiehen tai käräjäoikeuden kansliaan.

2 §

Määräaika ulosmittauksesta valittamiseen on kaksikymmentä päivää. Määräaika lasketaan velalliselle siitä päivästä, jona ulosmittaus on päättynyt tai 4 luvun 18 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa velallisen luona toimeenpantu sekä velkojalle siitä päivästä, jona hän sai ulosmittauksesta tiedon.

4 §

Valituksen määräaika

Määräaika valituksen tekemiseen on kolme viikkoa.

Määräaika lasketaan asianomaiselle toimituspäivästä tai päätöksen tekemisestä, jos siitä on hänelle etukäteen ilmoitettu tai hän on ollut toimituksessa läsnä. Muussa tapauksessa määräaika lasketaan siitä päivästä, jona asianomainen on saanut toimituksesta tai päätöksestä tiedon, jollei 5 §:ssä toisin säädetä.

Voimassa oleva laki

3 §

Valitus, joka koskee ulosottomiehen toimitamaa kiinteistön taikka alusrekisteriin merkityn aluksen, osuuden siihen tai sen lastina olevan tavarán, ilma-aluksen, linja- tai kuorma-auton taikka perävaunun huutokauppaa, sen kuuluttamista, velkojainluettelon laatimista tai muuta ulosottomiehen toimenpidettä huutokaupassa, on tehtävä 2 §:ssä mainitussa määräajassa huutokaupasta lukien.

4 §

Määräaika irtaimen omaisuuden kauppahinnan jakamisesta valittamiseen 6 luvun 3 §:ssä mainituissa tapauksissa on kaksikymmentä päivää. Määräaika lasketaan päivästä, jona jakoluettelo on 6 luvun 3 tai 4 §:n mukaisesti pantu esille. Jos on pidetty 6 luvun 5 §:n mukainen kokous, määräaika lasketaan kokouspäivästä.

5 §

Jos 2, 3 tahi 4 §:ssä säädetty valitusaika laiminlyödään eikä laillista estettä saman ajan kuluessa näytetä, alköön valitusta, mikäli sen tarkoituksena on saada ulosottomiehen toimi muutetuksi, otettako tutkittavaksi. Jos näytetään este, on ulosotonhaltijan määrättävä valittajalle uusi asian perilleajamisaika. Toimituksissa, jotka nyt sanotuissa pykälissä mainitaan, ilmoittakoon ulosottomies mitä muutoksen haussa on noudatettava ja mikä uhka laiminlyömisestä on.

6 §

Jos 2, 3 tai 4 §:ssä tarkoitettussa asiassa määräajassa toimitettuun valituskirjelmään ei ole liitetty valituksen alaisessa toimituksessa tehtyä pöytäkirjaa tai jos valituskirjelmä on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ratkaista, ulosotonhaltijan on kehoitettava valittajaa korjaamaan puute ulosotonhaltijan määräämässä ajassa. Jollei kehotusta nou-

Ehdotus

5 §

Valituksen määräajan laskeminen eräissä tapauksissa

Valitus huutokaupasta sekä velkojainluettelosta tai muusta huutokauppaan liittyvästä myyntiä edeltävästä ulosottomiehen toimesta on tehtävä 4 §:ssä mainitussa määräajassa huutokaupasta lukien.

Määräaika valituksen tekemiseen kauppahinnan jaosta lasketaan siitä, kun jakoluettelo on 6 luvun 3 tai 4 §:n mukaisesti pantu esille taikka 5 §:n mukainen kokous pidetty tai kun kauppahinta on 6 luvun 8 ja 9 §:n mukaisesti jaettu.

Määräaika rahavarojen lopputilityksestä valittamiseen lasketaan siitä, kun varat tilityksen perusteella on lähetetty hakijalle.

6 §

Uuden määräajan asettaminen

Jos asianosainen laillisen esteen vuoksi tai muusta hyväksyttävästä syystä ei voi määräajassa hakea muutosta, käräjäoikeus asettaa hakemuksesta uuden määräajan valituksen tekemistä varten.

Uutta määräaikaa on pyydetävä käräjäoikeudelta kirjallisella hakemuksella, joka ennen valitusajan päättymistä on toimitettava ulosottomiehen kansliaan. Hakemukseen on liitettävä selvitys hakijaa kohdanneesta esteestä tai muusta hakemuksen perusteena olevasta syystä. Hakemuksesta on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä 3 §:n 1 momentissa ja 13 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään valituksesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

dateta tai saada annetuksi tiedoksi, valitus on jätettävä tutkimatta.

7 §

Valituskirjelmän sisältö ja liitteet

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava ulosottomiehen ratkaisu, johon haetaan muutosta, vaa-dittu muutos ja sen perusteet sekä todisteet, joihin halutaan nojautua ja mitä niillä halutaan näyttää toteen. Valittajan tai kirjelmän laatijan on allekirjoitettava valituskirjelämä.

Valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä on muu-toin soveltuvin osin voimassa, mitä hakemus-asioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa an-netun lain (307/86) 6 §:ssä säädetään hakemuk-sesta. Valituskirjelmästä ja siihen liitetyistä asia-kirjoista ei tarvitse antaa jäljennöksiä.

7 §

Jos se, joka ulosottomiehen toimesta valittaa, väittää että toimituksessa on menetelty toisin kuin ulosottomiehen pöytäkirjasta näkyy, niin ulosotonhaltija, jos katsoo valittajan kanteen tutkimisen sitä vaativan, määrätköön todistajain kuulustelua oikeudessa pidettäväksi.

(8 § on kumottu aikaisemmin.)

(jää pois)

9 §

Kun ulosottomiehen tointa koskeva valitus tehdään ulosotonhaltijalle, keskeyttäköön hän, jos syytä on ja asia ei siedä viivytystä, toistaiseksi tahi kunnes lopullinen päätös annetaan, toimen tahi oikaiskoon sitä niin kuin asianhaarat vaativat; määrätköön kuitenkin, milloin asian laatu erittäin vaatii, että valittajan on asetettava pantti tai takaus niistä kuluista ja siitä vahin-gosta, mitä viivytyksestä ehkä tulee.

10 §

Valitus, joka 3 tai 4 §:n mukaan tehdään velkojainluettelosta tahi kauppahinnan jakami-sesta, älköön olko pätevä muiden kuin valituk-sentekijän puolesta.

11 §

2—4 §:ssä mainituista asioista annettakoon ulosotonhaltijan lopullinen päätös siinä järjestyk-sessä, kuin 2 luvun 22 §:ssä on säädetty.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

Ulosmittauksesta tehty valitus älköön estäkö täytäntöönpanon jatkamista, älköönkä valitus muustakaan ulosottomiehen toimesta sitä viivytäkö, ellei tässä laissa ole toisin säädetty tahi ulosotonhaltija toisin määrää.

8 §

Valituksen vaikutus täytäntöönpanoon

Valitus ei keskeytä täytäntöönpanoa, ellei laissa toisin säädetä tai tuomioistuin toisin määrää.

9 §

Toimitusmiehen selvitys ja ulosottomiehen lausunto

Ulosottomiehen on valituksen johdosta välittömästi pyydettävä toimitusmieheltä asettamassaan määräajassa selvitys. Heti selvityksen saatuaan ulosottomiehen on annettava valituksesta oma perusteltu lausuntonsa. Jos ulosottomies oikaisee täytäntöönpanotointa 10 §:n nojalla, ulosottomiehen perusteltu itseoikaisupäätös korvaa lausunnon.

Ulosottomiehen lausuntoon on liitettävä luettelo ulosottoasian asianosaisista, heidän laillisista edustajistaan ja asiamiehistään sekä näiden puhelinnumeroista ja postiosoitteista.

Ulosottomiehen on ilmoitettava käräjäoikeudelle, onko uuden määräajan asettamista koskeva hakemus tai valitus toimitettu ulosottomiehen kansliaan määräajassa. Ilmoitukseen on tarvittaessa liitettävä määräajan päättymistä koskeva tarpeellinen selvitys. Ulosottomiehen ei tarvitse pyytää myöhästyneen valituksen johdosta 1 momentissa mainittua selvitystä eikä antaa valitusta koskevaa lausuntoaan, ellei käräjäoikeus niitä erikseen vaadi.

10 §

Itseoikaisu valituksen johdosta

Jos valituksessa tarkoitettu täytäntöönpanotoimi on oikaistavissa 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentin nojalla, ulosottomies voi suorittaa oikaisun viikon kuluessa valituksen saapumisesta noudattaen soveltuvien osin 9 luvun 1—5 §:n säännöksiä.

Oikaisupäätöksestä on välittömästi ilmoitettava asianosaisille. Muutoksenhakijalle on samalla ilmoitettava mahdollisuudesta peruuttaa valitus tämän luvun 3 §:n mukaisesti. Asianosainen voi kirjallisesti itseään sitovasti ilmoittaa ulosottomiehelle tyytyvänsä itseoikaisupäätökseen.

11 §

Valitusosoitus

Kun ulosottomies suorittaa ulosmittauksen tai muun täytäntöönpanotoimituksen taikka tekee päätöksen ulosottoasiassa, hänen on samalla ilmoitettava, saako asiassa hakea muutosta ja mitä valituksen osalta on noudatettava.

Asianosaiselle annettavaan ulosmittausilmoitukseen, otteeseen tai jäljennökseen ulosottomiehen pöytäkirjasta tai päätöksestä taikka muusta toimituskirjasta on liitettävä valitusosoitus.

Valitusosoituksessa on mainittava muutoksenhakutuomioistuin sekä valitus aika. Siinä on selostettava, miten valitus ajetaan perille sekä valituskirjelmän sisältöä ja liitteitä koskevat säännökset. Valitusosoituksessa on ilmoitettava myös ulosottomiehen mahdollisuudesta suorittaa itseoikaisu 9 luvun 1 §:n nojalla.

Jos valitusosoitus on virheellinen eikä virhe ole ollut selvästi havaittavissa, valitus on tehty oikein, mikäli asianosainen on noudattanut joko osoitusta tai mitä asiasta säädetään.

12 §

Täydentävät säännökset

Jos ulosottomiehen kansliaan toimitettava valituskirjelmä on saapunut määräajassa käräjäoikeuteen, asianosainen ei menetä puhevaltaansa. Jäljennös kirjelmästä liitteineen on käräjäoikeudesta heti lähetettävä ulosottomiehen kansliaan.

Kaikki ulosottomiehen kansliaan toimitetut käräjäoikeudelle osoitetut hakemukset ja kirjelmät sekä niihin liittetyt asiakirjat on heti lähetettävä käräjäoikeuteen. Samalla on lähetettävä jäljennökset asiassa kertyneistä asiakirjoista sekä jäljennös ulosottomiehen pöytäkirjasta, päätöksestä tai muusta toimituskirjasta, ja ilmoitettava, onko hakemus tai kirjelmä saapunut määräajassa.

Ulosottomiehen on viipymättä ja viimeistään viikon kuluttua valituksen saapumisesta lähetettävä käräjäoikeudelle 9 §:ssä tarkoitettu selvitys, lausunto ja luettelo tai, jos itseoikaisu on suoritettu, jäljennös 10 §:ssä mainitusta oikaisupäätöksestä, siihen liittyvät asiakirjat ja selvitys oikaisupäätöksen lainvoimaisuudesta.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus**Valituksen käsittely tuomioistuimessa*

13 §

Käsittely kärjäoikeudessa

Muutoksenhakemusta käsitellessään kärjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Muutoksenhakemus käsitellään kärjäoikeuden kansliassa, jollei asiassa kuulla todistajaa tai muuta henkilöä henkilökohtaisesti. Kärjäoikeuden istunto voidaan tarvittaessa pitää 2 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tuomiopiirissä olevassa muunkin kärjäoikeuden istunto-paikassa. Muutoin noudatetaan soveltuvien osin hakemusasioden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annettua lakia.

Muutoksenhakemus on käsiteltävä kiireellisenä. Jos muutoksenhakemuksessa on vaadittu täytäntöönpanon keskeyttämistä, kärjäoikeuden on heti 9 luvun 14—18 §:n mukaisesti päätettävä asiasta.

Jos kärjäoikeus 9 luvun 6—8 §:n mukaisesti osoittaa asianosaisen nostamaan täytäntöönpanoriitakanteen, kärjäoikeuden on kuitenkin ratkaistava valitus muun kuin täytäntöönpanoriidan kohteena olevan kysymyksen osalta. Täytäntöönpanoriidan ja valituksen suhteesta säädetään 9 luvun 13 §:ssä.

Velkojainluetteloa tai jakoluetteloa voidaan valituksen johdosta muuttaa vain muutoksenhakijan eduksi.

14 §

Itseoikaisupäätöksen vaikutus valitukseen

Jos ulosottomies on 10 §:n nojalla oikaissut täytäntöönpanotointa eivätkä asianosaiset itseään sitovasti ole ilmoittaneet tyytyvänsä oikaisupäätökseen, valitus voidaan ratkaista vasta sen jälkeen, kun oikaisupäätös on lainvoimainen. Niiltä osin kuin lainvoimainen oikaisupäätös tekee valituksen aiheettomaksi, valitus jätetään tutkimatta. Jos oikaisupäätöksestä valitetaan, käsitellään täytäntöönpanotointa ja oikaisupäätöstä koskevat valitukset yhdessä.

15 §

Asian siirtäminen

Kärjäoikeus, jossa on vireillä muutoksenhakemus, saa perustellusta syystä siirtää asian toiseen toimivaltaiseen kärjäoikeuteen, jossa on

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vireillä samalla perusteella tapahtunutta täytäntöönpanoa koskeva valitus. Siirtävän tuomioistuimen asiaan liittyvät päätökset ja muut toimenpiteet ovat voimassa, kunnes se tuomioistuimien johon asia on siirretty, toisin määrää. Asiaa ei kuitenkaan saa siirtää takaisin, jolleivät uudet erityiset syyt sitä vaadi.

Asian siirtämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

16 §

Osoitus kantelun tekemiseen

Jos valituskirjelmässä on ilmoitus siitä, että ulosottomies on tehnyt virheellisen virkatoimen taikka laiminlyönyt toimen suorittamisen, eikä ilmoitusta voida tutkia muutoksenhakemuksena, käräjäoikeuden on, jättäessään valituksen sanotuilta osin tutkimatta, osoitettava asianomainen kantelemaan asiasta oikeusministeriölle tai asetuksella säädettävälle viranomaiselle.

17 §

Valituksen käsittely hovioikeudessa ja muutoksenhaku hovioikeuden ratkaisuuksiin

Käräjäoikeuteen määräjässä toimitettu, käräjäoikeuden päätöstä koskeva muutoksenhaku on heti lähetettävä hovioikeuteen. Jos muutoksenhakemuksessa on vaadittu täytäntöönpanon keskeyttämistä, hovioikeuden on heti päätettävä asiasta 9 luvun 14—18 §:n mukaisesti. Muutoksenhaku on hovioikeudessa käsiteltävä kiireellisenä. Täytäntöönpanoriitaa koskevas- ta osoituksesta sekä asian ratkaisemisesta ja siirtämisestä on voimassa, mitä 13 §:n 3 ja 4 momentissa sekä 15 §:ssä säädetään.

Asian käsittelystä hovioikeudessa ja muutoksenhausta hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 26 ja 30 luvussa säädetään.

18 §

Muutoksen hakemisesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus

Valituksen käsitellyt tuomioistuin voi velvoittaa sen, jolle tuomioistuimen päätös on vastainen, korvaamaan vastapuolelleen muutoksenhakemisesta aiheutuneet kulut noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 Luku

**Muutoksen hakemisesta ulosottoasiassa
annettuun päätökseen**

1 §

Muutosta ulosotonhaltijan päätökseen ulosottoasiassa haetaan hovioikeudelta valittamalla. Kun ulosotonhaltija ratkaisee asian lopullisesti, sen on samalla ilmoitettava muutoksenhakuoikeudesta ja siitä, mitä puhevallan säilyttämiseksi on noudatettava.

(jää pois)

Velallinen älköön hakea muutosta päätökseen, jolla asia riitaisena on oikeuteen lykätty. Jos velkoja, ennen kuin sellainen päätös on saanut laillisen voiman, on haastattanut asian oikeuteen, älköön hänellä enää olko valtaa päätökseen hakea muutosta.

2 §

Jos ulosotonhaltija eri päätöksellä on antanut lausuntonsa asian käsittelyä koskevasta seikasta; älköön valitusta siitä tehtävä muuten kuin pääasian yhteydessä. Riitapuolella olkoon lupa erittäin valittaa määräyksestä, mikä 7 luvun 17 §:n tahi 9 luvun 9 §:n mukaan annetaan ennen asian lopullista ratkaisemista. Jos riitapuoli huulee voivansa näyttää että ulosotonhaltija tarpeettomasti viivyttää ulosottoasiaa; saakoon hän siitä valittaa.

(jää pois)

3 §

Ulosotonhaltijan lopullisesta toimesta, joka on julkipanolla ilmoitettu ja koskee 2 luvussa mainittua asiaa, tai ulosotonhaltijan antamasta päätöksestä sellaisen valituksen johdosta, joka on tehty ulosmittauksesta tai 9 luvun 3 ja 4 §:ssä mainitusta huutokaupasta tai kauppahinnan jakamisesta, valitetaan hovioikeuteen. Määräaika on kolmekymmentä päivää siitä päivästä jona ulosotonhaltijan päätös annettiin.

(jää pois)

4 §

Joka ei tyydy päätökseen, jonka ulosotonhaltija on antanut muissa tapauksissa kuin mitkä 3 §:ssä on mainittu, hänellä olkoon se valitusaikea, mikä samassa pykälässä on säädetty, lukien siitä kuin päätös on hänelle tiedoksi annettu.

(jää pois)

5 §

Jos valitusaikea on luettava päätöksen tiedoksisestaamisesta, voittapuolen asiana on toimittaa

(jää pois)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

haaste tiedoksiannolla vastapuolelle tiedoksi ulosotonhaltijan päätös sekä, milloin päätös on kirjoitettu asiakirjoille, myös päätökseen liittyvät asiakirjat ulosotonhaltijan luona oikeaksi todistettuna jäljennöksenä. Alkuperäiseen päätökseen ja mainittuun jäljennökseen on merkitävä päivä, jolloin tiedoksianto tapahtuu.

Jollei vastapuolella ole vakinaista asuinpaikkaa Suomessa tai jos hän oleskelee maan ulkopuolella eikä hänellä ole täällä tunnettua asiamiestä, jolla on oikeus hänen puolestaan ottaa vastaan tiedoksianto, jäljennös päätöksestä annetaan ulosotonhaltijalle ja ilmoitus siitä, että se on ulosotonhaltijan luona vastapuolen saatavana, julkaistaan voittopuolen toimesta virallisessa lehdessä ja lähetetään lisäksi postitse asianomaiselle, mikäli hänen osoitteensa on tunnettu. Sellaisessa tapauksessa on 4 §:ssä tarkoitettu vastapuolen valitusaika kolme kuukautta siitä lukien, kun voittopuoli on täyttänyt, mitä edellä on säädetty.

6 §

Muutosta ulosotonhaltijan 1 luvun 12 tai 13 §:n nojalla tekemään päätökseen haetaan hovioikeudelta valittamalla. Määräaika valituksen tekemiseen on 30 päivää siitä päivästä, jona valittaja sai tiedon päätöksestä.

(jää pois)

7 §

Jos valitusta ei määrättyssä ajassa anneta hovioikeuteen, alköön sitä otettako tutkittavaksi, ellei saman ajan kuluessa laillista estettä näytetä; jos laillinen este näytetään, määrätköön hovioikeus uuden ajan.

(jää pois)

8 §

Jollei määräajassa toimitettuun valituskirjelmään ole liitetty ulosotonhaltijan päätöstä tai muuta valituksen tutkimiseksi tarpeellista toimituskirjaa taikka jos valituskirjelmä on niin puutteellinen, ettei asiaa voida sen perusteella ratkaista, hovioikeuden on kehotettava valittajaa korjaamaan puute hovioikeuden määräämässä ajassa. Jollei kehotusta noudateta tai saada annetuksi tiedoksi, valitus on jätettävä tutkimatta.

(jää pois)

9 §

Jollei valitusta heti jätetä tutkittavaksi ottamatta tai hylätä, on vastapuolelta vaadittava vastaus virkateitse.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Milloin vastapuolella ei ole vakinaista asuinpaikkaa Suomessa tai hän oleskelee maan ulkopuolella eikä hänellä ole täällä tunnettua asiasta, jolla on oikeus hänen puolestaan ottaa vastaan tiedoksianto, valittaja saa toimittaa kehotuksen vastauksen antamiseen sekä ilmoituksen siitä, missä asiakirjat ovat vastapuolen nähtävinä, hänelle tiedoksi 5 §:n 2 momentin mukaisessa järjestyksessä. Hänen on silloin annettava vastauksensa mainitussa momentissa säädettyssä määräajassa.

(jää pois)

(10 ja 11 § on kumottu aikaisemmin.)

12 §

Jos hovioikeus katsoo tarpeelliseksi vaatia ulosotonhaltijan lausuntoa valituksesta, tehköön sen virkatoimin.

(jää pois)

13 §

Jos valitus ei anna aiheutta valituksenalaisen päätöksen muuttamiseen, maksakoon valittaja vastapuolen kulut sen mukaan kuin hovioikeus harkitsee kohtuulliseksi.

(jää pois)

14 §

Kun ilmoitetaan valitus ulosotonhaltijan päätöstä vastaan, olkoon hovioikeudella valta, milloin syytä on, ennen muutoksenhaun lopullista tutkimusta määrätä, ettei päätöstä saa panna täytäntöön, taikka että, jos täytäntöönpano jo on alkanut, enempään toimeen ei saa ryhtyä.

(jää pois)

15 §

Hovioikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa on säädetty muutoksenhausta hovioikeuden ratkaisun, mutta määräaika valitushuvan pyytämiseen ja valituksen tekemiseen on 30 päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden päätös annettiin.

(jää pois)

Jollei vastapuolella ole vakinaista asuinpaikkaa Suomessa tai jos hän oleskelee maan ulkopuolella eikä hänellä ole täällä tunnettua asiasta, jolla on oikeus hänen puolestaan ottaa vastaan tiedoksianto, vastauksen vaatimisesta ja antamisesta oli vastaavasti voimassa, mitä 9 §:n 2 momentissa on säädetty.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996. Siirtymäsäännöksistä säädetään erikseen lailla.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Lain 5 luvun 21 §:n 3 momentti ja 6 luvun 12 § ovat tässä laissa säädetyssä muodossa voimassa 31 päivään joulukuuta 1996.

3.

Laki

osamaksukaupasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan osamaksukaupasta 18 päivänä helmikuuta 1966 annetun lain (91/66) 13 §, 14 §:n 2 momentti ja 16 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

13 §

Ulosottomiehen päätöksestä virka-apua tai tilitystä koskevassa asiassa sekä hänen menettelystään toimituksessa, johon hän on ryhtynyt tämän lain nojalla, saadaan valittaa ulosotonhaltijalle. Valitus on ostajan tehtävä viimeistään ennen kello 12 kahdentenakymmenentenä päivänä päätöksen antamispäivän tai toimituspäivän jälkeen sekä myyjän samassa ajassa siitä lukien, kun hän on saanut päätöksestä tai toimituksesta tiedon. Jos ulosotonhaltija katsoo asian riitaiseksi, on valittaja osoitettava ajamaan kannetta tuomioistuimessa niin kuin 3 momentissa sanotaan.

Ulosotonhaltijan päätökseen ei saa hakea muutosta.

Myyjällä ja ostajalla on oikeus, olipa toimituksesta valitettu ulosotonhaltijalle tai ei, hakea virka-avun tai tilityksen johdosta takaisinsaantia vastapuolelle annetun haasteen nojalla sen paikkakunnan yleisessä alioikeudessa, missä virka-apua on annettu tai tilitys toimitettu. Sellainen kanne on pantava vireille kuuden kuukauden kuluessa toimituspäivästä tai, milloin toimituksesta on valitettu, yhtä pitkässä ajassa ulosotonhaltijan päätöksen antamisesta lukien. Ulosottomiehen on toimituksessa ja ulosotonhaltijan päätöksessään ilmoitettava, minkä ajan kuluessa ja missä tuomioistuimessa takaisinsaantia saadaan hakea.

13 §

Ulosottomiehen tämän lain nojalla tekemän toimen tai päätöksen itseoikaisusta, asian käsittelemisestä täytäntöönpanoriitana tuomioistuimessa ja täytäntöönpanon keskeyttämisestä samoin kuin muutoksenhausta toimeen tai päätökseen on, mikäli tässä laissa ei toisin säädetä, vastaavasti voimassa, mitä ulosottolain 9 ja 10 luvussa säädetään. Lainvoimaista tilitystä voidaan ulosottolain 9 luvun 1 §:n 1 momentin nojalla oikaista vain asianosaisten suostumuksella. Määräaika tilityksestä valittamiselle laskeaan sekä ostajalle että myyjälle siitä päivästä, jona asianosainen on saanut päätöksestä tiedon. Ulosottomiehen on viran puolesta lähetettävä tilityspöytäkirja ulosottolain mukaisesti tiedoksi asianosaiselle, joka ei ole ollut tilityksessä läsnä. Tilitystä koskevaa täytäntöönpanoriitaa, jonka ostaja tai myyjä on pannut vireille tilityksen lainvoimaiseksi tulon jälkeen, ei voida tutkia.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

Esinettä tuomion nojalla takaisin otettaessa on tilitykseen, mikäli tuomiossa ei ole toisin määrätty, sovellettava 12 §:n säännöksiä. *Kannetta tilityksen johdosta voidaan ajaa vastaavasti noudattamalla, mitä 13 §:n 3 momentissa on sanottu.*

16 §

Milloin ostaja on ulosottomiehen tekemän tilityksen perusteella jäänyt velkaa myyjälle, on myyjällä, jos ostaja on tyytynyt toimitukseen tai ulosotonhaltija on antanut ostajan valituksen johdosta päätöksensä, oikeus saada saatavansa tilityksestä tehdyn pöytäkirjan tai ulosotonhaltijan päätöksen nojalla ulosotetuksi, niin kuin lainvoiman saaneen tuomion täytäntöönpanosta on säädetty.

Jos myyjä on tyytynyt toimitukseen tai ulosotonhaltija on antanut päätöksensä hänen valituksensa johdosta, saa ostaja tilityksessä laaditun pöytäkirjan tai ulosotonhaltijan päätöksen mukaisesti ulosottomieheltä nostaa sen määrän, joka 4 §:n 1 momentin mukaan ehkä on tämän haltuun talletettu. Jollei ostajan tilitykseen perustuva saatava tule talletuksesta suoritetuksi, se saadaan ulosottaa myyjältä niin kuin 1 momentissa on sanottu.

Takaisinsaantikanteen nostaminen ei estä tilitykseen perustuvan saatavan ulosottamista eikä ulosottomiehen huostaan ehkä talletetun määrän nostamista, ellei tuomioistuimien anna määräystä täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Kihlakunnantuomari saa väliaikaisesti antaa sellaisen määräyksen, kunnes kihlakunnanoikeus kokoontuu ja päättää asiasta.

Esinettä takaisin otettaessa on tilitykseen, mikäli tuomiossa ei ole toisin määrätty, sovellettava 12 §:n säännöksiä.

16 §

Ulosottomiehen tekemään tilitykseen perustuvan saatavan saa ulosottaa, jollei tilitykseen ole haettu muutosta, tilityksestä laaditun pöytäkirjan nojalla lainvoimaisen tuomion täytäntöönpanosta säädettyssä järjestyksessä korkolain mukaisine viivästyskorkoineen tilityspäivästä lukien, jos pöytäkirjassa on määrätty maksettavaksi korkoa saatavalle asianosaisen tilityshakemuksessa esittämän vaatimuksen nojalla. Ostajan saatava suoritetaan tällöin kuitenkin ensisijaisesti 4 §:n 1 momentin mukaisesta talletuksesta. Jollei tilitys ole lainvoimainen, tilitykseen perustuvan saatavan ulosmittaamisesta on voimassa, mitä ulosottolain 3 luvun 7 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

Siirtymäsäännöksistä säädetään erikseen lailla.

4.

Laki**maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan maksuttomasta oikeudenkäynnistä 2 päivänä helmikuuta 1973 annetun lain (87/73) 1 §:n 1 momentin 1 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Maksuton oikeudenkäynti myönnetään tässä laissa säädetyillä ehdoilla Suomen kansalaiselle tai ulkomaalaiselle, joka, huomioon ottaen hänen tulonsa ja varansa sekä elatusvelvollisuutensa ja muut taloudelliseen asemaansa vaikuttavat seikat, ei asiaan osallisena vaikeuksista kykene kokonaisuudessaan suorittamaan asian käsittelyn vaatimia menoja:

1) yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä riita-, rikos- tai hakemusasiassa;

1) yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä riita-, rikos- tai hakemusasiassa *taikka ulosotolain mukaisessa valitusasiassa;*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

5.

Laki**kielilain 10 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 1 päivänä kesäkuuta 1922 annetun kielilain (148/22) 10 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1424/92), seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

10 §

Käräjäoikeuden sekä tuomarin, lääninhallituksen, nimismiehen ja rekisteritoimiston kaksikielisellä virka-alueella viran puolesta antamat kuulutukset ja tiedonannot yksityisen oikeutta koskevissa asioissa voidaan harkinnan mukaan kirjoittaa ainoastaan väestön enemmistön kielellä, jollei hakija toisin vaadi.

Käräjäoikeuden sekä tuomarin, lääninhallituksen, *kihlakunnanviraston tai sen osaston tai kihlakunnan erillisen viraston taikka niiden virkamiehen* kaksikielisellä virka-alueella viran puolesta antamat kuulutukset ja tiedonannot yksityisen oikeutta koskevissa asioissa voidaan harkinnan mukaan kirjoittaa ainoastaan väestön enemmistön kielellä, jollei hakija toisin vaadi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

